

QUARTA PART

Capítol 9 : CONCLUSIONS i SUGGERIMENTS

9.1 Factors que han facilitat i dificultat una pràctica innovadora de l'ensenyament de les Ciències Socials en l'etapa d'educació primària : coincidències entre els tres casos

El treball de camp d'aquesta recerca s'ha centrat en el seguiment del procés formatiu de tres estudiants. D'entrada, aquests tres casos parteixen d'una situació caracteritzada per compartir uns trets comuns i, alhora, per importants diferències que cal tenir presents per comprendre els respectius processos formatius. Què comparteixen els tres casos i què els diferencia ?

- **Comparteixen** el fet de ser tres alumnes de 3r curs de la diplomatura de Magisteri, de l'especialitat d'Educació Primària (torn de tarda). Han estat matriculades en les assignatures de Didàctica de les Ciències Socials i de Pràcticum, a més a més de la resta de matèries del darrer curs de la carrera. D'aquestes assignatures n'han rebut una mateixa formació, tant per part del **Professor de DCS** com del **Tutor de Pràcticum**, que en aquest cas han coincidit en una mateixa persona, facilitant així la coordinació i la coherència entre els programes i l'actuació d'ambdues.

Totes tres han assistit a una escola de pràctiques i han estat ubicades en una aula de primària, amb una mestra que ha estat la tutora del grup d'alumnes i alhora la responsable d'impartir l'assignatura de Coneixement del Medi Social i Cultural. La seva pràctica ha estat un model d'ensenyament de les CCSS per a elles i en la seva aula, han dut a terme una intervenció educativa intentant aplicar allò que han après a DCS, adequant-la a cada realitat i als suggeriments de les respectives mestres tutores.

- **Els diferencia** el fet de ser tres **Practicants** amb unes edats, una formació universitària prèvia i una situació familiar diferents :

- La Maite té 24 anys, ha estudiat abans el primer cicle de la Llicenciatura d'Administració i Direcció d'Empreses, és soltera i no treballa;
- La Núria té 33 anys, és llicenciada en Física, està casada (sense fills) i treballa des de fa vuit anys en una administració pública (és funcionària);
- L'Alba té 20 anys, ve directament de COU, és soltera i no treballa.

Les **Mestres** de primària comparteixen un nombre similar d'anys exercint la docència (no són novelles), però tenen una formació acadèmica diferent :

- La mestra de la Maite (Berta), té 35 anys, és diplomada en Professorat d'EGB (especialitat Humanes) i llicenciada en Geografia i Història;
- La mestra de la Núria (Elisabeth), té 40 anys i és llicenciada en Història;
- El mestre de l'Alba (Josep Miquel), té 35 anys i és diplomad en Professorat d'EGB (especialitat Pre-escolar).

Els grups d'**Alumnes** de primària, ja que corresponen a dos cursos diferents, però amb un nombre similar d'escolars :

- El grup d'alumnes de la Maite estava format per 30 alumnes , de 6è;
- El grup d'alumnes de la Núria era de 25 alumnes, de 4t;
- El grup d'alumnes de l'Alba era de 25 alumnes, també de 4t de primària.

Finalment, els tres centres on van realitzar el practicum -**Contextos de la pràctica**- són tots tres de la ciutat de Barcelona, però de contextos socio-culturals diversos i responen a tipologies diferents :

- El centre de la Maite és una escola concertada religiosa, de 5 línies;
- El centre de la Núria és una escola pública, de 2 línies;
- El centre de l'Alba és una escola concertada laica, de 2 línies.

L'objectiu d'aquesta comparació és identificar els factors comuns en cadascuna de les **sis variables** establertes, que han facilitat o dificultat el canvi de les tres estudiants¹ cap a un ensenyament de les Ciències Socials més innovador, tenint sempre present les especificitats de cada cas. Es contrasten actituds, capacitats i coneixements de les persones que han intervingut en

¹ S'indiquen entre parèntesis les inicials del cas al qual es refereixen, quan no han coincidit o només han coincidit en dos dels tres casos (M: Maite; N: Núria; A: Alba).

aquests processos formatius, així com els elements contextuals que han incidit significativament en el canvi i en el manteniment de les respectives pràctiques.

1. LES PRACTICANTS

Una part important de les raons que expliquen els canvis cap a una pràctica de l'ensenyament de les ciències socials més innovadora o les continuïtats de determinats aspectes de models més tradicionals, s'han de buscar en les pròpies protagonistes, és a dir, en les tres estudiants. Els seus coneixements i les seves habilitats per ensenyar són conseqüència de la seva formació anterior, de les seves experiències com alumnes, però també dels seus interessos i de l'assumpció, o no, de la seva situació personal i de l'autoanàlisi que hagin realitzat sobre el seu aprenentatge com a futures mestres i la seva necessitat de formació.

Malgrat que la majoria d'aquests factors són molt personals, i per tant, expliquen les diferències entre les tres alumnes, he centrat la meua anàlisi en les coincidències observades entre els tres processos formatius.

- Les tres estudiants van coincidir en alguns **aspectes que poden facilitar**, en la meua opinió, el canvi cap a una pràctica més innovadora. Les tres van valorar les limitacions de l'aprenentatge tradicional de les CCSS, i van manifestar la seva voluntat i el seu interès per dur a terme una pràctica relacionada amb la teoria apresada a la facultat, d'introduir un model crític i constructivista en l'ensenyament de les CCSS, diferent de l'experiència viscuda com a escolars a l'EGB i BUP. A través dels informes de pràctiques de dues d'elles (N i A), vaig comprovar la presa de consciència dels encerts de la seva pròpia intervenció i de la posterior correcció dels seus errors.

Altres valors i actituds importants (tal com es van posar de manifest en les entrevistes i en les pròpies pràctiques), però més singulars, com és lògic ateses les seves trajectòries personals, han estat :

- l'interès en conèixer l'actualitat i en formar-se una opinió pròpia dels fets i en treballar perquè socialment les coses millorin (N);

- la presa de consciència dels objectius del propi aprenentatge i del diferent valor que tenen les activitats en funció de les capacitats que desenvolupen (N);
- la predisposició a respondre a les exigències que li ha anat plantejant el mestre (A).

També s'han observat algunes diferències en capacitats desenvolupades per cadascuna d'elles i que s'han considerat importants per facilitar el canvi cap a una pràctica més innovadora. La capacitat :

- d'establir una relació correcta entre les idees principals treballades en els diferents temes de DCS (M);
- d'observar i analitzar la realitat; de concretar les dades; de relacionar des d'un principi la teoria i la pràctica; de plantejar la interdisciplinarietat dels continguts, d'organitzar les activitats de cada sessió; de prendre decisions durant la seva pràctica i raonar-ne els canvis introduïts (N);
- de conduir la classe i fer-se propera als alumnes (A).

Entre els factors que expliquen aquestes diferències cal tenir en compte, com ja s'ha dit, l'experiència escolar anterior i l'ambient cultural viscut en la família.

- D'altra banda, les tres estudiants van coincidir en diverses ocasions en **aspectes que poden dificultar**, en la meua opinió, els canvis cap a una pràctica més innovadora en l'ensenyament de les ciències socials. La coincidència més important (extensible, per altra banda, a la majoria d'estudiants de mestre de primària), es va donar en el poc domini dels continguts disciplinars. Aquest aspecte suposa un fre important, per exemple, a l'hora de seleccionar i seqüenciar els continguts de CCSS que s'han de treballar amb els alumnes de primària.

Les dues estudiants més joves (M i A), van coincidir en diferents aspectes, com ara en :

- manifestar una inseguretad en les seves propostes, relacionada amb les limitacions en el domini de coneixements i capacitats de CCSS;
- el poc desenvolupament de capacitats importants per a l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials (analitzen superficialment els fets, raonen poc les idees, amb arguments poc clars i coherents...);

- i una limitada capacitat creativa, d'imaginació (reprodueixen les mateixes idees extretes dels textos d'estudi, tenen dificultats per fer propostes alternatives, originals...).

Una altra coincidència entre dues d'elles (N i A) es va donar en, per exemple, la justificació de l'adopció del tema tal com es planteja en el llibre de text, com a sortida més còmode, ràpida (perquè els alumnes ja hi estan acostumats) i segura (perquè els continguts ja hi estan delimitats).

Les diferències, també en les dificultats pel canvi, obeeixen a les característiques personals de cada estudiant i a la seva trajectòria :

- en el cas de la Maite, les dificultats per considerar les finalitats de l'ensenyament de les CCSS;
- en el cas de la Núria, la manca de criteris per ajustar correctament el número d'activitats amb el temps destinat a la seva realització i la insistència en realitzar-les totes. També les faltes d'assistència a un terç de les classes de DCS, degudes al seu embaràs i a les dificultats per compaginar-les amb el seu horari laboral. Aquests són els motius pels quals no va poder realitzar algunes activitats que li haurien permès conèixer millor l'aplicació pràctica d'alguns coneixements;
- en el cas de l'Alba, l'angoixa que crea la preparació de la intervenció a l'aula (especialment, per les orientacions del mestre d'aula) i la voluntat d'imitar la tasca del mestre. També l'estudi dels continguts de DCS a última hora, dificultant la possibilitat d'establir una relació més completa entre la teoria i la pràctica.

2. LES MESTRES

Les dues mestres tutores i el mestre tutor han tingut un paper important, bàsic, en la facilitació o en el fre, del procés d'aprenentatge de les tres alumnes cap al canvi de les seves concepcions de l'ensenyament de les ciències socials. Com és lògic, en les seves actuacions hi van haver més diferències que coincidències. Aquestes diferències s'expliquen no només per la seva formació sinó fonamentalment per les oportunitats d'experimentar que van oferir a les tres estudiants, així com pels seus assessoraments.

· Les tres mestres van coincidir en alguns **aspectes que poden facilitar**, en la meva opinió, el canvi cap a una pràctica més innovadora :

- el respecte perquè les practicants poguessin introduir en les seves intervencions algunes propostes (activitats i enfocament metodològic), diferents de les orientacions donades inicialment per elles;
- una pràctica que, més enllà de l'estona dedicada a l'assignatura de Coneixement del Medi Social i Cultural, incorporava en el seu treball amb els alumnes, activitats que desenvolupaven actituds i capacitats importants per al treball de les CCSS (saber escoltar, respectar l'opinió de l'altre, pensar, raonar les pròpies idees, formular preguntes...).

En dos casos (A i N) també s'han considerat alguns aspectes que han facilitat del canvi cap a una pràctica més innovadora i que es van manifestar en:

- la disponibilitat per destinar una estona després de cada sessió, a compartir amb la practicant l'anàlisi de la seva intervenció, així com les orientacions donades a la practicant, tant en la preparació de la unitat didàctica com en la seva realització (A);
- una pràctica d'ensenyament de les CCSS diferent a la viscuda durant l'escolarització obligatòria i que comparteix algunes característiques d'un model d'ensenyament actiu (amb una major participació dels alumnes en les activitats, fent més atenció als seus interessos...) (A);
- una pràctica amb un seguiment flexible de l'horari (adaptat a l'activitat i els interessos dels alumnes en cada moment) i amb un seguiment flexible del temari del llibre de text (que prioritzi els continguts més significatius) (N).

· D'altra banda, les tres mestres van coincidir en un **aspecte que dificulta**, en la meva opinió, el canvi cap a una pràctica més innovadora en l'ensenyament de les ciències socials. Probablement, les mestres no saben massa bé quina ha de ser la seva intervenció a l'hora d'assessorar a les practicants. Atesa aquesta indefinició sobre el paper dels mestres tutors en la formació dels estudiants de mestre (i de la manca de reconeixement d'aquesta tasca per part de l'administració), he pogut comprovar la incidència d'uns factors (diferents en cada cas), que han dificultat el canvi :

- En el cas de la mestra de la Maite (Berta), les seves indicacions sobre com treballar amb els alumnes no han facilitat l'aplicació d'un plantejament diferent del que ja es realitzava a l'aula. Els seus arguments (des d'un major coneixement del context de la pràctica) han resultat més convincents que les orientacions teòriques donades pel tutor des de la facultat.
- En el cas de la mestra de la Núria (Elisabeth), la seva pràctica no ha estat un exemple d'un ensenyament de les CCSS diferent del tradicional (classes poc actives, molt centrades en el seguiment del llibre de text, amb un procés d'aprenentatge poc constructivista i amb poca reflexió crítica per part dels alumnes).
A més a més, ha acostumat a marcar un ritme ràpid en la realització de les activitats, que ha suposat una dificultat per al seguiment d'alguns alumnes i no ha facilitat el desenvolupament dels diàlegs o la reflexió dels continguts.
- I en el cas del mestre de l'Alba (Josep Miquel), aquest tenia previst que la unitat didàctica de la practicant fos realitzada seguint el plantejament del tot tradicional del llibre de text (amb els objectius d'aprendre de memòria la meitat de les comarques de Catalunya i saber-les situar en un mapa). Un plantejament que contrastava metodològicament amb la pràctica que el mestre portava a terme a l'aula i que l'Alba valorava molt positivament.

3. ELS ALUMNES

Un dels indicadors principals de la qualitat de qualsevol intervenció educativa és el resultat dels aprenentatges dels alumnes. Si han après vol dir que la practicant, partint del context d'aprenentatge que li ha vingut donat, ha sabut tenir en compte les característiques dels alumnes.

Qualsevol grup d'alumnes presenta una diversitat en coneixements i capacitats, així com en ritmes d'aprenentatge. Aquesta és una variable necessàriament compartida en els tres casos. En funció del nombre d'alumnes que tingui el grup i sobretot de la seva diversitat (més homogeni o més

heterogeni en nivells i ritmes d'aprenentatge), la intervenció de la practicant haurà estat més o menys complexa, perquè haurà hagut de preveure un ensenyament-aprenentatge adaptat a la situació d'un o més grups d'alumnes amb necessitats i capacitats diferents.

· En aquest sentit, s'han donat algunes coincidències en els **factors que han dificultat** el canvi cap a una pràctica més innovadora. En els tres casos s'ha pogut comprovar :

- la presa de consciència de l'existència a l'aula d'alumnes amb coneixements, capacitats i ritmes d'aprenentatge diferents. En dos casos (M i A), destaquen la presència d'un alumne sobredotat, amb dificultats de relació amb les respectives mestres, mentre en un cas (N), destaca la presència d'un alumne amb retard, que compagina la jornada escolar amb l'assistència a les tardes a un centre d'educació especial;
- la preparació d'activitats d'ampliació i de reforç, per adequar la construcció dels coneixements de la unitat didàctica a les circumstàncies de cada alumne;
- el reconeixement de no haver sabut donar la resposta educativa més adient a tots els alumnes (sí, a la major part del grup).

D'altra banda, no hi ha hagut coincidències en el grau de diversitat que han hagut d'atendre les tres estudiants :

- el grup de l'Alba era més homogeni, però amb la presència d'un alumne sobredotat, que la preocupava perquè no està segura de com tractar-lo durant la seva intervenció, ni del que havia de fer per evitar que crees problemes de disciplina;
- en el grup de la Maite s'apreciaven tres nivells diferents d'aprenentatge, destacant també entre ells un alumne sobredotat;
- el grup de la Núria es pot considerar el més difícil, perquè comptava amb un alumnat de nivells de coneixements, capacitats i ritmes d'aprenentatge molt heterogeni.

4. ELS CONTEXTOS de la pràctica

La disponibilitat d'espai i temps és un condicionant ineludible per al desenvolupament de qualsevol intervenció educativa. Aquestes condicions no han estat les mateixes en els tres casos. En el cas de la Maite només destaquen com a factors que han dificultat la seva pràctica, mentre en el cas de la Núria només s'indiquen com a factors que l'han facilitada i en el de l'Alba, trobem un factor que l'ha facilitada i un altre que l'ha dificultada.

Sobre el **nombre d'hores i sessions disponibles** per a les seves intervencions :

- en el context de la Maite aquestes han estat molt limitades (ha tingut poc temps per treballar els continguts d'una unitat que era molt àmplia : la Unió Europea i l'ONU);
- en el context de la Núria ha disposat de moltes més hores i sessions de les que habitualment destinen a treballar una unitat didàctica (disposava de molt temps per fer diverses activitats);
- en el context de l'Alba, la seva intervenció s'ha ajustat al temps disponible. La poca durada d'algunes sessions (dues de cada tres eren de 30 minuts i a primera hora del matí), ha condicionat la tipologia d'activitats a realitzar.

Sobre la **flexibilitat horària** per ajustar el desenvolupament de la intervenció al ritme de treball i a les necessitats dels alumnes, s'ha observat el següent :

- en el cas de la Maite hi ha hagut poca flexibilitat horària, deguda al seguiment estricte de la programació que simultàniament també realitzen les altres classes del mateix curs i que a ella l'ha impedit dur a terme una unitat diferenciada (tots els grups havien de fer el mateix);
- en el cas de la Núria s'ha acceptat un endarreriment de les planificacions previstes en la majoria d'àrees d'aprenentatge (també en la seva), perquè s'ha prioritzat l'adquisició d'hàbits d'aprenentatge i la comprensió dels coneixements, per sobre de la simple memorització dels continguts;

- en el cas de l'Alba destacar que el mestre ha respectat sempre la durada prevista per a cada sessió (permetent allargar la classe quan aquesta ha començat més tard del compte).

D'altra banda, les intervencions de les tres estudiants es van realitzar a les aules de cada grup. Per tant, en uns **espais** que van condicionar d'una determinada manera la comunicació i la intervenció didàctica. Només en el cas de la Núria es va plantejar la possibilitat de portar a terme una sortida de treball (al Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, a Terrassa) i que va poder realitzar tal com ella la va organitzar.

Finalment, en relació amb les dues darreres variables que han intervingut en el procés formatiu de les tres alumnes (el tutor de pràctiques de la facultat i el professor de l'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials), cal tenir present, tal com s'ha indicat en anteriors apartats, que encara que aquestes dues funcions o rols es presentin per separat, han estat realitzades en aquest cas per una mateixa persona : el mateix investigador d'aquesta recerca.

5. EL TUTOR DE PRÀCTIQUES de la facultat

La funció principal del tutor de pràctiques de la facultat és la d'orientar i valorar posteriorment, la intervenció educativa que les estudiants portaran a terme amb un grup d'alumnes de primària. Per realitzar aquesta orientació, és imprescindible que aquest tutor tingui alhora un cert coneixement dels continguts que es treballen des de les diverses matèries del seu pla d'estudis, molt especialment de les més directament relacionades amb la seva pràctica. Per valorar posteriorment la intervenció, és important que el tutor analitzi els coneixements apresos per l'estudiant, que ha utilitzat per interpretar i situar-se en la pràctica, i per adequar la seva intervenció a les característiques del seu context.

Per participar en aquesta recerca, les tres estudiants de magisteri van acceptar que les seves intervencions educatives estiguessin relacionades amb l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural*. En aquest sentit, la

coincidència en una mateixa persona del tutor de les seves pràctiques i del professor de DCS, ha facilitat la coherència entre el treball teòric i l'orientació de la pràctica.

• Un aspecte important que, en la meua opinió, **ha facilitat el canvi** cap a una pràctica més innovadora, han estat en els tres casos :

- les orientacions donades en les entrevistes personals, abans de les seves intervencions. Aquestes han facilitat la connexió de la teoria treballada des de l'assignatura de DCS amb la preparació de les respectives unitats didàctiques, fent-les reflexionar sobre els plantejaments de les seves propostes inicials (finalitats, justificació, continguts, metodologia...).

• En canvi, les orientacions donades pel tutor no sempre han facilitat a les alumnes la resolució d'alguns problemes de les seves respectives pràctiques. Les tres alumnes han coincidit en valorar críticament :

- la consideració de l'atenció a la diversitat, reduint-la bàsicament a la previsió d'activitats d'aprenentatge de reforç i d'ampliació;
- i la manca d'una major concreció d'alguns exemples (sobre qüestions diferents en cada cas). Les demandes que s'han considerat poc ateses en les orientacions donades pel tutor, han estat :
 - la manca d'una orientació més precisa sobre l'avaluació d'alguns procediments treballats amb els alumnes (M);
 - la manca d'una major exemplificació de possibles activitats d'aprenentatge sobre el tema de *La indústria tèxtil* (N);
 - i la manca d'una orientació més clara per plantejar el debat sobre el tema de *Les comarques*, a partir de problemes interessants i entenedors per als alumnes (A).

6. EL PROFESSOR de Didàctica de les CCSS

El professor de l'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials ha de facilitar la presa de consciència dels seus estudiants, sobre les seves concepcions de les CCSS i del seu ensenyament. Aquest és el primer pas per

aprendre les finalitats, els continguts i els mètodes d'aprenentatge que es posen en joc en cadascun dels models d'ensenyament-aprenentatge d'aquesta àrea. Aquests coneixements han de facilitar la identificació de la pràctica observada en les aules de primària i proporcionar criteris als estudiants perquè, d'acord amb les seves pròpies idees, prioritzin una pràctica més innovadora de l'ensenyament de les CCSS, diferent de la viscuda majoritàriament durant la seva etapa d'escolarització obligatòria.

Els materials de treball facilitats i les activitats d'aprenentatge realitzades a l'aula, han de permetre l'assoliment dels objectius establerts en el programa de l'assignatura. Les valoracions de les estudiants i els resultats dels seus aprenentatges han permès afirmar les següents consideracions.

• En els tres casos **han facilitat el canvi** cap a una pràctica més innovadora els següents aspectes :

- els coneixements de l'assignatura de DCS que s'han observat, analitzat i valorat de les pràctiques de les respectives mestres de primària (com s'inicien els temes de Coneixement del Medi Social i Cultural, quins objectius i continguts es prioritzen, quins recursos s'utilitzen, com s'atén a la diversitat...);
- la coordinació establerta entre les assignatures de DCS i Pràcticum (facilitada pel fet que fossin impartides per una mateixa persona);
- i fonamentalment, les seves intervencions a l'aula a partir d'unitats didàctiques de Coneixement del Medi Social i Cultural, que han permès a les practicants posar en pràctica els coneixements de DCS estudiats a la facultat.

• D'altra banda, alguns aspectes de les classes de l'assignatura **han dificultat aquest canvi**. Les tres alumnes coincideixen en criticar el fet que els continguts han estat molt teòrics (per exemple, que les característiques del model d'ensenyament crític de les CCSS només s'han conegut teòricament, perquè hi ha hagut poca exemplificació en les mateixes classes de la facultat).

Altres crítiques més particulars sobre les classes de l'assignatura han estat les següents :

- que la teoria treballada de DCS no planteja suficientment la resolució dels problemes que apareixen a la pràctica (M);
- que les activitats realitzades a l'aula són valorades, en general, com a poc interessants, amb poc diàleg i debat sobre els continguts (N);
- i que les classes han estat poc coherents amb el model d'ensenyament de les CCSS proposat (han sigut ben tradicionals, amb poca participació dels alumnes) (A).

Quines són les semblances i les diferències entre els aprenentatges teòrics i pràctics de les tres alumnes ?

Es pot afirmar que tant de les classes de DCS rebudes a la facultat com de les pràctiques realitzades a les aules de primària, totes tres han adquirit coneixements i han desenvolupat capacitats, importants per a l'ensenyament de les Ciències Socials, que els han permès resoldre satisfactòriament ambdues assignatures. La superació dels dos exàmens parcials demostra que han après unes teories que els han ajudat a racionalitzar els diferents estils d'ensenyament, i l'anàlisi de les pràctiques, els ha fet prendre més consciència de la seva complexitat. Però els tres processos no s'han desenvolupat de la mateixa manera, perquè el punt de partida de cada alumna i el context de la pràctica han estat diferents.

La Maite ha demostrat tenir més facilitat per conèixer bé la teoria que no pas per aplicar-la. Encara necessita millorar alguns aspectes per donar una major coherència a les seves pràctiques. No li ho ha facilitat el fet de reproduir en bona mesura, una pràctica poc alternativa al model tradicional d'ensenyament de les CCSS.

La Núria ha sabut aprofitar les condicions favorables del context de la pràctica i realitzar una intervenció que l'ha ajudat a ser més conscient de les possibilitats del model d'ensenyament crític. Reconeix sentir-se més ben preparada per impartir l'àrea, tot i constatar les dificultats per seleccionar-ne els continguts i atendre adequadament a la diversitat que presenten els alumnes.

L'Alba ha après una forma diferent d'ensenyar les CCSS, més atractiva que l'experimentada durant l'EGB i BUP. La pràctica del mestre i la relació establerta amb ell, l'han permès reflexionar a fons sobre el seu estil d'ensenyar i l'han ajudat a preparar i realitzar una intervenció, que ha comptat amb una participació activa dels alumnes. El seguiment exigent del mestre sobre la pràctica de l'Alba, ha estat valorat molt positivament per a la formació tant de l'alumna com del mateix mestre.

Totes tres s'han adonat de les limitacions d'un ensenyament de les CCSS transmissiu, memorístic, poc participatiu, i alhora dels reptes que suposa canviar aquest estil d'ensenyament-aprenentatge. Implica una presa de consciència de la pròpia concepció (què significa ensenyar CCSS) i una decidida voluntat per superar les dificultats de l'aplicació d'un ensenyament més crític i constructivista, amb el convenciment que l'aprenentatge de la realitat social serà més significatiu i útil per als alumnes.

9.2 En relació amb els supòsits i objectius plantejats

L'objectiu general que es planteja aquesta investigació és descobrir què han après les tres alumnes per ensenyar ciències socials i com ho han après, i comparar-ho amb el que des de les assignatures de DCS i el Pràcticum se'ls ha intentat ensenyar, analitzant per què s'han produït aquests resultats i com minimitzar les dificultats sorgides. Es tracta, doncs, d'esbrinar com les estudiants de mestra adquireixen la competència didàctica per ensenyar ciències socials (que és una competència, entre altres, de les que han d'adquirir com a mestres generalistes de primària). Per això, hem partit del supòsit (Adler, 1991) que aquesta competència didàctica l'adquiriran provocant un canvi conceptual i conductual de les seves representacions prèvies sobre l'ensenyament de les CCSS, pel qual és necessària la seva detecció inicial i una més estreta relació entre la seva teoria i la seva pràctica.

Els instruments emprats al llarg del procés formatiu han estat diversos i les dades obtingudes nombroses. Això ha fet que les variables contrastades hagin estat moltes i la seva anàlisi complexa. Segons aquests resultats, penso

que en els tres casos no es donen elements suficients que ens permetin afirmar que en acabar el curs s'hagi produït un canvi de les seves representacions prèvies. Els principals obstacles d'aquest canvi en les diferents variables que han intervingut en el seu procés formatiu, han estat els següents :

- **Les alumnes.** Tenint en compte les diferències de partida en les representacions prèvies de cadascun dels tres casos, al final del curs hem observat el següent :

La Maite partia d'una experiència escolar caracteritzada dins d'un model d'ensenyament actiu mixt (6.1). Ella valorava molt positivament l'educació rebuda, però amb l'excepció de l'assignatura de Socials, perquè era l'única que es basava en un ensenyament molt memorístic, de molts fets i conceptes, i poc treball procedimental i actitudinal. La seva estratègia principal d'aprenentatge va ser (i continua essent) la memorització.

Al final del curs, com s'ha comprovat en l'anàlisi feta en el capítol anterior, puc afirmar que la Maite està desorientada i que, per tant, no hi ha hagut un canvi general respecte el seu punt de partida. Ha après molt bé la teoria, aprovant els exàmens amb molt bones notes. Ha fet moltes coses, però no ha generat coneixement propi, perquè no ha integrat els nous coneixements dintre de les seves estructures prèvies, canviant aquells que tenia i prenent consciència d'aquests canvis.

La Núria partia d'una experiència escolar diferenciada de la resta d'estudiants i que es caracteritzava dins d'un model d'ensenyament clarament actiu. Ella valorava i valora molt positivament l'educació rebuda, també de l'àrea de ciències socials, si bé li és difícil separar-ho de l'ensenyament rebut des de les altres àrees. Recorda que treballaven molt interdisciplinament, sense seguir cap llibre de text, comentant notícies dels diaris, fent un aprenentatge molt poc memorístic i amb un clar predomini del treball procedimental i actitudinal.

Un cop acabades les assignatures de DCS i de Pràcticum, segons l'anàlisi de la informació aportada en els diversos instruments, es pot afirmar que la Núria no ha canviat la seva concepció de l'ensenyament de les CCSS,

però s'ha aproximat a una idea diferent a la que tenia. Ha demostrat en alguns aspectes de la seva pròpia pràctica, que és possible un ensenyament de les CCSS que, per exemple, impliqui una major participació dels alumnes en la construcció dels coneixements, però també reconeix algunes limitacions en l'aplicació d'un model d'ensenyament més crític i reflexiu.

Finalment, l'Alba partia d'una experiència escolar caracteritzada dins d'un model d'ensenyament totalment tradicional, únicament memorístic. L'educació rebuda era i continua essent valorada negativament. Creu que no sap res de CCSS per la forma com li van ensenyar i com ella les va aprendre.

En acabar el curs, segons l'anàlisi realitzada en el capítol anterior s'observa que l'Alba s'ha començat a plantejar dubtes, sense arribar encara a construir un model propi. Un curs ha sigut insuficient per canviar la seva concepció negativa de l'ensenyament de les CCSS. Perquè no ha integrat els nous coneixements, no els ha madurat suficientment; perquè continua tenint les mateixes estratègies d'aprenentatge o molt similars; i perquè, malgrat hagi comptat amb la pràctica d'un mestre diferent a la que ella havia experimentat com a alumna, la seva pròpia pràctica ha acabat reproduint un model d'ensenyament bàsicament tradicional.

Quan al final se'ls ha demanat (en general, a totes tres) què canviarien o farien diferent de la seva unitat didàctica, no fan valoracions d'allò fet o noves propostes des d'una certa distància (no ho tematitzen), sinó que es limiten a comentar quatre correccions sobre aspectes puntuals de la seva intervenció.

En relació amb la influència de les seves representacions prèvies en els aprenentatges de DCS i Pràcticum, pels resultats de la investigació penso que no ha estat tant per la imatge negativa de l'ensenyament més o menys tradicional rebut en aquesta àrea, sinó pels limitats coneixements i les capacitats desenvolupades a través d'un aprenentatge molt poc significatiu, especialment en els casos de la Maite i de l'Alba. Així ho demostren el seu poc domini dels continguts disciplinars, la inseguretat de les seves propostes i el poc desenvolupament de determinades capacitats importants per a ensenyar i aprendre CCSS, com les indicades en el punt 9.1 (d'analitzar fets, d'argumentar de forma clara i coherent les idees, d'imaginar propostes alternatives...).

Algunes d'aquestes mancances no s'han manifestat de forma tan acusada en el cas de la Núria. Al contrari, ha demostrat un domini d'alguns procediments importants per treballar els continguts d'aquesta àrea (la capacitat d'observar i analitzar la realitat, de plantejar la interdisciplinarietat dels continguts, de prendre decisions sobre la seva pràctica i raonar-les...).

Les tres alumnes poden entendre que el model d'ensenyament de les CCSS que van experimentar elles al llarg de la seva escolaritat obligatòria no era el model més adequat. Això ho poden raonar i valorar críticament a nivell teòric, és un canvi relativament fàcil i ràpid de fer. Fins i tot poden manifestar (com ho fan) la seva voluntat de dur a terme una pràctica diferent a aquesta.

El principal problema que sorgeix a l'hora de traslladar aquest canvi teòric a la pràctica (per passar d'un canvi conceptual a un canvi conductual) és que, el que elles saben i saben fer de CCSS quan fan tota aquesta anàlisi des de les assignatures de DCS i Pràcticum, és conseqüència d'aquell tipus d'ensenyament. Quan se'ls demana d'aplicar aquest canvi de model, necessiten tenir adquirits uns coneixements i uns procediments que encara no dominen, perquè ens referim a un model de mestre reflexiu i crític (les mancances en totes tres es posen en evidència en algunes de les activitats plantejades, per exemple, en el comentari de text sobre la guerra civil espanyola i, especialment, en les seves pròpies pràctiques). I en aquestes circumstàncies, la millora d'aquests coneixements i d'aquestes habilitats requereix un procés molt més lent i laboriós, que sobrepassa l'abast del programa de DCS.

• **Les mestres d'aula i els centres de pràctiques.** No han tingut el paper que s'esperava, atès que els seus models d'ensenyament, segons la percepció de les mateixes alumnes, no han facilitat el canvi conceptual. Ángel Pérez (1999), en un dels seus treballs, afirma que les pràctiques docents que funcionen a la majoria de facultats d'educació no són gens innovadores sinó al contrari, reforcen models tradicionals difícils de modificar. Aquest cas confirma en part les seves paraules, atès que el guiatge i la pròpia pràctica de les mestres no sempre s'ha correspost amb el model d'ensenyament alternatiu que es pretenia impulsar. Davant de les intervencions de les alumnes, més aviat

n'han fet una crítica fàcil, de dir *“Això ho poden fer perquè són estudiants però després la pràctica real és una altra història”*.

Per tant, la pràctica per la pràctica no és cap garantia del canvi, perquè la realitat sovint ens indica que aquesta el que fa és reforçar les representacions prèvies dels futurs mestres i no els dota de teories i conceptes per analitzar la racionalitat que hi ha al darrera. La competència didàctica per ensenyar CCSS a mestres de primària segurament es pot adquirir a través d'una relació més coherent entre la teoria i la pràctica, coherència que no s'ha donat suficientment en aquesta investigació. Una vegada més, hem vist com un determinat tipus de pràctica ratifica un determinat tipus de pensament, i malgrat des de la facultat es facin propostes perquè aquestes pràctiques canviïn, aquest canvi no es produeix.

D'altra banda, Owens (1997) manifesta en els sis reptes que hauria de tenir en compte qualsevol proposta de formació inicial de mestres de CCSS perquè sigui profitosa, que és important d'entrada fer adonar als estudiants de la importància que té aquesta àrea dins del currículum, per canviar-ne la percepció negativa que en tenen. Però les tres alumnes han pogut comprovar que es destinen poques hores a la setmana a l'ensenyament d'aquesta àrea i que, verbalitzat explícitament per les respectives mestres, sí és prioritari en canvi l'ensenyament i l'aprenentatge de les àrees instrumentals. Aquesta realitat influeix negativament en l'estatus de l'àrea en el conjunt del currículum, limitant la importància que des de la universitat se'ls vol convèncer que té l'ensenyament de les CCSS.

• **Les assignatures de DCS i Pràcticum.** La metodologia de les classes de la facultat tampoc ha facilitat el canvi. Si només es transmet allò que es viu, probablement no ho han acabat d'adquirir el canvi perquè ni a la facultat ni a l'escola ho han viscut prou.

• **El pla d'estudis de Magisteri.** La seva organització actual (estructurat en moltes assignatures i amb poca interdisciplinarietat entre les diverses didàctiques), ha provocat un bloqueig per l'acumulació de coneixements a aprendre en tan poc temps. Això també ha dificultat aquest canvi.

Malgrat això, en els tres casos comprovem que si bé no es consoliden globalment uns canvis de les seves concepcions de l'ensenyament de les CCSS, sí que es pot parlar d'uns petits canvis que han sigut fruit de la reflexió feta, per exemple, sobre les finalitats i els paradigmes de l'ensenyament de les CCSS, sobre problemes pràctics, i d'apostar per un model d'ensenyament alternatiu al tradicional.

Es pot comprovar que en alguns casos (dins d'un context que no és el que es predica però sí el que es practica), les alumnes són capaces d'introduir millores progressives quan han après a analitzar la realitat d'una manera diferent. Són millores introduïdes per l'esforç de les mateixes practicants per aplicar-les a l'escola, en circumstàncies no sempre facilitadores sinó al contrari, amb condicionaments importants (poc temps, seguiment del llibre de text...).

Per tant, no fan canvis radicals sinó realistes, en el sentit de saber analitzar i comprovar, per exemple, com una determinada activitat com pot ser el debat, permet desenvolupar unes capacitats de pensament diferents de les que majoritàriament treballen els alumnes de primària. Són canvis útils, però lents, probablement massa lents des de l'òptica de la meua programació de DCS. Entenc que els canvis reals sempre seran lents, però s'haurien de poder constatar i avaluar dins del context de l'assignatura. Si això no és possible, caldrà modificar el seu contingut i no ser tan pretenciosos, o bé, canviar el model de pràctiques, per trobar pràctiques més en consonància amb les idees del programa i que permetin un treball en paral·lel més coincident.

No he pogut observar que les alumnes hagin plantejat un model d'intervenció des d'una altra racionalitat. Ni la Núria, amb una experiència escolar de referència diferent, fa una proposta d'intervenció educativa diferent. També torna (cosa que de petita diu que no han fet) als llibres de text, com a referència inicial. Però sí que he pogut observar com han plantejat un canvi progressiu, més lent, de la situació actual, en la qual han incorporat activitats o mètodes més actius, per trencar algunes rutines de l'aula.

Per què predomina encara a les aules de primària un ensenyament tradicional de les CCSS ? Per què aquest canvi tarda tant en arribar ? Els canvis de les concepcions i de les pràctiques són lents (no es poden pretendre de la nit al dia), però una de les possibles explicacions la podem trobar en el fet

que, al final, s'aprova igualment a les futures mestres en base a l'adquisició d'uns coneixements que no necessàriament han implicat un canvi conceptual. És a dir, perquè no se'ls aprova en funció de si aquest canvi es produeix o no, sinó de si han memoritzat i comprès uns determinats continguts i prou. En definitiva, perquè tot allò que han après de DCS ho han incorporat com a coneixement teòric, no com a canvi real de les seves concepcions i pràctiques.

Què aporta aquesta investigació respecte del marc teòric del qual partia ?

La investigació de la pròpia pràctica forma part integral de la millora professional del mateix professor (Armento, 1996). En aquest sentit, les conclusions d'aquesta investigació pretenen comprovar algunes idees inicialment intuïdes i concretar propostes de millora d'alguns aspectes de la formació inicial dels mestres de primària, analitzant què dóna bons resultats i què no.

- Amb aquesta investigació hem pogut comprovar, tal com afirma Aisemberg (2000) en una recerca sobre els coneixements previs d'alumnes de 11 i 12 anys, que en la interacció entre les seves representacions prèvies i els continguts de CCSS, la simple introducció de nova informació no ha garantit la reflexió de l'alumnat, perquè això depèn en bona mesura del tipus de treball intel·lectual promogut a l'aula i aquest no ha s'ha donat suficientment en aquest sentit.

- És difícil avançar cap a un model d'ensenyament que desenvolupi les capacitats de pensament d'ordre de superior, perquè la seva aplicació no requereix només de la predisposició dels mateixos alumnes sinó també d'un coneixement en profunditat dels continguts i del desenvolupament d'un currículum centrat en problemes i habilitats de pensament. Aquestes conclusions de Newmann (1990 i 1991) en referir-se a les classes de CCSS de secundària dels EUA són extensibles al nostre cas. Les alumnes tenen poc domini dels continguts disciplinars i el currículum que observen que s'aplica a les escoles de primària no està centrat en problemes ni habilitats de pensament, sinó que es centra en el seguiment més o menys flexible del temari establert per uns llibres de text.

- La pràctica observada per les tres alumnes de magisteri en les respectives aules de primària, confirma les conclusions de Pagès (1997), sobre el tipus d'ensenyament predominant de les CCSS, amb un ús majoritari d'estratègies d'ensenyament transmissives, un ús predominant del llibre de text i unes metodologies que no permeten el desenvolupament del pensament social crític dels alumnes. Un ensenyament, que contradiu algunes dades de l'Informe de l'INCE del curs 1994-95, sobre la pràctica docent en les aules de 6è de primària. En aquest informe s'indica, per exemple, que tres de cada quatre mestres esbrinen els coneixements previs dels alumnes a l'hora d'iniciar un tema d'aquesta àrea. Però tal com afirma Audigier (2002), una cosa és el que els mestres diuen i una altra el que realment fan. En cap dels tres casos de la nostra investigació s'observa que la mestra faci una detecció precisa (individual i objectiva) dels coneixements previs dels seus alumnes, que permeti plantejar un procés d'ensenyament-aprenentatge constructivista.

- Els resultats de la investigació semblen confirmar les conclusions d'Angell (1998). En la seva recerca indica que el canvi de les perspectives dels estudiants de magisteri sobre l'ensenyament de les CCSS durant el seu període de formació és possible, sempre que es compleixin uns requisits, que en aquest cas no s'han donat de forma prou satisfactòria. Les noves idees del programa de DCS no han modificat les representacions prèvies de les tres alumnes, perquè no hi ha hagut una superposició clara de les diverses variables que han incidit en el seu procés formatiu. Malgrat la receptivitat i la predisposició de les alumnes a considerar un canvi en el model d'ensenyament d'aquesta àrea, les tres mestres que havien de servir de models desconeixien els propòsits i els continguts del programa de DCS, i a més a més, les intervencions de les mateixes practicants no els van permetre experimentar models alternatius d'ensenyament, coherents amb els coneixements treballats a la facultat des de l'assignatura de DCS.

- De forma similar als resultats obtinguts per Fuentes (1998) en la seva investigació, les pràctiques de les alumnes mostren algunes incoherències. Després d'analitzar i valorar com són les classes de Coneixement del Medi Social i Cultural a les respectives aules, les alumnes són conscients d'aquells aspectes que s'han de modificar per aproximar-se a un model d'ensenyament de l'àrea més constructivista, més reflexiu i més crític. Però a l'hora de les

seves intervencions gairebé acaben fent el mateix que abans havien criticat. Elles veuen un model, el volen canviar, però acaben gairebé reproduint-lo. Especialment per tres motius :

- per les condicions del context de la pràctica (és un model que pretén desenvolupar en els alumnes de primària unes capacitats que requereixen disposar de més temps per fer les activitats pertinents del que realment disposen. En aquest sentit, la programació establerta en la planificació dels centres acostuma a ser poc flexible per facilitar l'aplicació de les propostes de les practicants);
- per les pròpies limitacions en el domini dels coneixements i de les habilitats necessàries per impartir els temes;
- i per la falta de coherència entre els models que voldria aplicar i els models reals de la pràctica viscuda a la universitat i a l'escola.

Aquests són bàsicament els motius que expliquen que les seves pràctiques no els facilitin l'aplicació d'un model d'ensenyament de les CCSS alternatiu, d'acord amb el model que es pretén impulsar des del programa de DCS.

No obstant, tal com s'afirma en la investigació de Bravo (2002) en el cas de la formació inicial dels professors de secundària, el treball realitzat des de l'assignatura de DCS provoca que la majoria d'alumnes es qüestionin les seves pròpies concepcions sobre les CCSS i el seu ensenyament-aprenentatge.

Aquest qüestionament, aquest fer-los dubtar els seus coneixements previs, entenem que és el primer pas per predisposar-los a seguir avançant, aplicant la teoria a la pràctica. Aquest és un procés lent i complex, perquè hi intervenen moltes variables, entre les quals destaquen les escoles de pràctiques (amb unes determinades concepcions, uns determinats models de mestres...).

Malgrat tot, si s'aconsegueixen petits canvis que avancen en la direcció del canvi conceptual i en la mesura del possible d'un cert canvi conductual (que sempre és molt relatiu i molt mediatitzat per unes pràctiques que no són les seves), potser podem esperar que algun dia, aquestes alumnes, quan siguin mestres, intentin aplicar els coneixements que han après. Però això sempre és una hipòtesi de futur.

9.3 Implicacions per a la formació inicial dels mestres i per a noves investigacions

A partir de les conclusions d'aquesta investigació, s'exposen alguns suggeriments per als diferents elements que intervenen en la formació inicial dels mestres de primària i per a properes recerques dins d'aquest camp.

Suggeriments per a la formació inicial dels mestres de primària

Com s'ha anat indicant al llarg d'aquest treball, són diversos els protagonistes i els condicionants que conformen els contextos d'aquesta formació inicial. L'anàlisi dels resultats obtinguts permet plantejar alguns suggeriments al voltant dels mateixos quatre punts indicats en l'apartat anterior (9.2), que caldria tenir en compte per a la millora d'aquesta formació : els alumnes, els mestres d'aula i els centres de pràctiques, les assignatures de Didàctica de les Ciències Socials i Pràcticum, i finalment, el pla d'estudis de Magisteri.

Els alumnes

Quin ha de ser **el paper del practicant a l'aula** ? Si bé les indicacions que es donen per escrit tant als mestres de les escoles com als mateixos practicants són clares, massa sovint la realitat de l'aula presenta situacions que són més complexes. En un informe de pràctiques, un alumne de 3r curs de Magisteri, de l'especialitat d'Educació Primària, escrivia :

"El meu problema amb la mestra és que no sap ben bé què ha de fer amb mi. La meva crítica no és a la mestra, al contrari, la trobo una bona professional. La meva crítica es refereix al fet de no saber ben bé en què consisteixen les pràctiques. L'ambient que es respira amb els companys de carrera és aquest "Faig moltes pràctiques però no sé ben bé quina és la meva funció". Penso que és un problema de les escoles, però és bo fer aquesta reflexió perquè tothom tendeix a sobrevalorar molt les pràctiques, encara que després estigui tot l'any passejant-se per l'aula".

Aquest no ha estat el cas de la Maite, la Núria i l'Alba, almenys durant el període intensiu en el qual han portat a terme la seva intervenció, amb la realització d'una unitat didàctica de Coneixement del Medi Social i Cultural.

Però sí que en alguns moments del curs, l'opinió expressada per molts estudiants de 3r curs és que, passada la novetat de les primeres setmanes, tenen la sensació de desaprofitar la seva estada a l'aula, de no saber ben bé què observar, què analitzar, què fer. Aquesta situació es dona més o menys en funció del grau d'implicació de l'alumne (del seu interès per col·laborar en les diverses tasques de l'aula), del nivell de participació en les classes que li faciliti el mestre de l'aula i del tipus de seguiment de les pràctiques que porti a terme el tutor de la facultat. Entremig es dona sovint un marge d'indefinició sobre l'actuació del practicant, que una relació diferent entre la universitat i l'escola (tal com es suggereix en el següent apartat), hauria de precisar millor.

Els mestres d'aula i els centres de pràctiques

Els mestres d'aula tenen un paper fonamental en la innovació educativa o en la perpetuació de models d'ensenyament tradicionals, cada vegada més obsolets davant les necessitats dels infants del nou segle XXI i els reptes indefugibles que suposen la incorporació a l'escola de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, i una societat cada vegada més multicultural.

La influència de la seva pràctica i el seu paper avaluador de la pràctica dels futurs mestres, condicionen en bona mesura la consolidació de models d'ensenyament alternatius. Diverses investigacions (per exemple, González i Fuentes, 1994) esbossen quin hauria de ser **el perfil i la funció del mestre d'aula** que acull i tutoritza un futur mestre. Es poden caracteritzar diverses tipologies de mestres d'aula, segons la seva predisposició a acollir els practicants, segons la relació personal i professional que estableixen amb ells durant la seva estada a l'escola, segons la seva pràctica (les seves classes, el tractament dels temes i de les àrees, l'avaluació...), segons la valoració final que fan dels practicants (grau de concreció, tipus d'observacions...)...

Tal com proposa Blanco (1999), crec necessari redefinir la figura tant del tutor de la facultat com del mestre d'aula que col·labora en la formació del futur mestre. D'acord amb Owens (1997), no és una estratègia acceptable per a la formació d'un futur mestre que el mestre tutor simplement sigui una persona disposada a acollir al practicant a la seva aula. És necessari que també sigui una persona interessada, en aquest cas, en l'ensenyament de les CCSS.

La relació cordial que s'ha donat en aquesta investigació entre els mestres d'aula i el tutor de Pràcticum i professor de DCS, s'ha mostrat insuficient a l'hora de donar una major coherència al model formatiu que des de la facultat s'ha pretès impulsar. En aquest sentit, coincideixo amb Pérez (1999) en la necessitat de seleccionar i cercar una col·laboració més estreta amb els centres de pràctiques, a través dels mestres que acolliran els practicants a les seves aules, per trobar aquesta major coherència entre els coneixements teòrics i l'experiència pràctica. Aquesta col·laboració, que hauria d'estar reconeguda professionalment, s'hauria de donar a través d'un treball cooperatiu entre mestres de primària i professors de la universitat, per compartit significats i problemes a resoldre de l'ensenyament i l'aprenentatge de les CCSS. També per conèixer millor des de la universitat, les normes de les escoles que poden limitar les orientacions que els tutors donin als seus estudiants sobre les seves pràctiques (Nelson i Palonsky, 1980) i que caldria consensuar.

De forma similar a les conclusions apuntades en la tesi doctoral de Bravo (2002) sobre la formació inicial del professorat de CCSS de secundària, l'únic que permetria avançar cap a la millora en l'ensenyament d'aquesta àrea, és treballar amb mestres que siguin bons models i que facilitin la pràctica dels estudiants. És a dir, mestres que comparteixin amb la seva pràctica els models d'ensenyament que des del programa de DCS i les seves classes es pretenen impulsar i que a la vegada afavoreixin les intervencions educatives dels futurs mestres. De no ser així, la teoria podrà continuar fent propostes alternatives però la pràctica mantindrà i confirmarà molt probablement els mateixos models tradicionals de sempre.

Les assignatures de Didàctica de les Ciències Socials i Pràcticum

Quin hauria de ser el programa idoni de l'assignatura de DCS i la seva relació amb el Pràcticum ? Jo, en part, he avaluat el meu programa a través d'un grup d'alumnes que també he tingut en una altra assignatura (Pràcticum). Aquest és un model òptim per a la didàctica, perquè facilita la relació teoria-pràctica i permet sedimentar millor els coneixements adquirits en DCS.

Però aquesta vinculació amb la pràctica no sempre es dona (en aquest cas només ha coincidit en 12 dels 60 alumnes de l'assignatura). És necessari trobar fórmules que permetin fer extensiva aquesta vinculació amb la pràctica a tots els alumnes que realitzin l'assignatura de DCS.

L'assignatura de DCS té 9 crèdits, però el problema no és tant de temps sinó de què entenem per didàctica de les CCSS, de què fem a les nostres classes i com ho fem (evidentment, seria un problema, i gros, si també s'hi haguessin de treballar continguts disciplinars).

Sobre els continguts treballats, dels resultats d'aquesta investigació es desprèn que, possiblement, amb una assignatura de 9 crèdits és agosarat començar amb temes tan complexos com la modelització (models de currículums, estils d'ensenyament...). S'ha de fer però de forma més lenta i a partir de l'anàlisi d'activitats, de petits casos... Per exemple, com es podria treballar un tema d'una altra manera...

La tendència, també en el cas dels alumnes de CQP (Bravo, 2002), és que encara els costa aplicar la teoria a la pràctica, tant per analitzar-la com per classificar-la o identificar-la. I llavors hi ha un salt massa gran entre això i l'elaboració d'instruments. Al darrera d'una activitat concreta hi ha tot això, i per tant, el que se'ls ha d'ensenyar és a analitzar aquesta activitat i a construir activitats que vagin en aquesta línia, per després anar al model i no al revés.

Sobre la metodologia de les classes de DCS, en els tres casos hi ha hagut una crítica perquè al final han considerat que han estat molt teòriques, amb poca exemplificació. Cal tenir en compte que el grup era de 60 alumnes i així és difícil plantejar una metodologia de treball més cooperatiu i constructivista. La formació dels futurs mestres seria molt millor amb un grup de 20-25 alumnes i amb un programa interdisciplinar de totes les didàctiques, a través del qual, el que ens unís (juntament amb la Didàctica General i la Psicologia), fos l'escola, tal com s'apunta en el següent punt sobre el pla d'estudis de Magisteri. D'altra banda, aquesta valoració també es conseqüència del que elles entenen per què vol dir "fer de mestre" (donar receptes).

No obstant, i coincidint amb Pagès (1998), és necessària una millora metodològica de les classes, substituint les activitats més transmissives per aquelles que facilitin la construcció del coneixement a partir d'una participació més activa dels alumnes, per exemplificar més coherentment la relació teoria-

pràctica. Perquè tal com afirma Benejam referint-se a les classes de DCS, “hi ha moltes maneres bones de fer les coses, però només se’ns respectarà com a didactes quan fem allò que diem”.

Des de la DCS s’analitzen els problemes que sorgeixen en relació amb l’ensenyament i l’aprenentatge dels continguts de ciències socials, i es mostra que si s’utilitzen bé determinades teories, aquests problemes es poden solucionar. Penso que des de la DCS algunes coses es poden canviar, però és obvi que els problemes no els té només la DCS sinó la formació inicial dels mestres generalistes, amb un currículum sobrecarregat, amb poques hores i molts continguts que aboquen a un model transmissiu i memorístic, difícil de trencar.

D’aquesta investigació, es desprèn que les idees dels alumnes poden començar a canviar a través de l’assignatura de DCS i de la seva relació amb la pràctica. S’ha constatat l’existència de dos tipus de coneixements que van paral·lels : l’anomenat coneixement nou adquirit (que es pot demostrar memoritzant-lo i aplicant-lo teòricament), i el coneixement experiencial, més durador (que és el que torna a sortir encara, quan se’ls pregunta què canviarien de la seva unitat de programació o què farien de CCSS). L’ideal és fer-los coincidir per reforçar les idees de tendència al canvi. El canvi no és fàcil perquè és lent, però en aquestes condicions no hi trobarà tantes resistències.

D’altra banda, en relació amb el Pràcticum, quan des de l’assignatura de Didàctica General es demana als estudiants que facin observacions per al diari de camp, sovint, fetes les primeres, després ja no saben massa què observar. En canvi, des de les didàctiques específiques hi ha un munt d’aspectes de les classes, que són interessants d’analitzar i valorar, més centrats també en els objectius, els continguts i les metodologies de cada àrea. D’aquí la necessitat i l’oportunitat que pot oferir una major interrelació entre les diverses matèries del pla d’estudis.

En aquest punt també és important concretar el **perfil** que hauria de tenir **el tutor de pràctiques**. Quines orientacions didàctiques sobre les pràctiques poden donar els tutors de la facultat sobre una àrea de coneixements que no sigui la seva ? La major interrelació entre les didàctiques específiques i el Pràcticum passa inevitablement per una connexió més directa entre el

professorat que les imparteix i els tutors encarregats d'orientar i avaluar les pràctiques dels estudiants.

El pla d'estudis de Magisteri

Com ja s'ha exposat en el tercer capítol d'aquesta investigació, des de la implantació dels nous plans d'estudis de la diplomatura de Mestre, han estat molts els autors que n'han criticat la seva estructura. Per exemple, com indica Tort (1994) :

“...la formació inicial ha de potenciar la capacitat dels futurs mestres per a assumir fenòmens que generen inseguretats i assumir una dosi important d'autonomia en la presa de decisions i iniciatives professionals.

No es pot pas dir que l'estructura actual dels estudis de magisteri faciliti aquests plantejaments. (...) Malauradament, aquesta estructura té pocs punts en comú amb aquesta concepció més reflexiva i comunicativa de l'aprenentatge en una escola de mestres. Les assignatures s'imparteixen una darrera l'altra, amb una gran compartimentació, amb una manca de globalitat i amb dificultats objectives per a establir connexions.” (p. 196)

També s'han exposat anteriorment els orígens d'aquestes dificultats i que poden estar novament presents entre les principals causes del fracàs dels futurs plans, si no es tenen en consideració. Tal com indica Esteve (1999) :

“No sé si hay más de una persona que añora los tiempos en los que el Ministerio de Educación marcaba unas directrices para conformar dichos planes, pero la verdad es que jamás se podrá renovar algo mientras los profesores encargados de dicha renovación tengan intereses personales que puedan contaminar los criterios utilizados a la hora de establecer el nuevo plan.” (p. 12)

Probablement un dels problemes més seriosos que tenim és l'actual hegemonia de les assignatures psicopedagògiques i la poca relació entre les didàctiques específiques, i entre aquestes i la pràctica. Aquesta manca de visió interdisciplinària fa perdre molt temps que permetria accelerar molts processos. Per exemple, la modelització tant pel que fa a estils d'ensenyament com a models curriculars, si hi hagués un treball interdisciplinari conjunt, no caldria que cada assignatura la reproduís.

Dels resultats de la tesi, se'n desprèn novament la necessitat d'aquesta major coordinació de les diferents assignatures dels plans d'estudi.

Segurament, la formació d'aquestes alumnes futures mestres de primària milloraria si s'utilitzés més la informació sortida del món de la pràctica per construir la seva capacitat didàctica, vinculant més estretament teoria i pràctica des de les didàctiques i amb un enfocament més transdisciplinar. Aquest plantejament té molt més sentit, tenint en compte que després, a l'escola, com a mestres generalistes s'hauran de responsabilitzar de la coordinació de la majoria d'àrees curriculars de primària.

Però la pràctica d'aquesta interdisciplinarietat no és fàcil d'aconseguir, perquè el treball del professorat que imparteix cada matèria del pla d'estudis acostuma a ser molt autònom. Per començar a modificar aquest funcionament, cal facilitar la creació de grups de treball interdisciplinars, que disposin d'espais, eines i reconeixement acadèmic, per avançar en aquesta línia. Algunes experiències d'aquesta interdisciplinarietat entre les assignatures del pla d'estudis de Magisteri, demostren que això és possible. Per exemple, el treball presentat a la UAB per Casas, Gómez, Llobet i Valls (2000), entre les assignatures de Psicologia Evolutiva i de l'Educació i la Didàctica de les Ciències Socials. També a la URV, un grup de professors i professores de diferents didàctiques específiques i de Psicologia de l'Educació, coordinat per Gavaldà (2000), treballen de forma cooperativa al voltant de problemes i inquietuds comunes de la formació inicial dels mestres.

D'altra banda, el poc domini dels continguts disciplinars de les tres alumnes, extensible a la majoria d'estudiants de magisteri com s'indica en la revisió de Banks i Parker (1992), penso que podria millorar considerablement amb un pla d'estudis com el proposat per Benejam (1986), és a dir, amb la realització prèvia d'un primer cicle que permetés als estudiants una actualització dels coneixements científics, especialitzant-se en una o dues matèries.

Caldrà veure fins a quin punt aquesta concepció del pla d'estudis de magisteri és també una prioritat política en les noves directrius que ha de marcar el Ministeri, a l'hora de concretar el percentatge de matèries comunes d'aquesta titulació, dins del catàleg de titulacions universitàries que s'ha d'aprovar properament davant del procés de convergència dels estudis superiors europeus.

Finalment, i a un nivell molt més concret, penso que s'hauria de considerar la possibilitat d'introduir en el pla d'estudis de Magisteri, o bé, d'abordar més a fons des de la formació continuada, el rol del mestre com a futur/a formador/a de mestres. Aquesta és una qüestió a plantejar no només en la formació dels docents sinó també en la de molts altres àmbits professionals, però la realitat evidencia que, de moment, és un tema que no es planteja.

Suggeriments per a noves investigacions

Després d'aquesta recerca, es posa de manifest la necessitat de seguir investigant diverses qüestions relacionades amb la formació inicial dels mestres d'educació primària en Didàctica de les Ciències Socials :

- investigar més com aprenen i desenvolupen la capacitat didàctica per ensenyar Ciències Socials els nostres estudiants de mestre. És a dir, com construeixen el seu coneixement, com desenvolupen capacitats, quines desenvolupen i per què..., avançant en el disseny d'instruments que permetin mesurar aquests aprenentatges;
- investigar més els factors que intervenen en els processos de pensament dels estudiants de mestre, en concret, en els processos que realitzen per passar del pensament a l'acció en contextos pràctics;
- continuar investigant les relacions entre la universitat i les escoles (com, per exemple, la recerca de McFadyen i Beth, 1998), que permetin concretar millor la influència dels mestres d'aula en la formació dels futurs mestres de primària;
- i investigar les estratègies i activitats que desenvolupen les capacitats de pensament d'ordre superior, tant en la capacitació dels futurs mestres per ensenyar Ciències Socials com en l'ensenyament de les Ciències Socials amb els alumnes d'educació primària, per impulsar un canvi en les pràctiques d'aquesta àrea, avançant cap a models d'ensenyament més innovadors, alternatius, que potenciïn el pensament reflexiu i crític.

D'altra banda, els resultats de la recerca també han posat de manifest la necessitat de modificar el programa de DCS que s'ha dut a terme (probablement massa ambiciós en alguns aspectes). En aquest sentit, cal una major investigació, per exemple, sobre la forma més adequada de plantejar als estudiants la identificació, l'anàlisi i la valoració dels diferents models d'ensenyament de les CCSS.

Perquè aquestes investigacions es puguin portar a terme i permetin avançar en la millora de la formació inicial dels docents, penso que és necessària una major col·laboració en dues direccions : a nivell interuniversitari i a nivell interdisciplinar.

Segurament és necessari més debat sobre el que estem fent en les nostres classes. Encara sabem poc què passa en les aules de les altres universitats, quan s'ensenya i s'aprèn la DCS, hi ha molt poca fluïdesa tant en el coneixement com en la investigació sobre les nostres pràctiques.

També és necessària una major investigació interdisciplinar entre les didàctiques específiques, per a la qual (com s'indicava en el punt anterior), cal facilitar la creació de grups de treball interdisciplinars, que disposin d'espais, eines i reconeixement acadèmic. La seva recerca permetria millorar els aprenentatges dels estudiants, per exemple, identificant els objectius i els continguts transversals d'aquestes assignatures i evitant-ne les repeticions.

9.4 Cloenda

Probablement, un dels objectius principals de la realització d'una tesi doctoral sigui avaluar la capacitat investigadora de l'autor de la recerca, en aquest cas en el camp de la investigació educativa. Personalment, puc afirmar que aquesta investigació (en la mateixa línia del treball de recerca realitzat anteriorment), m'ha permès ampliar i millorar la meva formació com a investigador, adquirint coneixements i estratègies d'aprenentatge per continuar analitzant com aprenen els futurs mestres de primària a ensenyar CCSS, detectar-ne els problemes i suggerir i aplicar millores que arribin finalment a les aules de les escoles.

Haig de reconèixer que el procés no ha sigut gens fàcil, bàsicament per dos motius. Per una banda, per les circumstàncies personals (laborals i familiars) que han dilatat més del previst inicialment, el temps transcorregut entre la realització del treball de camp i l'anàlisi posterior dels instruments emprats i la redacció dels resultats. I d'altra banda, per les dificultats pròpies d'un procés llarg que, com succeeix en el camp de les investigacions de tipus qualitatiu, ha anat adaptant les estratègies i els instruments a partir dels problemes que han anat apareixent, sota l'oportuna orientació del director de la tesi.

Com s'ha indicat en el punt anterior, molts són encara els interrogants i els problemes que es plantegen, perquè l'aprenentatge del Medi Social sigui útil per a les nenes i els nens de primària. Un aprenentatge que els formi com a persones més lliures, més democràtiques i més protagonistes (no espectadores) en la resolució dels problemes de la societat que els tocarà viure, és a dir, més solidàries.

No és un repte gens fàcil. En una entrevista realitzada el 1999, José Manuel Esteve deia :

“Es cierto que en materia de educación cuesta cambiar las cosas, y si logramos que así suceda, la transformación es muy lenta, tal vez debido a que se funciona más por tradición, por costumbres... Es bien sabido que los resultados de las investigaciones científicas en torno a la educación, por muy interesantes que sean, tardan demasiados años en incorporarse a la práctica real de las aulas, porque es difícil romper la inercia de la tradición” (p. 10)

Una tradició que es veu afavorida per l'actual context polític espanyol. Per tant, perquè aquesta renovació sigui possible és necessari que els futurs docents no només coneguin millor quines són les dificultats d'ensenyar i d'aprendre el Medi Social, sinó també que sàpiguen i vulguin trencar el predomini de moltes rutines de la seva pràctica. Caldrà insistir-hi, no des de la imposició que ens recorda una manera de fer del passat, sinó des del convenciment dels resultats que hi aporta i ha de continuar aportant la recerca.

La Roca del Vallès, novembre de 2003.

Referències bibliogràfiques ¹

AADD (1990). Los nuevos currícula de didáctica de las ciencias sociales para la formación de profesores de educación infantil, primaria y secundaria. *Boletín de Didáctica de las Ciencias Sociales*, 2, pp. 7-24.

AADD (2002). *Informe Educativo 2002. La calidad del sistema educativo*. Madrid : Santillana.

ADLER, S.A. (1982). "Elementary school social studies : Student teacher perspectives". Doctoral Dissertation, University of Wisconsin. Dissertation Abstracts International, 43. 3199A.

ADLER, S.A. (1984). A Field Study of Selected Student Teacher Perspectives toward Social Studies. *Theory and Research in Social Education*, XII, 1, pp. 13-30.

ADLER, S.A. (1991). *The Education of Social Studies Teachers*. SHAVER, J.P. (ed.) : *Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning*. New York : MacMillan, pp. 210-221.

ADLER, S.A. (1993). The Social Studies Methods Course Instructor : Practitioner Researcher. DUMAS, W. (1993) (ed.) : Preparation of Social Studies Teachers. *The International Journal of Social Education*. Ball State University, Indiana, vol. 7 (3), pp. 39-47.

ADLER, S.A. (1994). Reflective Practice and Teacher Education. ROSS, E.W. (ed.) : *Reflective Practice in Social Studies*. Washington : National Council for the Social Studies (NCSS). Bulletin núm. 88, pp. 51-58.

ADKINS, P. H. (1999). "Perceptions of Pre-service Elementary Teachers About Social Studies Instructional Activities and Content Areas". Department of Educational Theory and Practice, West Virginia University : <etd.wvu.edu/ETAS/E786/adkinstinal.pdf> (Consulta, 11 de juliol de 2003) (Tesi doctoral)

AISENBERG, B. (2000). *Los conocimientos previos en situaciones de enseñanza de las Ciencias Sociales*. CASTORINA, J. A. i LENZI, A. M. (comp.) : *La formación de los conocimientos sociales en los niños. Investigaciones psicológicas y perspectivas educativas*. Barcelona : Gedisa, pp. 225-252.

ALLEN, D. (comp.) (2000). *La evaluación del aprendizaje de los estudiantes. Una herramienta para el desarrollo profesional de los docentes*. Buenos Aires : Paidós.

ALONSO, A. M^a (1995). "La iniciación a la Historia del Arte en la enseñanza obligatoria. Didáctica tradicional y su revisión crítica". Oviedo : Universidad de Oviedo. (Tesi doctoral).

ANGELL, A.V. (1998). Learning to Teach Social Studies : A Case Study of Belief Restructuring. *Theory and Research in Social Education*, 26 (4), pp. 509-529.

¹ No s'han inclòs les referències citades dins d'una altra obra. Tampoc les que s'han treballat des de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials*, perquè ja estan referenciades en el programa i les guies de treball que figuren en el bloc d'annexos núm. 1.

ARMENTO, B. J. (1991). *Changing conceptions of research on the teaching of social studies*. SHAVER, J.P. (ed.) : *Handbook on Research on Social Studies Teaching and Learning. A Project of the National Council for the Social Studies*. New York : MacMillan, pp. 185-196.

ARMENTO, B. J. (1996). *The professional development of social studies educators*. SIKULA, J. et al (ed.) : *Handbook of Research on Teacher Education*. New York : MacMillan, pp. 485-502.

AUDIGIER, F. (dir.) (1995). *Construction de l'espace géographique*. Paris : INRP.

AUDIGIER, F. (1999). Les représentations de la géographie dans l'enseignement primaire en France. *Cahiers de Géographie du Québec*, vol. 43, núm. 120, pp. 395-412.

AUDIGIER, F. (2002). Un estudio sobre la enseñanza de la historia, la geografía y la educación cívica en la escuela elemental en Francia : temas, métodos y preguntas. *Enseñanza de las Ciencias Sociales*, 1, pp. 3-16.

BANKS, J.A. i PARKER, W.C. (1992). *Social Studies Teacher Education*. HOUSTON, W.R. (ed.) : *Handbook of Research on Teacher Education*. New York : MacMillan, pp. 674-686.

BARQUÍN, J. (1999). Hacia un modelo de formación del profesorado crítico, complejo y global. Retos del profesorado al final del segundo milenio. *Investigación en la escuela*, 37, pp. 61-71.

BENEJAM, P. (1986). *La formación de maestros : una propuesta alternativa*. Barcelona : Laia / Cuadernos de Pedagogía.

BENEJAM, P. (1993). *Los contenidos de la didáctica de las ciencias sociales en la formación del profesorado*. MONTERO, L. i VEZ, J.M. (eds.) : *Las didácticas específicas en la formación del profesorado*. Santiago de Compostela : Tórculo Edicions, vol. I, pp. 341-347.

BENEJAM, P. i COMES, P. (1994). "¿ Nuevas coordenadas para la enseñanza de la geografía ? Las implicaciones del constructivismo en la enseñanza-aprendizaje de las habilidades cartográficas". *Íber*, 1, pp. 106-116.

BENEJAM, P. (1997). *La selección y secuenciación de los contenidos sociales*. BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (coord) : *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona : ICE de la UB / Horsori, pp. 71-95.

BENEJAM, P. (1999). La formación psicopedagógica del profesorado de didáctica de las Ciencias Sociales. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 34, pp. 219-229.

BENEJAM, P. (2000a). "Una proposta de pla d'estudis de Graduat Superior en Magisteri". *Perspectiva Escolar*, 246, pp. 30-38.

BENEJAM, P. (2000b). *El professorat d'educació primària*. Documents. Consell Escolar de Catalunya. Jornada de reflexió de Terrassa, núm. 10. L'educació primària, pp. 7-16.

BENEJAM, P. (2001). *La professionalització docent*. MALLART, J., TEIXIDÓ, M. i VILANOU, C. (eds.) : *Repensar la Pedagogia, avui*. Barcelona : Eumo - Societat Catalana de Pedagogia, pp. 237-243.

BENEJAM, P. (2002a). La didáctica de las ciencias sociales y la formación inicial y permanente del profesorado. *Enseñanza de las Ciencias Sociales. Revista de Investigación*, 1, pp. 91-95.

- BENEJAM, P. (2002b). ¿Reforma o Contrarreforma educativa?. *Íber*, 33, pp. 22-28.
- BLANCO, N. (1992). "Las rejas invisibles. El contenido y la enseñanza de la historia. Estudio de un caso". Málaga : Universidad de Málaga. (Tesi doctoral).
- BLANCO, N. (1999). *Aprender a ser profesor/a : el papel del Prácticum en la formación inicial*. PÉREZ, A., BARQUÍN, J. i ANGULO, J. F. (eds.) : *Desarrollo profesional del docente : política, investigación y práctica*. Madrid : Akal, pp. 379-398.
- BRAVO, L. (1999). "La formación inicial del profesorado en Didáctica de las Ciencias Sociales: un estudio de caso". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Treball de recerca).
- BRAVO, L. et al. (2000). *La formación del profesorado de educación primaria y secundaria en didáctica de las ciencias sociales*. DEL CARMEN, L. (ed.) : *Simposi sobre la formació inicial dels professionals de l'educació*. Girona : Universitat de Girona. Col·lecció Diversitas, 10, pp. 207-212.
- BRAVO, L. (2002). "La formación inicial del profesorado de Secundaria en Didáctica de las Ciencias Sociales en la Universidad Autónoma de Barcelona : un estudio de caso". Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. (Tesi doctoral).
- BROPHY, J. (ed.) (1993). Case Studies of Teaching and Learning in Social Studies. *Advances in Research on Teaching*, vol. 4.
- BROPHY, J. (ed.) (1996). Teaching and Learning History. *Advances in Research on Teaching*, vol. 6.
- BROPHY, J. i VANSLEDRIGHT, B.A. (1997). *Teaching and Learning history in Elementary Schools*. New York : Teachers College Press, Columbia University.
- BRUBACHER, J.W., CASE, C.W. i REAGAN, T.G. (2000). *Cómo ser un docente reflexivo. La construcción de una cultura de la indagación en las escuelas*. Barcelona : Gedisa.
- BOGDAN, R. i BIKLEN, S. (1982). *Qualitative Research for Education : An Introduction to Theory and Methods*. Boston : Allyn i Bacon.
- BUSTAMANTE, J.E., OOKA PANG, V. i RODRÍGUEZ, J. (2001). Social Studies in Elementary Classroom : Culture Matters. LEVSTIK, L. (ed.) : *Theory in to Practice*, vol. 40 (1), pp. 35-41.
- CALDERHEAD, J. (1997). La investigación educativa en Europa en los últimos diez años. *Revista de Educación*, 312, pp. 9-20.
- CAÑAL, P., GARCÍA, J. et al. (1995). *Experimentación del proyecto curricular Investigando nuestro mundo en la educación primaria. Una investigación didáctica internivelar en el ámbito de la reforma educativa en Andalucía*. (Treball d'investigació)
- CARBONELL, J. (1977). *L'Escola Normal de la Generalitat (1931-1939)*. Barcelona : Edicions 62.
- CÁRDENAS, Mª I. (1987). "La formación de maestros en España. La Normal de Murcia y la docencia de la Geografía (1914-1976)". Murcia : Universidad de Murcia. (Tesi doctoral).
- COHEN, L. i MANION, L. (1990). *Métodos de investigación educativa*. Madrid : La Muralla.

COMES, P. (1993). "La representació gràfica de l'espai i l'ensenyament de la geografia. Una proposta de selecció i seqüenciació de les habilitats cartogràfiques per a l'ensenyament obligatori". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Tesi doctoral).

CORNBLETH, C. (1982). *Mirroring Ourselves : Reflections on Social Studies Teacher Education*, paper presented at the symposium Reflections on Re-Ordering Goals of Social Studies Teacher Education, Mid-Atlantic Regional Conference for the Social Studies. New York City, January 1982. 18 pp.

CORNBLETH, C. (1985). Reconsidering Social Studies Curriculum. *Theory and Research in Social Education*, vol. XIII, núm. 2, pp. 31-45.

CORNETT, J.W. (1990). Teacher Thinking About Curriculum and Instruction : a Case of a Secondary Social Studies Teacher. *Theory and Research in Social Studies*, vol. XVIII, núm. 3, pp. 248-273.

DEL RINCÓN, D., ARNAL, J., LATORRE, A. i SANS, A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid : Dykinson.

DELGADO, C. (1999). "Historia que instruye o historia que adoctrina. La formación histórica de los maestros en la España del siglo XX." Murcia : Universidad de Murcia. (Tesi doctoral).

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1993). *Àrea de Ciències Socials : currículum d'Educació Secundària Obligatoria*. Barcelona : Generalitat de Catalunya.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1998). *Grup de treball 8. Els objectius de l'ensenyament en les primeres dècades del segle XXI. Jornades de debat Catalunya, demà*, pp. 271-306. Barcelona : Generalitat de Catalunya.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (2000). *Identificació de les competències bàsiques en l'ensenyament obligatori*. Barcelona : Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu – FREREF.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (2001). *Avaluació a l'Educació Primària (1999)*. Barcelona : Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu.

DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (1991). *History in the National Curriculum (England)*. HMSO.

DINKELMAN, T. (1999). Critical Reflection in Social Studies Methods. *Theory and Research in Social Education*, vol. 27 (3), pp. 329-357.

ELLIOTT, J. (1990). *La investigación-acción en educación*. Madrid : Morata.

ELLIOTT, J. (1993). *El cambio educativo desde la investigación-acción*. Madrid : Morata.

ELLIS, A.K. (1991). *Teaching and Learning Elementary Social Studies*. Boston : Allyn and Bacon.

ERICKSON, F. (1989). *Métodos cualitativos de investigación sobre la enseñanza*. WITTROCK, M. C. (dir.). *La investigación de la enseñanza. II. Métodos cualitativos y de observación*. Barcelona : Paidós – MEC, pp. 195-302.

ESTEPA, J. (1998). El conocimiento escolar en la formación inicial del profesorado de ciencias sociales. *Investigación en la escuela*, 35, pp. 43-52.

EVANS, R.W. (1993). Ideology and the Teaching of History : Purposes, Practices, and Student Beliefs. BROPHY, J. (ed.) : Case Studies of Teaching and Learning in Social Studies. *Advances in Research on Teaching*, vol. 4, pp. 179-214.

EVANS, R.W. (1997). *Teaching Social Issues : Implementing an Issues-Centered Curriculum*. ROSS, E.W. (eds.) : *The Social Studies Curriculum. Purposes, Problems and Possibilities*. New York : State University of New York Press, pp. 197-212.

EVANS, R.W. i WARREN SAXE, D. (eds.) (1996). *Handbook on Teaching Social Issues*. Washington : NCSS, bulletin 93.

EVERTSON, C. M. I GREEN, J. L. (1989). *La observación como indagación y método*. WITTROCK, M. C. (dir.). *La investigación de la enseñanza II. Métodos cualitativos y de observación*. Barcelona : Paidós – MEC, pp. 303-421.

FEHN, B. i KOEPPEN, K.E. (1998). Intensive Document-Based Instruction in a Social Studies Methods Course and Student Teachers' Attitudes and Practice in Subsequent Field Experiences. *Theory and Research in Social Education*, vol. 26, núm. 4, pp. 461-484.

FONTANA, A. i FREY J. H. (1994). *Interviewing*. DENZIN i LINCOLN (eds). *Handbook of qualitative research*. Londres : Sage.

FUENTES, E. J. (1995). "Pensamiento y acción de futuros profesores de ciencias sociales : un estudio de caso". Santiago de Compostela : Universidad de Santiago de Compostela. (Tesi doctoral).

FUENTES, E. J. (1998). *Aprendiendo a Enseñar Historia*. Lugo : Diputación Provincial de Lugo.

GALINDO, R. (1996). "El conocimiento del profesorado de secundaria y la enseñanza de la historia. Cuatro estudios de caso". Granada : Universidad de Granada. (Tesi doctoral).

GALINDO, R. (1997). *La enseñanza de la Historia en Educación Secundaria*. Sevilla : Algaída.

GALINDO, R., RAMÍREZ, S. i RODRÍGUEZ, J. (1995). *El conocimiento del medio en la educación primaria. Bases teóricas y propuestas didácticas*. Carranque (Toledo) : Ediciones Koiné.

GARCÍA, A. L. (dir.) (1993a). *Didáctica de las ciencias sociales en la educación primaria*. Sevilla : Algaída.

GARCÍA, A. L. et al. (1993b). *Los contenidos de ciencias sociales en la formación del profesorado de educación primaria*. MONTERO, L. i VEZ, J. M. (eds.) : *Las didácticas específicas en la formación del profesorado*. Santiago de Compostela : Tórculo Edicions, vol. I, pp. 637-643.

GARCÍA, F. F. (ed.) (1991). *Didáctica de las ciencias sociales : geografía e historia. Estado de la cuestión*. Sevilla : Universidad de Sevilla.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2002). *Síntesi dels resultats de les proves d'avaluació de les competències bàsiques al cicle mitjà d'educació primària. Curs 2000-2001* :

<<http://www.gencat.es/ense/conthome/sintesicb.htm>>
(Consulta, 11 de setembre de 2002)

GERBER, R. i LIDSTONE, J. (eds.) (1996). *Developments and Directions in Geographical Education*. Clevedon : Channel View Publications.

GIL, G. et al. (1997). *Evaluación de la educación primaria. Informe*. Madrid : MEC -Instituto Nacional de Calidad y Evaluación.

GOETZ, J. P. i LECOMPTE, M. D. (1988). *Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa*. Madrid : Morata.

GÓMEZ, A. E. (1996). "De la concepción a la acción. La práctica docente de una profesora de ciencias sociales. Un estudio de caso." Málaga : Universidad de Málaga. (Tesi doctoral).

GONZÁLEZ SANMAMED, M. (1994). *Aprender a enseñar : mitos y realidades*. A Coruña : Universidade da Coruña.

GONZÁLEZ SANMAMED, M. (1995). ¿Cómo enseñan y aprenden a enseñar los futuros profesores?. Análisis de los procesos del aula. *Investigación en la escuela*, 25, pp. 27-41.

GONZÁLEZ SANMAMED, M. i FUENTES, E.J. (1994). *Las prácticas escolares en la formación del profesorado. Análisis y propuestas*. Lugo : Diputación de Lugo.

GOODMAN, J. i ADLER, S. (1985). Becoming an Elementary Social Studies Teacher : A Study os Perspectives. *Theory and Research in Social Education*, XIII, 2, pp. 1-10.

GRAU, R. Ma. i ROSAS, M. (1989). Aproximació al concepte de temps històric en els estudiants de diplomant en professorat d'EGB de Castelló de la Plana. *Docència*, 5, pp. 123-136.

GUBA, E. G. i LINCOLN, Y. S. (1981). *Effective Evaluation*. San Francisco, California: Jossey-Bass Publishers.

HARGREAVES, A. (1998). Profesorado, cultura y postmodernidad (cambian los tiempos y cambia el profesorado). Madrid : Morata.

HATCH, J. i BONDY, E. (1986). The researcher-teacher relationship : observations and implications from naturalistic studies in classrooms. *Journal of research and development in Education*, 19 (4), pp. 48-56.

HERNÁNDEZ, F.X. (2002). *Didáctica de las ciencias sociales, geografía e historia*. Barcelona : Graó.

HOLLINGSWORTH, S. (1989). Prior beliefs and cognitive change in learning to teach. *American Educational Research Journal*, 28 (2), pp. 160-189.

HUBERMAN, A. M. i MILES, M. B. (1991). *Data management and analysis methods*. Thousand Oaks : Sage.

HURST, D.W. i ROSS, E.W. (eds.) (2000). *Democratic Social Education. Social Studies for Social Change*. New York : Falmer Press.

INSTITUTO NACIONAL DE CALIDAD Y EVALUACIÓN (2001). *Opinión de los alumnos de sexto de educación primaria sobre el área de Conocimiento del Medio*. Resumen informativo (abril), núm. 8.

INSTITUTO NACIONAL DE CALIDAD Y EVALUACIÓN (2002). *Evaluación de la Educación Primaria 1999. Fallos y dificultades de los alumnos en la prueba de Conocimiento del Medio*. Resumen informativo (febrero), núm. 3.

JIMÉNEZ, B. (ed.) (1999). *Evaluación de programas, centros y profesores*. Madrid : Síntesis.

KINCHELOE, J.L. (2001). *Getting Beyond the Facts Teaching Social Studies. Social Sciences in the Twenty-first Century*. New York : Peter Lang.

LANG, J. (2001). *Orientations sur la rénovation de la formation des maîtres* :
<<http://www.education.gouv.fr/discours/2001.htm>>
(Consulta, 11 de setembre de 2002)

LEE, P. i ASHBY, R. (2000). *Progression in Historical Understanding among Students Ages 7-14*. STEARNS, P.N., SEIXAS, P. i WINEBURG, S. (eds.) : *Knowing, Teaching and Learning History. National and International Perspectives*. New York : New York University Press, pp. 199-222.

LICERAS, Á. (2000). *Tratamiento de las dificultades de aprendizaje en Ciencias Sociales*. Granada : Grupo Editorial Universitario.

LINCOLN, Y. i GUBA, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills : Sage.

LISTON, D. P. i ZEICHNER, K. M. (1993). *Formación del profesorado y condiciones sociales de la escolarización*. Madrid : Morata / Fundación Paideia.

LLOBET, C. (1998). "Els coneixements d'història de l'art dels alumnes de l'itinerari de Ciències Socials de l'especialitat d'educació primària : un estudi de cas". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Treball de recerca).

LUIS, A. i GUIJARRO, A. (1992). *La enseñanza de la geografía : guía introductoria*. Cantabria: Universidad de Cantabria.

McFADYEN, L. i BETH, M. (1998). Professional Partnerships in Social Education : A Challenging Labyrinth for Educators. *Journal of Social Studies Research*, 22, pp. 3-10.

McFADYEN, L. i SUNAL, C.S. (1997). Conceptual Shifts : Elementary Pre-service Teachers' Perceptions About a Social Studies Methods Course. *Journal of Social Studies Research*, 21 (1), pp.16-21.

MAESTRO, P. (1993). *Conocimiento histórico, enseñanza y formación del profesorado*. MONTERO, L. i VEZ, J.M. (eds.) : *Las didácticas específicas en la formación del profesorado*. Santiago de Compostela : Tórculo Edicions, vol. I, pp. 311-340.

MAESTRO, P. (1997). "Historiografía y enseñanza de la Historia". València : Universitat de València. (Tesi doctoral).

MARCELO, C. (1995). *Formación del profesorado para el cambio educativo*. Barcelona : EUB.

MARCHESI, A. i MARTÍN, E. (1998). *Calidad de la enseñanza en tiempos de cambio*. Madrid :

Alianza Editorial.

MÁRQUEZ DE LA PLATA, J.M. i TRAVÉ, G. (2002). *Las actividades de enseñanza como punto de partida para el cambio real en la formación inicial del profesorado de Primaria*. ESTEPA, J., DE LA CALLE, M. i SÁNCHEZ, M. (eds.) : *Nuevos horizontes en la formación del profesorado de Ciencias Sociales*. Palencia : ESLA - Asociación Universitaria de Profesores de Didáctica de las Ciencias Sociales, pp. 499-514.

MARTÍNEZ BONAFÉ, J. (1988). El estudio de casos en la investigación educativa. *Investigación en la Escuela*, 6, pp. 41-49.

MARTÍNEZ MEDIANO, C. (1996). Evaluación de programas educativos. Investigación educativa. Modelos de evaluación de programas. *Cuadernos de la UNED*, 159.

MASSON, M. (1994). *Vous avez dit géographies ?*. *Didactique d'une géographie plurielle*. Paris : Armand Colin.

MECD (2002). *Ley Orgánica 10/2002, de 23 de diciembre, de Calidad de la Educación*.

MERINO, F. J. (1991). "Percepción del espacio, memoria visual y cartografía en la enseñanza de la geografía : la cartografía como instrumento didáctico en la enseñanza de la geografía en la EGB y la educación secundaria". Zaragoza : Universidad de Zaragoza. (Tesi doctoral).

MERRIAM, A. P. (1990). "L'antropologie e le arti", a MAGRINI (ed.). *Uomini e suoni*. Bolònia : CLUEB.

MOLERO, B. (1998). "El proceso de construcción infantil de la identidad nacional : conocimiento del propio país y de los símbolos nacionales". Universidad del País Vasco. (Tesi doctoral).

MOLERO, B. i MORENO, A. (2001). *La comprensión infantil de la identidad nacional en el País Vasco : el conocimiento del propio país*. ESTEPA, J., FRIERA, F. i PIÑEIRO, R. (eds.) : *Identities and territories : un reto para la Didáctica de las Ciencias Sociales*. Oviedo : KRK - Asociación Universitaria de Profesores de Didáctica de las Ciencias Sociales, pp. 373-383.

MONTERO, L. (2001). *La construcción del conocimiento profesional docente*. Rosario : Homo Sapiens Ediciones.

MORCILLO, J. (1991). "Análisis de categorías geográficas en EGB y en las escuelas de Magisterio". Granada : Universidad de Granada. (Tesi doctoral).

NADAL, I. (1999). "La concepción del espacio próximo y lejano. Justificación de una propuesta alternativa para el estudio del medio en Primaria". Universidad de Las Palmas de Gran Canaria. (Tesi doctoral).

NATIONAL COUNCIL FOR ACCREDITATION OF TEACHER EDUCATION (2000). *Program Standards for Elementary Teacher Preparation*. Washington.

NATIONAL COUNCIL FOR ACCREDITATION OF TEACHER EDUCATION (2000). *Program Standards for The Initial Preparation of Social Studies Teachers*. Washington.

NELSON, J. i PALONSKY, S. (1980). Pre-service teachers' perceptions of social education. *Journal of Social Studies Research*, 4 (1), pp. 5-12.

NEWMANN, F.M. (1990). Higher order thinking in teaching social studies : a rationale for the assessment of classroom thoughtfulness. *Journal Curriculum Studies*, vol. 22, núm.1, pp. 41-56.

NEWMANN, F.M. (1991a). *Higher Order Thinking in the Teaching of Social Studies : Connections Between Theory and Practice*. VOSS, J.F, PERKINS, D.N. i SEGAL, J.W. (eds.): *Informal Reasoning and Education*. LEA. Hillsdale, New Jersey, pp. 381-400.

NEWMANN, F.M. (1991b). Promoting Higher Order Thinking in Social Studies : Overview of a Study of Sixteen High School Departments. *Theory and Research in Social Education*, XIX, 4, pp. 324-340.

NEWMANN, F.M. (1991c). Classroom Thoughtfulness and Students Higher Order Thinking : Common Indicators and Diverse Social Studies Courses. *Theory and Research in Social Education*, XIX, 4, pp. 410-433.

OLIVÉ, Ma. D. (1995). "Problemes actuals de la Didàctica de les Ciències Socials a les Escoles de Mestres de Catalunya, davant la Reforma Educativa. Barcelona : Universitat de Barcelona. (Tesi doctoral).

OLLER, M. (1999). "Transversalitat i disciplinarietat des de la Didàctica de les Ciències Socials: l'ensenyament de l'educació viària". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Tesi doctoral).

OWENS, W.T. (1997). The Challenges of Teaching Social Studies Methods to Pre-service Elementary Teachers. *The Social Studies*, 88 (3), pp. 113-120.

PAGÈS, J. (1989). *Aproximación a un currículum sobre el tiempo histórico*. RODRÍGUEZ, J. (ed.) : *Enseñar historia. Nuevas propuestas*. Barcelona : Laia - Cuadernos de Pedagogía, pp. 107-138.

PAGÈS, J. (1993). "El disseny, el desenvolupament del currículum i el pensament del professor : el cas de l'experimentació del currículum de ciències socials del cicle superior d'EGB a Catalunya". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Tesi doctoral).

PAGÈS, J. (1994). Els continguts d'història del currículum de la Generalitat : una anàlisi crítica. *Avenç*, 177, pp. 49-52.

PAGÈS, J. (1996). Las representaciones de los estudiantes de maestro sobre la enseñanza de las Ciencias Sociales : ¿cuáles son?, ¿cómo aprovecharlas?. *Investigación en la Escuela*, 28, pp. 103-114.

PAGÈS, J. (1997a). La formación inicial de maestros y maestras de educación primaria : reflexiones sobre las luces y las sombras de los nuevos planes de estudio. *Investigación en la Escuela*, 31, pp. 89-98.

PAGÈS, J. (1997b). *Líneas de investigación en didáctica de las Ciencias Sociales*. BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (coord) : *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona : ICE de la Universitat de Barcelona / Horsori, pp. 209-226..

PAGÈS, J. (1997c). *La investigación sobre la formación inicial del profesorado para enseñar ciencias sociales*. AAVV : *La formación del profesorado y la Didáctica de las Ciencias Sociales*. Sevilla : Díada / Asociación Universitaria del Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales,

pp. 49-86.

PAGÈS, J. (1998). *¿Qué maestro necesitamos para hacer frente a los retos del futuro?*. RODRÍGUEZ MARCOS, A., SANZ, E. i SOTOMAYOR, Mª V. (coords.) : *La formación de los maestros en los países de la Unión Europea*. Madrid : Narcea, pp. 325-335.

PAGÈS, J. (1999). El tiempo histórico : ¿qué sabemos sobre su enseñanza y su aprendizaje?. Análisis y valoración de los resultados de algunas investigaciones. AADD : *Aspectos didácticos de las ciencias sociales*, 13. ICE de la Universidad de Zaragoza, pp. 241-278.

PAGÈS, J. (2000a). *El currículo de Didáctica de las Ciencias Sociales en la formación inicial del profesorado : investigaciones sobre la enseñanza y el aprendizaje de la DCS*. PAGÈS, J., ESTEPA, J. i TRAVÉ, G. (eds). : *Modelos, contenidos y experiencias en la formación del profesorado de Ciencias Sociales*. Huelva. Universidad de Huelva, pp. 41-57.

PAGÈS, J. (2000b). La didáctica de las ciencias sociales en la formación inicial del profesorado. *Íber*, 24, pp. 33-44.

PAGÈS, J. (2002). El currículo de ciencias sociales, geografía e historia en el Real Decreto de Enseñanzas Mínimas de diciembre de 2000, ¿un ejemplo de calidad educativa?. *Íber*, 33, pp. 69-77.

PÁJARO, D. (2002). La formulación de hipótesis. *Cinta de Moebio*, 15.
<<http://www.ub.es/histodidactica/Epistemolog%Eda/hipotesis-moebio.htm>>
(Consulta, 1 d'agost de 2003)

PALONSKY, S.B. i JACOBSON, M.G. (1988). *Student teacher perceptions of elementary social studies : the social construction of curriculum*. Paper presented at the AERA, New Orleans.

PARLETT, M. I HAMILTON, D. (1985). *La evaluación como iluminación*. GIMENO SACRISTÁN, J. i PÉREZ GÓMEZ, A. I. (eds). *La enseñanza : su teoría y su práctica*. Madrid : Akal, pp. 450-466.

PATTON, M. Q. (1980). *Qualitative Evaluation Methods*. Beverly Hills : Sage.

PATTON, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in Evaluation*. Beverly Hills : Sage.

PÉREZ, A. (1999). XXI. *El prácticum de enseñanza y la socialización profesional de los futuros docentes*. PÉREZ, A., BARQUÍN, J. i ANGULO, J. F. (eds.) : *Desarrollo profesional del docente : política, investigación y práctica*. Madrid : Akal. pp. 636-660.

PÉREZ, A., BARQUÍN, J. i ANGULO, J. F. (eds.) (1999). *Desarrollo profesional del docente : política, investigación y práctica*. Madrid : Akal.

PÉREZ, P., RAMÍREZ, S. i SOUTO, X. M. (1997). El área del conocimiento del medio, ¿un cajón de sastre?. *Investigación en la escuela*, 31, pp. 17-40.

PÉREZ GÓMEZ, A. I. (1985). *Modelos contemporáneos de evaluación*. GIMENO SACRISTÁN, J. i PÉREZ GÓMEZ, A. I. (eds). *La enseñanza : su teoría y su práctica*. Madrid : Akal, pp. 426-449.

PÉREZ GÓMEZ, A. I. (1995). *La función y formación del profesor/a en la enseñanza para la*

comprensión. *Diferentes perspectivas*. GIMENO SACRISTÁN, J. i PÉREZ GÓMEZ, A. I. : *Comprender y transformar la enseñanza*. Madrid : Morata, pp. 398-429.

PÉREZ GÓMEZ, A. I. (1997). *Historia de una Reforma educativa*. Sevilla : Díada. Col·lecció Investigación y Enseñanza, Serie Fundamentos, 6.

PÉREZ SERRANO, G. (1994a). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. I. Métodos*. Madrid : La Muralla.

PÉREZ SERRANO, G. (1994b). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. II. Técnicas y análisis de datos*. Madrid : La Muralla.

PLATA, J. (1991). "Estado actual de la enseñanza de las ciencias sociales en la EGB de Canarias. Tenerife : Universidad de la Laguna. (Tesi doctoral).

POMAR, Ma. I. (1998). *La reforma dels estudis de mestre : valoració de la formació inicial des de la perspectiva de l'alumnat*. Palma : Universitat de les Illes Balears.

PORLÁN, R. i RIVERO, A. (1998). *El conocimiento de los profesores*. Sevilla : Díada.

PRATS, J. (1997). *La investigación en didáctica de las ciencias sociales (Notas para un debate deseable)*. AADD : *La formación del profesorado y la Didáctica de las Ciencias Sociales*. Sevilla : Díada - Asociación Universitaria del Profesorado de Ciencias Sociales, pp. 9-25.

PRATS, J. (2000). *Hacia una definición de la investigación en didáctica de las Ciencias Sociales*. PERALES, F. J. et al. (eds.) : *I Congreso Nacional de Didácticas Específicas. Las Didácticas de las Áreas Curriculares en el siglo XXI*. Granada : Grupo Editorial Universitario, vol. I, pp. 245-259.

PRATS, J. (2001). *Líneas de investigación en didáctica de las Ciencias Sociales. Primeres jornades internacionals d'investigació en Didàctica de les Ciències Socials (UAB, març de 2001)*. (Ponència no editada).

PRATS, J. (2002). La "Didáctica de las Ciencias Sociales" en la universidad española: estado de la cuestión. *Revista de Educación*, 328, pp. 81-96.

QUINQUER, D. (1997). *Estrategias de enseñanza : los métodos interactivos*. BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (coord.) : *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona : ICE de la Universitat de Barcelona-Horsori, pp. 97-121.

RAMÍREZ, P. i GÓMEZ, J. H. (2000). *La representación infantil del mundo social en el aula de clase : las nociones sociales*. Santa Fe de Bogotá : Universidad Distrital Francisco José de Caldas.

RIERA, F. (1997). "La formació inicial dels mestres d'educació física en Didàctica de les Ciències Socials : un estudi de cas". Barcelona : Universitat Autònoma de Barcelona. (Treball de recerca).

RIERA, F. (2000). *La formación inicial de los maestros y las maestras de educación primaria en Didáctica de las Ciencias Sociales : un estudio de caso*. PAGÈS, J., ESTEPA, J. i TRAVÉ, G. (eds.) : *Modelos, contenidos y experiencias en la formación del profesorado de Ciencias Sociales*. Huelva. Universidad de Huelva, pp. 439-450.

ROBINSON, P. (1982). *Patterns in Social Studies Methods Courses : A Review of the Literature*, paper presented at the annual meeting of the National Council for the Social Studies, College and University Faculty Assembly. Boston, november 1982. 19 pp.

RODRÍGUEZ GÓMEZ, G. et al. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Granada : Aljibe.

RODRÍGUEZ MARCOS, A., SANZ, E. i SOTOMAYOR, Mª V. (coords.) (1998). *La formación de los maestros en los países de la Unión Europea*. Madrid : Narcea.

ROSAS, M. (1988). Sobre el concepto d'Història en els estudiants de diplomant en professorat d'educació general bàsica de Castelló. *Docència*, 4, pp. 79-94.

ROSS, E.W. (1987). Teacher perspective development : A study of pre-service social studies teachers. *Theory and Research in Social Education*, 15 (4), pp. 225-243.

ROSS, E.W. (ed.) (1994). *Reflective Practice in Social Studies*. Washington : National Council for the Social Studies (NCSS). Bulletin núm. 88.

ROSS, E.W. (1997). *The Social Studies Curriculum. Purposes, Problems and Possibilities*. New York : State University of New York Press.

ROZADA, J. M. (1992). La enseñanza de las ciencias sociales : una cuestión "indisciplinada", necesariamente. *Aula de innovación educativa*, 8, pp. 5-9.

ROZADA, J. M. (1997). *Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria*. Madrid : Akal.

SANDÍN, M. P. (2003). *Investigación Cualitativa en Educación. Fundamentos y tradiciones*. Madrid : McGraw-Hill.

SANTISTEBAN, A. (2000). Aprender a enseñar el tiempo histórico : esquema de conocimiento y perspectiva práctica en el alumnado de formación inicial. PAGÈS, J., ESTEPA, J. i TRAVÉ, G. (eds.) : *Modelos, contenidos y experiencias en la formación del profesorado de Ciencias Sociales*. Huelva. Universidad de Huelva, pp. 355-369.

SANTOS GUERRA, M. A. (1988). La evaluación cualitativa de planes y centros de perfeccionamiento : una forma de mejorar la profesionalidad docente. *Investigación en la Escuela*, 6, pp. 21-39.

SANTOS GUERRA, M. A. (1993). La evaluación : un proceso de diálogo, comprensión y mejora. *Investigación en la Escuela*, 20, pp. 23-35.

SCHÖN, D. A. (1992). *La formación de profesionales reflexivos. Hacia un nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones*. Barcelona : Paidós / MEC.

SHAVER, J.P. (1993). *Epistemology and the Education of Social Science Teachers*. MONTERO, L. i VEZ, J.M. (eds.) : *Las didácticas específicas en la formación del profesorado*. Santiago de Compostela : Tórculo Edicions, vol. I, pp. 297-310.

SLEKAR, T.D. (1998). Epistemological Entanglements : Pre-service Elementary School Teachers' "Apprenticeship of Observation" and the Teaching of History. *Theory and Research in*

Social Education, vol. 26, núm. 4, pp. 485-507.

SPRADLEY, J. P. (1980). *Participant observation*. New York : Holt, Rinehart and Winston.

STAKE, R. E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid : Morata.

SUNAL, C.S. et al. (1994). Integrated Teaching Units : Pre-service Teachers' Experiences. *Journal of Social Studies Research*, 18 (2), pp.10-18.

TAYLOR, S.J. I BOGDAN, R. (1986). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona : Paidós.

TEACHER PREPARATION RESEARCH (2001). *Current Knowledge, Gaps and Recommendations*. Washington : Center for The Study of Teaching and Policy.

TEJADA, J. (1999). *La evaluación : su conceptualización*. JIMÉNEZ, B. (ed.). *Evaluación de programas, centros y profesores*. Madrid : Síntesis, pp. 25-56.

TESCH, R. (1990). *Qualitative Research : Analysis Types and Software Tools*. New York : The Falmer Press.

THORNTON, S.J. (1991). *Teacher as Curricular-Instructional Gatekeeper in Social Studies*. SHAVER, J.P. (ed.) : *Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning. A Project of the National Council for the Social Studies*. New York : Macmillan, pp. 237-248.

THORNTON, S.J. (1992). *How Do Elementary Teachers Decide What to Teach in Social Studies ?*. ROSS, E.W., CORNETT, J.W. i MCCUTCHEON, G. (eds). : *Teacher personal theorizing : Connecting curriculum practice, theory and research*. Albany : State University of New York Press.

THORNTON, S.J. (1993). Toward the Desirable in Social Studies Teaching. BROPHY, J. (ed.): *Case Studies of Teaching and Learning in Social Studies. Advances in Research on Teaching*, vol. 4, pp. 157-175.

THORNTON, S.J. (1994). *Perspectives on Reflective Practice in Social Studies Education*. ROSS, E.W. (ed.) : *Reflective Practice in Social Studies*. Washington : National Council for the Social Studies (NCSS). Bulletin núm. 88, pp. 5-12.

THORNTON, S.J. (2001). Educating the Educators : Rethinking Subject Matter and Methods. LEVSTIK, L. (ed.) : *Theory in to Practice*, vol. 40 (1), pp. 72-78.

TORRES, P. A. (1997). "Concepciones temporales del profesor de Ciencias Sociales, Geografía e Historia del segundo ciclo de enseñanza obligatoria de la Comunidad Autónoma de Madrid". Madrid : UNED. (Tesi doctoral).

TRAVÉ, G. (1997). "La enseñanza y el aprendizaje de las nociones económicas en la educación obligatoria. Aportaciones del ámbito de investigación a la Didáctica de las Ciencias Sociales". Sevilla : Universidad de Sevilla. (Tesi doctoral)

TRAVÉ, G. (1998). *La Investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales. Perspectivas y aportaciones desde la Enseñanza y el aprendizaje de las nociones económicas*. Huelva : Universidad de Huelva.

TRAVÉ, G. (2001). *Líneas de investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales*. POZUELOS,

F. J. i TRAVÉ, G. (eds.) : *Entre pupitres. Razones e instrumentos para un nuevo marco educativo*. Huelva : Universidad de Huelva, pp. 173-239.

TUTIAUX-GUILLON, N. (2002). Los fundamentos de una investigación sobre la concepción de las finalidades cívicas y culturales del profesorado de geografía e historia. Objetivo de esta etapa. *Enseñanza de las Ciencias Sociales*, 2, pp. 27-35.

UNESCO (1996). *Educació : hi ha un tresor amagat a dins. Informe per a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre l'Educació per al Segle XXI*. Barcelona : Centre UNESCO de Catalunya.

UNESCO (1998). *Informe mundial sobre la educación. Los docentes y la enseñanza en un mundo en mutación*. Madrid : Unesco - Santillana.

UNESCO (2000). *Els 7 coneixements necessaris per a l'educació del futur. Informe elaborat per Edgar Morin per a la Unesco com a contribució a la reflexió internacional sobre com educar per a un futur sostenible*. Barcelona : Centre UNESCO de Catalunya.

VALLS, R. (1995). "Las imágenes en los manuales escolares españoles de historia, ¿ilustraciones o documentos?". *Iber*, 4, pp. 105-119.

VILLAR ANGULO, L. M. (1992). *Conocimiento profesional e incertidumbre de la práctica : el caso de un formador de maestros*. MARCELO, C. i MINGORANCE, P. (eds.) : *Pensamiento de profesores y Desarrollo profesional (II)*. Sevilla : Universidad de Sevilla, pp. 17-56.

WALKER, R. (1989). *Métodos de investigación para el profesorado*. Madrid : Morata.

WHITE, J.J. (1986). *An Ethnographic Approach*. CORNBLETH, C. (ed.) : *An Invitation to Research in Social Education*. National Council for the Social Studies, vol. 77, pp. 51-76.

WILSON, E.K. i READENCE, J.E. (1993). Pre-service elementary teachers' perspectives and practice social studies : the influence of methods instruction and the cooperating teacher. *Journal of Research and Development in Education*, 26 (1), pp. 222-231.

WILSON, E.K., KONOPAK, B.C. i READENCE, J.E. (1994). Pre-service teachers in secondary social studies : examining conceptions and practices. *Theory and Research in Social Education*, XXII (3), pp. 364-379.

WILSON, S.M. i WILLIAMSON MCDIARMID, G (1996). *Something old, something new : what do social studies teachers need to know ?*. MURRAY, F.B. (ed.) : *The teacher educator's handbook. Building a Knowledge Base for The Preparation of Teachers*. San Francisco : Jossey-Bass. Publishers, pp. 295-319.

WOODS, P. (1987). *La escuela por dentro*. Barcelona : Paidós – MEC.

YEAGER, E.A. i DAVIS, O.L. (1994). Understanding the "Knowing How" of History : Elementary Student Teachers' Thinking About Historical Text. *Journal of Social Studies Research*, vol. 18 (2), pp. 2-9.

YEAGER, E.A. i WILSON, E.K. (1997). Teaching Historical Thinking in the Social Studies Methods Course : A Case Study. *The Social Studies*, 88 (3), pp.121-126.

YIN, R. K. (1989). *Case Study Research. Design and Methods*. Newbury Park : Sage (edició revisada, 1991).

PROGRAMA DE L'ASSIGNATURA : Didàctica de les Ciències Socials

ESPECIALITAT EN QUÈ S'IMPARTEIX : Educació Primària

CURS EN QUÈ S'IMPARTEIX : 3r NOMBRE DE CRÈDITS : 9

ANYAL : X

QUADRIMESTRAL :

TRONCAL :

ESPECIALITAT : X

OPTATIVA :

LLIURE CONFIGURACIÓ :

PROFESSOR : Francesc Riera i Piferrer

OBJECTIUS

- Valorar les finalitats educatives de les principals tradicions epistemològiques de l'ensenyament de les ciències socials, identificant les observades i analitzades a les classes de l'àrea, de l'aula on es realitzen les pràctiques d'ensenyament.
- Analitzar els passos que caracteritzen la transposició didàctica i diverses propostes de conceptes clau de la didàctica de les ciències socials.
- Identificar la tipologia del Currículum de l'àrea actualment vigent a Catalunya, observant i aplicant les possibilitats que ofereix per desenvolupar un ensenyament-aprenentatge des d'un enfoc crític.
- Conèixer les capacitats que desenvolupen les diverses tipologies de textos que s'utilitzen en la comunicació a l'aula, introduint progressivament el discurs argumentatiu per fomentar el pensament reflexiu dels alumnes.
- Comentar les aportacions de les diferents escoles geogràfiques a la didàctica de la geografia, així com les fases a seguir en un procés d'ensenyament-aprenentatge constructivista.

- Apreciar la importància d'ensenyar progressivament als infants a percebre, representar, interpretar i pensar l'espai, a través de l'estudi dels principals problemes actuals que s'hi esdevenen, per afavorir el desenvolupament d'una consciència social crítica.

- Relacionar els coneixements i les capacitats inicials pròpies al voltant del treball de l'espai i del temps històric amb el tipus d'ensenyament rebut i el tipus d'aprenentatge realitzat.

- Assenyalar els elements epistemològics que caracteritzen el coneixement històric i les estratègies metodològiques per superar les dificultats que troben els alumnes per al seu aprenentatge.

- Adonar-se de les possibilitats que tenen les sortides com a recurs per connectar l'aprenentatge escolar amb la realitat que els envolta i afavorir la integració social dels alumnes.

CONTINGUTS de Fets i Conceptes

1. Les finalitats de l'ensenyament de les Ciències Socials i el problema de la selecció dels continguts
2. Del Currículum d'educació primària a les Unitats de Programació de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural
3. Didàctica de la Història. Les sortides escolars (I) : el treball del temps històric
4. Didàctica de la Geografia. Les sortides escolars (II) : el treball de l'espai

CONTINGUTS de Procediments

- Explicitació i anàlisi del record sobre l'experiència viscuda com a alumnes de Ciències Socials
- Observació i aplicació a l'aula de la Facultat i a l'aula de l'escola de pràctiques dels coneixements de treball a través de la realització d'exercicis
- Lectura i comentari de les referències bibliogràfiques d'estudi de cada tema
- Elaboració d'una unitat de programació que inclogui la planificació, realització i exposició a l'aula d'una sortida de treball escolar

CONTINGUTS d'Actituds, Valors i Normes

- Autoreflexió sobre l'experiència viscuda anteriorment en aquesta àrea i els models curriculars pels quals s'opta des dels centres escolars i per part del mateix alumne en el període de pràctiques
- Esperit crític envers les finalitats educatives de les diferents tradicions epistemològiques de l'ensenyament de les ciències socials i els enfocaments metodològics que proposen els diversos materials curriculars
- Respecte per les opcions ideològiques i metodològiques adoptades pels mestres de l'àrea

- Responsabilitat en l'impuls entre els alumnes, no només del coneixement de la realitat actual sinó també especialment de la seva transformació cap a una societat democràtica més justa.

METODOLOGIA

En iniciar cadascun dels temes, el professor fa la presentació d'una *guia de treball* on queden reflectits els objectius, els continguts, les activitats a realitzar, el calendari de les sessions i les referències bibliogràfiques bàsiques i de consulta.

Al llarg de cada tema, les sessions combinen una metodologia expositiva del professor (a partir bàsicament del comentari de la bibliografia que integra un *dossier*, que els alumnes han d'haver llegit prèviament), amb una metodologia més interactiva, que cerca una major participació de l'alumnat en la construcció dels seus coneixements. Això es dur a terme a l'aula a partir d'exercicis individuals i en grup, amb la finalitat de conèixer tant les seves concepcions prèvies, els seus interessos i la seva lògica com de comprovar la correcta comprensió i aplicació dels seus aprenentatges.

En aquest sentit, es porta a terme un seguiment dels alumnes per orientar i reforçar el seu treball teòric, que es contrasta en tot moment amb la pràctica educativa que simultàniament observen i experimenten a les escoles de primària.

AVALUACIÓ CRITERIS d'avaluació :

Per a l'*avaluació contínua* de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials* es tindran en compte :

- la puntuació obtinguda en els TREBALLS i EXÀMENS. Els treballs no es retornen als alumnes, per la qual cosa s'aconsella fer-ne sempre una còpia abans de lliurar-los (en el cas que es vulguin guardar). Cal lliurar sempre l'original al professor.

Després de la seva correcció, es notificarà la puntuació obtinguda i es podrà comentar individualment al despatx en hores d'atenció als alumnes;

- i la puntualitat i assistència dels alumnes a totes les CLASSES, així com el seu interès i la seva participació en elles. Per a l'aplicació d'aquest criteri, a cada sessió hi haurà un control de l'assistència.

ACTIVITATS d'avaluació :

- Un **treball individual o en grup** a lliurar en finalitzar cada tema;

- Un seguit d'**exercicis** diversos que es realitzen a l'aula, tant d'*avaluació inicial* sobre coneixements i capacitats prèvies com d'*avaluació formativa*, per valorar el grau de comprensió i aplicació dels aprenentatges que es van realitzant;

- I dues **proves individuals escrites** (un parcial en finalitzar cada quadrimestre), com a activitats d'*avaluació sumativa o final*.

El primer parcial (avaluat al gener) es podrà recuperar al juny, mentre la recuperació del segon parcial tindrà lloc en la convocatòria de setembre.

QUANTIFICACIÓ de l'avaluació :

Per al càlcul de la qualificació final de l'assignatura, el valor atorgat a cadascuna de les activitats és el següent :

• Treball individual del tema 1	x 2
• Treball en grup del tema 2	x 1

- Primer parcial x 3
- Treball en grup dels temes 3-4 x 1
- Treball individual del tema 4 x 2
- Segon parcial x 3 = Total, dividit per 12.

- La qualificació finalment obtinguda s'arrodonirà a l'alça o a la baixa, en funció dels altres exercicis realitzats a l'aula i de l'assistència i participació a les classes.
- Com es pot comprovar, els dos exàmens compten un 50 % de la nota de l'assignatura. Per aprovar aquests exàmens és imprescindible obtenir una qualificació mínima de 4 en un d'ells, perquè pugui fer promig amb l'altre examen i amb totes les altres qualificacions.
- De no ser així, caldrà recuperar els parcials que no hagin arribat a 4. Quan dels dos parcials s'obtingui una nota mitjana de 5 o més, però en la qualificació final de l'assignatura no s'arribi al 5, aleshores caldrà recuperar per setembre els treballs suspesos.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AADD (1988). *Actes del Primer Simposium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic. Eumo.
- AADD (1991). *Actes del Segon Simposium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic. Eumo.
- ASOCIACIÓN UNIVERSITARIA DEL PROFESORADO DE DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS SOCIALES (1997). *La formación del profesorado y la Didáctica de las Ciencias Sociales*. Sevilla. Díada.
- ASOCIACIÓN UNIVERSITARIA DEL PROFESORADO DE DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS SOCIALES (1998). *Los valores y la Didáctica de las Ciencias Sociales*. Lleida. Edicions de la Universitat de Lleida.
- BALE, J. (1989). *Didáctica de la geografía en la escuela primaria*. Madrid. Morata-MEC.
- BENEJAM, P. (1987). "Les aportacions de les diverses escoles geogràfiques a la didàctica de la geografia", a *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 11, pp. 83-95.
- BENEJAM, P. (1994). *L'estudi del Medi a l'escola*. AADD (1994) : *I Jornades de didàctica de les ciències naturals i socials al Baix Llobregat*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 11-22.
- BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (Coord.) (1997). *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona - Horsori.
- CALAF, R. et al. (1997). *Aprender a enseñar geografía. Escuela Primaria y Secundaria*. Vilassar de Mar. Oikos-tau.
- CARRETERO, M., POZO, I. i ASENSIO, M. (Comp.) (1989). *La enseñanza de las Ciencias Sociales*. Madrid. Visor.
- CEBRIÁN, J. L. (1998). *La red. Cómo cambiarán nuestras vidas los nuevos medios de comunicación*. Madrid. Taurus.
- CENTRE UNESCO DE CATALUNYA (1996). *Educació : hi ha un tresor amagat a dins. Informe per a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre Educació per al Segle XXI*. Barcelona.
- COMES, P. (1991). *La reforma educativa i la geografia a l'ensenyament obligatori (6-16 anys)*. AADD (1991) : *Primer Congrés Català de Geografia. II Ponències*. Barcelona. Societat Catalana de Geografia,

pp. 367-384.

COMES, P. (1993). "Los procedimientos en geografía. Una propuesta de clasificación y secuenciación de las habilidades cartográficas en la enseñanza obligatoria (6-16 años)", a *Aula de innovación educativa*, 10, pp. 28-33.

FRIERA, F. (1995). *Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*. Madrid. Ediciones De la Torre.

GARCÍA, A. L. (Coord.) (1993). *Didáctica de las Ciencias Sociales en la Educación Primaria*. Sevilla. Algaída.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1992). *Educació Primària : currículum*.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1994). *Educació Primària. Coneixement del medi: social i cultural. Exemples d'unitats de programació 6*.

GRAVES, N. J. (1985). *La enseñanza de la geografía*. Madrid. Visor.

HERNÁNDEZ, X. i TREPAT, C. A. (1991). "Procediments en història", a *Cuadernos de Pedagogía* (número especial *Reforma educativa. Reflexió i propostes*), pp. 40-43.

ITURRATE, G. et al. (1996). *Les fonts en les ciències socials. Instruments per a l'estudi de les societats*. Barcelona. Graó.

PAGÈS, J. (1994a). "Per què i què ensenyar i aprendre de Ciències Socials a finals del segle XX ?", a *Perspectiva Escolar*, 182, pp. 9-20.

PAGÈS, J. (1994b). "Els continguts d'història del currículum de la Generalitat : una anàlisi crítica", a *Avenç*, 177, pp. 49-52.

PAGÈS, J. (1998). "Una història per a les generacions del segle XXI : Els problemes de l'ensenyament i de l'aprenentatge de la història i els reptes de futur", a *Perspectiva Escolar*, 224, pp. 2-12.

PLUCKROSE, H. (1993). *Enseñanza y aprendizaje de la historia*. Madrid. Morata-MEC.

POZO, I. (1985). *El niño y la historia*. Madrid. MEC.

ROZADA, J. M^a (1997). *Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria (Guía de textos para un enfoque crítico)*. Madrid. Akal.

SOUTO, X. M. (1998). *Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio*. Barcelona. Ediciones del Serbal.

WASS, S. (1992). *Salidas escolares y trabajo de campo en la educación primaria*. Madrid. Morata-MEC.

Cal tenir en compte els diferents números apareguts de la revista de periodicitat trimestral [Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia](#), que publica Graó des de juliol de 1994, així com els números monogràfics al voltant de la *Didáctica de les Ciències Socials* apareguts en altres revistes d'educació (Guix, Perspectiva Escolar, Aula de Innovació Educativa, Cuadernos de Pedagogía,...).

A més a més, cada guia de treball ofereix una bibliografia més detallada del tema d'estudi.

Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **CALENDARI DE L'ASSIGNATURA**

PRIMER QUADRIMESTRE

- 1• Dijous 1 octubre : Presentació de l'assignatura : programa, 1a. guia, pauta i dossier 1
- 2• Dilluns 5 octubre : Activitat A d'avaluació inicial
- 3• Dijous 8 octubre : Activitat B d'avaluació inicial
- 0• Dilluns 12 octubre : *Festivitat de la Mare de Déu del Pilar*
- 4• Dijous 15 octubre : Posada en comú sobre les finalitats de l'ensenyament de les CCSS
- 5• Dilluns 19 octubre : Evolució de l'ensenyament predominant de les CCSS
- 6• Dijous 22 octubre : Evolució de l'ensenyament predominant de les CCSS. Debat Humanitats
- 7• Dilluns 26 octubre : Classe / Tradicions epistemològiques
- 8• Dijous 29 octubre : Classe / Article J. Majó
- 9• Dilluns 2 novembre : Classe / Transposició didàctica
- 10• Dijous 5 novembre : Classe / Concepte de Ciència i de Medi
- 11• Dilluns 9 novembre : Classe / Conceptes clau
- 12• Dijous 12 novembre : Classe / Test 1
- 13• Dilluns 16 novembre : Presentació de la 2a. guia i del dossier 2. Lliurament treball individual
- 14• Dijous 19 novembre : Classe / Treball en grups sobre infinitius del currículum
- 15• Dilluns 23 novembre : Classe / Orientacions didàctiques del currículum
- 16• Dijous 26 novembre : Classe / Models i tradicions curriculars
- 17• Dilluns 30 novembre : Classe / Models i tradicions curriculars. Identificació del currículum
- 18• Dijous 3 desembre : Classe / Eixos Transversals
- 0• Dilluns 7 desembre : *Pont / No lectiu*
- 19• Dijous 10 desembre : Classe / Comunicació a l'aula (tipologies de textos)
- T1• Dilluns 14 desembre : *Treball en grup / Comentari treballs individuals tema 1*
- 20• Dijous 17 desembre : Classe / Resolució de problemes en CCSS i Test 2
- T2• Dilluns 21 desembre : *Treball en grup / Comentari treballs individuals tema 1*

VACANCES DE NADAL i REIS

- 21• Dilluns 11 gener : Classe / Exercicis identificació textos. Repàs temes 1 i 2
- 22• Dijous 14 gener : Classe / Orientacions UP de Medi Social. Lliurament treball en grup
- Del 18 al 29 de gener : *Setmanes Oficials de Proves (convocatòria de febrer)*
- Divendres 22 de gener : Prova escrita (primer parcial, temes 1 i 2) / B1-02, 18:00-20:00

Del 1 al 26 de febrer :

Segon període de pràctiques a les escoles (alumnes de 2n i 3r)

SEGON QUADRIMESTRE

23• Dilluns 1 març : Comentari resultats 1r parcial. Presentació 3a. guia i pauta de treball
24• Dijous 4 març : Exercici individual 1 / Comentari de textos històrics

25• Dilluns 8 març : Presentació dossier tema 3. Exercici individual 2 / Evans
26• Dijous 11 març : Classe / Articles sortides de treball escolar

27• Dilluns 15 març : Classe / El temps històric
28• Dijous 18 març : Classe / El fet històric. Enquesta record sortides de treball

T3• Dilluns 22 març : Treball personal

T4• Dijous 25 març : Treball personal

Dilluns 29 març : **SETMANA SANTA**

Dijous 1 abril : **SETMANA SANTA**

0• Dilluns 5 abril : Dilluns de Pasqua

29• Dijous 8 abril : Classe / Explicació del canvi en història. Treball en grups (conceptes)

30• Dilluns 12 abril : Classe / L'empatia i el pensament relativista. Avisos per a la visita al MHC

31• Dijous 15 abril : Visita al Museu d'Història de Catalunya

32• Dilluns 19 abril : Posada en comú i comentari d'article sobre el MHC

33• Dijous 22 abril : Classe / El treball amb fonts en l'estudi de la història. Repàs tema 3

34• Dilluns 26 abril : Presentació de la 4a. guia, pauta de treball, carta i dossier 4

35• Dijous 29 abril : Classe / Les escoles geogràfiques i les seves aportacions (exercici)

36• Dilluns 3 maig : Classe / Article i exercici 1. Lliurament treball en grup

37• Dijous 6 maig : Classe / Continuació exercici 1. Els croquis

38• Dilluns 10 maig : Classe / Exercici 2

39• Dijous 13 maig : Classe / Els mapes cognitius

40• Dilluns 17 maig : Classe / Els mapes cognitius (exercici d'identificació)

41• Dijous 20 maig : Sortida a Collserola i visita a l'Observatori Fabra

0• Dilluns 24 maig : Festiu / No lectiu

42• Dijous 27 maig : Classe / Els atlas escolars (exercici)

43• Dilluns 31 maig : Classe / Resposta exercicis sortida. Materials per treballar l'espai

T5• Dijous 3 juny : Treball individual

44• Dilluns 7 juny : Repàs temes 3 i 4. Avaluació de l'assignatura. Lliurament treballs individuals

Del 9 al 18 de juny : Setmanes Oficials de Proves (convocatòria de juny)

- Dijous 10 de juny : Prova escrita (segon parcial, temes 3 i 4) / B1-06, 16:00-18:00

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Guió de la sessió**

Dijous, 12 de novembre

12ª classe / 1'5 hores

De 8 a 2/4 de 10 (aula B1-02)

(Abans tenen *Seminari* i després ja no tenen res més)

1. Passar llista (20:05 - 20:10)

- Repartir la notícia de *La Vanguardia* ("Hacia la licenciatura de Magisterio"), als alumnes que no se'ls hagi repartit en el seminari

2. Comentar el darrer article del dossier (20:15 - 20:45)

- Presentar prèviament a l'autor :
 - Col·laborador del Departament d'Ensenyament, tema tesi...
- Un tema que enllaça amb els continguts de treball de la segona guia

- L'article té 3 apartats diferents :
 - el problema de la selecció dels continguts
 - les finalitats del currículum de Ciències Socials (diferenciar les tres tipologies)
 - i la identificació i anàlisi crítica dels currículums de l'àrea de primària i secundària
- Exposar, amb exemples, les idees principals fins a les 20:45...

+ Recordar que el proper dia es farà la presentació del tema 2

3. TEST 1 (20:45 - 21:30)

- Presentar l'objectiu de l'activitat (dir que és important que les respostes s'ajustin a la realitat)
- Repartir i realitzar (quan acabin ja poden marxar)

OBSERVACIONS

- Als 15' ja hi ha alumnes que enllesteixen el test, però les dues últimes hi ha estat 30' (fins les 21:25)
- Hauria anat bé que l'últim exercici (identificació de tradicions epistemològiques) no fos anònim, perquè hauria permès triangular-lo amb el test i comprovar si les diferencien clarament en teoria i a la pràctica.
- Sobre el treball a fer del tema 1, portant gairebé dos mesos de classes a les escoles, alguns alumnes encara no han tingut ocasió d'observar com s'iniciava un tema de Medi Social (o només ho han pogut veure de Medi Natural).
- Alguns alumnes indiquen que el treball del tema 1 no s'hauria de limitar a l'observació de l'inici del tema, perquè si no es fa el seguiment de la incidència dels coneixements previs en les fases posteriors, no hi ha garantia que el procés d'aprenentatge sigui constructivista.

Propera classe :

13- Dilluns 16 novembre : Presentació de la 2a. guia de treball i del dossier 2. Lliurament treball individual tema 1.

TIPOLOGIES D'ACTIVITATS de l'assignatura de DCS en funció de la seva finalitat principal

Al llarg de l'assignatura els alumnes realitzen diverses activitats escrites (la major part d'elles de forma individual, la resta en grup). No totes tenen la mateixa finalitat principal si bé sempre tenen en comú el fet de proporcionar algun tipus d'informació.

En funció de l'objectiu principal que s'atorga a cadascuna de les activitats, se'n poden diferenciar tres tipus :

A Els **exercicis** que realitzen els alumnes a l'aula, que tenen per objectiu principal proporcionar al professor **informació sobre les seves concepcions prèvies o les seves capacitats prèvies al voltant dels diversos continguts de l'assignatura.**

Aquests exercicis no obtenen cap qualificació. Són els següents :

- Activitat A d'avaluació inicial sobre els seus records de l'assignatura
- Activitat B d'avaluació inicial d'aplicació d'algunes capacitats bàsiques
- Activitats individuals i en grup de la sortida a Collserola
- Exercici 1 (comentari d'un text històric)
- Exercici 2 (Evans)

B Els **treballs** que realitzen individualment o en grup els alumnes, que es lliuren al professor en finalitzar cada tema i que proporcionen **informació sobre el grau d'aplicació dels coneixements analitzats al llarg del tema.**

Juntament amb els exàmens parcials, aquests treballs obtenen tots ells una qualificació que rep la consideració següent a l'hora de calcular el promig :

- Exàmens, *resultat* multiplicat per 3;
- Treballs individuals, *resultat* multiplicat per 2;
- Treballs en grup, *resultat* multiplicat per 1.

Són els següents :

- Treball individual (tema 1), d'observació a l'aula de pràctiques
- Treball en grup (tema 2), d'anàlisi dels llibres de text d'una editorial
- 1r parcial (temes 1 i 2)
 - Treballs individuals (tema 3), al voltant de l'espai
 - Treball en grup (tema 4), de preparació d'una sortida de treball escolar
- 2n parcial (temes 3 i 4)

C I finalment, tot un altre conjunt d'**activitats** de caire molt divers, que es porten a terme a l'aula durant una estona de la sessió i que proporcionen **informació concreta sobre aspectes molt diferents.** Algunes d'elles no es recullen, només serveixen com a exercitació per a l'alumne que se l'acaba quedant.

No obtenen cadascuna d'elles una qualificació, però sí el seu conjunt.

Són les següents :

- Activitats individuals d'exploració o aplicació de coneixements del tema 1 i 2
- Activitats en grup d'exploració o aplicació de coneixements del tema 3
- Enquesta sobre les sortides
- Activitat al Museu d'Història de Catalunya

Estudis : **MAGISTERI - 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Guia de treball del TEMA 1**

**TEMA : LES FINALITATS DE L'ENSENYAMENT DE LES CIÈNCIES SOCIALS
i EL PROBLEMA DE LA SELECCIÓ DELS CONTINGUTS**

"La finalitat de la didàctica de les Ciències Socials consisteix en analitzar les pràctiques educatives, la realitat de l'ensenyament de la geografia, la història i les altres ciències socials, les seves finalitats o propòsits, els seus continguts i els seus mètodes, per detectar i explicar els seus problemes, cercar-ne les solucions i actuar per transformar i millorar la pràctica."

Joan Pagès, a *Signos. Teoría y práctica de la educación*, 13
(octubre-diciembre 1994), pàgina 41.

OBJECTIUS

- Explicitar les concepcions prèvies al voltant de les finalitats, els continguts i les metodologies de treball experimentades anteriorment en aquesta àrea
- Ser conscient de la importància de la detecció de les idees prèvies com a punt de partida per a un aprenentatge significatiu
- Sintetitzar les finalitats educatives de les principals tradicions epistemològiques de l'ensenyament de les ciències socials
- Analitzar i valorar l'inici d'un tema de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural*, de l'aula on es realitzen les pràctiques d'ensenyament
- Indicar els passos de caracteritzen la transposició didàctica
- Sintetitzar l'evolució dels conceptes de ciència i de medi
- Precisar conceptes claus transdisciplinars de les ciències socials
- Valorar l'ensenyament-aprenentatge d'aquesta àrea curricular per a la formació de persones crítiques i compromeses en la construcció d'una societat democràtica més lliure i més justa

CONTINGUTS

FETS, CONCEPTES i SISTEMES CONCEPTUALS

1. Les idees prèvies i l'ensenyament-aprenentatge de les ciències socials
2. Les finalitats de l'educació social segons les principals tradicions epistemològiques :
 - 2.1. La tradició positivista
 - 2.2. La tradició humanista
 - 2.3. La tradició crítica
 - 2.4. a. L'impacte del postmodernisme
b. Incidència de les noves tecnologies en l'educació del s. XXI
3. La selecció dels continguts :
 - 3.1. El procés de transposició didàctica
 - 3.2. L'evolució dels conceptes de ciència i medi fins avui
 - 3.3. Dels conceptes clau transdisciplinars als valors en l'ensenyament de les CCSS

PROCEDIMENTS

- Explicitació i síntesi del record sobre les finalitats i els continguts de les ciències socials a l'EGB
- Lectura i resum de la bibliografia de treball sobre els continguts conceptuals de la guia
- Aplicació a l'aula d'alguns dels continguts a través de la realització d'exercicis
- Descripció, anàlisi i interpretació de l'inici d'un tema de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural*, de l'aula on es realitzen les pràctiques d'ensenyament

ACTITUDS, VALORS i NORMES

- Autoreflexió sobre l'experiència viscuda en aquesta àrea (les finalitats per les quals s'ensenyava, els continguts apresos, les metodologies majoritàriament emprades, els resultats obtinguts,...)
- Esperit crític envers les finalitats educatives de les diferents tradicions epistemològiques de l'ensenyament de les ciències socials
- Respecte per les opcions adoptades pels mestres de l'àrea dels centres de pràctiques, en relació a la seva concepció i aplicació a l'aula de les ciències socials
- Responsabilitat en la formació d'un pensament social crític i creatiu dels infants de primària

ACTIVITATS D'APRENTATGE i AVALUACIÓ

Tal com s'ha indicat en els procediments, el treball d'aquest primer tema partirà de l'exposició escrita i posada en comú a l'aula, de les idees prèvies dels alumnes al voltant de l'ensenyament d'aquesta àrea.

Seguidament es passarà a un treball en dues vessants complementàries :

1r/ Per una banda, la **lectura i estudi individual** dels continguts conceptuals, que en bona mesura vindran recollits en el primer dossier de treball de l'assignatura.

Paral·lelament a la lectura **del dossier**, es realitzaran algunes sessions per exposar i aclarir possibles dubtes sobre les principals idees contingudes en els diversos articles, així com per realitzar alguns exercicis relacionats amb el tema.

2n/ I per una altra banda, caldrà realitzar un primer **treball pràctic d'anàlisi i interpretació de l'inici d'un tema de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural*, de l'aula on s'estan realitzant les pràctiques d'ensenyament. La pauta amb les orientacions per a la realització d'aquest treball es presenta en un full a part.**

L'avaluació d'aquest primer tema es farà a través de :

- **els diversos exercicis realitzats a l'aula.** Abans de finalitzar el tema i amb l'objectiu de millorar l'avaluació dels aprenentatges realitzats, es portarà a terme un exercici per a la seva regulació i autoregulació;

- **el treball d'anàlisi i interpretació d'una classe de l'àrea,** a lliurar el dia 16 de novembre, tal com s'indica en el calendari adjunt;

- **i la prova individual escrita** que es farà el dia assignat durant les *setmanes oficials d'exàmens de gener (del 18 al 29 de gener)* i que perquè pugui fer nota mitja amb el segon parcial caldrà obtenir una qualificació com a mínim de 4 punts sobre 10.

Aquesta primera prova inclourà els continguts treballats en els temes 1 i 2.

CALENDARI PREVIST

1.	Dijous 1 octubre :	Presentació de l'assignatura : programa, 1a. guia de treball i dossier 1
2.	Dilluns 5 octubre :	Activitat A d'avaluació inicial
3.	Dijous 8 octubre :	Activitat B d'avaluació inicial
0.	Dilluns 12 octubre :	Festivitat de la Mare de Déu del Pilar
4.	Dijous 15 octubre :	Posada en comú sobre les activitats d'idees prèvies
5.	Dilluns 19 octubre :	Classe
6.	Dijous 22 octubre :	Classe
7.	Dilluns 26 octubre :	Classe
8.	Dijous 29 octubre :	Classe
9.	Dilluns 2 novembre :	Classe
10.	Dijous 5 novembre :	Classe
11.	Dilluns 9 novembre :	Classe
12.	Dijous 12 novembre :	Classe
13.	Dilluns 16 novembre :	Presentació de la 2a. guia de treball i del dossier 2. <u>Lliurament treball individual tema 1.</u>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

* 1 - AAVV (1995). "Les idees prèvies i l'ensenyament de les ciències socials", a *Avenç*, 188. Pàgs. 54-56.

2 - ÁLVAREZ, A. (1997). *Enciclopedia intuitiva, sintética y práctica. Tercer grado.* Madrid. Editorial EDAF, S.A.

3 - ASOCIACIÓN UNIVERSITARIA DEL PROFESORADO DE DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS SOCIALES (1998). *Los valores y la didáctica de las ciencias sociales.* Lleida. Edicions de la Universitat de Lleida.

4 • BENEJAM, P. (1989). "Los contenidos de ciencias sociales", a *Cuadernos de Pedagogía*, 168. Pàgs. 44-48.

5 • BENEJAM, P. (1994a). "La didàctica de les Ciències Socials : estat de la qüestió", a *Perspectiva Escolar*, 182. Pàgs. 2-8.

6 • BENEJAM, P. (1994b). *L'estudi del Medi a l'escola*, a AAVV (1994). *I Jornades de didàctica de les ciències naturals i socials al Baix Llobregat*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

7 • BENEJAM, P. (1995). "Els valors en l'ensenyament de les ciències socials", a *Vela Major*, 2. Pàgs. 49-55.

* 8 • BENEJAM, P. (1996). "Els objectius de les sortides", a *Perspectiva Escolar*, 204. Pàgs. 12-18.

* 9 • BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (Coord.) (1997). *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona / Horsori.

10 • CEBRIÁN, J.L. (1998). *La red. Cómo cambiarán nuestras vidas los nuevos medios de comunicación*. Madrid. Taurus.

11 • CENTRE UNESCO DE CATALUNYA (1996). *Educació : hi ha un tresor amagat a dins. Informe per a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre Educació per al Segle XXI*. Barcelona.

12 • CHEVALLARD, Y. (1997). *La transposición didáctica. Del saber sabio al saber enseñado*. Buenos Aires. Aique.

* 13 • MAJÓ, J. (1997). "L'ensenyament a la societat digital", a *Revista del Col·legi (Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya)*, 102. Pàgs. 3-8.

* 14 • PAGÈS, J. (1994). "Per què i què ensenyar i aprendre de Ciències Socials a finals del segle XX ?", a *Perspectiva Escolar*, 182. Pàgs. 9-20.

15 • ROZADA, J. M^a (1997). *Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria (Guía de textos para un enfoque crítico)*. Madrid. Akal.

16 • SOPEÑA, A. (1994). *El florido pensil. Memoria de la escuela nacionalcatólica*. Barcelona. Crítica.

* Les referències bibliogràfiques marcades amb un asterisc es troben en el dossier de treball del tema 1.

Contingut del dossier del tema 1

ÍNDEX

AAVV (1995). "Les idees prèvies i l'ensenyament de les ciències socials", a *Avenç*, 188. Pàgs. 54-56 **(1)**

BENEJAM, P. (1997). *Las finalidades de la Educación Social* (Capítulo II), a BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (Coord). *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona / Horsori. Pàgs. 33-48 **(2)**

MAJÓ, J. (1997). "L'ensenyament a la societat digital", a *Revista del Col·legi (Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya)*, 102. Pàgs. 3-8 **(2.4. b)**

BENEJAM, P. (1997). *La selección y secuenciación de los contenidos sociales* (Capítulo IV), a BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (Coord). *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona / Horsori. Pàgs. 71-94 **(3.1. - 3.3.)**

BENEJAM, P. (1996). "Els objectius de les sortides", a *Perspectiva Escolar*, 204. Pàgs. 12-18 **(3.2.)**

PAGÈS, J. (1994). "Per què i què ensenyar i aprendre de Ciències Socials a finals del segle XX ?", a *Perspectiva Escolar*, 182. Pàgs. 9-20.

Nota : Els números entre parèntesi i en negreta del final de cada referència bibliogràfica indiquen la correspondència amb els continguts conceptuals de la guia de treball.

Estudis : **MAGISTERI - 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **ORIENTACIONS per al treball individual del Tema 1**

**Pauta per a l'anàlisi i interpretació de l'inici d'un tema de l'àrea de
Coneixement del Medi Social i Cultural a l'Educació Primària**

Durant un dels matins que vas setmanalment a l'escola on realitzes les Pràctiques d'Ensenyament de 3r curs de Magisteri, acorda una estona amb la teva mestra o amb el teu mestre d'aula, perquè puguis assistir i observar una classe de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural*.

Aquesta primera observació, i d'acord amb els continguts del primer tema de l'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials, es centrarà en **la descripció detallada, l'anàlisi i la interpretació de com s'inicia un tema** de Coneixement del Medi Social i Cultural d'educació primària.

Aquest és l'únic requisit que ha de complir l'observació perquè sigui vàlida : que sigui la primera classe d'un tema nou d'aquesta àrea, per analitzar com es comença.

En el cas que el matí que acostumes a anar a l'escola no s'imparteixi aquesta assignatura a l'aula on habitualment fas les pràctiques, pots fer l'observació en una altra aula o en un altre curs, comentant prèviament al mestre / a la mestra que l'imparteix el treball que has de realitzar.

No poden coincidir dos o més alumnes en una mateixa observació (el mateix dia, a la mateixa hora, aula,...). Han de ser diferents.

L'objectiu principal d'aquest primer treball és **veure si s'han tractat o no les idees prèvies dels alumnes i com**. Evidentment, cal relativitzar d'entrada les conclusions que se'n puguin extreure tenint present en tot moment que es tracta d'una única observació, i per tant, que no pot generalitzar-se a la resta de situacions.

Per facilitar la realització del treball, es proporcionen les següents orientacions sobre la informació que has de recollir i analitzar :

1a. CONTEXT DE L'OBSERVACIÓ (fitxa)

Indica les dades que es sol·liciten, per conèixer les circumstàncies més generals i més específiques que conformen el marc de l'observació. Algunes d'elles les pots extreure de la primera memòria de pràctiques que faràs aquest inici de curs.

2a. DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ

Ho pots fer de maneres diverses, escull la que puguis fer millor. Pots fer una transcripció literal de les interaccions que es produeixin entre el/la mestre/a i els alumnes i entre els alumnes, comentant tots aquells altres elements que intervenen en l'inici del tema (recursos emprats, metodologia, tècniques,...) o bé pots fer-ne una descripció el més detallada possible.

L'extensió de l'observació (i per tant, d'aquesta part) vindrà delimitada per la dinàmica que es segueixi i tindrà com a únic límit màxim la durada de la sessió.

3a. * ANÀLISI DE L'OBSERVACIÓ (fitxa)

Una vegada exposada l'observació, respon les preguntes indicades sobre el tractament de les idees prèvies dels alumnes i la seva motivació, per iniciar el tema de Coneixement del Medi Social i Cultural. Completa aquesta anàlisi, comentant altres aspectes que consideris rellevants.

4a. INTERPRETACIÓ DE L'OBSERVACIÓ

A partir de l'anàlisi realitzada, relaciona el plantejament portat a terme per iniciar el tema amb la primera fase de l'ensenyament-aprenentatge des d'un punt de vista constructivista.

5a. PROPOSTA

Finalment, si és el cas, planteja (almenys teòricament) i justifica els canvis que hauries introduït en l'inici del tema que has observat.

Comenta també què t'ha semblat aquest treball (quines dificultats has tingut, quin profit n'has tret, què canviaries si l'haguessis de tornar a fer,...).

Recorda que la data de lliurament d'aquest primer treball és el dilluns dia **16 de novembre**.

* En aquest punt, també et pot ser útil recuperar el material de Practicum que vas treballar el curs passat (a 2n), sobre l'observació del procés d'ensenyament-aprenentatge, en l'apartat de *Categorització i anàlisi de la informació recollida* (punt 1 : Intervenció del mestre).

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Fitxes punts 1 i 3 del treball individual del Tema 1**

1. CONTEXT DE L'OBSERVACIÓ

■ DADES DEL CENTRE :

- Nom de l'escola : _____
- Municipi : _____
- Titularitat : Pública Municipal Concertada Privada
- Nivells i línies que s'hi imparteixen :
 - Ed. Infantil (2n cicle) - ____ línia/es
 - Ed. Primària - ____ línia/es
 - Ed. Secundària Obligatòria - ____ línia/es
 - Altres etapes (indicar quines) : _____

■ DADES DE L'AULA :

- Curs : ____ d'ed. primària
- Nombre total d'alumnes : ____ (____ nens i ____ nenes)

■ DADES DE L'OBSERVACIÓ :

- Data de l'observació : _____
- Dia de la setmana i hora de l'observació : _____
- Activitat que han realitzat abans de fer la classe : _____

- **TEMA** de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural* que s'inicia :

- Durada de la classe observada : ____ minuts

3. ANÀLISI DE L'OBSERVACIÓ

■ LES IDEES O CONEIXEMENTS PREVIS DELS ALUMNES :

a) S'han tractat ? Sí No

b) Si s'han tractat, com s'ha fet ?

Oralment

Per escrit

De les dues formes

Altres (indicar quines) : _____

c) A qui s'han demanat ?

Individualment

A tot el grup, en general

Al grup i a algú en concret

Altres (indicar qui) : _____

d) Explica breument en què ha consistit l'activitat de detecció d'idees o coneixements previs : _____

e) Per la manera com s'ha fet i pel tipus de preguntes formulades, consideres que ha estat suficient per tenir coneixement de les idees prèvies dels alumnes sobre el tema ? Raona la resposta.

■ LA MOTIVACIÓ i ELS INTERESSOS DELS ALUMNES sobre el tema :

a) Hi ha hagut motivació pel tema ? Sí No

b) Si n'hi ha hagut, de quin tipus ?

Intrínseca

Extrínseca

Ambdues

c) A qui s'ha dirigit ?

Individualment

A tot el grup, en general

Al grup i a algú en concret

Altres (indicar qui) : _____

d) De quina forma s'ha fet ?

Verbalment

Gestualment

Per escrit

Altres (indicar quines) : _____

e) Explica breument en què ha consistit aquesta motivació : _____

f) Per la manera com s'ha fet, creus que ha aconseguit el seu propòsit ? Raona la resposta.

PRÀCTIQUES D'ENSENYAMENT, curs 1998-99

Barcelona, 5 d'octubre de 1998.

Benvolgut/da mestre/a tutor/a d'aula :

Durant el curs acadèmic que acabem de començar, l'alumne/a de Magisteri que realitza les Pràctiques d'Ensenyament a la vostra aula, continuarà el treball d'**observació i anàlisi** de la realitat educativa que ja va dur a terme durant el seu 2n curs d'estudis en un altre centre de pràctiques.

La realització d'aquest treball té com a objectiu principal el contrastar la teoria estudiada a la Facultat amb la realitat educativa que el/la practicant experimenta a l'aula de pràctiques.

Perquè la teoria pugui esdevenir de debó una fonamentació útil de la seva formació inicial, entenem que no s'ha de desvincular mai del context on es porta a terme. Un context sempre divers, d'una complexitat enriquidora i davant el qual es manté com sempre el degut respecte.

En aquest sentit, fa pocs dies s'ha demanat a l'alumne/a de pràctiques des de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials* de la Facultat, que realitzi un primer treball d'observació sobre l'àrea de **Coneixement del Medi Social i Cultural** d'educació primària. Un treball breu que no necessàriament cal que el realitzi a l'aula que té assignada com a practicant, en el cas que no coincideixi amb una de les assignatures que s'hi imparteixen durant el matí que setmanalment assisteix al centre.

Us agrairia que amb el temps suficient per compaginar la vostra feina i la de l'alumne/a de pràctiques, li faciliteu la realització d'aquesta i de les properes activitats que es proposin sobre aquesta àrea curricular, de les quals us en mantindrem informats.

Agraint-vos novament la vostra col·laboració sense la qual no seria possible la formació inicial dels futurs mestres, molt cordialment,

FRANCESC RIERA i PIFERRER

Tutor de 3r curs d'Educació Primària (tarda)
Professor de Didàctica de les Ciències Socials

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Guia de treball del TEMA 2**

TEMA : DEL CURRÍCULUM A LES UNITATS DE PROGRAMACIÓ DE L'ÀREA DE CONEIXEMENT DEL MEDI SOCIAL I CULTURAL DE PRIMÀRIA

"Los alumnos de 6º curso de EGB (1994-95) que obtienen mejor rendimiento en la prueba de Ciencias Sociales responden que :

- Nunca o casi nunca van a visitar museos o exposiciones en su tiempo libre*
- No suelen realizar actividades fuera del aula o excursiones relacionadas con las materias*
- A menudo hacen exámenes o pruebas*
- Casi nunca el profesor pregunta sobre lo que saben de un tema nuevo, ni introduce el tema con un problema práctico relacionado con la vida diaria*
- Siguen el libro de texto*
- El profesor no da fotocopias de los contenidos relacionados con el tema que estudian*
- El profesor de la materia les exige bastante."*

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CULTURA (1997). *Evaluación de la educación primaria: Informe*. Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (INCE). Págs. 73-74.

OBJECTIUS

- Descriure els trets més rellevants del *currículum* actual de Coneixement del Medi Social i Cultural d'educació primària, com a punt de partida del segon i tercer nivell de concreció
- Formular i diferenciar correctament els diversos tipus d'*objectius i continguts*
- Resumir les principals idees exposades sobre les *orientacions didàctiques* per dissenyar activitats d'ensenyament-aprenentatge i activitats d'avaluació
- Descriure, comparar, analitzar i valorar les diferents *tradicions i models curriculars* que hi ha en l'ensenyament de les ciències socials i identificar la tipologia del currículum de l'àrea actualment vigent a Catalunya
- Valorar la importància de la integració dels *Eixos Transversals del Currículum* a l'àrea per a una incorporació dels problemes socialment més rellevants des d'una perspectiva crítica
- Diferenciar la *tipologia dels textos* escrits que s'utilitzen en la comunicació a l'aula, segons les finalitats que persegueixi l'ensenyament d'aquesta àrea i les habilitats cognitivolingüístiques que requereixi dels alumnes
- Aplicar els coneixements sobre els diferents models curriculars i les diverses tipologies de textos amb la realització d'exercicis d'identificació, anàlisi i valoració
- Analitzar la *resolució de problemes* en les ciències socials, com a enfoc del procés d'ensenyament-aprenentatge que pot afavorir la *formació del pensament social* dels alumnes

CONTINGUTS

FETS, CONCEPTES i SISTEMES CONCEPTUALS

1. Del primer al tercer nivell de concreció :

1.1. El Currículum actual de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural d'Educació Primària a Catalunya :

1.1.1. Objectius generals d'etapa

1.1.2. Continguts generals d'etapa (procediments, conceptes i actituds)

1.1.3. Objectius terminals

1.1.4. Orientacions didàctiques per dissenyar activitats d'ensenyament-aprenentatge i per dissenyar activitats per a l'avaluació

1.2. Components de les unitats de programació i índex d'exemples d'unitats de programació de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural

1.3. Models i tradicions curriculars en l'ensenyament de les ciències socials i la seva identificació amb el currículum de Coneixement del Medi Social i Cultural actual

2. Els problemes de la societat actual i l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural : els Eixos Transversals del Currículum :

- Definició, tipus i proposta de classificació
- Orientacions per al treball de l'educació intercultural des de l'àrea, com a exemple

3. La comunicació a l'aula i la construcció del coneixement social :

- Les habilitats cognitivolingüístiques i les ciències socials :
descriure, definir, comparar, explicar, justificar o argumentar

4. La resolució de problemes i les ciències socials :

- Característiques
- Exemples

PROCEDIMENTS

- Lectura i anàlisi dels textos d'estudi del dossier i de les exposicions fetes a l'aula
- Aplicació dels continguts del tema a través de la realització d'exercicis a l'aula
- Identificació de models curriculars i tipologies de textos
- Observació, descripció i anàlisi d'activitats d'ensenyament-aprenentatge de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural, que s'estiguin fent actualment a les aules de pràctiques
- Elaboració de propostes d'activitats d'ensenyament-aprenentatge de l'àrea, que afavoreixin la formació del pensament social dels alumnes

ACTITUDS, VALORS i NORMES

- Autoreflexió sobre les finalitats que persegueixen els diversos models curriculars, així com les capacitats que desenvolupen les respectives propostes d'ensenyament-aprenentatge
- Responsabilitat en la incorporació dels eixos transversals a les diferents àrees curriculars d'educació primària, com a continguts que permeten un estudi dels problemes socials rellevants de l'actualitat
- Esperit crític envers els plantejaments didàctics que ofereixen els llibres de text i altres materials curriculars
- Precisió i claredat tant en la confecció dels resums personals d'estudi com en la realització dels treballs i de la prova escrita d'avaluació (1r parcial)

ACTIVITATS D'APRENTATGE I AVALUACIÓ

TREBALL INDIVIDUAL

En aquest segon tema serà necessari que cada alumne/a realitzi prèviament una lectura atenta del Currículum de l'àrea, així com de la resta d'articles del dossier, tal com s'anirà indicant al llarg de les classes.

Paral·lelament, es realitzaran alguns exercicis individuals i/o en grup a l'aula, que permetin exemplificar els diversos continguts teòrics per una banda i per l'altra, servir de referència per a l'elaboració de noves propostes de treball.

TREBALL EN GRUP

El treball que es presenta a continuació pretén facilitar la comprensió dels continguts teòrics a través de l'anàlisi de la pràctica educativa.

Després d'observar algunes sessions de l'àrea de *Coneixement del Medi Social i Cultural* (de la vostra aula habitual de pràctiques o bé d'un altre aula o curs), seguiu els passos següents :

- 1r Recolliu individualment** una mostra dels exercicis del tema de Medi Social (un de sol), que estiguin treballant actualment a la teva aula de pràctiques.
Sol·licita al mestre o a la mestra de l'àrea que et deixi fotocopiar els exercicis del tema que hagin fet o faran els alumnes (tant si es tracta del llibre de text com de material elaborat per l'escola).
- 2n Poseu en comú i analitzeu els materials** recollits individualment. Observeu i compareu els següents aspectes :

A/ Expliqueu amb quin dels **models curriculars** identificaríeu l'enfoc d'aquesta àrea en cada cas.

És important no oblidar que es tracta sempre d'una observació parcial del treball que es realitza d'aquesta àrea i que en cap cas se'n poden treure unes conclusions definitives o tancades sinó relatives (només a partir dels materials recollits i classes observades, si s'ha donat el cas).

B/ Analitzeu :

- quines **capacitats** desenvolupen els alumnes en cada cas
- quin **tipus de textos** hi predominen (descriptius, explicatius, argumentatius,...), identificant-ne alguns exemples
- si les activitats que es proposen :
 - es poden fer utilitzant només els mateixos llibres de text o materials, sense haver d'utilitzar l'*observació directa*;
 - impliquen la utilització a l'aula d'altres *materials i recursos didàctics* (mapes, atles, llibres de consulta, esferes terrestres,...);
 - es proposen activitats creatives, que obliguin als alumnes a *buscar, elaborar i expressar informació*, recollida a fora de l'aula (al barri, als organismes oficials, a la premsa, a Internet,...).

C/ A continuació, a partir de l'anàlisi comparativa realitzada amb tots els materials recollits, arribeu a unes **conclusions**. Indiqueu, si és el cas, si s'observen plantejaments diferents o similars :

- segons els cicles o edats dels alumnes (inicial, mitjà i superior);
- segons es tracti de materials d'elaboració pròpia o editats;
- segons les editorials,...

i 3r Finalment, elaboreu una proposta d'activitats d'ensenyament-aprenentatge, a partir d'un tema d'un curs o cicle de primària.

Aquesta proposta ha de plantejar la resolució d'algun problema d'actualitat (que es consideri socialment rellevant), a partir d'activitats que facilitin el desenvolupament del pensament social dels alumnes, segons el model curricular crític.

- Aquest treball en grup s'entregarà per escrit el divendres dia **15 de gener** (tal com consta en el calendari de la guia).

CALENDARI PREVIST

13- Dilluns 16 novembre : Presentació de la 2a. guia de treball. Lliurament treball individual tema 1.

14- Dijous 19 novembre : Presentació del dossier 2. Classe

15- Dilluns 23 novembre : Classe

16- Dijous 26 novembre : Classe

17- Dilluns 30 novembre : Classe

18- Dijous 3 desembre : Classe

0- Dilluns 7 desembre : No lectiu (pont)

19- Dijous 10 desembre : Classe

T1- Dilluns 14 desembre : Treball en grup / Comentari treballs individuals tema 1

20- Dijous 17 desembre : Classe

T2- Dilluns 21 desembre : Treball en grup / Comentari treballs individuals tema 1

VACANCES DE NADAL i REIS

21- Dilluns 11 gener : Classe

22- Dijous 14 gener : Classe

- Divendres 15 gener : Lliurament treball en grup tema 2.

- Entre el 18 i 29 de gener : **Prova escrita (primer parcial, temes 1 i 2)**

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

* 1 - BENEJAM, P. i QUINQUER, D. (1998). *La construcció del coneixement social i les habilitats cognitivolingüístiques*, a AAVV (1998). *Parlar i escriure per aprendre. Ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars*. Barcelona. ICE

de la UAB. Pàgs. 234-254.

* **2** • BOUZAS, P. i PAGÈS, J. (1989). *"La resolució de problemes i les Ciències Socials"*, a *Guix*, 140. Pàgs. 27-33.

3 • DOMÍNGUEZ, J. (1994). *La solución de problemas en ciencias sociales*, a AAVV (1994). *La solución de problemas*. Madrid. Santillana. Pàgs. 134-178.

* **4** • GENERALITAT DE CATALUNYA (1992a). *Educació primària : currículum*. Departament d'Ensenyament.

5 • GENERALITAT DE CATALUNYA (1992b). *L'Educació Primària. Ex. d'unitats de programació 2*. Departament d'Ensenyament.

* **6** • GENERALITAT DE CATALUNYA (1992c). *El projecte curricular i la programació. Orientacions per al desplegament del currículum. Educació Infantil i Primària*. Departament d'Ensenyament.

* **7** • GENERALITAT DE CATALUNYA (1994). *Educació Primària. Coneixement del medi: social i cultural. Exemples d'unitats de programació 6*. Departament d'Ensenyament.

8 • LICERAS, A. (1997). *Dificultades en el aprendizaje de las ciencias sociales. Una perspectiva psicodidáctica*. Granada. Grupo Editorial Universitario.

9 • MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CULTURA (1996). *Evaluación de la educación primaria. Lo que aprenden los alumnos de 12 años : Datos básicos 1995*. Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (INCE).

* **10** • MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CULTURA (1997). *Evaluación de la educación primaria: Informe*. Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (INCE).

11 • PAGÈS, J. (1994). *"Els continguts d'història del currículum de la Generalitat : una anàlisi crítica"*, a *Avenç*, 177. Pàgs. 49-52.

* **12** • PAGÈS, J. (1998). *Demandes i problemes del currículum de ciències socials a l'ensenyament obligatori. La preparació per a l'acció*, a BENEJAM, P. (Coord.) (1998). *Psicopedagogia de les ciències socials i de les humanitats*. Barcelona. UOC.

13 • PÉREZ, P. i altres (1997). *"El área del conocimiento del medio ¿Un cajón de sastre?"*, a *Investigación en la Escuela*, 31. Pàgs. 17-40.

14 • VALLS, E. (1997). *Enseñar y aprender estrategias en las ciencias sociales*, a PÉREZ, M.C. (Coord.) (1997). *La enseñanza y el aprendizaje de estrategias desde el currículum*. Girona. Universitat de Girona - Horsori. Pàgs. 137-149.

* Les referències bibliogràfiques marcades amb un asterisc es troben en el dossier de treball del tema 2.

Contingut del dossier del tema 2

ÍNDEX

GENERALITAT DE CATALUNYA (1992a). *Educació primària : currículum*. Departament d'Ensenyament. Pàgs. 38-46. **(1.1.)**

GENERALITAT DE CATALUNYA (1992b). *El projecte curricular i la programació. Orientacions per al desplegament del currículum. Educació Infantil i Primària*. Departament d'Ensenyament. Pàgs. 31-32. **(1.2.)**

GENERALITAT DE CATALUNYA (1994). *Educació Primària. Coneixement del medi: social i cultural. Exemples d'unitats de programació 6*. Departament d'Ensenyament. Pàg. 3. **(1.2.)**

PAGÈS, J. (1998). *Demandes i problemes del currículum de ciències socials a l'ensenyament obligatori. La preparació per a l'acció*, a BENEJAM, P. (Coord.) (1998). *Psicopedagogia de les ciències socials i de les humanitats*. Barcelona. UOC. Pàgs. 7-15 i 19-25. **(1.3.)**

Definició, tipus i proposta de classificació dels EIXOS TRANSVERSALS DEL CURRÍCULUM **(2)**

BENEJAM, P. i QUINQUER, D. (1998). *La construcció del coneixement social i les habilitats cognitivolingüístiques*, a AAVV (1998). *Parlar i escriure per aprendre. Ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars*. Barcelona. ICE de la UAB. Pàgs. 234-254. **(3)**

BOUZAS, P. i PAGÈS, J. (1989). *"La resolució de problemes i les Ciències Socials"*, a *Guix*, 140. Pàgs. 27-33. **(4)**

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CULTURA (1997). *Evaluación de la educación primaria: Informe*. Instituto Nacional de Calidad y Evaluación (INCE). Pàgs. 9-10 i 62-89.

Nota : Els números entre parèntesi i en negreta del final de cada referència bibliogràfica indiquen la correspondència amb els continguts conceptuals de la guia de treball.

Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)**

Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**

Professor : **Francesc Riera i Piferrer**

Contingut : **ORIENTACIONS GENERALS per a l'elaboració i la realització de les unitats de programació de l'àrea de CONEIXEMENT DEL MEDI SOCIAL i CULTURAL**

OBJECTIU CLAU

Ser conscient dels **critèris** utilitzats per programar el tema o unitat de programació.

EN GENERAL

**TOTES i TOTS partiu d'un CONTEXT que us ve donat i us condiciona.
Quins són els principals condicionants i com us condicionen ?**

CONDICIONANTS

- de **TEMPS** (hores/sessions reals que disposes)
- dels **ALUMNES** (nombre, caract. del grup i individuals, ACIS,...)
- del **LLIBRE DE TEXT** (grau d'utilització o seguiment)
- del/de la **MESTRE/A** (forma habitual d'actuar, de ser)
- del **CENTRE** :
 - a nivell organitzatiu (espai i materials disponibles,...)
 - a nivell funcional (grau de flexibilitat segons dimensions, direcció...)

- Com et condicionen i com has intentat trobar estratègies (amb originalitat, creativitat, imaginació...), perquè aquests condicionants siguin menors ?

- En qüestió de **TEMPS**, cal programar ajustant-se al temps que realment es disposi. Una altra cosa és si tu creus que per treballar bé el tema necessaries o no més hores (cal especificar-ho a la memòria)

- En relació a l'ús de **LLIBRE DE TEXT**, se'n pot fer un seguiment literal (i en el mateix ordre que tot ve donat) o, per exemple, es poden prioritzar les imatges del llibre i plantejar una activitat que les utilitzi.

- Els recursos i materials didàctics que té el **CENTRE**, et seran suficients ? En busques d'alternatius i diversos ?...

- **Idea important** → Potser no es poden fer segons quines activitats però potser també se'n poden fer de diferents de les que ja es fan !

EN CONCRET

Una vegada dit això, que en bona mesura és extrapolable a qualsevol altra àrea curricular, **què hem de tenir en compte concretament des de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural?**

A - En primer lloc i per sobre de tot, quin VALOR EDUCATIU atorgues al saber seleccionat (per què és important aquest tema que demanaràs als teus alumnes que aprenguin) i com aquest valor educatiu que li dones penses comunicar-lo als alumnes perquè el comparteixin ?

- Hem vist que l'educació no és neutra i que de totes les àrees curriculars, aquesta és la que té un component clarament més ideològic. Per tant, aquest saber escolar no és qualsevol sinó que pretén cobrir algun tipus de meta o finalitat. Per què creus que s'ha d'ensenyar aquest tema ?

- Els que han programat aquest tema (autors del currículum, autors del llibre de text,...), ho han fet per alguna cosa, però tu per què creus que és important ? No cal que comparteixis les seves raons, però sí que has de tenir molt clar que al darrera d'aquest contingut hi ha d'haver una finalitat o unes finalitats importants, que es pretenen unes coses i no unes altres.

- I també és important que pensis com aquestes **FINALITATS** que per a tu té aquest tema, es tradueixen en algun tipus d'activitat per comunicar-les i fer-les compartir als alumnes. Recorda que s'aprèn per convenciment, no per imposició.

- Per tant, si vols aconseguir que els alumnes aprenguin aquests continguts, els alumnes hauran de saber per què l'aprenen i per què l'aprenen d'una manera determinada. No els ho has de dir verbalment, d'una forma directa, sinó a través d'activitats, estratègies, plantejant una situació... Els has de fer veure que aquell tipus de coneixement li diu alguna cosa, perquè els permetrà entendre millor el que succeeix al seu voltant i, si ens situem **des d'una perspectiva crítica**, els ha de permetre també l'estudi de problemes socialment importants davant els quals hauran de saber plantejar hipòtesis o alternatives per resoldre'ls.

Aleshores, segons el valor educatiu, les finalitats que tu consideris que té aprendre aquest tema, determinaràs els tres elements següents que conformen el *triangle didàctic*. Sobre ells, cal que pensis bé :

B1 - Quina **selecció i seqüència del SABER ESCOLAR** has fet ? Com l'has concretat És a dir, per què has triat aquests continguts (conceptuals, procedimentals i actitudinals) i no uns altres ? Per què els treballaràs en aquest ordre ? Només perquè són els que ja vénen donats per la guia didàctica del llibre de text, o no ?

B2 - Quin paper, quin protagonisme tindrà tu com a mestre/a durant les classes ? És a dir, quina **concepció de l'ENSENYAMENT** tens ? Aquest protagonisme com es tradueix ?

B3 - Quin paper, quin protagonisme tindran els teus alumnes durant les classes ? És a dir, quina **concepció de l'APRENTATGE** tens ? Aquest protagonisme com es tradueix ?

Quin tipus d'activitats els oferiràs i com aquestes activitats els donaran un protagonisme individual o grupal ? Amb quins materials ?...

Aspectes que cal que pensis, decideixis i concretis :

- Si ens situem des d'una teoria constructivista, com faràs la detecció d'**idees prèvies** ? Què és el que t'interessarà saber exactament i com això et farà després modificar o adequar la U.P. ?

- Aquest tema, tal com l'has pensat treballar fins ara o tal com et ve donat al llibre de text, amb quina **tradicció epistemològica** de la didàctica de les ciències socials el relacionaries ? Per què ? Hi estàs d'acord, et sembla bé ? Per què ? Què has de canviar ?

- Amb quin **model curricular** de l'ensenyament de les ciències socials el relacionaries ? Per què ? Hi estàs d'acord, et sembla bé ? Per què ? Què has de canviar ?

- Has analitzat quin **tipus de discurs** predomina en les pàgines del llibre de text que tracten aquest tema ? Quines capacitats desenvolupen en els alumnes ? Els fan pensar o només es limiten a copiar ?

- Els plantejes algun tipus de **problema** actual que els alumnes hagin de resoldre ? Un problema que sigui important socialment i estigui relacionat amb el tema o amb algun dels **eixos transversals**.

Ara tens l'oportunitat d'aplicar a la pràctica allò que fins ara només has vist fer o has estudiat teòricament. Aprofita-la !!

Núm. alumne/a	Examen	1 (2 p)	2 (1'5 p)	3 (1'5 p)	4 (1'5 p)	5 (2 p)	6 (1'5 p)	Suma	Ort	NOTA
MAITE	A	1'5	1'5	1'5	0'5	1'5	1'5	8		8
2	A	1'25	1	0'75	1	1	1	6		6
3	A	1		0'75	1'25	0'25	0	3'25		3'25
4	B	1'5	0'5		0'75	1'75	0	4'5		4'5
5										NP
6	A	1'5	0'75	1	1	1'5	0'75	6'5		6'5
7	B	0'75	1'25	0'5	1'25	1'75	0'75	6'25		6'25
8	B	1'5	0'75	0	1'5	1'75	0'5	6		6
9	B	0'75	1	0'5	0'75	2	0'75	5'75		5'75
10	A	1	0	1	0'75	1'5	1	5'25		5'25
11	A	0'5	1	0'75	1	0'75	0'75	4'75		4'75
12	B	1'25	0'25		1	1'75	0	4'25		4'25
13	A	0'5	1	0'75	0'75	0'5	1	4'5		4'5
14	B	1	0'25	0'5	0'75	2	0'75	5'25		5'25
15	A	0'75	1'25	1'25	1	0'75		5		5
16	A	1'25		1'5	1	2	1	6'75		6'75
17	A	1	0'25	0'75	0'5	1	1	4'5		4'5
18	A	1	0'5	0'75	0'75	0'75	1	4'75		4'75
19	B	1'5	1'25	0'75	0'75	1'75	1	7		7
20	B	1'5	1'25	0'75	0'5	2	0	6		6
21	A	1	1'5	1'25	0'75	1'5	1	7		7
22	B	1'75	0'5	0'5	1'5	2	0'75	7		7
23	A	1'5	0'75	0'75	0'75	0'75	1	5'5		5'5
24	B	1	1'25	0	0'75	2	0'75	5'75		5'75
25	A	0'75	1'25	1		0'5	0'5	4		4
26	A	0'5	0'25	0'75	1'25	0'5		3'25		3'25
27	B	1'75	1'5	0'75	1'25	2	0'75	8		8
28	A	1	1	1	0'25	0'5	0'75	4'5		4'5
29	A	0'75	1	0'75	1	1'5		5		5
30	A	0'75	0	0'5	0'5	1	0'75	3'5		3'5
31										NP
32	A	1'5		1'25	0'75	1	1'25	5'75		5'75
33	B	1'25	0'5	0	0'75	2	0'25	4'75		4'75
34	A	1	0'25	0	0'75	0'25	1	3'25		3'25
35	B	1'5	1'25	0'75	1	2	0'75	7'25		7'25
36	A	0'5	0	0'75	0'75	0'25	0'5	2'75		2'75
37	B	1'5	0'75	1	1'25	2	1'25	7'75		7'75
38	B	1'5	1'5	0'75	0'75	1'75	1	7'25		7'25
39	A	0'5	0	0'25	1	0'25	1	3		3
40	A	0'5	0'5	0'5	0'5	0'25	0'75	3		3
41	B	1	0'75		1	2	0'5	5'25		5'25
42	B	1'25	0'5	0	0'5	2	0'5	4'75		4'75
43	B	1'25	0'25		0'5	2	0'75	4'75		4'75
44	B	1'25	0'5	0'25	1	2	0'75	5'75		5'75
45	B	2	0'5	0'5	0'5	2	1'25	6'75		6'75
46										NP
47	A	0'75	0'75	1	0'75	1	0'5	4'75		4'75
NÚRIA	A	1	1'5	1'25	0'75	1'25	1'25	7		7
49	B	1	0'25		0'5	2		3'5		3'5
50	B	1	0'5		0'25	2	0'5	4'25		4'25
51	A	1	0'25	0'25	1	1	1	4'5		4'5
52	A	1	1	0'75	0'5	0'75	1'25	5'25		5'25
53	B	1	1'25	0'75	1	2	1	7		7
ALBA	B	1'25	1'25	0'75	0'5	1'5	0'75	6		6
55	B	1	1'25	0'5	1	2	0	5'75		5'75
56	B	1'25	1'25	0'5	0'75	2	1'25	7		7
57	A	0'5	0'5	0'75	0'75	1'25	0'75	4'5		4'5
58	A	0'75	1	0'75	1'25	0'5	0'5	4'75		4'75
59	B	1'5	0'25	0	0'5	1'75	0	4		4
60	B	0'75	1	0'75	0'75	2	0'75	6		6

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Guia de treball del TEMA 3

TEMA : DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA
Les sortides escolars (I) : el treball del temps històric

LA HISTÒRIA D'UN DIA *

Una vegada, a mitjanit, els homes van tenir el món a la seva disposició. Durant molt de temps, segons el que sabem, van estar molt tranquils; durant el matí i la tarda d'aquest dia es van limitar a voltar en petits grups, a caçar animals amb llances i fletxes, a refugiar-se en cavernes i a vestir-se amb pells. Cap a les sis de la tarda començaren a aprendre alguna cosa sobre llavors i agricultura, sobre ramaderia i altres coses semblants; cap a dos quarts de vuit s'havien establert en grans ciutats, especialment a l'Egipte i l'Índia i entre els països situats entre aquestes dues nacions.

Després arribà Moisès, que sortí a la recerca de la terra promesa, a tres quarts de nou. Darrera seu vingueren Buda a l'Índia, Sòcrates a Grècia i Confucí a Xina, que s'ajuntaren i van marxar plegats, sense arribar a conèixer-se, cap a les deu i deu. Cap a dos quarts d'onze va aparèixer Crist, una mica després de la Gran Muralla Xinesa i de Juli Cèsar. A les onze va ser el moment de Mahoma.

Cap a dos quarts de dotze van sorgir les primeres grans ciutats del nord d'Europa. A partir de tres quarts de dotze els homes van sortir d'aquestes grans ciutats i saquejaren a tort i a dret la resta del món. Primer espoliaren Amèrica del Nord i del Sud, després l'Índia i, finalment, quan només faltaven quatre minuts per la mitjanit, li va arribar el torn a l'Àfrica. Dos minuts abans de mitjanit es va desencadenar una gran guerra entre ells, a la qual en seguí una altra de semblant només cinquanta segons després. En el darrer minut del dia aquests homes del nord d'Europa van ser expulsats de l'Índia, d'Àfrica i de molts altres països, però no del nord d'Amèrica, on s'hi havien instal·lat de forma estable. En aquest darrer minut, a més a més, van inventar les armes nuclears, desembarcaren a la Lluna, foren responsables de, pràcticament, doblar la població mundial i consumiren més petroli i metalls dels que s'havien utilitzat en les vint-i-tres hores i cinquanta-nou minuts anteriors.

Tornava a ser mitjanit, l'inici d'un nou dia.

(*) Extret de RICHARDSON, R. (1979). *Learning for Change in World Society: Reflections, Activities and Resources*. World Studies Project.

OBJECTIUS

- Ser conscient dels coneixements i les percepcions prèvies per pensar històricament i per ensenyar història
- Relacionar les capacitats pròpies actuals al voltant del treball sobre el temps històric amb el tipus d'ensenyament-aprenentatge de la història realitzat
- Aplicar i comprovar les capacitats bàsiques per a la interpretació i explicació dels fets històrics
- Explicitar i comparar les pròpies concepcions sobre diferents models didàctics o estils d'ensenyament de la història
- Assenyalar els elements epistemològics que caracteritzen el coneixement històric
- Analitzar les dificultats a tenir en compte per a l'ensenyament-aprenentatge de les capacitats històriques
- Comentar una proposta de seqüenciació de procediments en història per a l'educació primària
- Elaborar una unitat de programació per a un curs d'educació primària que inclogui la realització d'una sortida per treballar aspectes vinculats amb el coneixement històric

- Valorar la importància de plantejar l'estudi dels fets històrics a partir de problemes actuals socialment rellevants, que afavoreixin l'interès i la motivació dels alumnes i els ajudin a participar en la construcció d'una societat més justa i democràtica

CONTINGUTS

FETS, CONCEPTES i SISTEMES CONCEPTUALS

A **0.** Percepcions i coneixements previs sobre el treball del temps històric i el seu ensenyament (exercicis d'avaluació inicial) :

- relacionats amb la cronologia i conceptes temporals bàsics
- relacionats amb l'anàlisi i interpretació de textos històrics
- relacionats amb els models o estils d'ensenyament de la història

1. El coneixement històric i l'aprenentatge de conceptes (base epistemològica) :

- 1.1. El temps històric : la cronologia i els seus conceptes temporals
- 1.2. El fet històric com a construcció

2. Els procediments en història i l'aprenentatge de les capacitats històriques :

- 2.1. L'explicació del canvi :
 - l'explicació causal
 - l'explicació intencional
- 2.2. L'empatia o comprensió empàtica del passat
- 2.3. El pensament relativista
- 2.4. Les fonts primàries i l'ensenyament-aprenentatge de la història
- 2.5. Una proposta de seqüenciació dels procediments per a l'ed. primària (6-12 anys)

3. Una història per a les generacions del segle XXI : els problemes de l'ensenyament i de l'aprenentatge de la història i els reptes de futur

B **1. Aspectes a considerar en una sortida de treball escolar :**

- 1.1. La preparació (objectius, la visita prèvia,...)
- 1.2. La realització (horari, pautes de treball,...)
- 1.3. El treball posterior a l'aula (avaluació dels resultats,...)

2. Possibilitats didàctiques del Museu d'Història de Catalunya

Marc possible per al treball de la Història :

- Espais d'interès històric (jaciments arqueològics, el casc antic de pobles i ciutats,...)
- Edificis del patrimoni històric i artístic (esglésies, catedrals, monestirs, castells, palaus,...)
- Centres educatius (museus -locals, diocesans, nacionals...-, exposicions, tallers, escoles,...)
- Oficis antics i empreses històriques (alimentàries, tèxtils, automoció,...)
- Institucions (Ajuntaments, Consells Comarcals, Parlament de Catalunya,...)...

- Altres llocs d'interès per localitzar fonts primàries i/o secundàries (arxius, biblioteques, hemeroteques, fonoteques, videoteques,...).

PROCEDIMENTS

- Observació i anàlisi de l'exercici inicial sobre l'ordenació i argumentació d'una seqüència històrica i l'elaboració d'una línia del temps
- Aplicació de capacitats vinculades amb l'estudi del coneixement històric
- Lectura i resum de referències bibliogràfiques diverses
- Elaboració d'una unitat de programació que inclogui la planificació, realització i valoració d'una sortida de treball escolar

ACTITUDS, VALORS i NORMES

- Autoreflexió sobre la relació existent entre l'ensenyament rebut sobre el treball del temps històric i els coneixements i habilitats actuals que se n'han derivat, per pensar històricament i ensenyar història
- Esperit crític envers el treball de la història que es deriva de l'aplicació dels diversos models didàctics i que recullen les diferents propostes (projectes educatius, llibres de text, programes informàtics,...)
- Valoració de la importància de les sortides com a recursos que afavoreixen la integració social dels alumnes i connecten l'aprenentatge escolar amb la realitat que els envolta
- Responsabilitat en les activitats individuals i en grup a realitzar a l'aula i durant les sortides

ACTIVITATS D'APRENTATGE i AVALUACIÓ

TREBALL INDIVIDUAL

En aquesta tercera guia es realitzaran dos tipus d'activitats d'aprenentatge individuals :

- els dos *exercicis* que es faran a l'aula, en començar el tema (sessions del 4 i 8 de març)
- i les *lectures i resums* de la bibliografia referenciada per a l'estudi dels continguts conceptuals, que s'aniran comentant a classe (en l'ordre indicat en el calendari adjunt), per remarcar-ne les idees principals i aclarir-ne els possibles dubtes.

TREBALL EN GRUP

D'altra banda, cada grup de treball haurà d'**elaborar una unitat de programació**, que es lliurarà durant la setmana del **26 al 30 d'abril**.

Aquesta unitat de programació de Coneixement del Medi Social i Cultural ha de complir dos requisits :

- 1r/** S'haurà de centrar en el treball del **coneixement històric** (sense excloure que el tema també integri coneixements vinculats amb l'entorn geogràfic dels fets que s'estudien).
- 2n/** I haurà d'incloure una **sortida de treball escolar**, que cada grup haurà de preparar, realitzar i valorar posteriorment.

<u>Pauta per a la realització de la sortida de treball</u>

Veure la pauta que s'adjunta a la guia.

Aclariments :

■ L'extensió mínima d'aquest **TREBALL EN GRUP** serà de **15 pàgines** i s'haurà de lliurar la setmana del 26 al 30 d'abril.

■ Tal com s'especifica a la pauta, la primera part del treball (1 full), es lliurarà a part per ser fotocopiada per a tota la classe, per tal de confeccionar entre tots els grups, un petit dossier de les diferents sortides realitzades amb una informació actualitzada, que us podrà ser útil quan exerciu de mestres i prepareu una sortida.

CALENDARI PREVIST

23- Dilluns 1 març :	Presentació de la 3a. guia de treball i de la pauta del treball
24- Dijous 4 març :	Exercici 1
25- Dilluns 8 març :	Presentació del dossier 3 i exercici 2
26- Dijous 11 març :	Classe punt B.1. (articles sortides) i enquesta
27- Dilluns 15 març :	Classe punt A.1.1.
28- Dijous 18 març :	Classe punt A.1.2.
T3- Dilluns 22 març :	Treball en grup
T4- Dijous 25 març :	Treball en grup
Dilluns 29 març :	SETMANA SANTA
Dijous 1 abril :	SETMANA SANTA
Dilluns 5 abril :	Dilluns de Pasqua
29- Dijous 8 abril :	Classe punt A.2.1. / Activitat en grups (esquema conceptes temporals)
30- Dilluns 12 abril :	Classe punts A.2.2. i 2.3. / Avisos per a la visita al MHC
31- Dijous 15 abril :	Visita al Museu d'Història de Catalunya
32- Dilluns 19 abril :	Posada en comú i comentari d'article (punt B.2.)
33- Dijous 22 abril :	Classe punts A.2.4. i 2.5.
34- Dilluns 26 abril :	Presentació de la 4a. guia de treball i del dossier 4
35- Dijous 29 abril :	Exercici inicial / Comentari d'article 1 (EG) <u>Lliurament treball en grup</u>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Llibres

- ARÓSTEGUI, J. et al. (1989). Enseñar Historia. Nuevas propuestas. Barcelona : Laia. - Col·lecció "Cuadernos de Pedagogía", 46.
- *BOYD, K. (Dir.) (1995). Diccionario d'Història Universal Chambers. Barcelona : Edicions 62.
- FERRO, M. (1995). Cómo se cuenta la historia a los niños en el mundo entero. México D.F. : Fondo de cultura económica. - Col·lecció "Colección Popular", 441.
- FONTANA, J. (1997). Introducción a l'estudi de la història. Barcelona : Crítica. - Col·lecció "Nous instruments universitaris".
- *GALOFRÉ, J. (1990). Documents de Catalunya. Recull de textos històrics. Barcelona : Barcanova. Col·lecció "Educació. Sèrie Major", 2.
- GIL, E. i PERIS, T. (1995). Interroguem el passat recent. El mètode indagatori en la classe d'història. Alzira : Germania. - Col·lecció "Materials de treball".
- GONZÁLEZ, I. et al. (1987). Enseñar historia, geografía y arte. De los Reyes Godos al Entorno Social. Barcelona : Laia. - Col·lecció "Cuadernos de Pedagogía", 35.
- HERNÁNDEZ, X. (1990). Ensenyar Història de Catalunya. Barcelona : Graó.
- HERRERO, C. y HERRERO, M. (1988). Cómo preparar una clase de Historia. Madrid : Anaya. - Col·lecció "Técnicas didácticas", 2.
- *HURTADO, V., MESTRE, J. i MISERACHS, T. (1995). Atlas d'Història de Catalunya. Barcelona : Edicions 62.
- *HURTADO, V., GATELL, C. i MOLINERO, F. (1998). Atlas Històric de Catalunya. Barcelona : Vicens Vives.
- ITURRATE, G. et al. (1996). Les fonts en les ciències socials. Instruments per a l'estudi de les societats.

- Barcelona : Graó. - Col·lecció "Biblioteca de Guix", 105.
- LICERAS, Á. (1997). Dificultades en el aprendizaje de las ciencias sociales. Una perspectiva psicodidáctica. Granada : Grupo Editorial Universitario.
- LUC, J.N. (1989). La enseñanza de la historia a través del medio. Madrid : Cincel-Kapelusz. Col·lecció "Diálogos en Educación", 10.
- *MESTRE, J. (Dir.) (1992). Diccionari d'Història de Catalunya. Barcelona : Edicions 62.
- PAGÈS, P. (1983). Introducción a la Historia. Epistemología, teoría y problemas de método en los estudios históricos. Barcelona : Barcanova. - Col·lecció "Temas universitarios".
- PLUCKROSE, H. (1993). Enseñanza y aprendizaje de la historia. Madrid : M.E.C.- Morata. - Col·lecció "Educación infantil y primaria".
- POZO, I. (1985). El niño y la historia. Madrid : M.E.C. - Col·lecció "El niño y el conocimiento. Serie básica, 11).
- *SÒRIA, R. (1989). Diccionari Barcanova d'Història de Catalunya. Barcelona : Barcanova.
- TREPAT, C.A. (1995). Procedimientos en historia. Un punto de vista didáctico. Barcelona : Graó - ICE de la UB. - Col·lecció "Materiales para la innovación educativa", 10.
- *VILAR, P. (Dir.) (1990). Història de Catalunya. Barcelona : Edicions 62 (8 volums).

* Obres de consulta.

Llibres (capítols)

- FONTANA, J. (1988). "L'ensenyament de la Història", a *Actes del Primer Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo.
- MAS, J. (1988). "El comentari de textos històrics a l'EGB", a *Actes del Primer Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo.
- PAGÈS, J. (1997). "El tiempo histórico", a *BENEJAM, P. y PAGÈS, J. Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona : Horsori - ICE de la UAB.

Revistes (monogràfics)

- AULA de Innovación Educativa, núm. 67 (1997). *La comprensión del tiempo histórico*. Barcelona : Graó
- BALMA. Didáctica de les Ciències Socials, Geografia i Història, núm. 2 (octubre 1995). *Elements per a la didàctica de la història*. Barcelona : Graó.
- BUTLLETÍ (del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya), núm. 92 (primavera 1995). *La història de Catalunya. Metodologia i didàctica*. Barcelona.
- CUADERNOS DE PEDAGOGÍA, núm. 213 (abril 1993). *¿Qué historia enseñar?*. Barcelona : Fontalba.
- GUIX. Elements d'acció educativa. Barcelona : Graó. Núms. :
 - 96 (octubre 1985). *Apropar-se a la prehistòria*.
 - 124 (febrer 1988). *El temps i la història*.
 - 176 (juny 1991). *El patrimoni històrico-artístic*.
 - 245 (juny 1998). *Viure la història*.
- ÍBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 1 (juliol 1994). *Los procedimientos en historia*. Barcelona : Graó.
- PERSPECTIVA ESCOLAR. Barcelona : Associació de Mestres Rosa Sensat. Núms. :
 - 139 (1989). *L'ensenyament de la Història encara*.
 - 224 (1998). *L'ensenyament de la Història a la fi del segle XX*

Nota : L'AVENÇ, revista d'Història, publica des del núm. 166 (gener 1993), un apartat amb el títol "Història i Ensenyament", que conté un article generalment d'interès didàctic. Alguns dels articles seleccionats per a aquesta guia vénen referenciats a continuació.

Revistes (articles)

- ASENSIO, M., CARRETERO, M. y POZO, J.I. (1986). "La comprensión de la historia. Pensamiento relativista", a *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 133, pàgs. 24-27.
- CARRETERO, M. y LIMON, M. (1994). "La construcción del conocimiento histórico. Algunas cuestiones pendientes de investigación", a *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 221, pàgs. 24-26.
- HERNÁNDEZ, X. i TREPAT, C.A. (1991). "Procediments en història", a *Reforma educativa. Reflexió i*

propostes, núm. especial de *Cuadernos de Pedagogía*, pàgs. 40-43.

PAGÈS, J. (1995). "Una reflexió sobre l'estat de l'ensenyament de la història", a *L'Avenç, revista d'Història*, núm. 195, pàgs. 55-58.

PAGÈS, J. (1996). "L'estudi de fets històrics", a *L'Avenç, revista d'Història*, núm. 205, pàgs. 70-73.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES sobre les sortides de treball escolar :

AADD (1986). *Les Sortides. Una tècnica i un recurs per a l'estudi del medi*. Barcelona : Associació de Mestres Rosa Sensat. - Col·lecció "Dossiers Rosa Sensat", 34.

ALDEROQUI, S.S. (Comp.) (1996). *Museos y escuelas : socios para educar*. Buenos Aires : Paidós. Col·lecció "Cuestiones de Educación".

MENDOZA, A. (1994). *Las visitas y excursiones escolares como estrategias didácticas*. México D.F.: Trillas.

NIETO, J.M. (1990). *Cómo aprender y divertirse en las visitas y excursiones escolares*. Madrid : Escuela Española.

ORDEIX, L. i SANTACANA, J. (1993). *El patrimoni artístic i cultural*. Barcelona : Graó.

TREPAT, J. i MASEGOSA, J.J. (1991). *Cómo visitar un museo*. Barcelona : Ceac. - Col·lecció "Aula Práctica".

WASS, S. (1992). *Salidas escolares y trabajo de campo en la educación primaria*. Madrid : Morata-MEC.

GUIES o RECULLS D'ACTIVITATS ESCOLARS

* AADD (1995). *Anem-hi amb l'escola. Guia d'activitats escolars (Educació Infantil i Primària)*. Barcelona : Ventall d'edicions.

* AJUNTAMENT DE BARCELONA (1997). *Els museus de Barcelona. Guia*. Institut de Cultura.

* AJUNTAMENT DE BARCELONA (1998). *Programa d'activitats escolars "Barcelona a l'escola", curs 98-99*. Consell de Coordinació Pedagògica.

* CONSELL COMARCAL DEL VALLÈS ORIENTAL (1998). *Guia d'activitats escolars al Vallès Oriental, 1998-1999*.

* DIPUTACIÓ DE BARCELONA (1996). *Guia de serveis a les escoles 1996-1997*. Comissió de Cooperació de Museus Locals.

* GENERALITAT DE CATALUNYA (1998). *Museus i col·leccions obertes al públic : Catalunya*. Departament de Cultura.

* OLIMPIADA CULTURAL, S.A. i AJUNTAMENT DE BARCELONA (1993). *Dotze passejades per la història de Barcelona. Guia*.

Revistes (monogràfics)

Butlletí dels mestres, núm. 224 (setembre 1989). *Sortides i rutes de treball escolar*. Barcelona : Departament d'Ensenyament.

Íber, Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 15 (enero 1998). *Los museos en la didáctica*. Barcelona : Graó. -Pàgs. 5-78.

Perspectiva Escolar, núm. 204 (abril 1996). *Repàs a les sortides*. Barcelona : Rosa Sensat. -Pàgs. 2-38.

Revistes (articles)

CALAF, R. (1991). "L'excursió escolar, un recurs compartit. Les aportacions metodològiques de les Ciències Naturals a la Geografia", a *Escola Catalana*, núm. 283, pàgs. 22-24.

CLAPÉS, A. (1988). "Què esperem els mestres d'un museu ?", a *Perspectiva Escolar*, núm. 126, pàgs. 43-45.

TERRADELLAS, Ma. R. (1987). "Les sortides al parvulari i al cicle inicial", a *Butlletí dels mestres*, núm. 214, pàgs. 15-17.

Contingut del dossier del tema 3

ÍNDEX

POZO, I. (1985). *El niño y la historia*. Madrid : M.E.C. - Col·lecció "El niño y el conocimiento. Serie básica", 11. - Pàgs. 14-26. **(A. 1.1.)**

PAGÈS, J. (1996). "L'estudi de fets històrics", a *L'Avenç, revista d'Història*, núm. 205 (juliol-agost). Pàgs. 70-73. **(A. 1.2.)**

POZO, I., ASENSIO, M. y CARRETERO, M. (1986). "¿Por qué prospera un país?. Un análisis cognitivo de las explicaciones en historia", a *Infancia y Aprendizaje*, núm. 34, pàgs. 23-31. **(A. 2.1.)**

DOMÍNGUEZ, J. (1986). "Enseñar a comprender el pasado histórico : conceptos y "empatía"", a *Infancia y Aprendizaje*, núm. 34, pàgs. 1-6 i 13-16. **(A. 2.2.)**

CARRETERO, M. y LIMÓN, M. (1994). "La construcción del conocimiento histórico. Algunas cuestiones pendientes de investigación", a *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 221 (enero), pàgs. 24-26. **(A. 2.3.)**

PAGÈS, J. i SANTISTEBAN, A. (1994). "Els procediments en un model d'intervenció didàctica basat en el constructivisme", a *AADD (1994). I Jornades de Didàctica de les Ciències Naturals i Socials al Baix Llobregat*. Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat. - Col·lecció "Llorenç Sans, d'Estudis del Baix Llobregat", 5. - Pàgs. 126-165. **(A. 2.4.)**

HERNÁNDEZ, X. i TREPAT, C.A. (1991). "Procediments en Història", a *Reforma educativa. Reflexió i propostes* (núm. especial de *Cuadernos de Pedagogía*), pàgs. 40-43. **(A. 2.5.)**

PAGÈS, J. (1998). "Una història per a les generacions del segle XXI : Els problemes de l'ensenyament i de l'aprenentatge de la història i els reptes de futur", a *Perspectiva Escolar*, núm. 224 (abril), pàgs. 2-12. **(A. 3.)**

TERRADELLAS, Ma. R. (1987). "Les sortides al Parvulari i al Cicle Inicial", a *Butlletí dels Mestres*, núm. 214, pàgs. 15-17. **(B. 1.)**

ALUJA, J. i BALUJA, J. (1996). " L'oferta organitzada de sortides", a *Perspectiva Escolar*, núm. 204, pàgs. 22-27. **(B. 1.)**

PLANDIURA, R. (1996). "Responsabilitat civil del professorat en les activitats complementàries i extraescolars", a *Perspectiva Escolar*, núm. 204, pàgs. 34-37. **(B. 1.)**

HERNÁNDEZ, F. X. (1996). "El Museu d'Història de Catalunya. Possibilitats didàctiques", a *Balma. Didàctica de les Ciències Socials, Geografia i Història*, núm. 6, pàgs. 105-111. **(B. 2.)**

Nota : Els números entre parèntesi i en negreta del final de cada referència bibliogràfica indiquen la correspondència amb els continguts conceptuals de la guia de treball.

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut :

**Pauta per a la realització de la sortida de treball
en grup**

A partir d'alguna de les guies referenciades a la bibliografia amb un asterisc, que apleguen diferents adreces i telèfons d'indrets per visitar, cada grup n'haurà d'escollir **1** de sol (després de decidir el tema).

Poden ser altres llocs o centres, a més a més dels detallats a la guia, sempre que es tracti d'indrets que puguin ser visitats per les escoles de primària i després d'haver-ho comentat amb el professor.

PASSOS A SEGUIR :

■ **ABANS de la realització de la sortida**

1r Cal que cada grup passi pel despatx i comuniqui quin **TEMA** ha escollit i per a quin **CURS** de Primària (en aquesta mateixa pauta se'n proposen alguns).

2n Abans de decidir quin serà el lloc escollit per fer la visita, cal que el grup aprofundeixi els **CONTINGUTS** més importants del tema (per exemple, a partir dels llibres de text) i estableixi quins seran els **OBJECTIUS** de la sortida.

3r Finalment, cal que cada grup torni a passar pel despatx i comuniqui quins són els objectius i continguts seleccionats, per passar finalment a escollir el **LLOC** de la sortida que millor s'adeqüi als objectius, i realitzar-la.

■ **DURANT la realització de la sortida**

1r Un cop escollit el **LLOC** que voleu visitar, si és el cas, cal que us poseu en contacte **el més aviat possible** amb el centre, primer telefònicament. Comproveu si el telèfon i l'adreça són correctes (fàcilment canvien d'un any a l'altre) i **concreteu el DIA i l'HORA que fareu la visita o sortida de TOT EL GRUP**.

ATENCIÓ : En concertar la visita, especifiqueu que sou alumnes de magisteri, que si bé no hi anireu amb nens de cap escola, sí que us interessa fer la visita mentre l'estiguin realitzant algun grup de primària d'alguna escola, perquè pogueu observar el funcionament i l'organització real de la mateixa.

2n Quan es realitzi la visita haureu d'elaborar un treball, que constarà de dues parts diferents, cadascuna de les quals haurà de contenir la següent informació :

PRIMERA PART (Presentació de la sortida)

- 1.1. DADES DEL LLOC O CENTRE
 - a) **Ubicació de l'indret o nom** de l'entitat titular o propietari
 - b) Confirmar la seva **adreça i telèfon** actuals
 - c) **"Inici"** (des de quan funciona i està obert a les visites escolars)
- 1.2. SOL·LICITUD DE LA VISITA (*només en el cas de ser a un espai delimitat*)

Com, quan i amb qui s'ha de contactar per concertar la visita. Condicions
- 1.3. MITJANS DE TRANSPORT QUE HI ARRIBEN
Tipus, horaris, preus, plànol (en un altre full),...
- 1.4. DESCRIPCIÓ DEL MATERIAL DIDÀCTIC que elabora el centre (si és el cas)

Material per als mestres (guies didàctiques,...)

Material per al treball dels alumnes (quaderns, fitxes,...)

Aquesta primera part, que conté una informació concreta i pràctica, ha d'ocupar 1 sola pàgina i serà lliurada a part, per ser fotocopiada per a tots els alumnes de la classe.

SEGONA PART (Elaboració de la Unitat de Programació)

Cada grup escollirà un tema de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural d'un curs d'Educació Primària i n'elaborarà una Unitat de Programació que inclogui la realització d'una sortida de treball **EL MÉS DETALLADA POSSIBLE**, a partir del lloc o centre que hagi visitat.

Els punts que haurà de contenir aquesta segona part són els següents :

2.1. CONTEXT :

- Curs i temàtica de la UP on s'emmarca la sortida
- Bibliografia o llibres de text de referència

2.2. UNITAT DE PROGRAMACIÓ :

- 2.2.1. OBJECTIUS a assolir
- 2.2.2. CONTINGUTS (conceptuals, procedimentals i actitudinals) a treballar
- 2.2.3. ACTIVITATS D'APRENTATGE I D'AVALUACIÓ :
 - enumeració de les activitats a realitzar **ABANS** de la sortida
 - desenvolupament de la visita (horari, precaucions, metodologia,...), amb exposició detallada de les activitats a realitzar **DURANT** la sortida
 - enumeració de les activitats a realitzar **DESPRÉS** de la sortida
- 2.2.4. CRITERIS D'AVALUACIÓ a tenir en compte
- 2.2.5. PROPOSTA de PROVA FINAL ESCRITA per avaluar els continguts més importants (tant de conceptes com de procediments), que s'han d'haver assolit amb el tema
- 2.2.6. VALORACIÓ del plantejament didàctic de la sortida

Al final del treball, caldrà fer constar totes les fonts consultades per a la realització d'aquesta programació.

■ DESPRÉS de la realització de la sortida

■ L'extensió mínima d'aquest **TREBALL EN GRUP** serà de **15 pàgines** i s'haurà de lliurar la setmana del 26 al 30 d'abril.

■ El treball haurà d'anar il·lustrat **AMB ALGUNES IMATGES O FOTOS D'INTERÈS**, que s'hauran fet en el moment de realitzar la visita.

Una d'aquestes imatges en el lloc de la visita, ha de ser de tot el grup, com a "mostra" de la participació de tots els membres en la realització de l'activitat.

PROPOSTA de temes i sortides per realitzar

. ELS PRIMERS POBLADORS

- **El Primat Humà. Orígens i evolució de la nostra espècie,**
al Museu de L'Hospitalet (exposició temporal fins al 28 de març de 1999)
- **El jaciment paleolític de l'Abric Romaní,**
al Museu Molí Paperer de Capellades
- **Les mines neolítiques de Can Tintorer,**
al Museu de Gavà

. EN TEMPS DELS ROMANS

- **Els Ibers,**
a la Ciutadella ibèrica de Calafell
al Poblat ibèric d'Ullastret
- **La ciutat grega i romana,**
al jaciment arqueològic d'Empúries
- **Itinerari per la Barcino romana,**
al Museu d'Història de la Ciutat
- **Tarraco, la ciutat romana,**
al Camp d'aprenentatge de la ciutat de Tarragona

. L'ÈPOCA FEUDAL I LA CIUTAT MEDIEVAL

- **En temps de les viles feudals,**
al poble de Besalú
- **Itinerari per la Barcelona medieval,**
al Museu d'Història de la Ciutat
- **Els monestirs i els reis catalans,**
al Monestir de Santes Creus
- **La vida dels monjos,**
al Monestir de Poblet
- **La vida dels nobles i cavallers,**
al Castell de Montsonís
- **L'expansió catalana per la Mediterrània,**
al Museu Marítim de Barcelona

. CATALUNYA EN TEMPS DELS ÀUSTRIA

- **Itinerari per la Barcelona dels Àustria**
al Museu d'Història de la Ciutat

. L'ÈPOCA BARROCA

- **Societat i bandolerisme,**
al Miracle, Solsona

. EL SEGLE DE LA INDÚSTRIA

- **La industrialització a Catalunya,**
al Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, a Terrassa
- Etc
- **Itinerari per la Barcelona modernista**
- **Les institucions de govern de Catalunya,**
al Parlament de Catalunya...

WEBS on trobar més informació sobre recursos didàctics per al treball de la història

- CERCADORS :

- En català,
- En castellà,
- En anglès,

www.cercador.com
www.ole.es
www.altavista.com

- RECERCA D'INFORMACIÓ i DOCUMENTACIÓ D'HISTÒRIA

- Fons d'història local,
- Programa d'Informàtica Educativa,
- Ministeri d'Educació i Cultura,
- Recursos d'història,
- Revista d'Història Contemporània,

www.diba.es/fonshl.htm
www.xtec.es/recursos/
www.mec.es/homemcu.html
www.airastur.es/jimena/profes.htm
Hispanianova.rediris.es

- RECERCA D'INFORMACIÓ i DOCUMENTACIÓ DIVERSA

- Ajuntament de Barcelona,
- Generalitat de Catalunya,
- Govern espanyol,
- Congrés de Diputats,
- Senat,
- Casa Reial,
- Unió Europea,
- ONU,
- OTAN,
- Institut d'Estadística de Catalunya
- Instituto Nacional de Estadística
- Centre d'Informació i Documentació de Barcelona,
- Centre Superior d'Investigacions Científiques,

www.bcn.es/IMEB/
www.gencat.es
www.la-moncloa.es
www.congreso.es
www.senado.es
www.casareal.es
europa.eu.int
www.un.org
www.nato.int
www.idescat.es
www.ine.es
www.cidob.es
www.csic.es

- BIBLIOTEQUES i BIBLIOGRAFIES

- Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona,
- Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya,
- Directori de biblioteques espanyoles,
- Biblioteca nacional,
- Producció editorial espanyola,

www.biblio.diba.es
www.cbuc.es
www.unileon.es/dp/abd/bibliot
www.bne.es
www.diret.com/editores/index.htm

- MUSEUS

- Museus a Catalunya

cultura.gencat.es/museus/

* DECÀLEG per al Gabinet Didàctic d'un museu :

1. Anar al museu no és anar a llegir un llibre.
2. Anar al museu no és anar a copiar textos.
3. S'ha d'anar al museu per fer-hi allò que a les aules no és fàcil de fer.
4. S'ha d'anar al museu a buscar respostes a preguntes i enigmes plantejats prèviament.
5. S'ha d'anar al museu a plantejar preguntes i enigmes.
6. El museu ha de ser actiu, entenent com a tals activitats els processos mentals i no simplement manuals.
7. Les fitxes didàctiques del museu sovint amaguen el fracàs de l'exposició permanent; allò que ha de ser didàctic és precisament la mateixa exposició permanent.
8. Els museus requereixen "flips" didàctics per a adults, així com per a nens i nenes.
9. S'ha d'anar al museu per aprendre a fer coses.
10. Els escolars no han de veure TOT el museu !!

* SANTACANA, J. (1998). Museos, ¿al servicio de quién?, a *ÍBER*, núm. 15. -Pàg. 47.

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ **BLANQUERNA**
UNIVERSITAT **RAMON LLULL** Curs 1998-99

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Orientacions sobre la visita al Museu d'Història de Catalunya - 15.04.99**

- **Hores d'entrada al museu :**
- Grups 1, 2, 3 i 4, a les 4 de la tarda
 - Grups 5, 6, 7 i 8, a 2/4 de 5
 - Grups 9, 10, 11 i 12, a les 5
 - Grups 13, 14 i 15, a 2/4 de 6

- **Distribució dels grups a les sales del museu :**

- Grup 1 → Sala **Les arrels :** *Precedents remots, L'oest llunyà i Els ibers*
- Grup 2 → Sala **Les arrels :** *L'hora de Roma, La romanitat cristiana i Al-Tagr-I-ulà*
- Grup 3 → Sala **El naixement d'una nació :** *Frontera d'Europa, Una terra de treball i duresa i La força dels cavallers*
- Grup 4 → Sala **El naixement d'una nació :** *L'església, vertebradora i constructora, Una nació en marxa i L'expansió política i territorial*
- Grup 5 → Sala **La mar nostra :** *Un pont de mar blava, El pacte, fonament de govern i L'eclosió de les ciutats*
- Grup 6 → Sala **La mar nostra :** *L'eclosió de les ciutats, Ciència, pensament i cultura i Temps de crisi*
- Grup 7 → Sala **A la perifèria de l'Imperi :** *Un racó de l'imperi, Bandolers i corsaris i Contrareforma i Barroc*
- Grup 8 → Sala **A la perifèria de l'Imperi :** *Contrareforma i Barroc, La Guerra dels Segadors i L'onze de setembre*
- Grup 9 → Sala **Les bases de la Revolució Industrial :** *Agricultura, manufactura i comerç i Art, ciència i pensament*
- Grup 10 → Sala **Vapor i nació :** *Revoltes, revolucions i reformes, La industrialització del vapor i La nova societat industrial*
- Grup 11 → Sala **Vapor i nació :** *Renaixença, civisme i nacionalisme, Les transformacions urbanes i El modernisme*
- Grup 12 → Sala **Els anys elèctrics :** *Electricitat i diversificació industrial, El catalanisme polític i La Mancomunitat*
- Grup 13 → Sala **Els anys elèctrics :** *Obrerisme i conflictitat social, La Generalitat republicana i La guerra civil*
- Grup 14 → Sala **Desfeta i represa :** *La llarga postguerra, El creixement econòmic dels anys seixanta*
- Grup 15 → Sala **Desfeta i represa :** *Terra de treball i duresa, L'antifranquisme i Autonomia, Generalitat i Estatut*

- **HORARI de la feina a fer-hi :**

Els responsables del museu no aconsellen que les visites tinguin una durada total superior a les 2 hores. Nosaltres ho farem així.

Una vegada sigueu a dins del museu, compteu aproximadament amb la següent distribució del temps :

- A · Durant la primera mitja hora (30'), feu una **DESCOBERTA de la sala** o sales que se us ha assignat.
- B · Després, compteu també durant una altra mitja hora (30'), per a l'**OBSERVACIÓ i ANÀLISI de la sala** o sales, responent les qüestions següents :
 - 1ª Què hi trobeu de diferent en comparació amb la majoria dels museus d'història ? Què en remarcaríeu especialment i per què ?
 - 2ª Què hi succeeix en realitat ? És a dir, observeu si durant aquests moments hi ha algun grup d'alumnes a la vostra sala (millor si són de primària) i observeu què és el que realment fan davant d'alguns objectes o escenografies en concret ? I el mestre, el veieu per algun lloc ? Què fa ?
 - 3ª Quins són els avantatges i els inconvenients que heu observat durant aquesta estona, perquè es pugui dur a terme un bon treball (profitós i divertit), per part dels alumnes ?

Que un membre del grup (en nom de tot el grup) prengui nota en el FULL que es lliurarà a l'entrada del museu per recollir les respostes d'aquestes tres qüestions, per poder fer la posada en comú a l'aula el proper dia de classe.

- C · Finalment, podeu fer un **TOMB per la resta de les sales del museu** (inclosa l'exposició temporal sobre ELS PIRINEUS -a la 1a planta-, que hi serà fins al dia 2 de maig). Degut a la diferència horària en l'inici del treball per part dels diferents grups, els primers que heu començat la feina abans i que per tant també l'acabareu més aviat, aneu en compte a no molestar o distreure a la resta de companys del darrer grup que encara estaran fent la feina.

Estudis : **MAGISTERI - 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Guia de treball del TEMA 4**

TEMA : DIDÀCTICA DE LA GEOGRAFIA
Les sortides escolars (II) : el treball de l'espai

"... l'espai en el marc de la didàctica de les Ciències Socials, cal considerar-lo des d'una doble dimensió : per una part, com a coneixement científic relacionat amb l'objecte d'estudi de la geografia o espai geogràfic i, per una altra, com a representació que cada persona té de l'espai i que la porta a actuar en l'espai d'una determinada manera.

Des de les Ciències Socials, el saber escolar vinculat a la construcció del concepte d'espai ha de facilitar el canvi conceptual dels esquemes personals espacials per acostar-los, progressivament, a uns esquemes més experts, més racionals i crítics. El procés d'ensenyament suposarà la transposició didàctica dels sabers científics geogràfics que puguin ser més funcionals per "pensar l'espai" a finals del segle XX".

Pilar Comes, a BENEJAM, P. i PAGÈS, J. (1997), pàgina 170.

"...Des de les ciències socials, l'espai remet bàsicament a l'àmbit, als llocs, en els quals es desenvolupen les activitats humanes. Pensar l'espai des de les ciències socials se'ns concreta amb llocs, amb la representació física, empírica, de la idea d'espai. Si la noció de canvi és bàsica per tenir consciència de temps, per a l'espai entenem que la diversitat, la no homogeneïtat, els canvis en el paisatge, fan que tinguem consciència dels llocs i per tant de l'espai físicament observable, empíric, com un trencaclosques complex i divers".

Pilar Comes, a TREPAT, C.A. i COMES, P. (1998), pàgina 128.

OBJECTIUS

- Comprovar algunes capacitats de percepció, representació i interpretació de l'espai
- Ser conscient dels coneixements i les habilitats inicials per conceptualitzar l'espai, per orientar-se en l'espai i per representar gràficament l'espai, així com per ensenyar geografia
- Relacionar les capacitats pròpies actuals al voltant del coneixement i del domini de l'espai amb el tipus d'ensenyament-aprenentatge de la geografia rebut
- Assenyalar les aportacions de les diverses escoles geogràfiques a la didàctica de la geografia
- Descriure les fases a seguir en qualsevol procés d'ensenyament-aprenentatge de la geografia des d'un punt de vista constructivista
- Aplicar una tècnica d'esquematzació gràfica de l'espai, a partir de la confecció d'un croquis d'un espai conegut
- Identificar i analitzar els elements que caracteritzen un mapa cognitiu i els seus estadis evolutius
- Exposar diversos materials i recursos didàctics per al treball de l'espai a l'educació primària
- Comentar una proposta de classificació i seqüenciació de les habilitats cartogràfiques per a l'educació primària (6-12 anys)
- Valorar la importància d'ensenyar progressivament als infants a pensar críticament l'espai, per afavorir el desenvolupament d'una consciència social més justa i més democràtica, a partir de l'estudi espacial de problemes socialment rellevants i la proposta de solucions alternatives

CONTINGUTS

FETS, CONCEPTES i SISTEMES CONCEPTUALS

0. Coneixements i habilitats prèvies sobre l'espai i el seu ensenyament :
 - relacionats amb l'esquematització gràfica o *croquis* del lloc on vius
 - relacionats amb l'observació i interpretació de mapes
 - relacionats amb la representació gràfica d'un paisatge
1. Les escoles geogràfiques i les seves aportacions a l'ensenyament de la geografia :
 - 1.1. La geografia regional francesa
 - 1.2. La nova geografia
 - 1.3. L'escola humanista
 - 1.4. La geografia radical o democràtica
2. La didàctica de la geografia des de la perspectiva constructivista : fases del procés
3. L'ensenyament i l'aprenentatge de l'espai a l'educació primària :
 - 3.1. *Reflexions didàctiques generals* :
 - 3.1.1. La conceptualització de l'espai :
 - El valor didàctic del llenguatge gràfic
 - La tècnica de l'esquematització gràfica de l'espai o **croquis** : fases del seu procés d'elaboració
 - 3.1.2. L'orientació en l'espai
 - 3.1.3. La representació gràfica de l'espai i el llenguatge cartogràfic
 - 3.2. *Activitats i exemples* :
 - 3.2.1. Per a cada cicle.
 - 3.2.2. El treball amb **mapes cognitius**, com a exemple : elements i estadis evolutius
4. Els procediments en geografia : una proposta de classificació i seqüenciació de les habilitats cartogràfiques per a l'educació primària (6-12 anys)
5. Materials i recursos per al treball de l'espai. Tipus i aplicacions.
 - 5.1. Els mapes, les fotografies aèries, les maquetes, els globus terraqüis, els atlas,...
 - 5.2. La informàtica i l'ensenyament de la geografia (programes, cd-roms,...)
 - 5.3. Els itineraris, els jocs de pista, les curses d'orientació,...

Marc possible per al treball de la Geografia :

- Geografia General :
 - Situació
 - Divisions polítiques i administratives...
- Geografia Física :
 - Geologia (litologia i relleu)
 - Clima
 - Hidrologia
 - Vegetació...
- Geografia Humana :
 - Població
 - Economia
 - Serveis i equipaments
 - Comunicacions i transports
 - Energia i aigua...

PROCEDIMENTS

- Aplicació de coneixements i habilitats cartogràfiques
- Lectura i resum d'articles diversos
- Observació i anàlisi del croquis realitzat sobre el lloc on vius
- Experimentació de la tècnica d'esquematització gràfica
- Anàlisi i classificació de mapes cognitius

ACTITUDS, VALORS i NORMES

- Autoreflexió sobre la relació existent entre l'ensenyament rebut sobre el treball de l'espai i els coneixements i habilitats actuals que se n'han derivat
- Esperit crític envers el treball de l'espai que propugnen les diferents escoles geogràfiques i que recullen les diferents propostes (projectes educatius, llibres de text, programes informàtics,...)
- Constància en la realització de les lectures i els exercicis del tema
- Responsabilitat en les activitats individuals i en grup a realitzar a l'aula i durant la sortida

ACTIVITATS D'APRENTATGE i AVALUACIÓ

Per a aquesta quarta i última guia de l'assignatura, cada alumne/a haurà de realitzar un conjunt de quatre exercicis (dos d'ells s'iniciaran a l'aula, mentre els altres dos es faran a l'escola de pràctiques). El recull d'aquests treballs s'haurà de lliurar el dilluns dia **7 de juny** (tal com s'indica en el calendari adjunt), que correspon a l'últim dia de classe.

Aquests exercicis són els següents :

A L'AULA de la facultat

- 1r Autoanàlisi del propi croquis** realitzat a l'inici del curs.
- 2n Realització d'un nou croquis**, aplicant una tècnica concreta d'esquematització gràfica de l'espai en quatre fases.

Notes : En el moment oportú s'indicarà més concretament com s'ha de realitzar cada exercici. Durant la sortida a Collserola (dijous dia **13 de maig**), també es realitzaran alguns exercicis individuals i en grup, que es recolliran una vegada hagi finalitzat la mateixa.

A L'AULA de l'escola de pràctiques

- 3r Observació i anàlisi d'un mapa cognitiu**, realitzat per un/a alumne/a de l'aula de pràctiques.
- 4t** Després de comentar a la facultat el treball de l'espai que caracteritza a cada escola o corrent geogràfic, cal realitzar una **observació, descripció, identificació i valoració de com es treballa un tema de Coneixement del Medi Social i Cultural relacionat amb l'espai**.

En el cas que no hagi pogut fer aquesta observació, fes la descripció, identificació i valoració d'un tema del mateix **llibre de text** que utilitzen habitualment, en el qual es treballi l'espai.

CALENDARI PREVIST

34. Dilluns 26 abril :	Presentació de la 4a. guia de treball i del dossier 4
35. Dijous 29 abril :	Comentari d'article (EG). <u>Lliurament treball en grup del tema 3</u>
36. Dilluns 3 maig :	Comentari d'article
37. Dijous 6 maig :	Classe
38. Dilluns 10 maig :	Classe
39. Dijous 13 maig :	Sortida a Collserola
40. Dilluns 17 maig :	Classe
41. Dijous 20 maig :	Classe
00. Dilluns 24 maig :	No lectiu
42. Dijous 27 maig :	Classe
43. Dilluns 31 maig :	Classe
44. Dijous 3 juny :	Classe
45. Dilluns 7 juny :	Classe de repàs (última del curs). <u>Lliurament treballs individuals</u>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Llibres

- ARANAZ, F. (1995). Tu amigo el mapa. Madrid : Instituto Geográfico Nacional.
- ARQUÉ, M. (Dir.) (1993). Diccionari Barcanova de Geografia de Catalunya. Barcelona : Barcanova.
- ATWOOD, B. S. (1990). Cómo explicar los mapas. Ideas y ejercicios para la interpretación y realización de mapas. Barcelona : Ceac. - Col·lecció "Aula Practica".
- BALE, J. (1989). Didáctica de la geografía en la escuela primaria. Madrid : Morata-MEC.
- CALAF, R. (1991). L'ensenyament de la geografia a l'escola. Barcelona : Barcanova.
- CALAF, R. et al. (1997). Aprender a enseñar geografía. Escuela Primaria y Secundaria. Vilassar de Mar : Oikos-tau. - Col·lecció "Práctica de Educación".
- CUCURELLA, S. (1990). Iniciació al vocabulari de la Geografia. Barcelona : Distrimapas-Telstar.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1983). Azimut. El teu primer llibre de muntanya. Barcelona.
- GÓMEZ, A.L. y GUIJARRO, A. (1992). La enseñanza de la geografía : guía introductoria. Santander: Universidad de Cantabria.
- GRAVES, N. J. (1985). La enseñanza de la geografía. Madrid : Visor. - Col·lecció "Aprendizaje", 27
- GUREVICH, R. et al. (1995). Notas sobre la enseñanza de una geografía renovada. Buenos Aires : Aique.
- HANNOUN, H. (1977). El niño conquista el medio. Actividades exploratorias en la escuela primaria. Buenos Aires : Kapelusz.
- MORENO, A. y MARRÓN, Mª J. (Edit.) (1995). Enseñar Geografía. De la teoría a la práctica. Madrid: Síntesis. - Col·lecció "Serie Mayor", 3.
- SOUTO, X. M. (1998). Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio. Barcelona : Ediciones del Serbal.
- TREPAT, C.A. y COMES, P. (1998). El tiempo y el espacio en la didáctica de las ciencias sociales. Barcelona : Graó / ICE de la UB - Col·lecció MIE, 133.
- VILARRASA, A. i COLOMBO, F. (1987). Migjorn. Exercicis d'exploració i representació de l'espai. Barcelona : Graó. - Col·lecció "Punt i seguit".

Llibres (capítols)

- COMES, P. (1991). "La reforma educativa i la geografia a l'ensenyament obligatori (6-16 anys)", a Primer Congrés Català de Geografia. II Ponències. Barcelona : Societat Catalana de Geografia.

GALLÉS, P. (1988). "Atlas : una eina que motiva i desperta", a *Actes del Primer Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo.

LLEOPART, A. i TORRENTS, C. (1991). "Els mapes cognitius o el coneixement de les idees prèvies i l'espai", a *Actes del Segon Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo.

Revistes (monogràfics)

Documents d'Anàlisi Geogràfica, núm. 21 (1993). Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

GUIX. Elements d'acció educativa, núm. 208 (febrer 1995). *Percepció i representació de l'espai*. Barcelona : Graó. - Pàgs. 5-34.

Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 9 (julio 1996). *Métodos y técnicas de la didáctica de la Geografía*. Barcelona : Graó. - Pàgs. 5-82.

Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 13 (julio 1997). *La cartografía*. Barcelona : Graó. - Pàgs. 5-72.

Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 16 (abril 1998). *Nuevas fronteras de los contenidos geográficos*. Barcelona : Graó. - Pàgs. 5-82.

Revistes (articles)

BENEJAM, P. (1987). "Les aportacions de les diverses escoles geogràfiques a la didàctica de la geografia", a *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, num. 11, pàgs. 83-95.

BENEJAM, P. (1996). "L'ensenyament de la geografia : una revisió", a *Escola Catalana*, núm. 329, pàgs. 6-8.

COMES, P. (1993). "Los procedimientos en geografía. Una propuesta de clasificación y secuenciación de las habilidades cartográficas en la enseñanza obligatoria (6-16 años)", a *Aula de innovación educativa*, núm. 10, pàgs. 28-33.

RABELLA, J.M. (1995). "Els atlas a l'escola", a *Perspectiva Escolar*, núm. 193, pàgs. 43-51.

VERT, M. (1997). "La construcció de l'espai i el tractament de la diversitat", a *Guix*, núm. 240, pàgs. 57-65.

Vídeo

El nen i l'espai. Mapes cognitius (març 1991). Vic : Eumo.

Programari informàtic

Wingeo Catalunya, Wingeo Espanya, Wingeo Unió Europea, Wingeo Món-60, a **SINERA versió 1998**

Algunes WEBS on trobar informació diversa (sobre recursos didàctics,...) per al treball de la geografia

- Institut Cartogràfic de Catalunya [www . icc . es](http://www.icc.es)
- Revista National Geographic [www . nationalgeographic . com](http://www.nationalgeographic.com)
- Institut d'Estadística de Catalunya [www . idescat . es](http://www.idescat.es)
- Instituto Nacional de Estadística [www . ine . es](http://www.ine.es)

Contingut del dossier del tema 4

ÍNDEX

BENEJAM, P. (1989). "Les aportacions de les diverses escoles geogràfiques a la Didàctica de la Geografia", a *Butlletí dels Mestres*, núm. 223, pàgs. 11-16. **(1)**

BENEJAM, P. (1993). "La didàctica de la geografia des de la perspectiva constructivista", a *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 21, pàgs. 35-52. **(2)**

TREPAT, C.A. y COMES, P. (1998). El tiempo y el espacio en la didáctica de las ciencias sociales. Barcelona : Graó / ICE de la UB. - Col·lecció MIE, 133, pàgs. 151-161 i 171-180. **(3)**

COMES, P. et al. (1997). "Los croquis. Los esquemas cartográficos y el aprendizaje espacial", a *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, núm. 13, pàgs. 55-63. **(3.1.1.)**

LLEOPART, A. i TORRENTS, C (1991). "Els mapes cognitius o el coneixement de les idees prèvies i l'espai", a *Actes del Segon Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo. -Pàgs. 639-649. **(3.2.2.)**

BATLLORI, R. (1995). "Una didàctica de l'espai", a *Guix. Elements d'Acció Educativa*, núm. 208, pàgs. 5-11. **(3.2.2.)**

COMES, P. (1993). "Los procedimientos en geografía. Una propuesta de clasificación y secuenciación de las habilidades cartográficas en la enseñanza obligatoria (6-16 años)", a *Aula de Innovación Educativa*, núm. 10, pàgs. 28-33. **(4)**

RABELLA, J. Ma. (1995). "Els atlas a l'escola", a *Perspectiva Escolar*, núm. 193, pàgs. 43-51. **(5)**

GALLÉS, P. (1988). "Atlas : una eina que motiva i desperta", a *Actes del Primer Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo. -Pàgs. 335-340. **(5)**

CALAF, R. et al. (1997). "Decisiones sobre el uso de mapas", a *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, núm. 13, pàgs. 19-25 i 35 (fragments). **(5)**

Nota : Els números entre parèntesi i en negreta del final de cada referència bibliogràfica indiquen la correspondència amb els continguts conceptuals de la guia de treball.

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Pauta de treball del TEMA 4

PAUTA del treball a realitzar a l'aula de l'escola de pràctiques

Després de comentar a classe quins són els **elements** que constitueixen un mapa mental o cognitiu (els mollons o fites, les rutes i les configuracions) i quins són els **graus evolutius** de realització que ens permeten d'establir una certa categorització (estadi egocèntric, seqüenciat i integrat), passarem a estudiar un cas concret.

1r/ Per veure com té interioritzat l'espai proper un infant de primària, demana a un nen o nena de l'aula on realitzes les pràctiques, que et faci [amb aquestes mateixes paraules] "**un dibuix del lloc on vius (del teu poble o ciutat), procurant situar-hi si és possible, casa teva i l'escola**".

Digues-li que t'ha de servir per saber on viu ell/a, **com si fos un mapa** (si sap què és).
Dóna-li un full din-A4 totalment en blanc i que el faci ell/a tot/a sol/a (sense tenir-ne cap a la vista), el millor que sàpiga i amb el temps que necessiti.

2n/ Una vegada l'hagi fet, parla un moment amb ell/a.

- Sobre el dibuix que ha fet, pregunta-li :

- a. **Què has dibuixat ?** (que te l'expliqui perquè t'ajudi a interpretar-lo)
- b. **Com l'has fet ?** (perquè t'orienti en quins passos ha seguit per fer-lo)
- c. **Com és per a tu aquest lloc que has dibuixat ?** (t'agrada, no t'agrada, per què,...) (per saber com veu i viu ell/a aquest espai)

- Finalment, sobre el treball de l'espai a l'escola, pregunta-li :

- d. **Recordes haver fet exercicis d'aquest tipus a l'escola ?** (per conèixer quines capacitats han desenvolupat al voltant de l'espai)
- e. **Quin tipus de treball amb mapes recordes haver fet ?** (a 1r, 2n, 3r,..., segons el curs on estigui ara)

3r/ Analitza i valora tota la informació recollida, segons els elements i els graus evolutius estudiats a classe.

Bibliografia de referència

BALE, J. (1989). Didáctica de la geografía en la escuela primaria. Madrid : Morata-MEC.
BATLLORI, R. (1995). "Una didáctica de l'espai", a *Guix*, núm. 208 (febrer). -Pàgs. 5-11.
LLEOPART, A. i TORRENTS, C. (1991). "Els mapes cognitius, o el coneixement de les idees prèvies i l'espai", a *Actes del Segon Simpòsium sobre l'ensenyament de les Ciències Socials*. Vic : Eumo. - Pàgs. 639-649.

PRÀCTIQUES D'ENSENYAMENT, curs 1998-99

Barcelona, 26 d'abril de 1999.

(A l'atenció del mestre / de la mestra que imparteix l'àrea de **Coneixement del Medi Social i Cultural**, a l'aula on hi ha l'alumne/a de pràctiques)

Benvolgut/da :

Amb l'objectiu de continuar contrastant la teoria que els futurs i les futures mestres estudien a la Facultat amb la realitat que experimenten a les aules de pràctiques, aquesta darrera setmana d'abril i des de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials* de la Facultat, s'ha demanat als alumnes de pràctiques un darrer treball d'observació i anàlisi.

Concretament, dins del tema sobre la Didàctica de la Geografia, se'ls ha encarregat un treball d'anàlisi sobre la capacitat per **representar l'espai** a través d'un dibuix, per part d'un nen o d'una nena d'educació primària.

Es tracta d'un petit treball que, en el cas que no coincideixi amb una de les àrees que s'imparteixen durant el matí que setmanalment el/la practicant assisteix al centre, també el pot realitzar en una altra aula de primària.

Us agrairia que, durant aquestes darreres setmanes, amb temps suficient per compaginar la vostra feina i la de l'alumne/a de pràctiques, pogueu facilitar-li la realització d'aquesta darrera activitat. Agraint-vos novament la vostra col·laboració en la formació inicial dels futurs i de les futures docents, molt cordialment,

FRANCESC RIERA i PIFERRER

Tutor de 3r curs d'Educació Primària (tarda)
Professor de Didàctica de les Ciències Socials

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Relació de les sortides realitzades pels grups de treball**

SORTIDES REALITZADES pels grups de treball

La Ciutadella Ibèrica de Calafell (*Baix Penedès*)

Tàrraco, la ciutat romana (*Tarragonès*)

El Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú (*Garraf*)

El Santuari del Miracle (*Solsonès*)

El Museu d'Història de la Ciutat, de Barcelona (*Barcelonès*)
· Itinerari per la Barcelona Romana · Itinerari per la Barcelona Medieval

Les Mines Prehistòriques de Gavà (*Baix Llobregat*)

El Jaciment Arqueològic d'Empúries (*Alt Empordà*)

Itinerari per la Barcelona Modernista (*Barcelonès*)

El Jaciment Paleolític de l'Abric Romaní de Capellades (*Anoia*)

El Museu Marítim de Barcelona (*Barcelonès*)

El Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, a Terrassa (*Vallès Occidental*)

El Museu Molí Paperer de Capellades (*Anoia*)

El Museu Arqueològic de Catalunya, a Barcelona (*Barcelonès*)

Núm. alumne/a	1 (1'5 p)	2 (1 p)	3 (1'5 p)	4 (1 p)	5 (2 p)	6 (1'5 p)	7 (1'5 p)	Suma	Ort	NOTA
MAITE	1'5	1	1'25	1	2	1'5	1'5	9'75		9'75
2	1'5	1	1	1	1	1'5	1'5	8'5		8'5
3										NP
4	0'5	1	0	1	1	1'5	1'5	6'5		6'5
5	1'5	1	0'5	1	0	1'25	1	6'25		6'25
6	1'25	0'75		1	0'75	1'25	1'5	6'5		6'5
7	1'25	0'75	1	1	0'5	1'25	1'25	7		7
8	1	0'5	1'5	1	0'5	1'25	1'5	7'25		7'25
9	1'25	0'5	1	1	0'5	1'25	1'5	7		7
10	1	0'5		0'25	0'5	1'25	1'5	5		5
11	1'25	0'5	0'75	1	0'5	1'5	1'5	7		7
12	0'75	0'75	0	0'75		1'25	1'25	4'75		4'75
13	1	0'5	1'5	1	0'5	1'5	1'25	7'25		7'25
14	0'75	1	0'75	1	0'5	1'25	1'25	6'5		6'5
15		0'75	0'75	1	0'25	1'25	1'25	5'25		5'25
16	1'5	1		1	1'25	1'5	1'25	7'5		7'5
17	0'5	0'75	1	1	0'25	1'5	1'25	6'25		6'25
18	1	1	1	1	0'5	1'5	1'5	7'5		7'5
19	1'25	1	1'5	1	1	1'5	1'5	8'75		8'75
20										NP
21	1'5	1	1'5	1	1'25	1'5	1'5	9'25		9'25
22	1'5	0'5	1	1	0'75	1'25	1'5	7'5		7'5
23	1	1	1'5	1	0'5	1'25	1'5	7'75		7'75
24	1'25	0'5	1'25	0'75	1	1'5	1'5	7'75		7'75
25	0'75	0'75	1'25	0'75	1	1'25	1'25	7		7
26	1	0'75	1		0'75	1'5	1'5	6'5	0'5	6
27	1'5	1	1'5	1	2	1'5	1'5	10		10
28	0'5	0'5	1	0'5	0'25	1'5	1'25	5'5		5'5
29	1'25	0'75	1	1	0'75	1'25	1'5	7'5	0'5	7
30	1	0'75	1'25	0'5	0'5	1'5	1'5	7		7
31	1	0'75		1	0	1'5	1'5	5'75		5'75
32	0'75	0'75	0'75	1	1'5	1'25	1'5	7'5		7'5
33	0'5	0'5	0'5	1	0'5	1'25	1'25	5'5		5'5
34	1'5	0'75	1	0'25	0'75	1'5	1	6'75		6'75
35	1'5	1	1'5	1	1'5	1'5	1'5	9'5		9'5
36	1'25	0	0'5	0'5	0'25	1'25	1	4'75		4'75
37	1'5	1	1'5	1	1'5	1'5	1'5	9'5		9'5
38	1'5	0'75	1'5	0'75	0	1'5	1'5	7'5		7'5
39	1	0'75	0'75	0'75	0'25	0'75	1	5'25	0'25	5
40	0'75	0'25	1	0'25	0'75	1'25	1'25	5'5		5'5
41	1'5	1	1	0'75	0'5	1'5	1'5	7'75		7'75
42	1	0'75	0'75	0'5	0'5	1'5	1'5	6'5		6'5
43										NP
44	1'5	0'75	1'5	1	0'75	1'25	1'5	8'25		8'25
45	1'5	0'75	1'5	0'75	0'5	1'5	1'5	8		8
46										NP
47	0'75	0'75	1'5	0'75	0'25	1'5	1	6'5		6'5
NÚRIA	1'5	1	1'5	0'75	0'5	1'5	1'5	8'25		8'25
49	0'5	0'25				0'5	1'5	2'75		2'75
50										NP
51	1'25	0'75	1'5	0'25	1	1	1'25	7		7
52	1'5	0'5	1'25	0'5	1	1'5	1'25	7'5		7'5
53	1'5	0'5	1	0'75	1'25	1'5	1'25	7'75		7'75
ALBA	1'5	1	1'5	1	0'5	1'5	1'5	8'5		8'5
55	1'5	1		1	1'25	1'5	1'5	7'75		7'75
56	1'5	0'5	1'5	1	0'5	1'25	1'5	7'75		7'75
57	1	0'75	1'5	1	1	1'5	1'5	8'25		8'25
58	1	0'75	1'5	0'75	0'5	1'5	1'5	7'5		7'5
59	1	0'25	1'5	0'5	0'5	1'25	1'25	6'25		6'25
60	1'5	0'75	1'25	1	1'25	1'5	1'5	8'75		8'75
Notes mitjanes	1'14	0'73	1	0'80	0'70	1'36	1'38	7'14		7'11

1r Q	SESSIÓ NÚM.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	TEMPS	%
TIPOLOGIA D'ACTIVITAT																							total		
																							en		
																							minuts		
1. Gestió de l'aula																									
a. Canvi de classe		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	5	10	5	5	5	5	5	5	120'	6,06%
b. Passar llista					5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	95'	4,79%
c. Organització (avisos i altres)		10	5		5																		20'	1,01%	
d. La sessió s'acaba abans		5	15	3	5				5		5		5	5	5					5		10	68'	3,43%	
																							T=	303'	15,30%
2. Activitat del professor																									
a. Presentació de temes i treballs		70	5	10	10	5				5	5		5	60	25		5	5		5		10	10	235'	11,86%
b. Exposició d'idees i repassos					60	70	55	50	30	50	70	30	10			75	50	75	75	70	60	20	70	920'	46,46%
c. Comentari de resultats									5					30								30		65'	3,28%
																							T=	1220'	61,61%
3. Activitat dels alumnes																									
a. Exercicis individuals		60	72						20		5		40									20		217'	10,95%
b. Exercicis en grup									40				20											60'	3,03%
c. Posades en comú				60	10																			70'	3,53%
d. Diàleg al voltant d'un tema						10	25	5		5	10					25		5				10		95'	4,79%
																							T=	442'	22,32%
4. Altres																									
a. Projectió de vídeos					5					10														15'	0,75%
																							T=	15'	0,75%
																							T1	1980'	99,98%
2n Q																									
SESSIÓ NÚM.	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	TEMPS	%	
TIPOLOGIA D'ACTIVITAT																							total		
																							en		
																							minuts		
1. Gestió de l'aula																									
a. Canvi de classe		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10	10		10	10	10	130'	6,01%	
b. Passar llista		5			10	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5					5	5	5	85'	3,93%
c. Organització (avisos i altres)		5	5		20		5	10	5			5	5	5	10	5		5	5			5	95'	4,39%	
d. La sessió s'acaba abans				15		5			5	15							10					10	60'	2,77%	
																							T=	370'	17,12%
2. Activitat del professor																									
a. Presentació de temes i treballs		60	15	25			5	5	30	10			65	5	5			15	60				300'	13,88%	
b. Exposició d'idees i repassos					45	75	45	25	40		10	70	10	25	35	40	15	55	30		30	20	25	595'	27,54%
c. Comentari de resultats		15			10																45	25	95'	4,39%	
																							T=	990'	45,83%
3. Activitat dels alumnes																									
a. Exercicis individuals		65	45			20			40					30	30	60			60			20	370'	17,12%	
b. Exercicis en grup						40		40				45						30	60	45			260'	12,03%	
c. Posades en comú									45														45'	2,08%	
d. Diàleg al voltant d'un tema						5								5				30					40'	1,85%	
																							T=	715'	33,10%
4. Altres																									
a. Projectió de vídeos										10							10						20'	0,92%	
b. Exposició d'una alumna											5												5'	0,23%	
c. Visita Observatori Fabra																			60				60'	2,77%	
																							T=	85'	3,93%
																							T2	2160'	99,98%

Núm. alumna/e	Curs	T E M A de Medi Social /	Altres àrees curriculars	Editorial
MAITE	6è	La unió dels pobles		Edebé
2			Llengua catalana	
3			<i>No fa pràctiques</i>	
4			Matemàtiques	
5			<i>No fa pràctiques</i>	
6			Matemàtiques	
7	1r	La família		
8			Matemàtiques	
9			Matemàtiques	
10			Matemàtiques	
11	5è	Les cultures / La història		Ed. 62 - EC
12	5è	Activitats humanes i conservació del medi natural		Vicens Vives
13			Coneixement del Medi Natural	
14	3r	Els mitjans de comunicació		
15			Coneixement del Medi Natural	
16	1r	La casa		
17	6è	Europa		
18			Coneixement del Medi Natural	
19			Coneixement del Medi Natural	
20			<i>No presentat</i>	
21			Llengua catalana	
22	4t	La població. La indústria. L'agricultura i la ramaderia		
23	1r	La casa		
24	5è	La població de Catalunya		
25			Llengua catalana	
26			Coneixement del Medi Natural	
27			Coneixement del Medi Natural	
28			Matemàtiques	
29	3r	Els transports		
30			Matemàtiques	
31	6è	Catalunya a Europa		Santillana
32	1r	El Carnestoltes		
33	6è	Roma		
34	5è	El sector primari		
35	5è	La població de Catalunya		Cruïlla
36			<i>No fa pràctiques</i>	
37	4t	La vida a les comarques d'interior		
38	3r	Els mitjans de comunicació		
39	5è	La població de Catalunya		
40	2n	Els mitjans de comunicació i transport		
41			Coneixement del Medi Natural	
42	5è	En temps dels romans		
43			Llengua catalana	
44	1r	El Carnestoltes		
45			Educació Plàstica	
46			<i>No fa pràctiques</i>	
47	5è	Localització de Catalunya, Espanya i Europa		
NÚRIA	4t	La indústria textil i la confecció textil al llarg del temps		Ed. 62 - EC
49			Matemàtiques	
50			<i>No fa pràctiques</i>	
51			Llengua catalana	
52			Matemàtiques	
53			<i>No fa pràctiques</i>	
ALBA	4t	Les comarques		Cruïlla
55	5è	Els grecs		
56	5è	La població		Ed. 62 - EC
57			Coneixement del Medi Natural	
58			Llengua castellana	
59			Coneixement del Medi Natural	
60			Coneixement del Medi Natural	

Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **SEMINARI III (Practicum)**
Tutor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **CALENDARI DE L'ASSIGNATURA**

PRIMER QUADRIMESTRE

- 1· Dijous 1 octubre : Rebuda. Posada en comú de la primera estada a les escoles
- 2· Dilluns 5 octubre : Presentació del Seminari de 3r : objectius, activitats, avaluació...
T1· Dijous 8 octubre : Treball individual de redacció de la 1a memòria (Reunió de tutors)
- 0· Dilluns 12 octubre : Festivitat de la Mare de Déu del Pilar
- 3· Dijous 15 octubre : Presentació de revistes i llibre. Organització exposició de notícies
- 4· Dilluns 19 octubre : Sessió d'informàtica : exposició i aplicació d'usos d'Internet
- 5· Dijous 22 octubre : Presentació de pauta per a l'anàlisi metodològica d'una àrea curricular
- 6· Dilluns 26 octubre : Treball en grups sobre la metodologia de les àrees curriculars
- 7· Dijous 29 octubre : Posada en comú. Exposició de notícies d'actualitat
- T2· Dilluns 2 novembre : Treball individual de lectura del llibre (Reunió de tutors)
- 8· Dijous 5 novembre : Organització de feines. Atenció individual (retorn de memòries)
- 9· Dilluns 9 novembre : Treball en grups sobre l'anàlisi metodològica d'una àrea
- 10· Dijous 12 novembre : Atenció individual (retorn de memòries)
- 11· Dilluns 16 novembre : Treball en grups sobre l'anàlisi metodològica d'una àrea
- 12· Dijous 19 novembre : Atenció individual (retorn de memòries)
- 13· Dilluns 23 novembre : Presentació de la pauta per a l'elaboració d'Unitats Didàctiques
- 14· Dijous 26 novembre : Organització de feines. Recull de propostes de treball dels grups
- 15· Dilluns 30 novembre : Posada en comú de la lectura del llibre "*Amb lletra petita*"
T3· Dijous 3 desembre : Treball individual de disseny de la Unitat D. (Reunió de tutors)
- 0· Dilluns 7 desembre : Pont / No lectiu
- 16· Dijous 10 desembre : Organització de feines, treball en grups i atenció individual
- 17· Dilluns 14 desembre : Notícia. Treball en grups i atenció individual (prep. U.D.)
- 18· Dijous 17 desembre : Conferència
- 19· Dilluns 21 desembre : Notícia. Treball en grups i atenció individual (prep. U.D.)

VACANCES DE NADAL i REIS

- 20· Dilluns 11 gener : Atenció individual (assessorament Unitats Didàctiques)
- 21· Dijous 14 gener : Atenció individual (assessorament Unitats Didàctiques)

Del 18 al 29 de gener : Setmanes Oficials de Proves (convocatòria de febrer)

Del 1 al 26 de febrer :

Segon període de pràctiques a les escoles (alumnes de 2n i 3r)

SEGON QUADRIMESTRE

22• Dilluns 1 març :	Posada en comú sobre l'experiència viscuda a l'escola
T4• Dijous 4 març :	Treball individual de redacció de l'Informe (Reunió de tutors)
23• Dilluns 8 març :	Atenció individual (resultats del 1r quadrimestre)
24• Dijous 11 març :	Exposició : Com elaborar un <i>curriculum vitae</i>
25• Dilluns 15 març :	Exposicions dels alumnes sobre les intervencions fetes a l'aula
26• Dijous 18 març :	Exposicions dels alumnes sobre les intervencions fetes a l'aula
T5• Dilluns 22 març :	Treball en grup per àrees (posada en comú observacions)
T6• Dijous 25 març :	Treball en grup per àrees (posada en comú observacions)
Dilluns 29 març :	SETMANA SANTA
Dijous 1 abril :	SETMANA SANTA
0• Dilluns 5 abril :	Dilluns de Pasqua
27• Dijous 8 abril :	Posada en comú sobre valors personals i professionals
28• Dilluns 12 abril :	Exposició : Com fer una <i>carta de presentació</i> . Presentació curriculum
00• Dijous 15 abril :	Anul·lada (per visita al Museu d'Història de Catalunya)
29• Dilluns 19 abril :	Posada en comú : conclusions de l'anàlisi metodològica de les àrees
30• Dijous 22 abril :	Organització de feines. Col·loqui sobre notícies d'actualitat educativa
31• Dilluns 26 abril :	Conferència : L'accés al món laboral dels estudiants de Magisteri
32• Dijous 29 abril :	Exposició : <i>Aspectes a tenir en compte en una entrevista de feina</i>
T7• Dilluns 3 maig :	Treball individual de lectura del llibre (Reunió de tutors)
33• Dijous 6 maig :	Organització de feines. Posada en comú sobre la lectura del llibre
34• Dilluns 10 maig :	Darrera atenció individual -2 alumnes (comentari de memòries)
35• Dijous 13 maig :	Col·loqui amb els autors del llibre " <u><i>Vers una pedagogia amb rostre</i></u> "
36• Dilluns 17 maig :	Darrera atenció individual -2 alumnes (comentari de memòries)
00• Dijous 20 maig :	Anul·lada (per sortida a Collserola)
0• Dilluns 24 maig :	Festiu / No lectiu
37• Dijous 27 maig :	Darrera atenció individual -2 alumnes (comentari de memòries)
38• Dilluns 31 maig :	Darrera atenció individual -2 alumnes (comentari de memòries)
39• Dijous 3 juny :	Valoració final de les pràctiques i dels estudis de Magisteri
40• Dilluns 7 juny :	Darrera atenció individual -3 alumnes (comentari de memòries)
Del 9 al 18 de juny :	Setmanes Oficials de Proves (convocatòria de juny)

Barcelona, 23 de novembre de 1998

(A l'atenció de la mestra / del mestre d'aula de l'escola de pràctiques)

Benvolgut/da :

Com a tutor de pràctiques dels alumnes de 3r curs de l'especialitat d'Ed. Primària, de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna, em poso en contacte amb tu per tal d'agrair-te en primer lloc la teva col·laboració en la formació inicial de l'alumne/a que aculls en el període de pràctiques i per facilitar que participi en la dinàmica del grup classe del qual tu n'ets el/la tutor/a.

Estem convençuts que és a través de l'anàlisi i la reflexió sobre el que veiem i pensem, que podem contribuir a una millor formació dels futurs professionals de l'ensenyament, a partir d'aquesta confrontació entre la teoria impartida a la Facultat i la pràctica educativa real.

Juntament amb aquesta carta, l'alumne/a et lliurarà el **Primer Informe d'Avaluació**, perquè facis una primera valoració de quina ha estat la seva actuació fins ara. Una valoració que expliciti els aspectes positius però també aquells que encara ha de millorar.

Un cop emplenat i signat aquest informe (no oblidis de posar el teu nom, els dos cognoms i el núm. de DNI), caldrà que l'enviïs per correu a Blanquerna a nom meu. L'alumne/a et donarà un sobre i un segell a tal efecte. Quan s'ha d'enviar ? Abans del 10 de desembre.

Més endavant, l'alumne/a et farà arribar el **Segon Informe d'Avaluació** durant el mes de gener, perquè el retornis a Blanquerna a mitjans d'abril.

Finalment, dir-te que al llarg del curs (si bé prioritàriament durant el mes de febrer), realitzaré una visita a l'escola per poder parlar personalment amb tu. Per facilitar que ens poguem posar en contacte quan ho consideris oportú, et comunico els dies i les hores que et serà més fàcil que em puguis trobar a Blanquerna :

- Durant el 1r quadrimestre (fins al gener, inclòs)

- els dimecres, de 15:30 a 17:00 i de 18:30 a 20:45
- i els dijous, de 15:30 a 18:30

- Durant el 2n quadrimestre (a partir del març, inclòs)

- els dilluns, de 18:30 a 20:00
- els dimecres, de 15:30 a 17:00
- els dijous, de 10:15 a 11:00 i de 15:30 a 17:00
- i els divendres, de 09:30 a 12:30.

Una cordial salutació, atentament,

Francesc Riera i Piferrer
Tutor de Pràctiques de 3r EP (tarda)

Barcelona, 12 de gener de 1.999.

Benvolgut/da :

En primer lloc voldria agrair la teva col·laboració en la formació de l'alumne/a de pràctiques del nostre centre, que acull a la teva aula.

Juntament amb aquesta carta, et faig arribar el **2n Informe d'Avaluació** d'aquest l'alumne/a. Aquest informe me l'hauries de retornar a mitjans d'abril. Per al nostre bon funcionament, tant de la coordinació de les pràctiques com del meu mateix, t'agrairia que t'ajustessis a aquesta data. Per si de cas, l'alumne/a te'n farà memòria a primers d'abril.

Aquest informe te l'envio amb temps, perquè puguis veure els aspectes que hauràs d'avaluar, molts d'ells relacionats amb la preparació i el desenvolupament de la unitat de programació que portarà a terme a la teva aula, durant l'estada intensiva del proper mes de febrer.

És important que en valorar l'actuació del/de la practicant, facis notar no només els aspectes positius d'aquesta preparació i actuació, sinó també aquells altres que pot millorar. Això li serà de gran ajuda.

També et vull recordar que entre els mesos de febrer i maig, faré una visita a l'escola per tenir directament amb tu un intercanvi d'impressions sobre l'alumne/a. Concretarem prèviament per telèfon el dia d'aquesta visita, perquè sigui durant una estona que et vagi bé.

Les pràctiques d'ensenyament finalitzaran durant la setmana del 10 al 14 de maig.

I de moment res més. Agrair-te la teva atenció i dir-te que estic a la teva disposició per ajudar-te en allò que necessitis. Rep una cordial salutació,

Francesc Riera
Tutor de Pràctiques de 3r d'Ed. Primària (tarda)

Nota : Un cop emplenat i signat l'informe (no oblidis de posar el teu nom, dos cognoms i DNI), caldria que me'l retornessis per correu. Per facilitar-t'ho, s'adjunta a aquesta carta un sobre amb les meves dades i el segell corresponent, que l'alumne/a et donarà. Moltes gràcies.

En FRANCESC RIERA i PIFERRER, amb D.N.I. núm. _____, professor de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, que realitza en el present curs acadèmic 1998-99 una investigació educativa sobre la formació inicial dels mestres d'educació primària en didàctica de les ciències socials, dirigida pel Dr. JOAN PAGÈS i BLANCH, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona,

ES COMPROMET

a garantir l'absolut anonimat dels mestres, dels alumnes i de les escoles que participaran en la citada investigació.

També a facilitar la transcripció íntegra per escrit de les entrevistes que es realitzin a les persones entrevistades, perquè aquestes puguin revisar posteriorment l'exactitud de les seves intervencions, a fi de matisar-les o aclarir-les si ho creuen convenient.

Barcelona, a 15 de novembre de 1.998.

FRANCESC RIERA i PIFERRER

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ **BLANQUERNA**
 UNIVERSITAT **RAMON LLULL** Curs **1998-99**

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (tarda)**
 Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
 Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
 Contingut : **Relació dels documents escrits recollits en el treball de camp de la investigació**

DOCUMENT	Estudi casos (3	Seminari + 8	Grup-classe + 49)	Mestres escoles (3)
1. Fitxa personal (01.10.98)	X	X	X	-
2. Avaluació inicial A sobre el seu record de l'ensenyament de les CCSS (05.10.98)	X	X	X	-
3. Avaluació inicial B sobre coneixements i capacitats de les CCSS (08.10.98)	X	X	X	-
4. Posada en comú per grups, sobre l'avaluació inicial A (15.10.98)	-	-	X	-
5. Exercici individual d'identificació tradicions epistemològiques (29.10.98)	X	X	X	-
6. Activitat en grup sobre el procés de transposició didàctica (02.11.98)	-	-	X	-
7. TEST tema 1 (12.11.98)	X	X	X	-
8. Treball individual del tema 1 (16/23.11.98)	X	X	X	-
9. 1a entrevista alumnes (05-12-16.11.98)	X	-	-	-
10. Memòria de Pràctiques (1a. part) (16.10.98)	X	X	-	-
11. 1a entrevista mestres (18-25.11 / 15.12.98)	-	-	-	X
12. 1r informe de pràctiques (30.11.98)	X	X	-	-
13. Treball llibre "Amb lletra petita" (16.12.98)	X	X	-	-
14. TEST tema 2 (16.12.98)	X	X	X	-
15. 2a. entrevista alumnes (1a proposta UP) (8-11.01.99)	X	-	-	-
16. 1a proposta UP (8-11.01.99)	X	-	-	-

DOCUMENT	Estudi	Seminari	Grup-classe	Mestres

	casos (3)	+ 8	+ 49)	escoles (3)
17. Treball en grup del tema 2 (15.01.99)	-	-	X	-
18. Primer parcial (temes 1 i 2) (22.01.99)	X	X	X	-
19. 3a entrevista alumnes (2a proposta UP) (29.01-11.02.99)	X	-	-	-
20. 2a proposta UP (29.01 – 10-11.02.99)	X	-	-	-
21. Observacions directes a l'aula (febrer 1999)	X	-	-	-
22. Exercici sobre textos històrics (04.03.99)	X	X	X	-
23. Exercici identificació d'estils d'ensenyament de la història (08.03.99)	X	X	X	-
24. 2a entrevista mestres (5-9-10.03.99)	-	-	-	X
25. Full d'autovaloració de la UP (març 1999)	X	-	-	-
26. Enquesta record sortides escolars (18.03.99)	X	X	X	-
27. Memòria de Pràctiques (2a part) (22.03.99)	X	X	-	-
28. Exercici conceptes temporals (08.04.99)	-	-	X	-
29. Exercici sortida Museu H ^a Catalunya (15.04.99)	-	-	X	-
30. Treball anàlisi metodologia (23.04.99)	-	X	-	-
31. Exercici identificació escoles geogràfiques (29.04.99)	-	-	X	-
32. Treball en grup del tema 3 (03.05.99)	-	-	X	-

DOCUMENT	Estudi	Seminari	Grup-classe	Mestres

	casos (3)	+ 8	+ 49)	escoles (3)
33. Exercicis sortida Collserola (20.05.99)	-	-	X	-
34. Exercici classificació Atles (27.05.99)	-	-	X	-
35. 3a entrevista mestres (28.05/2-9.06.99)	-	-	-	X
36. 2n informe de pràctiques (maig-juny 99)	X	X	-	-
37. Avaluació de l'assignatura (07.06.99)	X	X	X	-
38. Treballs individuals del tema 4 (07.06.99)	X	X	X	-
39. Segon parcial (temes 3 i 4) (10.06.99)	X	X	X	-
40. Diaris de camp (pràctiques) (10.06.99)	X	X	-	-
41. 4a entrevista alumnes (05-06.07.99)	X	-	-	-
42. Qualificacions finals de les alumnes (juliol 99)	X	-	-	-

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ *BLANQUERNA*

UNIVERSITAT **RAMON LLULL**

Curs acadèmic **1998-99**

Estudis : **Magisteri**
Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**

Curs i especialitat : **3r d'Educació Primària (tarda)**

Nom i cognoms : _____

Adreça : _____

Codi Postal : _____ Població : _____

Comarca : _____ Telèfon : _____ D.N.I. : _____

Data i lloc de naixement : _____ a _____

Historial acadèmic / Centres on has estudiat anteriorment :

• EGB a _____ Municipi : _____

• BUP a _____ Municipi : _____

• COU a _____ Municipi : _____

• FP a _____ Municipi : _____

• Altres estudis (indicar quins) _____
a _____

Experiència en el camp educatiu (monitor/a d'esplais, classes particulars, catequista,...) :

Treball o altres activitats fora de l'horari lectiu, durant aquest curs **1998-99** :

Assignatures *optatives* o de *lliure configuració* que vas fer el curs passat (a 2n) :

-
-
-
-

Assignatures *optatives* o de *lliure configuració* que faràs aquest curs 98-99 (a 3r) :

-
-
-
-

Escoles on has realitzat i realitzes les *pràctiques d'ensenyament* fins ara :

- a **1r** de magisteri : · nom de l'escola _____
- curs on vas estar _____ d'educació primària
- a **2n** de magisteri : · nom de l'escola _____
- curs on vas estar _____ d'educació primària
- a **3r** de magisteri : · nom de l'escola _____
- curs on estàs _____ d'educació primària

Indica breument el motiu o motius pels quals vas escollir els estudis de mestre/a :

Marca amb una creu el teu grau de motivació inicial per aquesta assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials* :

- Gens Poca Normal Força Molta

Per què ? _____

Quines expectatives tens d'aquesta assignatura ? Què n'esperes ?

Estudis : MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)
Assignatura : DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : AVALUACIÓ INICIAL - Prova a / 05.10.98

Nom i cognoms : _____

1. L'acte educatiu, com qualsevol altra pràctica social, es pot classificar en funció de la concepció que hom tingui del saber, de l'ensenyament i de l'aprenentatge.

L'ensenyament en concret de les *Ciències Socials* ha estat classificat per diversos autors, entre ells R. Evans, en quatre o cinc estils o mètodes d'ensenyament, tenint en compte diferents aspectes com les seves finalitats, l'objecte d'estudi,...

A partir de les classes "típiques" que vas tenir de *Ciències Socials* a l'EGB (o de *Geografia i Història* a BUP i COU o FP), explica

quin va ser l'estil que tu vas rebre ?

Perquè recordis com et van ensenyar a tu les *Ciències Socials* a l'EGB (o al Batxillerat o FP), fes una redacció en la qual hauries de tenir en compte detalladament els punts següents :

1r · DESCRIU :

- 1.1. Què t'ensenyaven ? (*detalla quins continguts recordes més*)
- 1.2. Com t'ho ensenyaven ? (*exemplifica com eren habitualment les classes*)
- 1.3. I com ho aprenies ? (*concreta què feies tu per aprendre*)

2n · INTERPRETA :

- 2.1. Per què creus que t'ensenyaven el que t'ensenyaven de *Ciències Socials*, és a dir, per què creus que havies d'aprendre "aquelles" *Ciències Socials* ?
- 2.2. Per què creus que te les ensenyaven d'aquella manera, que optaven per aquella metodologia ?

3r · VALORA :

- 3.1. Com valoraves tu aquell estil d'ensenyament quan eres estudiant ?
- 3.2. Com el valores avui ?

2. Què vol dir per a tu *ensenyar Ciències Socials* ?

Valora les següents possibilitats de 1 a 5 :

(1-res, 2-poc, 3-bastant, 4-molt, 5-moltíssim)

- Per a mi vol dir ensenyar als meus alumnes a :

	1	2	3	4	5
1. Participar en la vida social i política amb coneixement de causa					
2. Preparar i aprofitar millor les vacances					
3. Participar en concursos culturals					
4. Passar el curs					
5. Interpretar millor les informacions					
6. Adquirir consciència de pertànyer a la nació catalana					
7. Prendre decisions i portar-les a la pràctica					
8. Llegir i entendre el diari i les notícies de la televisió					
9. Mantenir una conversa amb altres persones					
10. Saber com són els altres països i què va passar en el passat					
11. Ser més reflexiu, crític i solidari					
12. Aprendre a participar en conflictes i a resoldre'ls					
13. Saber relativitzar les opinions pròpies i les dels altres					
14. Entendre les causes dels fets i les raons per les quals les persones actuen com actuen					
15. Emetre judicis de valor o valoracions utilitzant arguments propis i contrastats					
16. En el cas que cap d'aquestes respostes s'ajusti prou a la teva opinió, exposa-la a continuació.					
Per a mi <i>ensenyar Ciències Socials</i> vol dir...					

2. Què vol dir per a tu ensenyar Ciències Socials ?

Puntuació de les 15 respostes

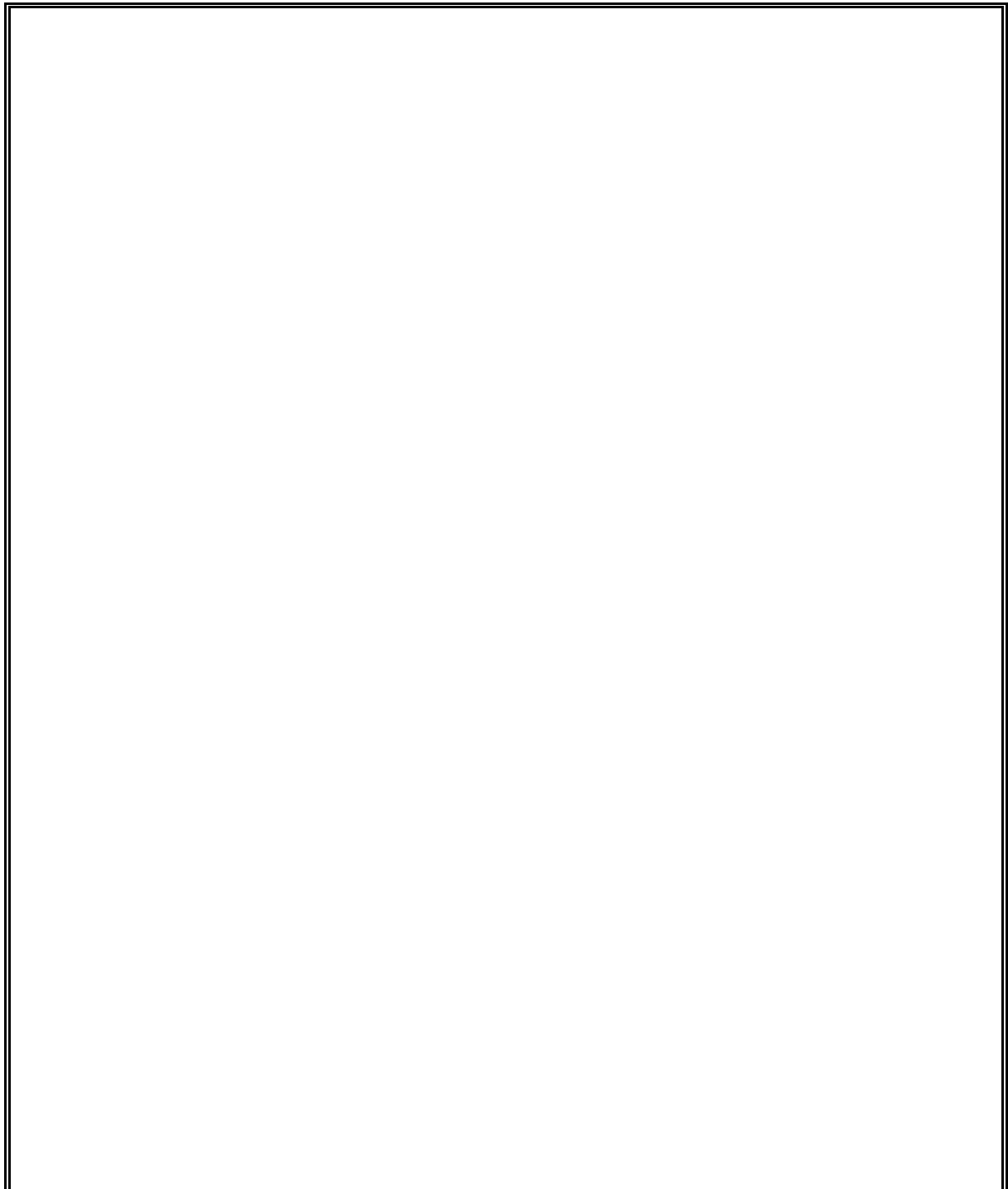
Núm.alumne/a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16 *
MAITE	5	3	4	1	5	3	5	5	5	2	5	2	5	5	5	
2	3	1	3	1	3	2	2	5	3	5	5	4	3	5	4	
3	3	1	2	1	4		4	4	3	3	4	3	4	4	5	
4	2	2	2	2	5	4	3	3	5	3	5	4	3	3	3	
5																
6	5	3	2	3	4	4	4	4	4	3	5	4	4	4	5	
7	4	2	2	2	3	4	3	3	4	4	3	4	3	4	3	
8	4	1	2	1	4	3	4	5	4	4	5	4	5	5	5	
9	2	1	3	3	4	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	
10	3	4	2	2	4	5	1	3	3	3	4	4	3	5	5	Sí
11																
12	3	3	3	2	3	3	3	3	4	4	5	4	5	4	5	
13	5	1	2	2	5	4	3	5	4	3	5	3	5	4	4	
14	4	3	2	2	3	3	2	3	3	4	2	4	3	2	2	Sí
15	3	3	2	2	4	3	2	4	3	4	5	4	4	4	3	
16	5	1	2	1	5	2	5	5	4	5	5	3	5	4	5	
17	4	3	2	1	3	1	3	3	4	4	5	3	3	4	5	
18	3	2	1	1	3	3	4	4	3	3	4	3	4	4	3	
19	5	3	3	1	5	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	
20	5	1	2	1	5	2	3	5	5	5	5	5	5	5	5	
21	5	3	1	2	4	3	5	5	5	3	5	5	5	5	5	
22	3	1	3	1	4		3	4	2	3	4	4	3		4	Sí
23	5	3	2	2	4	3	4	5	4	4	5	4	4	3	5	
24	2	2	1	1	3	2	3	2	3	4	3	2	2	4	3	
25	4	1	2	1	4	2	4	4	3	4	4	3	4	4	4	
26	5	1	1	1	5	3	4	4	3	4	5	3	4	5	5	
27	3	2	3	1	5	4	4	3	3	4	3	4	4	4	3	
28	3	3	1	1	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
29	5	5	3	3	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	Sí
30	4	1	3	1	4	3	2	4	4	5	3	3	3	2	3	Sí
31	3	2	2	1	3	3	4	4	5	3	4	3	3	4	4	
32	3	3	2	2	5	3	5	5	5	4	4	4	4	2	3	
33	4	1	1	1	3	3	2	2	3	4	2		2	4	2	
34	3	3	2	2	3	3	3	4	3	4	4	3	3	4	4	Sí
35	4	3	3	2	5	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	Sí
36																
37	5	1	3	1	5	5	4	5	4	4	5	3	4	3	3	
38	4	1	2	1	3	2	3	3	3	4	5	4	4	4	4	
39	5	2	2	3	5	2	5	5	5	4	5	5	4	5	3	
40	4	2	3	2	4	3	5	5	4	5	5	5	5	5	5	
41	4		3	1	5	5	5	4	5	4	5	5	5	5	5	
42	4	3	2	3	4	3	2	3	4	4	4	4	4	4	4	
43	4	3	2	1	4	4	3	4	3	4	5	5	5	4	4	
44	5		3	1	3	5	5	5	5	4	5	4	4	4	3	Sí
45	5	3	2	2	4	5	5	4	4	5	5	5	5	5	4	Sí
46	4	2	5	1	3	5	4	3	3	4	5	4	3	4	4	Sí
47	5	3	3	1	5	3	5	5	5	3	5	5	4	4	4	
NÚRIA	5	5	4	1	5	5	4	5	3	4	4	5	5	4	4	Sí
49	4	2	3	1	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	Sí
50	3	1	1	4	2	1	1	1	3	5	2	2	1	2	1	
51	4	3	2	1	4	4	3	4	3	4	5	5	5	4	4	
52	5	2	3	1	5	4	5	4	4	4	5	5	5	5	4	Sí
53	3	4	3	3	4	3	5	3	5	3	5	5	5	5	4	Sí
ALBA	4	5	3	1	4	5	4	5	4	4	4	5	5	4	3	
55	2	1	3	1	4	4	3	4	3	5	4	3	3	4	4	
56	4	2	3	1	5	2	4	4	4	3	4	3	4	3	4	
57	4	2	2	1	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	4	
58	4	4	3	3	4	4	5	4	5	5	5	4	4	4	4	
59	3	2	2	1	5	3	4	5	5	4	4	5	5	5	5	
60	4	3	2	2	3	4	3	4	3	5	5	3	4	5	5	
Puntuació mitjana	3,89	2,32	2,36	1,56	4	3,34	3,64	3,94	3,8	3,89	4,29	3,85	3,94	4,03	3,94	

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ **BLANQUERNA**
UNIVERSITAT **RAMON LLULL** Curs **1998-99**

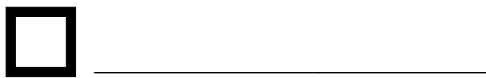
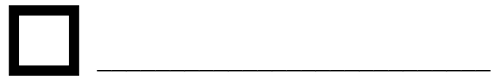
Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **AVALUACIÓ INICIAL - Prova b / 08.10.98**

Nom i cognoms : _____

1.- Fes un *croquis* (tipus plànol) del **lloc** on vius, el més detallat possible, i descriu al darrera com és per a tu l'espai que has representat. Nom del municipi : _____

2.- Observa els dibuixos que hi ha en aquesta pàgina.

Els dibuixos corresponen a l'evolució d'un mateix espai al llarg de la història.

- a.
 - Ordena'ls cronològicament, del més antic al més modern, posant **un núm.** en el requadre que tenen a sota.
 - Assenyala també al costat de cada número :
 - **l'etapa històrica** a la qual creus que pertany
 - **i els segles de durada** aproximats de l'etapa.
- b.
 - Explica per què has fet aquesta seqüència i no una altra.

- c. - La línia de sota representa el temps de la història, un temps que comença quan apareix l'ésser humà i acaba ara mateix.

Marca en aquesta *línia del temps* la durada aproximada de cada etapa històrica (el començament i l'acabament, en segles per exemple) i escriu-hi el seu nom.

Línia del temps :

ETAPES

→

→

ANYS

1999

Transcripció de l'entrevista [1 EM - B] realitzada el dimecres dia 18 de novembre de 1998, a la "Berta", mestra d'aula de primària que tutoritza les pràctiques d'ensenyament de l'alumna de Blanquerna "MAITE".

Entrevistador : Francesc Riera i Piferrer
Mestra : Berta

- E ...Aleshores, aquestes serien dades més contextuals, els anys ?
- 1 M Trenta-cinc
- E Llavors, nivell d'estudis finalitzats ?
- 2 M Molt bé, diplomatura en Magisteri i Llicenciatura en Geografia i Història
- E Així igual, eh, estem al mateix... Quina especialitat de... ?
- 3 M Vaig fer... Socials
- E Humanes
- 4 M Fa molts anys
- E Suposo que després devies fer el curs pont...
- 5 M Vaig fer el curs pont...
- E Així hem fet el mateix
- 6 M I de Geografia i Història vaig fer la General
- E Igual. De moment ens estem repetint ! Has fet algun postgrau i algun màster que recordis...?
- 7 M No, màster no
- E O algun postgrau ?
- 8 M No, postgrau tampoc
- E Anys que estàs en la docència a Primària ?
- 9 M A veure... Deu,... doncs deu fer-ne uns 12, a la primària en conjunt, eh. Entre l'escola i l'altra. Uns dotze
- E Dotze. Aleshores, docència en altres etapes ? O sempre has estat a primària ?
- 10 M No. És que abans d'aquí, mentre estudiava estava treballant en una escola de turisme. Vaig començar... vaig entrar així, mentre estudiava feia coses a secretaria i després em van fer coordinadora d'estudis i vaig estar donant, puntualment uns curssets, precisament de Turisme. Però no té cap importància. Eren coses de... des de museus, sortides,... amb els nois, eren persones més grans, no. Coses d'aquest estil, però vull dir...
- E I a Primària ?
- 11 M I a Primària hi he estat... a 2n de primària hi vaig estar dos anys i després he estat sempre donant socials. A principi a sisè i setè, i després des de que sóc tutora a sisè, vaig estar donant socials fins que, mica en mica hem anat aplicant reforma i es va mirar de que els mestres donessin el màxim d'àrees possibles. I els últims anys he anat reduint classes perquè anava agafant més feines de cap d'estudis i llavors,... suposo ara intentaré anar al revés. Ara intento tornar a l'aula... tinc moltes ganes de tornar a l'aula
- E Compartir responsabilitats suposo que va bé...
- 12 M Sí perquè mai estàs satisfeta del tot. Ara pateixes pels nanos... perquè tampoc he volgut deixar de ser tutora

- E No, i que és bo també la rotació de càrrecs perquè els altres mestres s'hi impliquin
- 13 M Hi crec absolutament, absolutament.
- E Perquè és que si no...
- 14 M És una cosa que jo, crec que hi ha molta gent que li costa d'entendre que jo hi crec tant, que.. Penso que ja... jo he fet la meva feina i que molt bé, que seguiré, que estic amb bona disposició... No allò que dius "Acabo aquesta feina i estic cremat o cansat"..., estic, em sento en plena forma i penso que ara és el moment de canviar. Ho he plantejat així a direcció, eh ? Ja està plantejat, ja està dit i... per part meva ja està decidit.
- E No, no i que els mestres, en el moment que passen per un càrrec, veuen després les coses molt diferents
- 15 M Sí i a més a més, penso que és molt important perquè veus l'escola des d'una altra òptica. I després veus la importància quan estàs fent aquesta feina de no deslligar-te, ni d'un curs ni deixar de ser tutora dels nanos. Ni pels companys ni per les àrees. Donar quatre horetas, a veure, a mi em seria perfecte de còmode, però em deslligaria absolutament. Veus les coses molt diferents. Fins i tot... pensa que la cap d'estudis és la persona de la primària que suposa més càrrega, entent-me, en els mestres...
- E Per què són més grups i més professors a coordinar, o ...?
- 16 M A veure, primer perquè el director té una altra funció dins de la primària. D'organitzar, fer, desfer,.. però d'encarregar feines sóc jo. La que deia que s'havia de fer el tercer nivell de concreció era jo, la que deia que s'havia de fer l'avaluació interne era jo, la que diu ei, que això s'hauria de modificar sóc jo,... i això suposa feina extra. El mestre que va carregadíssim i que moltes vegades té molts problemes... abans que... i sobretot mestres que tenen anys, que creuen poc en fer papers, en programar,... i tu els has de dir que sí, que és important... Llavors, això és una feina que si no et veuen al costat d'ells... entent-me...
- E Sí, sí, es crea una distància
- 17 M I tu mateixa tens clar quan tu hi ets i quan t'hi poses, la dificultat que hi ha a vegades de trobar una estona per fer aquestes coses. I llavors em sembla que t'hi acostes més, em sembla. Però en aquests moments ja estic en la fase contrària, ara ja torno cap a ser mestra de primària
- E A sisè quants anys hi portes ?
- 18 M Uf, pues des de que vaig entrar aquí. Perquè vaig entrar a sisè i setè. Tutora a sisè un any menys o dos, però sisè sempre.
- E Ininterrompudament o de tots els anys n'hi va haver algun que potser no... ?
- 19 M De tutora... ?
- E De curs
- 20 M En tots els anys no m'he mogut de sisè, pràcticament sisè i setè. Al principi només donava socials i després de mica en mica, he entrat de mestra i vaig deixar 1r d'ESO, em vaig quedar a sisè.
- E I en aquesta àrea sempre, deies, no ?
- 21 M Socials sempre.
- E Molt bé. En el mateix curs hi imparteixes... em sembla que la Maite em va parlar potser de Català
- 22 M Català, en aquests moments només Català, precisament perquè hi dono poquetes hores
- E I en altres cursos ?
- 23 M Altres classes, vols dir ?
- E No, no, altres cursos
- 24 M No, res, zero. En aquests moments res. Aquest any és el que menys hores tinc de classe
- E I en altres sisès sí ?
- 25 M Aquest any no, aquest any em quedo amb nou hores de classe i les dono totes a la meva classe.

- E Sisè D i prou. Molt bé, doncs ja està aquest primer punt.
Jo tot això, com que després quan et transcrivui l'entrevista te n'entregaré dues còpies, una perquè te la puguis quedar tu i l'altra perquè si hi ha alguna esmena a fer, després me la puguis tornar
Començaríem per tant a fer el zoom aquell que et deia. No cal que anem allò, punt per punt. Vull dir, m'agradaria que fos en un to més col·loquial, anem parlant sobre la marxa i si sobre algun punt no hi ha massa a dir doncs passem al següent.
Sobre el Currículum... el coneixeu ? L'heu treballat ? Us ha servit com a punt de referència...? El Currículum de Primària...
- 26 M Vols dir el Disseny Curricular Base ?
- E Sí, el llibre aquell de color...
- 27 M Sí. A veure, ara fa...em sembla que devia ser l'any 94 o 93 vem començar a elaborar el Projecte Curricular de Centre. Aquí ja hi havia la programació feta, una programació potser molt rígida, cada curs ja més o menys sabíem el què...
- E Aleshores, perdona, ja eres cap d'estudis ?
- 28 M Jo he sigut la primera cap d'estudis de primària a l'escola, no n'hi ha hagut mai cap. A veure, com ho diré... sí Cap d'Estudis general de l'escola, que és l'actual Director General. Llavors... vaig fer uns cursos a Blanquerna, de Reforma, a l'Escola d'Estiu... i vem estar treballant amb un equip de Reforma, amb l'Enric Masllorens,... i aleshores, el Director em va demanar "*Per què no ho agafes*", i vaig dir "*Vinga !*"
- E Així has viscut molt de prop el que és això que dèiem de la concreció dels nivells...
- 29 M Sí, sí. A veure, ho hem viscut, diguem que sí. Aleshores vem arrencar d'aquí, vem agafar el Disseny Curricular Base, vem agafar... a partir del primer nivell de concreció vem treballar-ho molt... Home, si t'he de ser sincera, potser va ser més feina de despatx que no treball d'equip, perquè jo donava les coses ja molt més concretades. De mica en mica vem anar fent...
- E Perquè el Currículum el trobaves potser molt general o.. ?
- 30 M Ara vem mirar el Disseny Curricular Base, vem agafar el segon nivell de concreció...
- E Els exemples
- 31 M Sí, que són orientatius i a partir d'aquí vem dir, a veure, què és el que s'hi acosta i què no s'hi acosta. Nosaltres ja partíem d'una programació feta. A vegades anem per davant i després hem de tornar enrera. I als departaments, a l'àrea de Socials (hi havia un cap de departament maquíssim) ja havien fet una programació però el que passa és que aquella programació no s'adequava, ens costava moltíssim, havia sigut una mica complicada.
Llavors de mica en mica vem anar fent i vem anar programant al que s'assemblaria a ..., bé el Projecte Curricular de Centre
- E Com que en el següent punt ja parlarem més d'això
- 32 M S'aniria concretant en les programacions que es van anar fent per cursos. I quan es van haver fet les programacions es va anar més o menys acceptant per cursos, seqüenciant clarament el que treballàvem a cada curs, després es van fer els tercers nivells de concreció. S'ha anat fent i...
Si no m'equivoco els de Socials els tinc tots. D'altres àrees no, perquè això també ha costat moltíssim, clar la gent té molta feina, ha costat moltíssim... També, a veure, sobre la qualitat d'aquests tercers nivells de concreció, diguem que no hi posaria la mà al foc
- E Clar, clar, estan en experimentació. En el moment en que són bastant noves, no ?, suposo que...
- 33 M Sí. A veure, hi ha gent que hi creu més i gent que hi creu menys. Llavors, doncs hi ha el qui ho ha fet perquè s'havia de fer, n'hi ha que ho han fet perquè hi creien i perquè li serveix
- E S'hi predisposen diferent... I del Disseny Curricular Base quin record en tens ? Què et semblava ?
- 34 M Molt general, molt. A veure, ja li toca ser-ho, el que passa és que a vegades... hi havia recordo...
- E No us facilitava gaire la feina ?
- 35 M A veure, com a primera lectura bé, entent-me, com a primera lectura. A veure, jo recordo frases... (allà està el pistatxo), a veure, hi havia moments en que et quedaves absolutament igual. A veure, hi havia coses que et parlaven molt bé, sí, al llarg de la primària hi ha d'haver, no sé si recordo un seguit de procediments, que tampoc te'ls deixaven en absolut clars. Després veies que una miqueta els podies anar concretant tu mateix, però al principi era tant...

- E Molt oberts, que cadascú els interpretés com volgués, no ?
- 36 M Sí, potser massa i tot. Tampoc em vaig plantejar mai si em servia o no. Vem passar a l'estadi següent i ja està.
- E Molt bé, aquest primer punt ja estaria. No recordes per exemple, allò, citaves alguna cosa en concret dels procediments. Algun aspecte que diguessis, home, d'entrada quan me'l vaig mirar hi havia algun aspecte que el canviaria de seguida o que... no de coses tant concretes sinó en general, la impressió que en tenies era aquesta.
- 37 M No ho recordo. El que recordo que sí que vem treure per fer el Projecte Curricular de Centre, és de les Orientacions...
- E Didàctiques
- 38 M Didàctiques. Aquí ens va servir de guia
- E Com dissenyar activitats...
- 39 M Sí. A veure, de guia, per portar un ordre. A veure, allò de dir una lectura de les orientacions aquestes ens va anar força bé
- E Dilluns precisament a classe de Socials vem comentar les Orientacions aquestes
- 40 M Doncs mira, això jo havia de fer el Projecte Curricular de Centre i no sabia per on començar, com engegar-ho o com animar la gent a parlar. Aleshores els hi donava les Orientacions i més o menys els deia a veure, què us sembla.. I després ho discutíem, això sí, a les reunions de cicle. I ens va ajudar
- E Suposo que va ser lent, perquè punt per punt... no ?
- 41 M I el vem acabar el 96. Em sembla que és del 96 el Projecte Curricular
- E Passem doncs al... Com et deia, el tercer i el quart punt. De fet el primer dia que ens vem presentar, ja et deia que l'objectiu més important d'aquesta primera entrevista era conèixer l'enfoc o el plantejament de l'escola i tu, diguem-ne, a la classe, el tercer nivell, les unitats de programació com ho treballaves. Per això en aquests punts del segon i tercer nivell (de concreció) són els punts que demano una mica més d'informació.
- 42 M Molt bé
- E I l'altre, l'últim, ja era la hipòtesi que et deia "Tu, en aquesta situació, què faries ?". El Projecte, deies, de Centre el teniu fet o hi ha una part que sí o ...?
- 43 M A veure, el Projecte Curricular de Centre a Primària
- E Sí, sí, clar, perquè en el centre hi ha altres etapes
- 44 M Perquè el Projecte Educatiu de Centre... encara s'està elaborant
- E Clar, agafa totes les etapes
- 45 M El tenim per acabar. A Primària com que al principi ja s'havia implantat la Reforma, el vem anar elaborant... a veure que ara ja el canviaries. Ara hi ha coses que ja modificaries, que hi hauries d'anar afegint annexos. Entre el moment que es va elaborar i ara, doncs, la Religió s'ha modificat de dalt a baix, l'Anglès s'ha modificat pràcticament de dalt a baix, hem incorporat millores. Per tant, en principi -si puc- hauria d'afegir un annex. De dir, doncs mira, això s'ha canviat, s'ha modificat...
- E Per què, per exemple, amb la gent del Departament de Pastoral o de Religió...
- 46 M Sí, va passar que el consiliari de la Primària de totes les escoles de la nostra congregació religiosa, juntament amb l'editorial Barcanova, van modificar el currículum de dalt a baix i també amb professors de Religió d'una altra de les escoles de la mateixa congregació, també van elaborar els llibres de primer a sisè. De tal manera que estan fets a mida, per a nosaltres, eh ? pràcticament estan fets a mida. Llavors les mares catequistes que vénen a primer i segon, els professors que donen tercer i quart i el consiliari de dona cinquè i el professor de sisè, doncs ja tenen un llibre que sembla que ens l'hagin fet a casa. Llavors ja no és seguir un llibre que una editorial ens ha manat, sinó que nosaltres hem manat... bé, entre cometes, que la persona que volia mostrar la seva línia de Primària, doncs va aconseguir... suposo que més o menys...
- E I així serveix l'edició per a altres centres, no ?
- 47 M Clar. En principi s'estan fent servir a les nostres escoles, pràcticament a totes. Però clar, això (el PCC) està modificat de

- dalt a baix. I després d'Anglès.... clar, una professora se'ns va jubilar l'any passat i tenim una noia recent sortida de Blanquerna, joveneta, joveneta, joveneta.
- E Com es diu ?
- 48 M La Marta... ostres
- E Jo he tingut alumnes de llengües estrangeres, és possible que la conegui
- 49 M Marta M., una noia molt maca que està a tercer i quart, però a més a més, aquest any hem introduït l'anglès a segon. Ho fa tot oral,... molt bé, molt bé. I clar, tot això suposa un canvi. A cinquè i sisè ja hi havia una persona, però clar, això també dóna una nova empenta. Les persones noves... el fet que entri gent, sang nova,... amb interès, a vegades fan modificar als altres. En aquí ja ens fa falta.
- E El de Centre deies això, com que el centre té altres etapes... El d'àrea de Primària sí, no ?
- 50 M El de Primària està fet, sí. Sempre modificable i millorable.
- E Sí, bé, a tot arreu eh !
- 51 M És d'aquelles coses que dius "L'haig de tancar..." El vaig tancar perquè em van dir "L'has de tancar", perquè...
- E No el tancaríes mai
- 52 M No trobava el moment, sí.
- E Qui l'ha fet ? Tu sola, o els mestres de l'àrea, tots els mestres de Primària ? Qui hi ha col·laborat ? Segurament hi ha hagut una persona que ha anat al davant, estirant com sempre... no? Però a l'hora de posar en comú les idees o aportacions, qui...
- 53 M A veure, arrel del Projecte Curricular de Centre van començar a funcionar aquí a l'escola, que no funcionaven, els equips de cicle. A veure, pensa que som cinc línies. Això vol dir que com a mínim ens reunim deu tutors, a part dels especialistes. Aleshores, treballar en equip es fa certament difícil. Llavors, amb això van començar a funcionar els equips de cicle i sí, es portava una mica preuinat però es discutia, això sí. Es discutia (això com ho fem...)
- E I les aportacions de cada cicle
- 54 M Es van anar fent, es va anar anotant el que sortia a les reunions de cicle
- E Us va assessorar algú d'algun ICE d'alguna universitat... ? Algun pedagog de la mateixa congregació ?...
- 55 M No, no, no. Jo ho tenia molt fresc en aquell moment i... a veure, assessorament per fer el Projecte Curricular de Centre, recordo això sí, llibres sí. Jo m'havia comprat llibres que m'ajudessin sobretot a seguir un ordre. En tinc per aquí alguns... però no vem rebre assessorament.
- E Bé, aquesta "Has participat en la seva elaboració ?", segur !
- 56 M Una miqueta
- E Segur, molt bé. Del Projecte ja em deies... aquí tinc una qüestió "Estàs d'acord amb la manera com ha quedat...", ja em deies que d'entrada no trobaves mai el moment de tancar-lo i que contínuament estaries canviant-lo, no ?. Però al principi, almenys com a punt de partida, de la seqüència per exemple que vàreu començar a establir de com treballar (i ens centrem ja en el cas de Socials, com que ets la mestra segurament ho tens molt més present), la seqüència de continguts a nivell d'etapa, quina opinió en tens ? Hi estàs d'acord, n'estàs contenta, n'estàs convençuda...? Veus que hi ha coses que ja canviaries d'això ?
- 57 M A veure, respecte a les Socials eh ?
- E Sí.
- 58 M Respecte a les Socials, a veure, de mica en mica... clar, també ara les coses les vas veient més clares conforme va passant el temps i coneixes molt més el que fan a primer, segon, tercer, quart, cinquè i sisè. Perquè una cosa és el que fem sobre el paper, el que costa a vegades centrar-se un equip de persones en el que fan, que a vegades n'hi ha que ja els hi està bé o que algú es resisteix...
- E Es que trencar rutines...

- 59 M A vegades costa una miqueta. Llavors, a mi m'ha costat bastant acabar de veure tot el que es feia i el que no es feia. Llavors, l'àrea de Socials concretament, juntament amb Naturals, Coneixement del Medi, sobretot als primers cursos, vem tenir com un entrebanc durant un temps, que va ser quan fèiem el Projecte Ciència 6-12. El Projecte Ciència 6-12 molt bé per la part de Naturals. A veure molt bé entre cometes perquè ens ha costat moltíssim (se'ns morien els peixos..., va ser horrorós). Hi ha mestres que hi creien i, com tot... són cinc mestres per curs i hi ha el que hi creia i el que no hi creia, el que se li destorotava la classe, el qui no... i està bastant aparcadeta la cosa. És un tema que... Llavors miràvem Socials i en alguns moments, que si fem servir només el Projecte 6-12, que si no,... Després vem agafar el Rodet de...
- E Enciclopèdia Catalana i Ed. 62.
- 60 M I ens vem trobar que els nanos feien una fitxitis, horrorosa, això a cicle inicial, eh ?. Llavors també es va decidir finalment que no. Vull dir, ha sigut tot un procés, lentíssim
- E Perquè a cicle inicial es treballa Medi Natural i Medi Social conjuntament
- 61 M Exactament. I finalment sembla que ara hem trobat el punt just. Hem trobat fins i tot una editorial que s'acosta (que és Edebé), que ho fan molt senzill. Ells ho troben massa senzill però d'aquesta manera ells també poden aportar el que poden. Clar, l'altra vegada els hi passava al revés, que és de consciència fer comprar als pares un llibre que val 2000 pessetes o no sé quan val i que la meitat de les fitxes no les saben fer. I la sensació de fitxitis, fitxitis, fitxitis. I deies "És que els nostres nanos ja no aixequen el cap".
I ara ja la cosa ha canviat, hem trobat aquest llibre que s'hi acostava més i llavors ells poden anar posant... I molt bé, perquè... jo ara ho visc molt de prop perquè tinc el meu nano a primer i la veritat és que com a mínim van el barri... molt bé. A veure, veig que van començar a conèixer l'escola fent una sortida per l'escola, després conèixer el barri, de mica en mica conèixer el cos... Allò que veus que van ampliant. A segon doncs també perfecte perquè van treballant i a partir de tercer és molt maco perquè a tercer treballen les festes populars,... treballen Barcelona concretament. A quart treballen les comarques, això penso que ho porten bastant bé. Treballen el Barcelonès, un estudi d'una comarca concreta; les estudien totes, però fan com una petita investigació del Barcelonès; a cinquè fan Catalunya tot i que toquen Espanya i Europa; i a sisè fem la Península Ibèrica, que hi va haver durant molt temps el debat de si haviem de fer Península Ibèrica... anys enrera ens l'haviem saltada i fèiem directament Europa. I ara... que si hem de deixar Europa o no ens hem de deixar Europa...
- E De deixar-ho ja per a Secundària...
- 62 M Sí, era tota una discussió. Bé, home, jo t'he de ser absolutament sincera i una satisfacció absoluta no la tinc, no la tinc, perquè...
- E Vols dir que algú la té ?
- 63 M No, però potser ara la planificació aquesta, que precisament la vam veure bé, t'he fet una descripció molt simple perquè ja has vist que t'he parlat de coses molt concretes, però vas amb la sensació de repetir. A vegades el Director, que fa Socials també a sisè, em diu "Escolta, però si a quart...", sí, però a quart, també treballen és veritat, que treballen el relleu en conjunt (la plana, la muntanya, el no sé què...)
- E Hi ha uns conceptes que es treballen en espiral
- 64 M I que es van repetint. Però em sembla bé que es vagin repetint. A veure, hi ha coses que els nanos encara a sisè no se'n recorden. Jo recordo, jo mateixa, ja no és parlar d'altres professors, està a sisè, explicar els climes, els mateixos nanos tenir-los l'any següent a setè i alguns... sóc jo mateixa, i com ho vaig fer tan malament. I bé, és un procés que acostuma a passar, no, de que i després "A sí !", llavors se'n recorden, però en el primer moment quedés destrossat. Perquè...
- E Sí, sí, sí...
- 65 M Ostres, però si els ho vaig explicar i que a més van fer jocs amb això i, és igual. Te'n recordes amb els teus concretament, és que era una cosa que em sortia a setè, parlant de mi, eh, i després ja no és parlar del del costat, parles de tu mateix. Llavors això jo penso que està bé que ho repeteixin. I llavors la part d'història... la part d'història, nosaltres hem fet un plantejament molt concret, jo no sé si és això el que t'interessava, eh ?
- E Tot plegat, tot això m'interessa
- 66 M Però mira, la part d'història va ser tot un debat... Abans començàvem a sisè, a sisè ens hi posàvem i fèiem la part que és més lluïda, que és la de prehistòria, història antiga i si tocàvem algo de la medieval perfecte. I llavors a setè continuaven. Ara aquesta part la fem a cinquè i a sisè, en principi, tocava la medieval i... Ens va costar moltíssim escollir el llibre. De fet és l'únic llibre en aquests moments que trenca la norma de que a Primària, per cicle, han de tenir la mateixa editorial
- E Per cicle ?

- 67 M Per cicle, com a mínim, exactament. Per exemple, si han escollit Edebé de Socials a primer, de Coneixement del Medi, a segon han de tenir el mateix
- E Però en canvi a cicle mitja poden tenir una altra editorial ?
- 68 M Podria ser. Mires que sigui el màxim de lligat però a vegades te n'adones que no. Aleshores, seguint jo la que em vaig mirar totes les editorials, a sisè vaig dir "Ho sento però no pot ser", no potser i vem agafar Edebé que ens va semblar que era la que més s'hi acostava, tot i sent senzill i... val. Tot i així, a veure, tampoc tens satisfacció absoluta. Ens passa que, en aquests nanos de sisè ens comencen a parlar de Compromís de Casp, ens comencen a parlar de coses absolutament concretes i no tenen ni idea, ni idea de situar-ho en l'espai. Aleshores vem decidir fora, tot fora. A cinquè han fet aquesta part que és molt més viscuda, molt més maca, i poden viure-la molt millor i a sisè el que fem és tornar a començar fent un repàs de l'eix cronològic, repassar els segles i coses des del principi i entre ells i nosaltres, fem uns esquemes de la política, la societat i l'economia al llarg de la història
- E Una mica el que el llibre de text (Bitoc) planteja, no ?
- 69 M Sí, exactament. Aleshores nosaltres vem decidir fer-ho així, de tal manera que creiem, i ens han dit, ens han dit (potser per quedar bé, però...), que a l'ESO anaven bé, creiem que surten a sisè amb una idea més o menys clara en quatre pinzellades, de les característiques, ens sembla, de l'edat antiga, mitjana, moderna i contemporània. És molt i molt simple, eh ?
- E Sí, sí.
- 70 M Qualsevol que ho veiés diria "És molt simple, simplíssim", però ens sembla que, com a mínim... Llavors sabem que aquests nanos han sortit amb la contemporània..., a veure, no saben res concret, eh ?
- E Sí, sí.
- 71 M Però com a mínim saben el per què hi va haver un canvi d'etapa, per què les coses eren diferents... ens ho sembla que ho saben. I ja està eh ? I pensa que hi dediquem molts mesos i surten amb tres paginets, eh ?, que no és res. Però ens sembla que amb això molt millor que haver de fer-los-hi estudiar de memòria, que si el Compromís de Casp...o coses que dius, és que són superpuntuals però que no sé si contextualitzen després amb l'època o amb la situació del moment.
- E Perquè a cicle mitjà, per exemple, quan es tracta més Barcelona o el Barcelonès, pot haver-hi algunes pinzellades, també, una mica, de la història de Barcelona
- 72 M Alguna coseta però molt poquet
- E Molt poc... que de fet la història local, per poca que sigui, ja serien també continguts diguem-ne d'història
- 73 M Ja ho toquen, alguna coseta, molt poquet. I després el que és molt maco, que va lligat amb la història, ho van engegar ara farà dos anys, és que cada curs des de l'àrea de Plàstica, hi ha una part de Patrimoni. Llavors, a primer fan... ai! què fan a primer, no me'n recordo; a segon fan Miró, a tercer fan Gaudí, a quart fan Picasso, a cinquè està aturat el tema i a sisè fem l'itinerari fotogràfic per diferents barris de Barcelona. Com que és la part que comencem història, durant la Festa Major fem una sortida amb les càmeres de fer fotos en un itinerari que els he preparat. Llavors uns van a la Barcelona romana, uns van a la Barcelona gòtica, uns van a la Barcelona modernista (L'Eixample) i els altres fan la Barcelona del 2000, i van a la zona del Port. I llavors han de fer, lligat amb Plàstica, eh?, i després que l'estètica del racó, de l'espai, de l'estàtua, del balcó, de la cantonada, del que sigui..., lligat amb l'etapa històrica corresponent, lliguem Socials i Plàstica.
- E Molt bé
- 74 M I Plàstica. Per això, per això... El que no me'n recordo ara... ja me'n recordaré eh?, els de primer no me'n recordo, pobrets, què fan..., però el treball està molt, molt ben plantejat. Sobretot Miró i Picasso, van fer -dos professores-, que van fer la "Forpe" (?) . Saps que les escoles de la nostra congregació tenim la sort, perquè és una sort impressionant... algunes escoles, em sembla que n'hi ha d'altres que també fan una cosa semblant, que ens pot tocar. A mi m'ho han ofert aquest any però segurament l'any que ve ho aprofitaré... tres mesos durant el segon trimestre, que el mestre manté el sou i se'n va a fer uns curssets, i després fa un treball d'investigació. I llavors aquestes dues mestres van fer una Miró i una Picasso, amb els nens de quart i de segon. Ja et dic, durant tres mesos. Després el treball es presenta... Aquí et posen un substitut a l'escola i no apareixen en tres mesos
- E Pots disfrutar una mica... això de tenir un temps, de dir "Doncs ara paro, no?"...
- 75 M Exactament. A més a més, pels professors que porten molts i molts anys, és una meravella.
- E Abans dèiem allò de les editorials, a cicle inicial també Edebé ?

- 76 M Ara mateix sí
- E A mitjà també ?
- 77 M No. A mitjà tenen... l'han canviat aquest any. Tenen... Projecte Terra ? És Santillana ? No ho recordo, jo diria que és Santillana. El puc buscar eh?, si vols el tinc...
- E I a cicle superior ?
- 78 M I a cicle superior en aquests moments tenen, és el que et comentava abans, en aquests moments tenen a cinquè Vicens Vives que treballa bastant bé aquella part, a sisè el de Vicens Vives donava moltíssima informació. Clar, com a llibre de consulta molt bé, però depèn de com ho vulguis treballar
- E Una enciclopèdia
- 79 M I Text el que té és que l'estructuració és perfecta, que és el que volíem, però... nosaltres potser és que encara no el sabem treballar... Treballem en alguns cursos amb Text, però no agradava el fet de que fos tot aquell material de consulta. A veure, a vegades entendre'ns tres o quatre persones costa una miqueta. Llavors, no era ben bé... no lligava ben bé encara la manera de veure les coses..., bé només si és per buscar informació, no perquè s'ho hagin d'estudiar tot. Un llibre no s'ha d'estudiar tot. Però... et crea una certa sensació d'angoixa. Que és el que hem de perdre... ens costa molt de perdre als mestres, molt, la sensació aquesta de dir "És que no hi arribo!"
- E A acabar el temari
- 80 M Sí. És horrorós. Aquesta és angoixant i a més, jo aquest any sembla que se m'ajunti tot, però tinc un horari que penso que és extraordinari, perquè tinc poques hores. Però clar, com que se n'han anat les millors hores a Mates i a Català, m'he quedat... ho tinc aquí penjat, de Socials, de les tres hores que tinc, dues són a l'última hora del matí
- E Sí
- 81 M I a l'última del matí què fas, eh? És espantós, és espantós.
- E Perquè el criteri per haver-ho posat aquí a l'hora de configurar l'horari...
- 82 M Per configurar-lo va costar molt. Hem canviat de Coordinadora, va costar molt. Jo no... jo tampoc hi puc posar massa cullerada perquè llavors sembla que m'estigui ficant a tot arreu. Llavors, clar, hem donat prioritat a Mates i Català. Això és un principi que el mantenim, eh ? Mirem que aquests nanos a les primeres hores tinguin Mates i Català. Aquest canvi de fet el vaig fer jo (de posar les Socials el dilluns a segona hora del matí), perquè els hi tocava aquí sempre.
- E Sempre... igual que les Naturals a primera hora de la tarda
- 83 M Espantós, espantós. Jo l'any passat els tenia a les tardes, que a veure també és cansat... és una hora, però pots canviar d'activitat i sempre hi ha més opcions, a Socials sempre tens possibilitats. Però pensàvem, no sé, moltes vegades..., no sé, pensava de passar un vídeo i això, em costarà, si ho he de fer seguint l'última hora del matí... Aquesta Tutoria, a veure, ja l'he canviat més d'una vegada perquè arriba a un punt que dius "Fem Tutoria un altre moment" i busco aquesta hora, perquè sinó aquest any no me'n surto, no me'n surto.
- E I el motiu pel qual es prioritza més les Mates i el Català ?
- 84 M Sí, saps que ens passa ? Que, a veure, en aquests moments de mica en mica l'escola ha anat diversificant moltíssim, hem anat ampliant, hem anat afegint coses (que si PAI, si Informàtica, que si el reforç per fitxes ens agrada molt i n'estem contents, que si això ens suposa que ara de Religió en fan dues hores,...) i tot se'ns va enduent. La nostra preocupació en aquests moments és que aquests nanos comprenguin textos, que aquests nanos sàpiguen resoldre problemes. Aleshores, si tu penses en unes hores de Català insuficients... Clar que has de treballar la gramàtica, has de treballar el lèxic, has de treballar l'ortografia i tu necessites una estoneta perquè els nanos tinguin un text al davant i puguis fer preguntes, no la pregunta típica de memòria sinó que puguin raonar. Això necessitem hores, i això ens restava hores menys de Català. I la part de problemes, a Mates, igual. De tal manera vindrien a ser les millors hores del dia, primer perquè estiguin lúcids i després perquè són les més llargues, perquè són hora i deu
- E Sí, sí
- 85 M A veure, que entre que comencen i tot és una hora, més o menys, però és l'hora més completa. Fixa-t'hi que tot i així...
- E No sempre és així
- 86 M No sempre és així. Llavors clar, Socials... aquest any ha sigut potser, respecte a això... Prefereixo més a la tarda, que en

part estan més cansats i fa calor, a l'estiu sobretot és horrorós, però el fet de ser una hora llarga pots donar, no és una hora llarga, és una hora però pots donar molt més, molt més. Perquè... a més és això, a vegades pot passar una classe i no han escrit res. I és terrible perquè, molt bé, perfecte, però... necessaries concretar-ho (a veure, què hem fet, què hem parlat, ens ho apuntem o...) encara que sigui tipo esquema. Una cosa que ens quedi el que hem parlat. Ara hem d'acabar aquí i hem d'acabar aquí. Molt maco, però...

Ara mica en mica, sembla que arrenquen més, però al principi els demanaves "Va, porteu fotografies" i en portaven dos. I hi ha anys que t'inunden de fotografies. I a aquests els hi costa. Ara haig de fer molt més en aquesta classe. Potser vingui, molt a poc a poc. A veure, tres quadrets, -al principi de curs, era-, tres quadrets avall perquè tots escriguem en la mateixa línia. En un sisè no dius una cosa d'aquestes, però mira, a vegades et toca... i això se t'endur... Però... de debò penso que aquestes coses són importants, i que un mapa si no està ben fet s'ha de repetir, i que no podem passar certes coses. I en aquest any ens passa això.

Que ens costa moltíssim tota aquesta qüestió més de presentació. Que entenguin que un títol i un subtítol han de tenir tamanyos diferents, a vegades utilitzar colors diferents... Que sàpiguen perquè fan les coses, perquè sinó omplen llibretes sense entendre res. Aleshores, això ens costa moltíssim temps. Dius clar que ho podrien fer més ben fet si volguessin, omplint la pissarra... Això ho podria fer, aquests nanos ho copiarien i després se n'oblidarien. Però que entenguin el que fem és molt diferent.

- E Molt bé. Em sembla que en aquí quedaven un parell de qüestions... sí. Del Projecte en prioritzeu algun aspecte ? Allò que dius bé, en el cas de les Socials, hi hauria alguna línia o dius mira, depèn de cada cicle fem uns èmfasis en..., que tu recordis, eh ?
- 87 M No sé si et refereixes a algun aspecte en concret
- E Per exemple, no sé, si s'ha de potenciar el pensament formal o la reflexió, o l'experiència, o l'observació o...
- 88 M De fet, el que potser en els últims anys, el que hem donat més força i jo penso que de mica en mica ens costarà però s'ha de mirar d'aconseguir, és el fet de l'experiència. En el treball d'investigació han de buscar informació i saber-la classificar i...
- E Que és allò que em vas comentar de les comunitats autònomes ?
- 89 M Exacte. Per exemple, ara a sisè ho estem fent i als altres cursos mica en mica, van provant eh ? Com aquests del Barcelonès, cada curs va trobant un punt en el que hi dediquen més esforços, a buscar més informació, a localitzar-la, etc. Sembla que és una mica el que es va imposant, eh? El que passa és que vas així... A part d'això... segurament després me'n recordaré de coses, però ara mateix, el que se m'acut és això, que sí realment s'ha vist un canvi, els darrers anys
- E I després, al final d'etapa, si s'han assolit els objectius que us havíeu marcat, perdó al final de cicle, com ho avalueu per decidir una mica si els alumnes van sobre el que està previst teòricament o...
- 90 M No, no ho avaluem i t'ho explico. A veure, precisament els últims anys cada anys m'he marcat un objectiu i aquest any passat no, l'anterior, uns objectius mínims. Jo penso que s'han de crear, s'han de buscar d'aquells objectius que hem previst, aquells que nosaltres pensem que s'han d'assolir al final d'etapa, del cicle o del curs. Hauríem de tenir clar quins són els fonamentals i quins simplement és una iniciació i ja està.
- E Prioritzar
- 91 M Llavors, vem quedar de fer-ho i com fer-ho, però horroritza veure-ho des d'aquesta àrea..., però. a veure, el que te'n vas adonant és que els que van quedant concretats de veritat són els de Llengua i els de Matemàtiques, tornem a caure en el mateix, eh? Jo penso que hem fet com una goma, eh? Al anar molt cap a l'experimentació, cap a les Naturals i Socials... i ara tornem una mica enrera. Bé, molt vol dir que ho hem intentat, amb el Projecte 6-12,... i tornem enrera perquè va sortir... a veure, pensa que... és que clar, és una estructura molt diferent a la de qualsevol altra escola. Però amb una estructura com la nostra, que és superrígida, molt tradicional, amb mestres de molts anys.... Mica en mica hem anat incorporant... està costant molt. I sobretot, a veure, és una escola que tenia també una fama d'una certa exigència i és una cosa que no m'ha agradat gaire mai. És una cosa que, a veure... em sembla que molt bé, sí, en quant a organització, en quant a rigidesa en els informes als pares, que sàpiguen on està... a vegades els hi convé saber...
- E Sí, sí
- 92 M Però no en quant a exigència als alumnes, perquè es pot entendre de moltes maneres l'exigència als alumnes. Penso que també... no, és clar, hi ha algú que pot ser molt exigent, però sincerament, molt poc didàctic, eh? Llavors, és una cosa que mai m'ha agradat gaire que ens diguessin això. Sí, bé, però res més. Llavors sí que és veritat que tu te n'adones i ho veus, que són nanos que el tòpic de la televisió sí, però el tòpic de la televisió ja va marxant i ara són els ordinadors. Sí, sí, perquè els pares et diuen "No, no, és que el meu fill...", a les entrevistes, diuen "Ja, no, a casa no s'encén la tele", "el meu fill..."
- E Han canviat de monitor

- 93 M És que llavors, et quedes una mica així. Els hi dius "Bé, sí, però quin tipus ?" Perquè al principi deies "Molt bé, jocs d'ordinador...", fan desenvolupar doncs, la rapidesa... Però és que ara els jocs que tenen aquests nanos... a veure, ràpid sí, amb el dit, però segons què... Hi ha coses que molt bé però n'hi ha d'altres que la major part de les coses que els atrauen no són ni de Matemàtiques ni de localitzar punts a no sé on... Són quatre els que tenen coses interessants. Els demés... Per tant, què ens passa ? Que són nanos doncs, -bé, la història que ja sabem, no?-, són nanos que són poc reflexius, són nanos que els costa estar asseguts en una cadira, són nanos que els costa a vegades saber per què fan les coses. Llavors el fet d'això, de buscar hipòtesis respecte a un text... a veure, i aquí segons el text, segons la il·lustració,... què és el que hi veiem, què és el que no hi veiem... A vegades parar-se a pensar... per això fan PAI ara... Doncs això ens fa la impressió que farà molt més servei. Llavors, tota aquella experimentació, que clar, la vivíem perfecte, perquè hi creïem que hàviem d'anar cap allà... Saber com que tornem una miqueta, i que estem en el procés de dir "Sí, però, assegurem-nos que aquests nanos saben escriure, assegurem-nos que aquests nanos saben fer experimentació..." també en tenen moltíssima més. Hem de conscienciar moltíssim als pares "Treieu-los a sortir una mica, on volgueu", però clar. També han de saber explicar frases, han de saber expressar-ho després... Els nanos potser llegeixen més, potser alguns llegeixen més. I hem fet una campanya i seguim fent molta campanya. I et trobes amb molts nanos que no et saben explicar el que han llegit. Aleshores, què fem ? Moltes més expressions orals, etc. Totes aquestes coses creiem que són necessàries, perquè tenir molta experimentació per després no saber-ho expressar per escrit... ens passa això.
- E Molt bé. D'aquest punt una última. Seria... una mica la seqüència que hàviem establert en el Projecte creus més o menys que la podeu anar seguint ? Per exemple, a l'any passat, aquests que tens ara a sisè, els havies tingut també a cinquè o..?
- 94 M No.
- E O dient-ho d'una altra manera. De la manera com tu... això és una mica per dir com pot anar, no?, però com acostumen a acabar els alumnes amb el treball que has fet amb ells a sisè, pel que després faran a primer d'ESO, et sembla que has pogut aconseguir aquests mínims que us marqueu ? Els deixes una mica encarats, ben preparats per començar primer d'ESO o sinó de cada curs en curs, de cada cicle en cicle, es donen uns salts o unes inconnexions, una mica, que dius... n'estàs contenta de com t'arriben a tu i després tu de com els passes ?
- 95 M Quan comencen el curs, a la setmana prèvia, si féssim cicle de veritat, agafaríem el llibre a on es van quedar el curs anterior. Joestic convençuda, així com a Matemàtiques i a Llengua s'està fent espiral, sempre, a Socials, segur, queden blocs, que queden molt, molt...
- E A final del llibre o...
- 96 M A final del llibre. Per exemple, hi ha un tema que a sisè i a més, amb plena consciència, tenim clar que deixem, que és el de les administracions públiques., la Generalitat i l'Estatut d'Autonomia, i...
- E La Constitució i tot això
- 97 M A menys que no hi hagin eleccions... Per exemple, aquest any...
- E A final de curs, si seran al març
- 98 M Llavors sí, que ho visquin però que ho entenguin. A veure, que visquin la realitat amb el que estem fent. Però clar, quan els comences a parlar de segons quines coses... Però aquest any i l'anterior, que no hi ha hagut eleccions... hem fet quatre murals i para de comptar. També és veritat que n'anem aprenent en això, eh? Llavors, ara, potser, mica en mica t'ho vas prenent amb més calma i vas dient, a veure, si ho has de fer una altra vegada, et vas quedant amb què ? Amb el que realment consideres, en l'equip, consideres que és important i en coses que, doncs que les fas, que les treballes, però que si hi has dedicat dues sessions... doncs hi has dedicat dues sessions. I això ho anem aprenent una miqueta, eh ?
- E Que no es pot fer tot, s'han de prioritzar uns punts
- 99 M Això sí. I adaptar-nos una mica el treball entre uns i altres, en els mestres mateix, eh?
- E Amb els paral·lels ?
- 100 M Sí. Hi ha mestres que van molt més per feina i jo sempre vaig al darrera perquè sóc molt més lenta. Perquè un tema em pot donar... pot sortir... Ara amb l'huracà Mitch, hem fet El Clima i la dinàmica pot donar per més. No sé si t'he respost.
- E Sí, sí, sí, molt bé. Faltaria, abans de l'última, de la hipòtesi aquella, entrar més concretament a la teva classe, al teu sisè, a les unitats... Perquè aquí et volia demanar a quines hores es fa l'assignatura i ja està respost, i una mica ja m'explicaves el per què, no ?
En quant als continguts, la programació que seguïu és bastant la que teniu en el llibre o... teniu una programació pròpia,

feta per vosaltres ?

101 M Sí que és veritat que a l'hora de programar de nou, tenim el projecte que donem als pares, eh?, que es fa arribar als pares. Sí que és veritat que havíem de mirar que s'acostés al que tenien en el llibre, que s'hi acostés. Perquè anys enrera havíem fet una cosa que era mantenir la nostra pròpia programació i llavors anar "Lliçó 7!", i els nanos veien... i avui encara, cinquè i sisè, van amb bastanta facilitat. Llavors com que ja tenen facilitat, així, natural, per despistar-se, millor donar-los-hi una mica pautat. I sobretot, a vegades, als pares. Els pares volen ajudar i a vegades no poden... I els nanos no saben ajudar-los i transmetre'ls... A veure, el que ho sap transmetre, normalment, és aquell que ja se'n surt sol, és l'autònom. I el que necessita ajuda és el que no sap on navega. A veure, és el nano que té uns exercicis per fer, no se n'ha enterat de què ha anat i pregunta en el company, i en lloc de la 24 apunta la 42. I els exercicis de la 42 ell no en té ni idea de com es fan, però ell els fa. Després et diu "És que m'he equivocat!" Però "Xato, si això no ho hem fet encara. No te n'has adonat que és una cosa absolutament diferent ?" I et diu "Noo". Vull dir són nanos que encara noo... i són aquests els que necessiten ajuda. Per això ens ha semblat que com més clares els hi donis les coses, millor.

E Sobretot facilitar-los

102 M Exacte. Hi va haver un moment que dius "Fora els llibres de text..." I després dius, a veure, s'ha de trobar el punt mig. Nosaltres no ens hem casat amb el llibre de text, en absolut. És el llibre d'Edebé. No ens hi hem casat perquè ens el saltem quan ens sembla. L'utilitzem de formes molt diverses. Per fer la part de les comunitats (autònomes), per exemple, només és com a consulta. Ells saben que tenen allà una informació i ells la busquen. És molt poquet, és molt mínim però ells saben que poden anar allà. I en altres trossos que ells reben informació de temes que nosaltres ens confeccionem el nostre propi esquema. I la part d'història que ens la saltem a la torera. Excepte... si aconseguim acabar tot l'esquema i seguim totes les etapes... igual algun any comencem "A veure, ens havíem quedat a Amèrica ..." i tal.

E D'Història, ja em vas comentar l'altre dia, que començàveu a partir de Setmana Santa

103 M A partir de Setmana Santa

E I fèieu allò que em deies abans, l'eix cronològic, les etapes,... introducció a les...

104 M Exactament. En principi, si no se'ns acudeix una cosa millor, ens agrada... De veritat que hi creiem bastant, eh ? No és allò que tinguis una satisfacció absoluta, perquè també surts amb poca coseta, però... em sembla que sí. De moment...

E A tu et sembla que seria possible que després de Setmana Santa, quan comenci a tocar això, la Maite que ve els dijous, una sessió la pogués fer... ?

105 M I tant que sí

E Val, ja en parlàriem. T'ho dic perquè... com que ells ara marxaran... estaran de pràctiques al febrer i abans de Setmana Santa, el mes de març, treballarem didàctica de la Història. Aleshores, com que tot això ho treballarem, jo penso que, a veure si... es tractaria de veure si ella, una mica, la informació que rep allà, després ho sap aplicar, no ?

106 M Molt bé

E I què aplica, com ho aplica... encara que fos una cosa puntual d'un dia, eh ?

107 M No, no, a veure, pensa que, clar, trobes la necessitat també d'una cosa concreta, que parli d'un tema en concret, que no cal que sigui la continuació del que estem fent. Perquè sinó sempre tens la por aquesta... Per exemple, a Català, aquest trimestre tenen expressió oral d'una pel·lícula que han vist, el segon trimestre un hobby i al tercer trimestre un personatge històric. Un personatge o un fet històric. Poden escollir una guerra, poden escollir...

E Això ho trien ells ?

108 M Això ho trien ells, sí.

E Està molt bé.

109 M Llavors clar, et treu una mica la sensació del poquet, no ? De dir, doncs aquests nanos han fet alguna cosa més. Van, fan la visita al Museu d'Història de la Ciutat, fan l'itinerari fotogràfic,.. per diferents zones de Barcelona...

E Déu n'hi do, al tercer trimestre ?

110 M Al tercer trimestre, tot això. Llavors clar et treu una mica la sensació aquesta dels fulls. Et vaig repetint lo dels tres fulls, però és que ens passem molts dies fent aquests tres fulls... i surten amb un esquema. A mira, tinc una llibreta...

E Doncs això està molt bé. Vull dir que... és allò de poc i paït, no ? Poc i ben fet.

- 111 M Sí que ho tinc. A veure, això, veus ? La part d'Història..., això és la part que toquem Europa, que ho toquem molt poquet i aquest any la Maite ens ajudarà.
- E Tota Europa o la Unió Europea ?
- 112 M La Unió Europea. Història... Llavors, per exemple, aquest punt... Coses que vem repassar. Llavors, per exemple l'economia, és un esquema simplíssim. Els hi donem, molt de nens petits, eh ?, els donem en uns fulls això i ells ho han de localitzar el dibuix... molt de nens, eh ?, però...
- E Bé, és una introducció, aproximació
- 113 M Perquè vegis... veus, les piràmides de les classes socials,... I ens vem quedar així. Ens passem molts dies per fer quatre fulls
- E Sí, però si ho acaben entenent i això ho veuen clar...
- 114 M Creiem que sí i això ens van dir, almenys a l'any passat ens van dir això a primer d'ESO. Ens vem quedar molt satisfets perquè ens fa certament patir.
- E Sí, sí, sí... Per tirar endavant aquesta programació tens problemes ? La pots fer tota ?
- 115 M La programació aquesta ?
- E Sí, la de sisè. Sempre et passa que hi ha alguns temes que... O això que deies, no ?, depèn de l'any i de les circumstàncies...
- 116 M Depèn dels nanos...
- E En queden uns o sempre hi ha uns temes que... ?
- 117 M No. A veure, hi ha el tema aquest que et comentava que se'ns fa feixuc de veritat, eh ? El de...
- E El de les administracions públiques...
- 118 M Sí, se'ns fa feixuc de veritat però els anys que l'hem treballat doncs molt bé, va anar molt bé. Els altres (anys) ho hem fet així, més de passada. I també el de les comunitats autònomes, que han fet un esforç molt gran ells de presentació de tot el conjunt, eh ?. Que també molt temps que se'ls endur pel resultat..., a veure, que per nosaltres és vàlid, és valuós. Però si tu analitzes només el profit que n'ha tret real, del que han après aquests nanos, jo penso que està molt bé, perquè han après a expressar-se, han après a investigar, han après a fer un treball... Són moltes coses
- E Clar, depèn de què valoris
- 119 M Aleshores, clar, ens estem prenent les Socials d'una altra manera, més de donar estratègies per localitzar informació, per fer un treball, per expressar-ho després als companys, etc, que no pas la quantitat, perquè de geografia se'n surten... ells amb un... Mira veus, les eleccions...
- E A, sí
- 120 M Afirmacions negatives que feien els polítics, afirmacions... I les comunitats autònomes..., els hi donem com un full...
- E Ells en trien una no?
- 121 M Ells trien una comunitat, la preparen, llavors... això en un dia, ja se'ls hi dóna ara, però els hi donem després -si vols t'ho ensenyaré-, un full on hi ha setze comunitats, perquè la seva ja l'han treballat se suposa. Llavors ells han de dibuixar la bandera, han de dibuixar els colors, han de valorar l'exposició dels companys i han d'apuntar-se les ciutats més importants, monuments típics, balls i festes. De tal manera que ells es queden amb un resum molt petit, perquè són fitxes, de setze comunitats. Llavors sí que els hi preguntem. Una mica és la manera de que també els cridi l'atenció. Que no estiguin només mirant si porten vestit o no porten vestit, o si aquest noi s'ha vestit de noia o no s'ha vestit de noia...
- E Ho feu tipo concurs, potser ? Hi ha escoles que et diuen allò de posar-los en fila i anar preguntant i qui no ho sap passa al darrera...
- 122 M No, no. El tipo joc ho fem en altres coses. Això no se m'ha acudit, als mapes fem tipo joc. S'ho pregunten entre ells. Fem fileres i llavors el que s'equivoca salta a la fila següent i tal. I s'esforcen molt per tenir-ho... Però no, és l'únic que, a veure, ara recordo així... Lo de les comunitats, simplement, ells ho presenten, es valoren entre ells -això ho fan molt així fan expressió oral en català, així també es valoren entre ells, i després sí que els hi diem "Us ho heu de repassar" perquè us ho preguntarem. La comunitat de Madrid o... la que sigui.

- E Bé, aquest tema ja... Hi havia una qüestió, si feu geografia i història separatament o buscaves una mica la interrelació, potser una mica, d'entrada, ja ho comentaves abans, no ? Que el que seria més d'Història ho deixàveu pel final de curs, no?
- 123 M Sí, sí.
- E I la resta serien temes més de Geografia, o de societat, o de cultura
- 124 M En principi sí. Llavors el que tu em deies de lligar amb el llibre, sí que ens va agradar la manera de presentar-ho. I és que el llibre presenta el paisatge. Llavors, a partir del paisatge et vas entrant. A més a més en el llibre és molt maco perquè hi ha un paisatge molt gran, bé, hi ha un paisatge industrial, humanitzat, un paisatge no humanitzat. Llavors, el paisatge natural el treballen per fer el relleu, clima, rius, etc. I al paisatge humanitzat ja comencen paisatge rural, paisatge industrial, paisatge urbà,... Llavors sembla que els nanos segueixen molt més un fil
- E Un fil
- 125 M Sí,... que vegin una mica per on anirem passant al llarg del curs
- E Sí, sí, sí, sí. És que suposo que si no és així... és fàcil de desorientar-se. Si van trobant un fil on tot encaixa, no ?
- 126 M Sí perquè sinó es queden tan amples, tant els és naps com cols. És veritat. I si saben més o menys per on anem, llavors ho troben. I el llibre, el que té de bo, veus, el que té Edebé, que clar té molts detractors també Edebé, no ? El que té Edebé és que, a veure, comences paisatge rural, et trobes que a baix, petit, et posen el mateix paisatge que havies vist primer quan presentava el paisatge general i amb un zoom, van marcant el paisatge rural. De manera que et queda tot el bloc i...
- E És fàcil relacionar...
- 127 M Em sembla que sí. Llavors després, a partir d'aquí, amb el llibre, hi ha vegades que llegim tots junts, subratllem, trèiem les idees principals, que tot això se'ls endur molta feina, només de Socials. Allò de dir, ens ho llegim i ara, tenint un regle a la mà, llavors, anem a subratllar el que us sembla més important del paràgraf, què és el que destacaríeu, amb què us quedaríeu,... Clar, aprendre a resumir això costa moltíssim i a sisè no se'n surten paisatge rural, minifundi, latifundi, hivernacle, etc... llavors què vem fer ? Llegir-ho tots junts a classe i després havien de fer la definició de cadascun. Llavors, això, ells van molt amb la idea de copiar i no han de copiar. Han de dir, a veure, aquí de què ens parlen, d'això? Doncs a veure, Minifundi, dos punts, què és ? És una forma d'explotació del terreny... Llavors, quines informacions bàsiques ha de tenir ? Que és petit, de tipus tradicional, amb policultiu, etc.. Llavors, això és el que els costa. Clar, copiar-ho del llibre directament seria molt més fàcil
- E Sí, però clar, és això que dius, depèn del que vulguis potenciar que treballin, no? Aquest enfoc és molt necessari perquè no només a final de cicle, sinó a l'ESO i més amunt, et trobes que hi ha gent que no saben captar les idees més importants d'un text, per exemple
- 128 M Els costa moltíssim
- E Això ens hi trobem nosaltres i... és bàsic, és bàsic. Per acabar l'apartat dels continguts, centres més els temes en allò més proper o en àmbits més distants ? A part del zoom aquest de començar amb el barri, Barcelona,... simultàniament, quan treballau per exemple sobre un nen de Catalunya i...-hi ha vídeos d'aquests d'Intermon, eh?-, la vida d'una nena de Burkina Fasso i..., feu en algun moment per exemple això, no?, un paral·lelisme aquest, entre un context proper i un context més llunyà, per veure'n diferències o semblances ?
- 129 M Depèn, depèn. A veure... hem de parlar de sisè, només, eh ?
- E Sí, sí.
- 130 M Sobre les comarques, aquell programa de Ràdio 4, "Seguint les comarques de Catalunya", portaven la ràdio els nanos, aquí a a classe, i ho feien. I ara encara ho fan. Em sembla que es va interrompre un any perquè no sé què va passar amb la setmana de ciclisme, bé coincidint amb la Setmana del ciclisme. Però això ho segueixen a quart
- Aquí a sisè, estaven aquest any... i no ho han agafat finalment, que és lo dels castells. No sé si ho has vist això que ha fet el Departament, a Via Augusta, de la Ruta dels Castells i treballar Socials des de les rutes dels castells. Finalment han decidit que no. A veure i amb els propers paral·lelismes, recordo que mirem al màxim quan estudiem això, doncs el relleu, si anem de convivències, mirem el perfil topogràfic d'on anem de convivències. O per exemple, ara, doncs, climes, amb el Mitch en aquest moment, per què es produeix, l'any passat recordo que vam mirar la cimera de Kyoto de medi ambient, fa dos anys va ser l'any de les pluges a Barcelona,... també vem mirar d'aconseguir fotografies, d'aconseguir retalls de diari... Ara clar, tota la feina de després és que no s'ho llegeixen. Ells t'ho porten però no s'ho llegeixen. Llavors ho llegim, etc. I aquest any, aquest any, en el dossier ja els hi vem incloure unes fotocòpies sobre el Niño de l'any passat, de tal manera que sàpiguen, coneguin quina és la situació, què és el que ho produeix, quines conseqüències, a l'altra

banda del món, no ? Nosaltres vivim molt tranquil·lets. Doncs, què passa allà... coses d'aquest estil. Però a veure, lligat amb coses concretes...

E No, no, ja seria això, seria això.

131 M Segurament, ja et dic, ara no se m'acudeix, ara no se m'acudeix coses més concretes

(En aquests moments hi ha una trucada per telèfon, que interromp l'entrevista. Quan s'acaba la conversa, la mestra continua)

E Ara no sé de què estàvem parlant...

132 M De si concretàvem...

E Ah, sí, sí, sí. No, és que ara que deies això del Mitch, no sé si vas veure el programa "60 minuts" del Canal 33, dissabte, que feien precisament un reportatge sobre els huracans... i va ser fantàstic

133 M No el vem veure. És una llàstima perquè, precisament tenim per passar-los, tenim un alumne a la classe, que el seu pare treballa a TV3 i ens ha passat els telenotícies d'aquests primers dies i llavors, jo vaig grabar a casa un programa que es va fer... no sé, ja no sé quin dia era, dimarts o dimecres, també no sé si era TV3 o el Canal 33, sobre tot el procés, com s'havia produït i també de com havien vingut les ajudes al darrera,...

E Sí, em sembla que va ser dilluns, a TV3

134 M I el vaig grabar. I també, el tenim preparat per passar en els nanos, per comentar-ho, perquè clar, també estem fent la campanya, a més a més, des d'aquí l'escola, per col·laborar amb Intermon, etc, etc. I llavors, bé, precisament, va sortir això. Llàstima, això del dissabte que em dius, perquè...

E Sí, sí. Era més centrat sobre l'huracà Andrews que hi va haver a Estats Units fa un parell d'anys, de com s'havia originat i de com des del centre d'observació d'huracans que tenen allà a Miami, com... bé, perquè es formaven, com es formaven i a més a més, això, que amb càmera ràpida, es veia tota la formació dels núvols de la tempesta a càmera ràpida, molt de pressa. Aleshores...

135 M Als nens els hauria encantat

E Facilitava molt entendre què és el que passava. I la imprevisió, perquè el rumb que poden seguir no és previsible, és a dir, pot anar cap a un costat o cap a un altre, depèn de... la temperatura, la pressió de l'aire, el relleu del terreny..., hi ha diverses variables

136 M Sí, perquè, no sé quin lloc es va saltar, es va salvar per...

E Pensaven que anava cap a un lloc i...

137 M Sí, sí, allà mateix i es va salvar per casualitat

E Sí, sí. Molt bé. Centrem-nos més, hi havia un parell de coses més, activitats i recursos; jo penso que pot anar molt lligat una amb l'altra. Sobre les activitats, normalment quan comenceu algun tema o dins d'un tema, un apartat de coneixements nous, diguem-ne, teniu en compte el que ja saben o tu com que ja saps una mica el que ja han fet.. ?

138 M A veure, depèn. Depèn, és que clar, jo el coneixement, el... l'avaluació inicial, a Socials sobretot eh?, Català funciona d'una manera diferent. Però Socials sobretot, també és una manera d'introduir-los el tema. El fet de preguntar-los què en saben, què no en saben, a on ho han sentit, quan ho han vist,... i aquests tenen tantes ganes de xerrar que ens diuen... La veritat és que sí. Això, pràcticament, pràcticament sempre. A veure, per exemple, hi ha coses que tu ja les saps. Per exemple, jo ara considerava imprescindible abans de començar a treballar el paisatge rural, és comprovar si sabien les comunitats autònomes, per exemple, és una tonteria no? Perquè això jo sé que l'any passat es va treballar, jo sé que vénen de cinquè sabent-ho, llavors simplement, en aquest cas, vull preguntar-ls-hi. Llavors els vaig dir els que surtin voluntaris doncs perfecte i el següent dia pregunto a tothom. Perquè clar, han començat.. però ara, quan comencem a dir si a Galícia hi ha això -quan fem la ramaderia-, si hi ha vaques o hi ha bous, vull saber que estan mirant el lloc que estic mirant jo ! Si estic mirant Galícia que no m'estiguin mirant Andalusia, entent-me ! Llavors sí que en aquest cas ha sigut, doncs, per exemple, ha sigut simplement comprovar-ho. En altres casos... Generalment és oral, generalment és oral. Vull dir, ho fem a classe així, més aviat com a motivació que una altra cosa. Els temes aquests que treballem els estic preguntant, doncs, això. Després ells t'expliquen coses a vegades, quan treballem el paisatge industrial o els recursos energètics... a més aquest any tinc un personatge, no sé si t'ho ha explicat la Maite?, extraordinari...

E Un fora de sèrie

- 139 M Extraordinari, és... Pobret, té molts problemes, -jo hi estic disfrutant amb aquest nano-, pobret, té moltes dificultats. He vist uns pares com molt complicats, etc, etc. Però el nano és un pou de ciència, és una cosa impressionant, eh? Li vaig deixar... fins i tot va estar amb pneumonia, també, pobret, la setmana passada, li vaig enviar uns llibres... com sé que és un lector fantàstic, i li vaig enviar un d'aquests que tinc, que es diu "Tossuts i tossudes". No sé si els has vist ? És de l'Oriol Vergés. Jo he llegit tota la col·lecció de l'Oriol Vergés, els primers, els de les arrels, que són aquells que comencen pels pergamins de Ripoll i són llibres que t'expliquen...
- E D'història de Catalunya
- 140 M Sí. T'explica la història de Catalunya en novel·les... És unes famílies que es van succeint les unes a les altres, per generacions, fins arribar a l'actualitat, no? Llavors li vem portar, vaig comprar un d'aquests que es diu "Tossuts i tossudes", aquí en tinc algun, que és d'història també, però que és molt xulo,... és per secundària, eh?, però... Al principi t'expliquen quatre fets interessants d'una etapa i després t'expliquen una batalleta, una historieta inventada però amb fets reals, que es corresponen amb coses que succeïen, que passaven, que...
- E Està molt bé
- 141 M I aquest se'l va polir en una nit.
- E Caram
- 142 M Se'l va polir..., aquest és una cosa, impressionant. Es va polir el número que era el de Prehistòria i Història Antiga. Mira, ja et dic, és un nano que aporta una riquesa a la classe, doncs, impressionant. No sé quan era... Ah sí, va sortir a Català un que era ucraïnà, un autor. Jo immediatament, on és Ucraïna, no? Va ser extraordinari, perquè diu "Entre els Balcans.." i tots una cara, els nanos. A veure, no diu una mica més cap aquí, el nord, el sud, l'est i l'oest, que això als nanos els costa molt. I el nano és extraordinari, no? Un dia va parlar de "Salvar al soldado Ryan", a expressió oral, a Normandia. I jo, "On està Normandia?" i un diu "Noruega". Dic "A veure, qui ho sap?" i... va ser guapíssim !
- E La reacció dels companys de la resta de la classe ?
- 143 M Ara, ara reaccionen bé, ara reaccionen bé, vol dir que se l'escolten amb certa admiració. Ara, de petits no el suportaven. És un nano que li ha costat moltíssim tot, eh? La relació... I aquest dia del "soldado Ryan", el vaig tallar, perquè va dir "...hi havien els alemanys, ai, els anglesos, els americans, els no sé qui... bé, però molt interessant. És un nano... i es dispara, eh?, ja li pots preguntar el que vulguis d'història de Catalunya. El que vulguis, bé el que vulguis... és com un pou de ciència, saps ? I història és el seu preferit. Llavors dóna una riquesa a la classe molt maca. Sempre en tens algun, eh? Sempre tens l'enciclopèdia ambulante aquella, en tens algun normalment. Alguns que... són nanos alguns amb molta informació per part de casa, se'ls veu molt treballats, eh? Que han anat al Museu de Catalunya... Quan hi vas... són nanos que ja hi han anat, que l'han viscut, que... I aquest no sols hi anat sinó que se'l sap de memòria. Però aquest ja és una cosa fora de sèrie
- E Déu n'hi do, déu n'hi do... Quan treballes... sobre les activitats, no?, quan fas algun tema... ho tinc redactat així, se'ls planteja algun tipus de repte que vagi més enllà de copiar la resposta del llibre. A veure, de la manera com ja m'has explicat que ho treballàveu, ja veig que no és ben bé així, no?
- 144 M Hi ha coses que sí, hi ha coses que no. Per exemple, a veure,... quan treballem els climes. Els climes... vam fer un climograma...
- E Si formulen hipòtesis, contrasten idees,..
- 145 M Sí, això sí. A veure, un climograma és una cosa molt mecànica però està bé perquè..., penso que està bé perquè sàpiguen que, amb un gràfic, només mirant un gràfic poden descobrir fins i tot de quin clima es tracta, etc, etc. Saber fer gràfics és important, no? Que els diagrames de barres són com gots d'aigua que es van omplint, bé, són coses que ells van agafant. Però clar, lo divertit després és que amb unes dades siguin capaços d'interpretar i de saber... Llavors hi ha els que de seguida diuen "Ah, mira, primavera i tardor doncs hi ha més pluja", hi ha qui ho enganxa de seguida, però clar, hi ha d'haver un estudi previ, etc, etc. I en alguns casos sí que ho anem demanant en algunes coses... d'altres potser no,... no sé, segurament... no recordo totes les coses, però sí que a vegades vols que et donin una miqueta ells les raons. Per exemple el moment que els fem, no els hi donem però havien de dir-nos les zones més industrialitzades d'Espanya i les que no. Ho havien d'intuir ells, a veure intuir, amb les informacions que tenen, eh? Per exemple, però són coses molt més...
- E Però bé, ja és allò de fer-los pensar una mica a partir de
- 146 M O sigui no és simplement donar les dades i buscar. I han d'intentar descobrir, per exemple, perquè hi ha més població, quan toquem població, en toquem poquet, eh?, ho fan a cinquè i a sisè ho toquem molt de refiló, doncs perquè hi ha més població a les línies de costa, a veure què se'ls acudeix... però són coses molt i molt puntuals, eh?

- E Quin predomini d'activitats... o sigui, les activitats que plantegeu, hi ha un predomini d'activitats més individuals, petit grup, tota la classe ?
- 147 M Predomini, si dius predomini, és individual. Clar, si calculéssim el temps del curs, el treball de les comunitats se'ns endur un bon temps i llavors hi ha feines que sí que han de fer compartides, però si dius predomini, siguent sincers és individual.
- E I a nivell de tota la classe ?
- 148 M A veure, jo sóc de les que precisament, a veure, si dius tota la classe, ens passem classes senceres que estem parlant tots junts i van treient ells coses i tal, i que a vegades n'hi han escrit, és el que et deia abans. Però...
- E Fonamentalment individual i potser alguna en grup
- 149 M A veure, quan dic en grup vull dir que estem parlant d'alguna cosa en concret o que cadascú hi diu la seva o ho trèiem tots junts, o ho comentem o mirem... a vegades són dibuixos, a vegades mirem mapes, a vegades mirem el que sigui. Són coses
- E El grau de participació, una mica, de les seves inquietuds... ells poden fer suggeriments ? Els teniu en compte ? O no hi ha massa temps, és a dir,...
- 150 M Jo aquest any vaig escopetajada. A veure, he de parlar d'aquest any, per tant...
- E Sí, sí
- 151 M A veure, sí, perquè clar, és molt diferent d'un altre any
- E Pel que comentaves al principi
- 152 M Normalment..., a veure, jo... és que és claríssim, és ric que hagi vingut aquest any, perquè entent-me, segurament m'hauries vist més segura l'any passat, ella hauria disfrutat més i jo també, perquè pel grup... era un grup extraordinari, a més a més amb una riquesa i una creativitat impressionant. També a final de curs que és quan tu els tens fets i tal, però aquest any... A veure, aquest any, sí que te'ls escoltes, sí que diuen la seva... però potser encara si fos sincera diria que menys, menys, menys... perquè ara estic pensant en casos i nanos concrets, no?, N'hi ha alguns que treballen moltíssim, que s'interessen fins i tot... Fixa't-hi, una de les frases dels informes que els hi donem és si relacionen la realitat amb el que estudiem i n'hi ha uns quants que sí, però d'altres jo els veig molt més bebés, molt més bebés. N'hi ha que són exploradors i caçadors, només els interessen els animals, les sargantanes i el no sé què, d'altres que només estan enamorats... vull dir que aquest any déu n'hi do.
- E Depèn de les circumstàncies et donen més marge per això, no ?
- 153 M Sí, sí
- E El llibre d'Edebé que teniu una mica de guia, en aquest cas el d'Edebé, però també fins i tot els dels altres cicles, el trieu vosaltres, els mestres ?
- 154 M Sí, sí. La discussió una mica que es fa és... l'escola té una norma que és que no es canvia, em sembla, en cinc o sis anys, de llibre, encara que ens morim, eh? És que sinó, pel PCC és horrorós..., llavors canvia el professor i seguim amb el llibre i... Llavors l'any passat sí que es va decidir canviar a 3r i 4t, el cicle sencer eh ?, a més, va ser molt curiós perquè va costar moltíssim posar-se d'acord, tots, eh ? Dic moltíssim perquè no sempre costa doncs sí, A vegades, un professor veu claríssim que... i altres vegades, les editorials treballen més bé un llibre que un altre...
- E Sí, sí, depèn de les àrees
- 155 M Llavors, doncs, sí i finalment, per exemple, el de Socials és un dels que vem canviar. Ho vem valorar a l'última reunió de cicle i de Socials en vem parlar. L'únic que, ara, per exemple, les festes populars l'editorial Santillana ho fan a final de curs i ells ja hauran treballat la Castanyada, ja hauran treballat el Nadal,... i això sí que ho hem de canviar. És el hem fet nosaltres que vem fer anys enrera, que ells ho veuran a la lliçó no sé quina
- E Ya, ya, ya.
- 156 M I el treball del Barcelonès m'han dit que el mantenen, tot i que no està en el llibre. Ai, del Barcelonès no, de Barcelona.
- E El llibre fins a quin punt -diguem-ne- el seguieu allò, a "rajatabla" ? Quin ús en fas ?
- 157 M La primera part del paisatge, podem dir que anem pàgina a pàgina. Hi ha una part, tinc remordiments de consciència, eh?, hi ha una part,... que és la part final de cada lliçó, hi ha una part que toquen els eixos transversals i tot i que jo sóc

- una absoluta defensora dels eixos transversals, no hem sigut capaços de sortir-nos-en... A veure, sí que és veritat que has lligat a vegades, coses que... però ser fidels, allò de dir tenir l'espai de temps cada vegada que acabem una lliçó per treballar el quart món..., saps què acabem fent ? És un tema de tutoria des de primers d'any Us en recordeu que a Socials estem treballant això, doncs, ho lliga però no. Sí, allò de dir, és l'àrea de Socials que hi tens programades unes sessions, no. És una mica l'espina eh?
- E Només a Socials o realment costa des de totes les àrees ?
- 158 M Els eixos transversals són complicats. A veure, l'Educació per a la Salut a l'escola es treballa molt bé. Tenim un departament
- E Sí, això m'ho diu la Maite, teniu un eix a cada curs, no ?
- 159 M No, cada curs té el seu tema. A primer és la higiene personal, a segon les malalties, a tercer el raspallat dental, a quart els entrepans, a cinquè ara es farà aquest any, que aquest és nou, els accidents d'escola, al pati, etc... i sisè és higiene en l'esport. Llavors, són temes molt puntuals, però tenim la sort de tenir, clar, és una cosa que no és habitual en una escola, tenim un departament de salut escolar.
- E No, no, gens.
- 160 M Que no només fan les revisions sinó que fan prevenció. Llavors, és un eix que el porten ells aleshores de transversal no en té gaire, a veure,
- E És clar, no s'implica des de les àrees
- 161 M Mentida, a veure, hi ha cursos, a primer i segon, per exemple, sí que es treballa des de Coneixement del Medi. A tercer es fa lligar com a esport,...
- E L'interessant seria que es pogués...
- 162 M Exacte, exacte. Però hi ha cursos que és impensable. Per exemple, lo dels accidents a cinquè, doncs, a veure, es treballa lo del cos humà i es pot mirar de lligar, però a veure... és una manera de lligar-ho una mica artificial, és lligar les coses amb fils de...
- E Sí, és molt forçat
- 163 M Llavors, per exemple, a Educació Vial també ens ho vem repartir, hi ha uns temes per sisè... llavors, en altres temes també. Noves tecnologies, a veure, ara a noves tecnologies ho fan... a cinquè i a sisè es treballen molt a fons, perquè cada vegada més tenen més coneixements informàtics i d'ordinadors, és educar-los per saber buscar informació a Internet, ara comencem aquest tema... ajudar-los a relacionar, a aconseguir coses... més que utilitzin la informàtica com a eina que no pas donar classe d'Informàtica.
- E Sí, sí
- 164 M Abans fèiem Logo i dèiem sí, perquè hi ha una intuïció espacial i tal, molt bé, no?, però... aquella època ha passat, aquella època del Basic ha passat i ara és més tractament de textos depèn del curs, etc. Més que utilitzin ... que sigui realment una ajuda
- E Clar, clar, clar
- 165 M Llavors ens passa això
- E De material, del que és teu de Socials, n'elabores ? Tens algun tema, allò que dius, mira, tinc dos o tres temes o no sé, uns quants, que ja fa anys que treballa, i he pogut jo mateixa elaborar-me el material, perquè hi ha un punt que no he trobat cap editorial que el treballi com a mi m'agradaria, i aquest tema el treballem amb...
- 166 M La part d'Història, és la que fem tots junts, eh ?, que la fem conjuntament. A veure, vull dir que no la fem... bàsicament els donem informacions, tenen el llibre de text també...
- E Però més de consulta
- 167 M Més de consulta. Però, a veure, els materials... Jo tinc, si vols després t'ho ensenyo, a baix, al meu despatxet, hi ha una carpeta blava, que és la de les unitats didàctiques. Tothom que ha donat unitats didàctiques està en allà. I per exemple ara, la meua companya que dona Socials també, que és nova aquest any, em va demanar "Berta, deixem les teves unitats didàctiques!" Perquè en allà què hi hem anat posant ? Doncs hi hem anat posant al davant la part d'objectius i continguts que pretenem i per la part del darrera què faig. Aleshores, de mica en mica he intentat... Tinc quatre sessions. La primera -t'ho puc ensenyar si vols després- la primera només mirem la làmina i ho comentem, la

segona... llavors cada any vaig mirant de modificar-ho. Hi ha vegades que ho aconsegueixo i hi ha vegades que no. Hi ha vegades que es queda... Clar, i això és el que li passo a ella. I després els hi passo doncs de cada tema, les activitats que fem o per exemple, com treballem... perquè clar, no treballem igual que el llibre. Llavors si per exemple dius... de la part de costes ens proposen com una mena de targes, que els hi diem unes fitxes, que has de dir la costa, de on a on va, etc, etc, doncs això els hi dono fet als profes perquè ho tinguin en allà. O per exemple, doncs ara que estem en el paisatge rural perquè ho tinguin clar i entenguin. Perquè clar allà et diuen "cereals, vinya, olivera i arbres fruiters". Doncs que entenguin, a veure, tipus de conreus que hi ha a la Península Ibèrica ? Aquest! I llavors l'esquema, que sempre sigui el mateix : a on ho trobem, quines característiques té,... Això el llibre no t'ho dóna, el llibre t'ho redacta com li sembla. Llavors, perquè els nanos tinguin clar... Potser és perquè jo sóc molt...

E Llavors ho feu a la pissarra i ells ho copien ?

168 M No, a veure, depèn del mestre, també, és veritat. És que clar, jo sóc... jo vaig veure,... depèn dels temes. Jo als nanos els dic que m'han d'ajudar a entendre, llavors m'han de dir ells a mi i han de buscar-ho i fer-ho. Altres vegades els hi dono una feina i ho han de fer en llapis, llavors ho corregim junts. El que passa que això té un perill, potser és el que em costarà més aquest any. A veure, ho corregim junts, aquests són grans i ho pots corregir junts. El que passa que hi ha el que corregeix i el que no corregeix. Ara m'estava recordant de l'altre dia, pobreta, una que és molt justeta, que em diu "Berta", a més m'ho va venir a ensenyar amb tota la bona fe, eh?, la definició de minifundi. A veure, ho havia posat tot menys el més important. Llavors vem anar mirant i vem anar apuntant (que ho havia fet amb boli i ho havia d'haver fet en llapis, etc...) Llavors les informacions més importants són aquesta, aquesta, aquesta. Els diem a tots el mateix, si no s'ho estudien... A veure jo ara parlo d'un professor que l'any passat es va jubilar, de Naturals, que escrivia a la pissarra i feia una lletra perfecta, eh? I els nanos copiaven. Me'n recordo d'un any... la paraula no me'n recordo i em fa molta ràbia, era sobre el procés de la digestió, una paraula que no tenia res a veure, pues el nano la va copiar

E Que ell ja havia posat expressament per veure...

169 M No, no. El professor la va posar bé. El nano la va copiar malament. La va copiar malament, se la va estudiar malament i la va posar a la prova malament. I és una cosa que es va... i els pobrets s'ho estudien i t'ho diuen, i a més t'ho diuen tal qual.

E Sí, sí. I si no ho entenen ho memoritzen.

170 M No, no. I ja està, t'ho diuen així. Llavors es queden absolutament igual. Llavors jo tinc molt interès en que quan corregim, corregeixin de debò i que quedi ben posat. I això que els trobo moltes faltes tontes. A veure tontes, en el sentit de...

E Sí, sí

171 M Els esquemes, n'hi ha de diferents. A veure, la idea és que m'ajudin ells a mi. Jo m'ho feig venir bé perquè es vegi més clar... A vegades passa que els hi deixo a la pissarra i altres vegades ho fan ells a casa intento posar-los poquet però de tant en tant, que vagin fent. Encara que és un debat, també, el tema de deures o no deures...

E I més perquè, en altres mestres potser hi ha algunes àrees que sí que hi hagi un material més elaborat per ells amb fotocòpies, per exemple, d'algun tema

172 M No, fotocòpies, a veure. Això potser s'utilitza més amb els grans

E Dic fotocòpies com vull dir dossiers, que elaboreu...

173 M Donem un dossier, donem un dossier als alumnes, no sé si tinc el d'aquest any. Donem un dossier als alumnes amb fotocòpies. I en aquestes fotocòpies hi ha de tot (s'ensenya)... Veus per exemple, aquest el fem servir més per a una prova, per localitzar... El de climes l'han fet, l'han pintat, han fet la llegenda,...molt importants les llegendes dels mapes, és una cosa que els hi dic moltíssim...

E L'escala, l'orientació, tot això...

174 M Exacte. L'escala la treballem relativament poc

E O des de Mates, no... a vegades allò que dius, per fer operacions de càlcul, no ?

175 M Sí, és possible, però ara mateix... Veus anys enrera sí que ho feien, treballaven molt l'escala. Anys enrera,...me'n recordo que entre sisè i setè, suposo que era a setè. Per exemple, climes, ho hem treballat, això ho vem fer servir, ara ja han pintat aquest mapa i el dia que ve els pregunto climes. Això primer a la llibreta tots junts, després els hi vaig preguntar i després finalment... Llavors

E Està molt bé !

176 M Coses que els donem, doncs això. Això ens ho vem llegir, ho vem comentar a classe, van subratllar el més important, les

- informacions. A veure, un dia les conseqüències, un altre dia les causes, un dia...
- E La premsa és un bon recurs...
- 177 M Llavors vem... Sí, a vegades sí. Llavors això després ho van retallar i ho van enganxar a la llibreta. Perquè aquests nens necessiten molt la pauta de... Ho vem anar llegint, eh?, en dies diferents... A més això els interessa perquè són coses concretes, coses que han passat de veritat. Els interessa, eh ?
El mapa de les províncies (va ser un pal, aquest eh?), el de les comunitats autònomes, etc, eh? I ja està. Llavors mira, això és el treball, tot això és el de les comunitats autònomes, les comunitats autònomes. Llavors, és això que et deia, eh? Han de dibuixar la bandera en aquest racó, l'activitat que fan... i després han de valorar-ho. Llavors, localitat -per exemple- la ciutat de Sevilla. Llocs per visitar...
Això és l'itinerari fotogràfic... Això simplement és per facilitar-los... les fotografies, que després, pobres, no se'n recorden
- E D'on l'han tret
- 178 M Clar, doncs la primera foto l'han fet a la cantonada del carrer tal, on hi ha una casa del segle no sé quin, eh?, Llavors aquí, les etapes històriques. Escriuen el nom de les diferents etapes històriques i pinten... ben petit, eh?, la que pertanyen els edificis que han fotografiat
- E Els agrada dibuixar i pintar les coses...
- 179 M Sí. A veure, aquest any, veus, que són més lents, els encanta. Pinten, dibuixen... i sí, s'hi posen. S'hi posen de seguida i sí. Llavors, Europa, la part d'Europa política... però llavors, això és nou d'aquest any
- E Sí, ja m'ho vas dir, del Museu d'Història de Catalunya
- 180 M Perquè jo l'any passat els donava molt... tan petit, que pobres, no veien res. Llavors, aquest any vem decidir, van dir que era per fotocopiar aquest material i fer-ho amb plan tamany natural, perquè és que sinó, pobres, no s'hi veien. Jo els hi havia fet un muntatge, que m'hi havia matat... Falten coses en aquí. Falten coses de...
Llavors, resulta que... això. Llavors per seguir la visita, per preparar-la...
- E Hi aneu després al Museu d'Història de...
- 181 M Sí, el primer de juny
- E El de la Ciutat o el de Catalunya ?
- 182 M El de Catalunya, ho he dit malament, eh? El de Catalunya, és el d'allà baix.
- E I hi aneu el... ?
- 183 M Al juny, a primers de juny. Quan ja hem començat Història, llavors els intentem...
- E Sí, sí, això sí. Hi ha un xivarri... perquè ja fa anys que amb els alumnes de Magisteri hi anem perquè observin els grups escolars que hi van, què és el que fan. Si hi ha un guia, quin tipus d'activitats fan... i que facin una certa valoració didàctica, no?. Després d'haver-los explicat prèviament quin era el plantejament que fa el museu en els tres àmbits (les escenografies, l'exposició més línia i els artefactes interactius aquests que hi ha, no?). I bé, ells que observin durant una estona... O sigui, van per grups en una sala diferent i allà que observin a veure, qui hi ha visitant i què passa, no? I després ho comentem a classe i cada any passa el mateix. Si no ho arreglen... hi ha sales que és difícil poder treballar tranquil·lament perquè hi ha molt soroll, molt soroll
- 184 M És que és això
- E I depèn de quines coses que s'han d'escoltar, no se senten
- 185 M I saps què ens passa a nosaltres ? A veure, agafem un mestre a sisè som l'únic curs que encara som quatre, l'any que ve ja serem cinc (línies). Al museu hi anem partits en dos, llavors et trobes amb... a veure, la idea, a veure, jo això ho vaig preparar. La idea és, jo em vaig parant a tots els punts que tenim marcats a l'itinerari...
- E Seguiu l'itinerari vermell aquell...
- 186 M Sí, la línia vermella només. Llavors en allà expliquem i comentem coses i si hi ha algú que sap alguna cosa, i tal. Però han d'estar callats, perquè sinó no poden escoltar. A veure, jo deixar-los que corrin, a veure, potser és per la meua manera de ser, eh?, em costa molt deixar-los que corrin i que ho toquin tot. I és que són molt bèsties a aquesta edat, són d'allò clong, clong, clong, i a mi em posa negra. Llavors, és una cosa que ens està costant aquests anys, perquè clar, hi ha el mestre, que Socials no... que li suposa un trauma haver d'anar al Museu d'Història de Catalunya

- E Hi ha gent que ho disfruta més, com tot
- 187 M Si t'ho vols, perquè "Apa, campeu i aneu omplint el d'allò", llavors clar, jo em poso negra perquè els vaig frenant, perquè clar, cadascú té el seu ritme i hem d'anar seguint... Clar, no ens poden avançar el grup que ve darrera. Cadascú té... I costa, és una cosa que ens costa. Ens costa perquè una mica cadascú té el seu estil i precisament jo penso que... a veure, és que aquests nanos, a més a més, són arribar allà i passen de llarg sense haver llegit res i han tocat tots els botons i totes les imatges hagudes i per haver
- E Sí, sí
- 188 M I llavors clar, dic, escolta, jo per això no hi anem. Gastar 500 pessetes per anar al museu i han perdut tota l'estona...,no. Si anem allà, anem i aprofitem. Llavors, això és una cosa que els costa. Explicar-los que allò és un museu interactiu, però que allò no és per anar a tocar de... costa
- E No i et queden ganes de tornar-hi, perquè les possibilitats didàctiques que té, és per anar-ho fent a petites dosis, no? Perquè sinó, és un bombardeig tan gran de coses, que no veuen res
- 189 M Exacte, és una passada. Per això nosaltres ho havíem simplificat i no recordo la quantitat, és que em sortia tan petit, pobrets. Perquè clar, la idea és que en un sol full poguessin ells observar, s'han d'anar parant, fixant-s'hi, veus què preguntaven, què no preguntaven, i... hi ha nanos que no i n'hi han alguns que penses que han fet bastant, eh?
- E Hi ha museus que suposo que sí, els deixes sols i saps on els trobaràs, no? A sobre el cavall o amb l'armadura !
- 190 M Sí, a veure, és molt ric, eh?
- E Està molt bé. Hi ha alguns racons... aquell mateix d'una finestra, que es veu una família pagesa
- 191 M No, està molt ben muntat. El que passa que és això, els nanos d'aquesta edat sinó els portes... si els deixes desbocats, clar, ells, pobrets
- E Em sembla que ja està. Ah, bé, sí. Abans de passar a l'última hi hauria la qüestió més referida a l'avaluació. Com aneu avaluant els temes ?
- 192 M Molt bé, mira. A Socials, eh?, concretament. Socials els avaluo de la següent manera. Per exemple, l'avaluació prèvia, evidentment... ja sé que podria muntar-me segons què i veure si han millorat o no han millorat, però no ho faig. A veure, no ho faig... sí que ho podria fer. Si ara veig que hi ha nanos que no en tenen ni idea... És una cosa... el de tornar a repetir proves, que després si vols t'ho comento, però... A veure, què fem normalment ? Doncs, hi ha la part oral, la part del dia a dia, la part de llibreta... Què els hi demano jo ? Si fem mapes, si saben fer mapes. Si els fan correctament o no els fan correctament, si van seguint més o menys la feina, si els esquemes que han de fer ells se'ls saben fer o no se'ls saben fer. A veure, si els hi surt fer un esquema i prioritzar, hi ha una part del curs que els fem situar un esquema... I d'aquesta manera, per tant, avaluo llibretes, avaluo aquest trimestre, per exemple, la part oral, de climes, els vem preguntar els climes oral, els climes per escrit, els he preguntat el relleu, les costes... ho vem treballar primer amb els mapes de la classe... i després... hi ha proves escrites. De proves escrites n'hi ha de diferents tipus, depèn de quan es facin. A principi de curs és molt més senzill, la part aquesta, en principi, en principi. Aleshores, a mesura que avanci el curs els vaig demanant, els vaig augmentant l'exigència. En quant a què ? En quant a que no hagin de dir coses del llibre sinó que hagin, a vegades, d'afegir-hi coses de collita pròpia. I al final del curs, la part d'esquema a vegades és tema. No, a vegades no, sempre és tema. Hi ha una part, el de final de curs, és una cosa que sempre és millorable, però hi ha una part que es demanen dades cronològiques, això per a mi és bàsic, que sàpiguen situar-ho hi ha una part que se'ls torna a preguntar si han agafat tots els segles o no ho han agafat, les xifres en números romans i si han agafat d'on a on va cada segle...
- E Allò d'abans de Crist, després de Crist...
- 193 M Exactament. I llavors hi ha una part que els hi posem una sèrie de fets històrics i han de situar l'etapa històrica, que això també trobo que és important. Quatre coses importants, eh?, però han de situar l'etapa històrica i després hi ha tema. Que vol dir expliquem tota l'evolució de l'economia, tota la societat,... i això els costa, en un sisè, els costa moltíssim. Pues anys enrera, era qüestió de colzes i el que havia estudiat bé i el que no..., això és una cosa que també... amb la Reforma n'hi ha que han anat endavant n'hi ha que han anat endarrera
En quant a quantitat de continguts està clar, el que fèiem sis anys enrera i el que fem ara, és molt menys ara. Jo tinc l'esperança de que a la llarga es noti que s'ha millorat qualitativament, tinc l'esperança. Però aquest any, de moment, no tinc res clar ! No, ens en sortirem, jo crec que sí.
No sé, segurament, ja et dic, les formes d'avaluar... això sí que ho tinc pensat, lo del principi que sigui més senzill, perquè els hi donem com molt més lligadet al principi i després més complicat.
- E Aneu augmentant el grau de dificultat
- 194 M Sí. Per exemple, ara el relleu, els hi donem el mapa i per una banda els hi posem uns números i han de localitzar... no.

Han de localitzar la unitat de relleu... les muntanyes basques, per exemple, el cinc ! I després han de posar el cinc, i després a l'inrevés, que això els costa més també. Els hi dones... els hi dones el cinc i han de posar el nom. Això ja ho han fet a sobre un mapa, ara ho han fet en una fitxa. Però en principi, les formes d'avaluar... Val, i després ve la part del treball d'investigació, que aquell s'avalua d'una forma absolutament diferent. Com... tenim com una graella, que també els hi passo als profes i en aquesta graella què avaluem ? El treball en equip, com està presentat

E Perquè els fan en grup ?

195 M Els fan en... grup de dos, excepte un de tres. A la classe som 35, 17 comunitats, 34 i 1, 35. Llavors, tenim una graella i en aquesta graella anem avaluant cada equip, això sí, és nota d'equip eh?,

E El treball d'investigació és l'únic que fan tot ells, vull dir, que se'ls hi planteja

196 M Tot

E I després l'exposen ells a classe als seus companys ?

197 M Exactament, i han de venir vestits de la seva comunitat i tot. És tot un xou !

E Sí ?

198 M Home, és que la gràcia està en el folklore que hi posem al darrera. I porten xorissets, i porten... ens ho passem pipa! Tu saps com disfruten ? És una passada, els pares i tot. Després muntem una exposició, que semblen d'aquella època de... els pòsters, els no sé què, el recuerdo del pueblo de no sé donde

E Si van a buscar informació a les oficines de

199 M Clar, van a tot arreu. Pensa que als nens els hi envien per Internet, alguns els hi envien la casa regional de Múrcia, de no sé donde,... i els papes els hi envien, pensa que és una cosa impressionant, és un treball molt maco eh?, ens ho passem molt bé. Llavors vénen vestits. Després ofereixen els companys, quan han acabat l'exposició, el menjar típic d'allà. Llavors, clar, callos a la madrileña, un altre la paella

E No hi ha el perill que es quedin només amb coses... ?

200 M Precisament per això... hi ha tota la pauta, si vols te la puc ensenyar, la puc buscar, la tinc aquí a la carpeta, que els hi donem ja ara, això també ho hem anat millorant

E Allò que deies abans, de quins punts

201 M Exacte. Nosaltres els hi donem una pauta, que ja els hi donem ara. Avui sembla que ja tenim connexió a Internet. L'hem tingut espatllat des d'aquella tempesta que va haver-hi no sé si el setembre, aquella tempesta bestial que hi va haver aquí a Barcelona

E Sí, sí

202 M Ens va petar, ens va petar tota la xarxa i ens va petar Internet. I em sembla que m'han dit ara que avui ja tenim Internet. Llavors el professor d'Informàtica em va demanar "Tingues a punt" perquè quan tinguin la pauta aquesta ja podem començar a buscar informació per Internet. Llavors, quan se'ls hi dona aquesta pauta... abans ho feien després de Nadal, i amb un mes consideràvem que ja tenien més que suficient, però clar, alguns se'n van al poble, altres no sé què...

E Déu n'hi do, déu n'hi do

203 M Llavors, han d'aconseguir fotografies, han d'aconseguir... el vestit regional, molt important, molt important, que sigui actual. L'any passat em vaig trobar amb dos que van llogar el vestit, ni més ni menys que el de català ! Una mica més i els escanyo. Els van anar a llogar aquí, a una casa de disfresses que hi ha i ni parlar-ne. El vestit no és per gastar-hi diners, vestir amb una faixa i una bufanda. El que sí que es poden fer -la veritat, és molt poc important-, hi ha la iaia que ho fa perfecte i n'hi ha pobrets, els que vénen així, com més o menys han mirat la fotografia, però bé, s'hi miren, que és l'important. Llavors hi ha el que ve amb més detalls i el que ve amb menys. Llavors, doncs, vénen així i uns porten xorissets, els altres porten no sé què, cadascú porta el més típic

E I cada dia exposa un grup diferent

204 M Sí i llavors el que fem és concentrar-ho en una setmana, perquè és una setmana que és de bogeria. Perquè clar, corren... veure córrer nens d'andalusos per allà, horrorós. Perquè clar, les altres classes tots miren. A més, posen música, alguns et ballen, els altres et toquen al piano no sé què... bé.

E Déu n'hi do, déu n'hi do. Perdona, eh?, veig que són les onze.

- 205 M Les onze, ostres, ara sí que he de marxar.
- E Ja està, de fet només quedava aquella última qüestió, la hipòtesi
- 206 M M'he enrotllat molt, m'enrotllo molt, oi?
- E No, no. Trobo molt interessant el que vas comentant. La hipòtesi és la següent : En la situació més utòpica, més idealista que tu realment poguessis escollir per treballar aquesta àrea, com ho plantejaries ? En les millors condicions possibles, pocs nens, molts recursos, molts materials, com enfocaries el treball ?
- 207 M Sortint, sortint i sortint de l'aula.
- E Contacte directe amb la realitat
- 208 M Sí, molt. Jo estic pensant amb coses que m'al·lucinen. Hi ha una cova, no me'n recordo a on, que veus els homes de la prehistòria gairebé posats en allà, no sé quin poble és... cap a la zona del Penedès, sortides... és que en pots fer tantíssimes amb els nanos. Sortides i després... i després a classe, això, poder treballar amb petits grups, poder fer treballs, poder fer murals, coses que visquin, coses que portin... veus, això sí que disfrutaria
- E Ara que deies això de les sortides, a part d'aquesta del Museu d'Història del tercer trimestre...
- 209 M La de... els itineraris fotogràfics... no. Després aquest any introduïm la sortida a La Vanguardia que la lligarem... una mica l'hem de lligar amb temes del moment... A veure, i me'n deixo alguna d'important, però la major part de sortides que fem, excepte la... Ah, no, mentida, la sortida a Fecsa, que és molt i molt interessant pel tema de...
- E La feu ara ?
- 210 M Sí. La fem...em sembla que la tenim programada ara per primer de gener ? Em sembla que és per primer de gener perquè se'ns ajuntava amb altres coses. Llavors hi ha un discurs de part dels recursos energètics.
- E És clar !
- 211 M Llavors, és molt interessant perquè ens passen... de debò és molt interessant. Hi ha una part que és més de propaganda Fecsa, que t'ensenyen les factures, que també és interessant que ho coneguïn i després hi ha una part que és com aconsegueixen l'energia i tal. És molt, molt interessant. Els hi agrada molt, és una de les sortides bones que fem.
- E Molt bé, doncs, deixem-ho aquí. Em sap greu perquè ens hem allargat més del compte.

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Exercici tema 1. 29.10.98

Les frases següents responen a la pregunta

PER A QUÈ SERVEIXEN LES CIÈNCIES SOCIALS ?

1. Llegeix i ordena les respostes assignant el número 1 a la més valorada i el número 4 a la menys valorada. Totes les opcions poden semblar estimables, però és necessari establir certes preferències.

- a. Per a que els alumnes coneguin les fonts del passat i els fets del present, reconeguin els models històrics i socials i les seves característiques i sàpiguen aplicar-los per resoldre els problemes socials amb rigor i eficàcia.
- b. Per interessar als alumnes en la comprensió de qui som i com som, de manera que siguin conscients de la seva identitat. No es pot afirmar la identitat sense tenir relació amb el passat que porta a comprendre perquè cada poble és únic i irrepetible.
- c. Per comprendre el present, com hem arribat fins aquí, les opcions que s'han fet i les conseqüències que han tingut. Aquest coneixement és necessari per plantejar possibles accions alternatives que siguin més adequades per construir una societat més lliure i més justa.
- d. Per tenir els coneixements necessaris per a que els alumnes no es deixin dominar, de manera que puguin qüestionar el que es diu sobre la història i sobre la societat i construir la seva pròpia interpretació. Aquesta manera de veure el món ha de restar sempre oberta al diàleg i al contrast amb les opinions dels altres i al canvi de les circumstàncies o dels contextos espacials i temporals.

2. Raona per què has indicat la més valorada i la menys valorada

3. Finalment, identifica cadascuna de les frases amb una de les tradicions epistemològiques comentades a l'últim dia de classe de l'assignatura :

a. : _____ c. : _____
b. : _____ d. : _____

Adaptació extreta de :

Estudis : MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)
 Assignatura : DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS
 Professor : Francesc Riera i Piferrer
 Contingut : TEST TEMA 1 / 12.11.98

Nom i cognoms : _____

A A continuació s'enumeren els objectius que es pretenen assolir amb el primer tema de l'assignatura. Utilitzant els codis següents, anota a la primera columna la teva situació actual i a la segona columna, si és el cas, les dificultats que tens per assolir-lo.

- CODIS per indicar la situació :**
- 1. Encara no ho he aconseguit
 - 2. Ho he aconseguit parcialment
 - 3. Ho he aconseguit del tot

OBJECTIUS	SITUACIÓ
1. Ser conscient de les pròpies concepcions prèvies al voltant de les finalitats, els continguts i les metodologies de treball experimentades anteriorment en aquesta àrea.	
DIFICULTATS	
2. Exposar les característiques de les idees prèvies en Ciències Socials.	
DIFICULTATS	
3. Diferenciar el concepte de ciència o de coneixement del món de cadascuna de les tres principals tradicions epistemològiques.	
DIFICULTATS	

4. Relacionar el concepte de ciència de cada tradició epistemològica amb la seva concepció de l'ensenyament i la seva concepció de l'aprenentatge de les Ciències Socials (a través d'una metodologia de treball diferent).	

DIFICULTATS

5. Assenyalar les conclusions referents al treball i a l'educació dels propers 20 anys que exposa en Joan Majó en el seu article sobre <i>L'ensenyament a la societat digital</i> .	

DIFICULTATS

6. Descriure el procés de transposició didàctica , assenyalant les seves diverses fases.	

DIFICULTATS

7. Identificar les característiques dels anomenats constructes didàctics .	

DIFICULTATS

8. Argumentar la validesa de l'actual concepte de medi .	

DIFICULTATS

9. Explicar les dificultats que presenta l' aprenentatge per descobriment directe .	

DIFICULTATS

10. Definir i comentar els conceptes clau de les Ciències Socials	

DIFICULTATS

OBJECTIU Núm. 4

Relacionar el concepte de ciència de cada tradició epistemològica amb la seva **concepció de l'ensenyament** i la seva **concepció de l'aprenentatge** de les ciències socials (a través d'una metodologia diferent).

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	2 alumnes (4 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	40 alumnes (78'4 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	9 alumnes (17'6 %)

OBJECTIU Núm. 5

Assenyalar les **conclusions referents al treball i a l'educació dels propers 20 anys** que exposa en Joan Majó en el seu article sobre *L'ensenyament a la societat digital*.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	7 alumnes (13'75 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	7 alumnes (13'75 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	37 alumnes (72'5 %)

OBJECTIU Núm. 6

Descriure el **procés de transposició didàctica**, assenyalant les seves diverses fases.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	4 alumnes (8 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	18 alumnes (35'2 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	29 alumnes (56'8 %)

OBJECTIU Núm. 7

Identificar les característiques dels anomenats **constructes didàctics**.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	2 alumnes (4 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	25 alumnes (49 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	18 alumnes (35'3 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	6 alumnes (11'7 %)

OBJECTIU Núm. 8

Argumentar la validesa de l'actual **concepte de medi**.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	2 alumnes (4 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	24 alumnes (47 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	25 alumnes (49 %)

OBJECTIU Núm. 9

Explicar les dificultats que presenta l'**aprenentatge per descobriment directe**.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	2 alumnes (4 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	10 alumnes (19'6 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	39 alumnes (76'4 %)

OBJECTIU Núm. 10

Definir i comentar els **conceptes clau** de les ciències socials.

Respostes dels alumnes	51 alumnes de 60 (85%)
0. En blanc :	2 alumnes (4 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	6 alumnes (11'8 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	29 alumnes (56'8 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	14 alumnes (27'4 %)

Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)**
 Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**
 Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
 Contingut : **TEST TEMA 2 / 16.12.98**

Nom i cognoms : _____

A A continuació s'enumeren els objectius que es pretenen assolir amb el segon tema de l'assignatura. Utilitzant els codis següents, anota en el requadre de la dreta la teva situació actual i a sota, si no l'has assolit del tot, les dificultats que tens per assolir-lo.

- CODIS per indicar la situació :**
1. Encara no ho he aconseguit
 2. Ho he aconseguit parcialment
 3. Ho he aconseguit del tot

OBJECTIUS	SITUACIÓ
1. Exposar les idees principals de les Orientacions didàctiques per al disseny d'activitats d'ensenyament-aprenentatge, que figuren en el currículum actual de Coneixement del Medi Social i Cultural.	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	
2. Relacionar els objectius generals i terminals del currículum actual de Coneixement del Medi Social i Cultural amb el tipus de capacitats que predominantment desenvolupen en els alumnes.	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	

3. Posar exemples dels diferents models curriculars que hi ha en l'ensenyament de les ciències socials.

DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt
- Encara no m'ho he llegit (del dossier)
- M'ho haig d'acabar de repassar
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____
- Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____
- No entenc l'objectiu
- ...

4. Deducir el model curricular predominant en l'actual currículum de Coneixement del Medi Social i Cultural de la Generalitat.

DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt
- Encara no m'ho he llegit (del dossier)
- M'ho haig d'acabar de repassar
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____
- Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____
- No entenc l'objectiu
- ...

5. Explicar les característiques generals d'un currículum de ciències socials centrat en la formació del pensament social dels alumnes

DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt
- Encara no m'ho he llegit (del dossier)
- M'ho haig d'acabar de repassar
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____
- Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____
- No entenc l'objectiu
- ...

6. Valorar la importància de la integració dels eixos transversals del currículum a l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural i posar-ne algun exemple.

DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt
- Encara no m'ho he llegit (del dossier)
- M'ho haig d'acabar de repassar
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____
- Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____
- No entenc l'objectiu
- ...

7. Relacionar el tipus de discurs que s'utilitza en la construcció del

coneixement amb el desenvolupament de les habilitats cognitivolingüístiques que comporta	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	
8. Argumentar el tipus de discurs que és necessari treballar amb els alumnes, si acceptem que el coneixement és un producte social.	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	
9. Assenyalar els passos a seguir en la resolució de problemes en l'ensenyament de les ciències socials.	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	
10. Aplicar els coneixements sobre els diferents models curriculars i sobre els diversos discursos que es poden utilitzar en la construcció del coneixement, en la realització d'exercicis d'identificació, anàlisi i valoració dels mateixos.	
DIFICULTATS ☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt ☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier) ☐ M'ho haig d'acabar de repassar ☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?) _____ ☐ Em costa trobar les diferències entre ...(Què ?) _____ ☐ No entenc l'objectiu ☐ ...	

B A partir de la teva experiència actual a l'escola de pràctiques, quin creus que és

Estudis : **MAGISTERI · 3r curs d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES SOCIALS**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut :

BUIDATGE DE LES RESPOSTES DEL TEST del TEMA 2

OBJECTIU Núm. 1

Exposar les idees principals de les **Orientacions didàctiques** per al disseny d'activitats d'ensenyament-aprenentatge, que figuren en el currículum actual de Coneixement del Medi Social i Cultural.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	10 alumnes (20'4 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	29 alumnes (59'2 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	10 alumnes (20'4 %)

DIFICULTATS

Indiquen algun tipus de dificultat :

s → Sí	36 alumnes (73'5 %)
n → No	13 alumnes (26'5 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

	%	Alumnes
☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	0	0
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	13'1	5
☒ M'ho haig d'acabar de repassar	78'9	30
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0	0
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0	0
☐ No entenc l'objectiu	2'7	1
☐ Altres : - <i>No ho recordo</i>	5'3	2

Nota : El nombre total de dificultats assenyalades pot ser superior al nombre d'alumnes que han indicat algun tipus de dificultat, perquè alguns d'ells n'han indicat més d'una.

OBJECTIU Núm. 2

Relacionar els **objectius generals i terminals** del currículum actual de Coneixement del Medi Social i Cultural amb el tipus de **capacitats** que predominantment desenvolupen en els alumnes.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	2 alumnes (4'1 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	29 alumnes (59'2 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	18 alumnes (36'7 %)

DIFICULTATS

Sí	28 alumnes (57'1 %)
No	21 alumnes (42'9 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	1 alumne (3'4 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	1 alumne (3'4 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	26 alumnes (89'6 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0 alumnes (0 %)
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0 alumnes (0 %)
☐ No entenc l'objectiu	0 alumnes (0 %)
☐ Altres :	
- Sabria relacionar un objectiu general amb un terminal però amb les capacitats ?	1 alumne (3'4 %)

OBJECTIU Núm. 3

Posar exemples dels diferents **models curriculars** que hi ha en l'ensenyament de les ciències socials.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	4 alumnes (8'2 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	16 alumnes (32'6 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	29 alumnes (59'2 %)

DIFICULTATS

Sí	17 alumnes (34'7 %)
No	32 alumnes (65'3 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	1 alumne (5'9 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	2 alumnes (11'8 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	14 alumnes (82'3 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0 alumnes (0 %)
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0 alumnes (0 %)
☐ No entenc l'objectiu	0 alumnes (0 %)

Altres : 0 alumnes (0 %)

OBJECTIU Núm. 4

Deduir el **model curricular** predominant en l'**actual currículum** de Coneixement del Medi Social i Cultural de la Generalitat.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	1 alumnes (2 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	4 alumnes (8'2 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	19 alumnes (38'7 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	25 alumnes (51'1 %)

DIFICULTATS

Sí	19 alumnes (38'7 %)
No	30 alumnes (61'3 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	1 alumne (5'3 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	2 alumnes (10'5 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	14 alumnes (73'6 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0 alumnes (0 %)
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0 alumnes (0 %)
☐ No entenc l'objectiu	0 alumnes (0 %)
☐ Altres :	
- Em costa dir un únic model curricular, aquell més característic	1 alumne (5'3 %)
- M'ho he mirat però no tinc la seguretat de saber-ho fer. Em falta estudiar més a fons	1 alumne (5'3 %)

OBJECTIU Núm. 5

Explicar les característiques generals d'un **currículum de ciències socials centrat en la formació del pensament social dels alumnes**.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	3 alumnes (6'1 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	11 alumnes (22'4 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	27 alumnes (55'1 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	8 alumnes (16'4 %)

DIFICULTATS

Sí	35 alumnes (71'4 %)
No	14 alumnes (28'6 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	1 alumne (2'8 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	6 alumnes (17'1 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	25 alumnes (71'4 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0 alumnes (0 %)
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0 alumnes (0 %)
☐ No entenc l'objectiu	1 alumne (2'8 %)
☐ Altres :	

- No recordo en què consisteix 1 alumne (2'8 %)
- Penso que em cal clarificar ben bé les idees 1 alumne (2'8 %)

OBJECTIU Núm. 6

Valorar la importància de la integració dels **eixos transversals del currículum** a l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural i posar-ne algun exemple.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

- 0. En blanc : 0 alumnes (0 %)
- 1. Encara no ho he aconseguit : 5 alumnes (10'2 %)
- 2. Ho he aconseguit parcialment : 12 alumnes (24'5 %)
- 3. Ho he aconseguit del tot : 32 alumnes (65'3 %)

DIFICULTATS

	Sí	16 alumnes (32'7 %)
	No	33 alumnes (67'3 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt 8 alumnes (47 %)
- Encara no m'ho he llegit (del dossier) 0 alumnes (0 %)
- M'ho haig d'acabar de repassar 7 alumnes (41'6 %)
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) 1 alumne (5'7 %)
 - Què es pot considerar com a eix transversal ?
- Em costa trobar les diferències entre... (Què ?) 0 alumnes (0 %)
- No entenc l'objectiu 0 alumnes (0 %)
- Altres :
 - Aquest tema no l'he vist tractat directament a l'escola de pràctiques 1 alumne (5'7 %)

OBJECTIU Núm. 7

Relacionar el **tipus de discurs** que s'utilitza en la construcció del coneixement amb el desenvolupament de les **habilitats cognitivolingüístiques** que comporta.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

- 0. En blanc : 0 alumnes (0 %)
- 1. Encara no ho he aconseguit : 4 alumnes (8'2 %)
- 2. Ho he aconseguit parcialment : 28 alumnes (57'1 %)
- 3. Ho he aconseguit del tot : 17 alumnes (34'7 %)

DIFICULTATS

	Sí	31 alumnes (63'3 %)
	No	18 alumnes (36'7 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

- No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt 1 alumne (2'8 %)
- Encara no m'ho he llegit (del dossier) 3 alumnes (8'8 %)
- M'ho haig d'acabar de repassar 22 alumnes (62'8 %)
- No entenc alguns conceptes (Quins ?) 0 alumnes (0 %)
- Em costa trobar les diferències entre... (Què ?) 7 alumnes (20 %)
 - Justificatiu i argumentatiu 4
 - Descriptiu i explicatiu 1
 - Explicatiu i justificatiu 1
 - Tots en general 1
- No entenc l'objectiu 1 alumne (2'8 %)

- Altres :
 - Aquest article se m'ha fet molt feixuc i entenc molt poc el que se'm vol dir
 1 alumne (2'8 %)

OBJECTIU Núm. 8

Argumentar el **tipus de discurs** que és necessari treballar amb els alumnes, si acceptem que el **coneixement és un producte social**.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	0 alumnes (0 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	20 alumnes (40'8 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	29 alumnes (59'2 %)

DIFICULTATS

Sí	19 alumnes (38'8 %)
No	30 alumnes (61'2 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	0 alumnes (0 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	2 alumnes (10 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	14 alumnes (70 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0 alumnes (0 %)
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	3 alumnes (15 %)
- Argumentatiu i explicatiu	
- Argumentatiu i justificatiu	
- Informatiu i explicatiu	
☐ No entenc l'objectiu	0 alumnes (0 %)
☐ Altres :	
- No em centraria en la pregunta	1 alumne (5 %)

OBJECTIU Núm. 9

Assenyalar els passos a seguir en la **resolució de problemes** en l'ensenyament de les ciències socials.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc :	0 alumnes (0 %)
1. Encara no ho he aconseguit :	6 alumnes (12'2 %)
2. Ho he aconseguit parcialment :	19 alumnes (38'8 %)
3. Ho he aconseguit del tot :	24 alumnes (49 %)

DIFICULTATS

Sí	24 alumnes (49 %)
No	25 alumnes (51 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	1 alumne (4'2 %)
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	5 alumnes (20'8 %)
☐ M'ho haig d'acabar de repassar	16 alumnes (66'6 %)
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	1 alumne (4'2 %)
- Passos a seguir	
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	0 alumnes (0 %)

- No entenc l'objectiu 0 alumnes (0 %)
- Altres :
- No m'ho havia llegit i ara em costaria molt, tot i acabant-lo de llegir 1 alumne (4'2 %)

OBJECTIU Núm. 10

Aplicar els coneixements sobre els diferents models curriculars i sobre els diversos discursos que es poden utilitzar en la construcció del coneixement, en la realització d'exercicis d'identificació, anàlisi i valoració dels mateixos.

Respostes dels alumnes 49 alumnes de 60 (81'6%)

0. En blanc : 1 alumnes (2 %)
1. Encara no ho he aconseguit : 13 alumnes (26'6 %)
2. Ho he aconseguit parcialment : 30 alumnes (61'2 %)
3. Ho he aconseguit del tot : 5 alumnes (10'2 %)

DIFICULTATS

Sí 38 alumnes (77'5 %)

No 11 alumnes (22'5 %)

TIPUS DE DIFICULTATS

	%	Alumnes
☐ No vaig venir a classe el dia que es va tractar aquest punt	0	0
☐ Encara no m'ho he llegit (del dossier)	7'9	3
☒ M'ho haig d'acabar de repassar	60'5	23
☐ No entenc alguns conceptes (Quins ?)	0	0
☐ Em costa trobar les diferències entre... (Què ?)	2'6	1
<i>- Tots quatre, però sobretot entre l'informatiu i l'explicatiu, i entre el justificatiu i l'argumentatiu</i>		
☐ No entenc l'objectiu	15'8	6
☐ Altres :	13'2	5

- Crec que em queden molts conceptes per acabar de repassar
- Haig d'acabar de relacionar els diferents models amb els diversos discursos
- Tot i que entenc perfectament la teoria del tema, a l'hora de posar-lo a la pràctica em costa relacionar-ho. No ho veig clarament
- Suposo que tindria algun entrebanc
- Crec que si aquesta pregunta fos més específica sí ho sabria

FITXA D'OBSERVACIÓ a l'aula de pràctiques

Alumna : _____ Data : _____

COM S'INICIA LA SESSIÓ ?	Temps aproximat : _____'
QUÈ FA ELLA	
QUÈ FAN ELS ALUMNES	
MATERIALS QUE S'UTILITZEN	
Mestra-practicant :	
Alumnes :	
ALTRES OBSERVACIONS	

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ	Temps aproximat : ____'
QUÈ FA ELLA	
QUÈ FAN ELS ALUMNES	
MATERIALS QUE S'UTILITZEN	
Mestra-practicant :	
Alumnes :	
ALTRES OBSERVACIONS	

CLOENDA DE LA SESSIÓ	Temps aproximat : ____'
QUÈ FA ELLA	
QUÈ FAN ELS ALUMNES	
MATERIALS QUE S'UTILITZEN	
Mestra-practicant :	
Alumnes :	
ALTRES OBSERVACIONS	

- Material utilitzat per la mestra :

- Exemples dels materials escrits dels alumnes :

Estudis : MAGISTERI · 3r Educació Primària (t)
Assignatura : SEMINARI · TUTORIA de Petit Grup
Tutor : Francesc Riera i Piferrer

**FULL D'AUTOVALORACIÓ de la realització de la UP,
a l'escola de pràctiques**

Una vegada finalitzades totes les sessions de la teva unitat de programació i ja amb la perspectiva que et dona un cert pas del temps, t'agrairia que llegeixis aquestes quatre qüestions, les pensis i intentis respondre-les.

Fes-ho en un full, màxim dos. Intenta ser clara i breu, sense deixar de dir res que consideris que hagi sigut important per a tu.

L'objectiu d'aquesta autovaloració és doble. Per una banda, que tu siguis conscient de quines han estat les principals dificultats amb les quals t'has trobat i quin és en cada cas el teu grau de satisfacció. I per una altra banda, lògicament, que jo tingui coneixement d'això, com una informació important del teu procés formatiu.

1. Quina ha estat la teva principal dificultat en relació a la teva actuació com a mestra. És a dir, què és allò que més t'ha preocupat de la teva actuació, a l'hora d'ensenyar el tema als teus alumnes ? Per què ?

Grau de satisfacció sobre la teva actuació com a mestra :

3 - MOLTA 2 - BASTANT 1 - POCA 0 - GENS

2. Quina ha estat la teva principal dificultat en relació a la resposta dels alumnes. És a dir, què és allò que més t'ha preocupat del rendiment dels alumnes, del seu aprenentatge del tema ? Per què ?

Grau de satisfacció sobre la resposta dels alumnes :

3 - MOLTA 2 - BASTANT 1 - POCA 0 - GENS

3. Quina ha estat la teva principal dificultat en relació als continguts del tema treballats. És a dir, què és allò que més t'ha preocupat d'aquest tema concretament ? Per què ?

Grau de satisfacció sobre els continguts del tema treballats :

3 - MOLTA 2 - BASTANT 1 - POCA 0 - GENS

4. I finalment, quina o quines han estat les teves principals dificultats per aplicar a la pràctica els coneixements treballats a la facultat (especialment, els referits a l'aplicació d'un model curricular crític) ? Per què ?

Grau de satisfacció sobre el model curricular que vas aplicar :

3 - MOLTA 2 - BASTANT 1 - POCA 0 - GENS

Nom i cognoms : _____

BREU CRONOLOGIA de la Guerra Civil Espanyola

13.09.23 a 28.01.30	Dictadura del capità general Primo de Rivera
14 abril 1931	Proclamació de la Segona República Espanyola i restabliment de la Generalitat de Catalunya
9 setembre 1932	Les Corts aproven l'Estatut d'Autonomia de Catalunya
6 octubre 1934	Insurrecció del govern de la Generalitat contra la Segona República Espanyola, provocada per la política contrareformista del nou govern republicà de dretes que aconseguí el triomf en les eleccions de novembre de 1933
1934-1936	Període de suspensió de l'Estatut i empresonament del govern de la Generalitat
16 febrer 1936	Victòria dels partits d'esquerra (Front Popular) en les eleccions legislatives, amb restabliment de la Generalitat i nova vigència de l'Estatut d'Autonomia
17 juliol 1936	Inici de la insurrecció de l'exèrcit d'Àfrica
20 octubre 1936	Franco inicia l'ofensiva contra Madrid
15 desembre 1937	El govern de la República s'instal·la a Barcelona
5 abril 1938	Franco deroga l'Estatut d'Autonomia de Catalunya
23 desembre 1938	Franco inicia l'ofensiva general contra Catalunya
gener-febrer 1939	Ocupació franquista de Catalunya i dimissió del president de la República, Manuel Azaña.
1 abril 1939	Fi de la guerra

ORIENTACIONS

Després d'analitzar la cronologia de la Guerra Civil Espanyola i els seus antecedents, llegeix els textos que tens en l'altre full i respon a les preguntes que es proposen a continuació.

Tres d'aquests textos són de protagonistes de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939): *Enrique Lister* -dirigent comunista-, *Federica Montseny* -dirigent anarquista-, i *Ernesto Giménez Caballero* -dirigent feixista-. El quart text pertany a l'historiador anglès *Ronald Fraser*. Els textos han sigut extrets de "*Tiempo de paz, tiempo de guerra 36/39*" suplement de la revista *Tiempo*, 1-5-86, 19-5-86 i 26-5-86, i de *Guerra civil, guerra de clases*, publicada en l'obra col·lectiva *Metodología histórica de la guerra y revolución española*. Barcelona. Fontemara.

EXERCICIS

Després d'haver llegit els textos, respon a les qüestions següents :

- a) Quin text pertany a l'historiador? Quins textos pertanyen a cadascun dels protagonistes de la Guerra Civil espanyola? Per què?
- b) Compara els textos segons :
 - b.1. les causes que cada autor considera que provocaren la Guerra Civil
 - b.2. els arguments utilitzats per avalar les seves opinions
 - b.3. el grau d'objectivitat o subjectivitat dels seus arguments
 - b.4. la immediatesa o la llunyania de les causes que provocaren el cop d'estat del 17 de juliol de 1936
 - b.5. la coherència o incoherència i les llacunes de cada autor
- c) Creus que la Guerra Civil espanyola era inevitable? Per què?
- d) Finalment, indica quines han estat les teves dificultats per realitzar totes aquestes activitats i, en el cas que hagi sigut així (que hagis tingut dificultats), per què creus que les has tingut.

TEXTOS

1. La guerra? Bé, doncs, va ser una guerra provocada per l'Alemanya nazi i per la Itàlia feixista perquè a Espanya s'instaurés un règim feixista. I van ser ells, amb agents que estaven en contacte amb la Falange i amb la reacció espanyola, els qui prepararen l'ambient perquè esclatés la guerra al nostre país.

I també van ser ells els qui alentaren al grup de militars colpistes per acabar amb el que era un moviment popular de masses, un moviment d'esquerres, amb l'excusa que hi havia hagut una reunió internacional comunista per instaurar a Espanya un règim soviètic. Això és mentida, aquest congrés mai es celebrà. Allò que de veritat es volia era evitar que a Espanya esclatés una revolució provocada per nosaltres, per la CNT.

2. Bé, el principal responsable de l'última guerra civil va ser el meu gran amic Indalecio Prieto. Al *gordo* d'Indalecio li va faltar geni, heroisme. En Prieto hauria pogut ser el gran dirigent nacional socialista del nostre país. Si hagués complert amb el seu destí providencial no hi hauria hagut la guerra. A l'Indalecio li va faltar geni, heroisme i fe i li va sobrar suavitat (massa tou). I en darrer terme van ser gent com ell qui desencadenaren la Segona Guerra Mundial.

3. La situació després de les eleccions de 1936 exigeix un aclariment. Certament estava marcada per un desenvolupament desigual. Relativa calma a Catalunya, el País Basc i les regions on predominava el petit i mitjà pagès, i relativa agitació i violència a Madrid i, cap al Sud, en les regions latifundistes. Sembla que en les zones de relativa violència coexistia el dubte i l'esperança entre les masses rurals. Esperança de que les eleccions significuessin la posada en marxa d'autèntiques reformes i dubte de que el govern republicà d'esquerres les portés a terme ell sol.

Al mateix temps, la burgesia rural veia clarament que un veritable progrés de la reforma agrària amenaçaria en bona part a les seves propietats. Per a ells, que fos una reforma "democràticoburgesa" o una reforma socialista era una qüestió acadèmica. La democràcia en qualsevol cas, no havia sigut mai la seva solució. La situació pot resumir-se potser de la forma següent : la lluita de classes havia arribat a un punt en el qual les classes dominades (i especialment les rurals) ja no desitjaven seguir vivint com abans, i les classes dirigents (especialment les rurals) temien que, en breu, fossin incapaces de continuar com abans : El temor d'aquestes últimes les va portar a escollir una solució que els garantís seguir "com abans" : un cop militar que portés un estat autoritari.

4. Per referir-nos a la nostra guerra s'ha d'anar des de 1931, any en el qual va caure una dictadura i una monarquia feudal i es proclamà una república que es presentava com a molt avançada, com a molt revolucionària. "Espanya, República dels treballadors". Però res d'això es va dur a terme. Sorgiren aleshores un seguit de conflictes, vagues dels camperols, protestes dels estudiants, insurreccions com la d'Astúries... I en parlar d'aquests anys s'ha de dir que les masses es van anar forjant els seus propis combatents i es van anar topant les lluites pels carrers, les lluites al camp... I encara que les forces reaccionàries van anar preparant els seus mitjans i la seva organització, les masses no estaven quietes i els centenars de milers d'estudiants, obrers, camperols -entre els quals m'hi trobava jo- formaren caps que destacaven en el camp sindical, en les lluites pels carrers... Això explica que quan es produeix una sublevació, les masses surten als carrers de pobles i ciutats. A tot arreu prenen el poder, s'armen i aleshores és quan comença la nostra guerra. Encara que es diu que a Espanya hi va haver una guerra, allò que realment hi va haver va ser una sublevació feixista

ajudada, com s'ha vist, per l'estranger.

Nom i cognoms : _____

BREU CRONOLOGIA del conflicte dels remences

- 1283 Corts de Barcelona. Aprovació de la redempció obligatòria dels pagesos de remença.
- 1321 Corts de Girona. Reconeixement de l'*ius maletractandi* (dret al maltracte).
- 1348 Epidèmia de Pesta Negra
Entre 1380 i 1390. Primeres manifestacions dels pagesos de remença.
- 1412 Compromís de Casp i proclamació de Ferran I d'Antequera com a rei de la Corona d'Aragó i Comte de Barcelona.
- 1432 Corts de Barcelona. Aprovació de la constitució *Commemorants* pactada entre el rei i els senyors. Permetia als senyors apoderar-se dels béns del remença que abandonés l'explotació per espai d'un any i un dia.
- 1447 Reunions remences a l'Empordà per negociar la supressió dels mals usos.
- 1450 El sindicat remença comptava amb 20.000 membres.
La Corona accepta la demanda judicial dels pagesos contra els senyors.
- 1455 Publicació de la sentència interlocutòria que suspèn provisionalment els mals usos i les servituds.
- 1456 El rei suspèn la sentència anterior, tornant a tenir vigència els mals usos i les servituds.
- 1462 Aixecament remença a Santa Pau (La Garrotxa). Inici de la guerra civil entre les institucions catalanes i Joan II (1462-1472). Els pagesos de remença manats per Verntallat controlen en nom de la reina la "Muntanya" (La Garrotxa).
- 1472 Fi de la guerra civil però el problema agrari queda per resoldre.
- 1481 Per la Constitució *Com per lo senyor rei*, Ferran II declara inconstitucional la sentència interlocutòria i autoritza als senyors a exigir els drets relatius als remences.
- 1484 Segon aixecament dels remences de la "Muntanya" comandats per Pere Joan Sala.
- 1485 Els remences ocupen Granollers. Derrota de les tropes remences a Llerona. Captura i execució de Pere Joan Sala. Manteniment de la guerra en el camp entre pagesos i senyors. Ferran II aconsegueix un compromís pel qual els pagesos i els senyors l'accepten com a àrbitre suprem.
- 1486 Sentència arbitral de Guadalupe.
- 1492 Atemptat frustrat contra Ferran II. L'autor, Joan de Canyamars, era un remença pobre.

ORIENTACIONS

El conflicte i les guerres remences han tingut diferents interpretacions per part dels historiadors. Després d'analitzar la cronologia del conflicte dels remences i els seus antecedents, llegeix els textos que tens en l'altre full, que són una mostra d'algunes d'aquestes interpretacions, i respon a les preguntes que es proposen a continuació.

EXERCICIS

Després d'haver llegit els textos, respon a les qüestions següents :

A) Com valoren les guerres remences i als seus protagonistes els diferents autors?

Autor	Rei / monarquia	Noblesa / Diputació	Pagesos remences

B) Quins arguments utilitzen i en què creus que es fonamenten per valorar d'aquesta manera als protagonistes?

C) Com es valora la *Sentència Arbitral de Guadalupe* i la situació dels pagesos després de la mateixa ? Creus possible que després de les guerres remences millorés la situació del camp i dels pagesos catalans ? Per què?

D) En el suposat cas que haguessis viscut en aquella època : Hauries defensat o atacat les reivindicacions remences? T'hauries posat al costat dels remences o dels nobles ? Per què ?

E) Quina és la teva opinió personal sobre la pregunta següent :

Van ser traïdors a Catalunya els pagesos de remença ? Per què ?

F) Finalment, indica quines han estat les teves dificultats per realitzar totes aquestes activitats i, en el cas que hagi sigut així (que hagi tingut dificultats), per què creus que les has tingut.

TEXTOS

1. "(Els remences eren) defensors de la causa del tirà (el rei) que intentava oprimir al país més lliure del món (...) (Els remences van ser un) instrument (...) que serví a la tirania per oprimir a Catalunya i fer mofa de les seves lleis i llibertats."

(De BOFARULL, A. a : Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña, 1877).

2. "(...) què menys podien fer sinó combatre a l'ombra i sota la bandera de la reialesa que així els emparava i defenia? Fer el contrari hauria sigut suïcidar-se i abandonar per un temps indefinit les seves justes reivindicacions, siguem justos (...). La causa que defenia Verntallat era una causa simpàtica i humanitària; era la causa de la redempció dels fills del poble, dels servents del terròs, vexats amb prestacions oneroses, que només podien commutar a canvi de gravar les seves finques. (...). La Diputació, composta de grans senyors feudals, trobava natural sublevar-se contra el rei; i, en canvi, trobava com una ofensa feta a Déu i als privilegis i llibertats del Principat que es sublevessin els oprimits remences contra els seus opressors."

(De MONTSALVATGE, F. a : Collección Diplomática del condado de Besalú, 1906).

3. "(...) així, els remences caieren en el parany, i hi caurien encara, de fer el joc a la monarquia hostil a Catalunya i de creure que un poder foraster interessat en la submissió del país podia donar una millor solució al seu problema que un poder nacional interessat en la salvació del país, com era la Diputació de la Generalitat."

(De SOLDEVILA, F. a : Història de Catalunya, 1935).

4. "És indubtable que els pagesos catalans entraren a l'Edat Moderna lliures de tota servitud i que gràcies a la seva llibertat el camp català conegué una època de pau i prosperitat. (...) El naixement d'un nou ordre jurídic en el camp del Principat, el mateix que, mentenint-se inquebrantable durant més de quatre segles, havia de provar, amb l'esplendor donat a l'agricultura catalana, l'encert del rei Catòlic en atorgar la Sentència i la justícia constitucional de les seves disposicions."

(De VICENS VIVES, J. a : Historia de los remensas (en el siglo XV), 1967).

5. "El triomf, per compromís, de la revolució agrària catalana del segle XV, en profit d'una massa important de pagesos benestants -no de tots els pagesos-, ha constituït una forta pagesia, una de les més sòlides d'Europa, "quasi-proprietària", bé que pagui encara drets feudals i respecti les formes de les tradicions feudals".

(De VILAR, P. a : Catalunya dins l'Espanya Moderna, vol. II, 1966).

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
 Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
 Activitat : Exercici individual núm. 2 / 08.03.99

Nom i cognoms : _____

**Quin és el meu estil d'ensenyament ?
 Amb quin estil d'ensenyament m'identifico més i per què ?**

Aquest exercici té com a finalitat l'anàlisi dels estils d'ensenyament predominants a les classes d'història (en aquest cas concret, dels Estats Units) i la relació amb les pròpies concepcions sobre com ha d'ensenyar-se la història.

Llegeix i relaciona les diverses opinions segons les quatre categories o estils d'ensenyament seleccionats.

ESTILS D'ENSENYAMENT DE LA HISTÒRIA

Categoria o estil d'ensenyament	1. <i>Opinions del professorat d'història sobre el seu estil d'ensenyament</i>	2. <i>Opinions del professorat sobre els objectius de l'ensenyament de la història</i>	3. <i>Opinions dels alumnes sobre la manera d'ensenyar del seu professorat</i>	4. <i>Opinions dels alumnes sobre les raons per les quals han d'estudiar història</i>	5. Descripció d'una classe d'història prototípica de cada estil (observador extern)
Narrador d'històries					
Historiador científic					
Reformista					
Eclèctic					

1. OPINIONS DEL PROFESSORAT D'HISTÒRIA SOBRE EL SEU ESTIL D'ENSENYAMENT

- 1.1.** La meua manera d'ensenyar és potser la més antiga de totes. Ensenyo narrar històries. Si visites la meua classe veuràs que aquesta es centra en el professor. Jo sóc el centre i tot prové de mi. Ensenyo una pila de coses i explico una pila d'històries perquè penso que la història és divertida. Explica una història i converteix-la en una pel·lícula, converteix-la en tecnicolor... i faràs a la gent més real, i al llibre més real, faràs que tingui vida. M'agrada exposar temes. Has de ser així, com un animador. Comences a parlar sobre moviments reformistes i la classe començarà a fer badalls sense parar. Parles sobre sang i fetge i és increïble la respostes de l'alumnat.
- 1.2.** Intento utilitzar un enfocament molt pràctic. No només parlem o llegim... fem visites, treball de camp i podem començar a explorar temes directament. Els dono una varietat de fonts, després faig preguntes,... per relacionar aquests temes amb el present. També faig molts debats. La classe està molt oberta. Estudiem coses que estan molt relacionades amb els temes bàsics que em preocupen. A vegades, fins i tot, dic coses extravagants per fer-los pensar. Així, per exemple, podria recolzar un atac a Rússia només per veure el que diuen els alumnes.
- 1.3.** Quan ensenyo combino classes magistrals, participació de l'alumne i material audiovisual... intento que siguin variades i que els alumnes participin el màxim possible. A vegades fem simulacions de judicis i parlem sobre esdeveniments actuals. També els explico històries de personalitats i les represento. Faig qualsevol cosa per aconseguir que l'alumnat s'hi interessi. A vegades els faig anar a buscar material i m'han d'escriure informes sobre investigacions. M'agrada escoltar els seus punts de vista sobre els temes que treballen. Altres vegades els dono documents i em fan treballs suplementaris a les meves exposicions.
- 1.4.** No exposo temes. Intento que els alumnes participin al màxim, fem simulacions i debats entre els alumnes. Plantejo preguntes... Utilitzo cites contradictòries com una forma d'induir l'alumnat a pensar. Vull que aprenguin a elaborar les seves pròpies interpretacions. Utilitzo una gran varietat de materials, des de treballs d'alumnes de cursos anteriors, a judicis simulats, projectes, treball de camp, etc... Els dono el marc de treball i ells han de desenvolupar-lo. No m'agraden els llibres de text encara que a vegades els utilitzo per fer-los observar contradiccions entre ells o interpretacions diferents d'un mateix fet històric.

2. OPINIONS DEL PROFESSORAT SOBRE ELS OBJECTIUS DE L'ENSENYAMENT DE LA HISTÒRIA

- 2.1.** El meu enfocament és ensenyar a l'alumnat el que la història ens pot ensenyar sobre les nostres situacions... per tant, en realitat, utilitzo els processos històrics per ensenyar bàsicament per què els Estats Units es troben en un carreró sense sortida. Penso que el principal és relacionar el passat amb el present i mirar d'aprendre dels errors que s'han comès. Intento fer paral·lelismes; coses que han succeït abans i que després intento aplicar-les al que està succeint ara. Si podem aprendre dels errors comesos per les persones que van viure en el passat, i construir a partir d'ells, farem un món millor. Tinc clara l'obligació de generar un compromís en els nostres alumnes, de fer-los veure que tenen l'oportunitat de determinar el seu propi futur.
- 2.2.** No intento mai dir-los allò que han de pensar... Més aviat els deixo qüestionant-se... És difícil d'acceptar-ho per als adolescents, perquè pel fet ser adolescents volen respostes... No obstant, des del primer moment els deixo molt clar que hi ha els fets i que la seva interpretació sobre els mateixos és tan vàlida com la meua si està argumentada. Crec que analitzant profundament un període històric o un tema, es desenvolupen algunes aptituds analítiques i d'investigació que els seran útils en qualsevol altra circumstància. Segons la meua opinió, la comprensió històrica és necessària per poder prendre les decisions més adequades en l'actualitat.
- 2.3.** La història és una forma d'evadir-se. És una diversió. És com un melodrama gegant. Parlo sobre els esdeveniments passats i als alumnes els encanta perquè és una història; la història és això. Estudiar història és, a més a més, una de les formes d'afirmar les nostres identitats; no es pot afirmar la identitat sense tenir relació amb el passat. Si una persona no coneix els seus orígens, no és una persona completa... És molt important que l'alumnat conegui d'on ve i fins i tot reti homenatge a aquells que ens han precedit... El coneixement històric és el distintiu d'una persona culta. Estudiem història per saber més.
- 2.4.** Crec que és important que els alumnes sàpiguen com els Estats Units han arribat a ser el que són. Sóc un tradicionalista. Penso que les arrels del present es troben en el passat. Considero la classe d'història com un curs de supervivència. Si no aprenem... res sobreviurà. També crec que els alumnes han de conèixer alguns dels nostres avantpassats i comprendre que la història es repeteix a sí mateixa... es poden trobar paral·lelismes amb el present. A més a més, en el passat hi ha coses divertides, pots trobar coses que poden interessar a l'alumne només pel plaer de conèixer-les. Conèixer el passat pot, a la vegada, ajudar a comprendre el que succeeix en l'actualitat. Potser això pugui ajudar a la societat.

3. OPINIONS DELS ALUMNES SOBRE LA MANERA D'ENSENYAR DEL SEU PROFESSORAT

- 3.1.** Seria meravellosa com editora d'un diari sensacionalista. Té un relat per a cada cosa. No es guarda mai cap historieta. Les comparteix amb nosaltres i la major part de la gent sembla recordar-les. És una manera agradable d'aprendre perquè tot el món riu i se'n fot del que va fer o deixar de fer aquest o aquell personatge. Prenem molts apunts. És bastant dur perquè has d'estar molt atent, d'aquesta manera s'aprèn moltíssim... Acaba per tornar-se monòton, perquè cada dia vens i has de prendre apunts. Ja s'espera alguna cosa així, però ella ensenya bé.
- 3.2.** Un dia qualsevol deixem que vagin sortint idees, agafem un tema i parlem d'ell i es genera un debat. Discutim sobre el per què la gent vol fer això... habitualment a tots ens agrada seguir el mateix camí. Ens dividim i discutim els uns amb els altres i el professor fa com d'interpret... Les lliçons són només un tros de paper i només fem preguntes sobre elles. No estan publicades en forma de llibre, és una cosa que ell ha fet. Ell diu : "...compareu els miners del carbó amb les notícies del que està passant avui, és realment interessant...". Ell és estrany, però és un bon professor. Ha d'aprendre a mantenir millor la disciplina.
- 3.3.** Fonamentalment ens asseiem allí i escoltem. A vegades porta una pel·lícula i altres vegades prenem apunts... Dibuixem mapes de paisatges. Parla principalment d'història. És el professor qui parla gairebé sempre. Llegim el llibre. Alguns cops pot ser agradable però la majoria de les vegades avorreix. Et dona passatemp i proves i tot això no és difícil si estudies, però estudiar no és precisament el que més faig. Quan té un dia bo fa l'ensenyament agradable, com quan va descriure els vaixells que utilitzaven els vikings i... els va dibuixar a la pissarra i va quedar tot molt clar. T'asseus allí i espera que llegeixis el que hi ha en el llibre. La majoria no ho fa. Si estàs atent pots aprovar. Si prens apunts ho tens tot fet perquè et deixa fer-los servir a les proves. Algunes vegades estàs escoltant, però a la classe hi ha un xivarri de mil dimonis. Permet massa que això passi.
- 3.4.** Crec que la classe és fantàstica; en lloc d'estudiar els fets i potser debatre'ls, ens hem de situar en la posició mental dels diferents costats de l'argument... En alguns casos examinem l'opinió dominant, allò que la majoria del país creu, després la subordinada, la que no és popular... La participació de la classe és molt important i realment m'agrada. És una classe molt oberta. No es tracta d'aquella típica en la qual el professor explica i els alumnes aixequen les mans. Se'ns permet dir el que volem i tenir les nostres pròpies opinions. Aquesta és la raó de la classe, que cadascú tingui les seves pròpies opinions. Ensenyar que les coses no són sempre el que semblen. No existeixen els fets exactes, hi ha diferents maneres d'observar una situació i és bo tenir una opinió, no simplement acceptar una cosa com a bona sense qüestionar-la... Llegim moltes novel·les i les relacionem amb el període històric que estem estudiant. Fem simulacions, judicis.

4. OPINIONS DELS ALUMNES SOBRE LES RAONS PER LES QUALS HAN D'ESTUDIAR HISTÒRIA

- 4.1.** Per veure quins errors es van cometre i no tornar a repetir-los nosaltres. Crec que és una cosa de bojos. No veig per què hem d'estudiar-la.
Per aprendre coses dels nostres avantpassats i com va anar fent-se gran el país. Et pot ajudar si necessites saber-ho per la teva feina o si vas a la universitat. Crec que senzillament ho has de saber, ho has de conèixer per a l'escola i per a la universitat. No veig altra raó per estudiar-la. No és una cosa que hagi d'utilitzar tota l'estona.
Les meves opinions no han canviat en res. En realitat no he canviat perquè no m'interessa massa la història universal. No puc interessar-me per ella.
- 4.2.** Així pots saber com fer front a allò que succeirà. És important saber d'on venim i com ha estat regit el govern perquè quan ens toqui puguem fer també un treball millor. Observar quines coses canvien i quines altres queden i realitzar hipòtesis sobre el per què les coses han canviat o perquè no... Crec que serveix perquè tinguem una idea d'on venim i potser de cap a on anem.
He canviat molt pel que es refereix a la política. Aquest és el primer any en el qual si hagués de votar, sabria a qui i per quines raons. Abans no havia pensat en això, hauria fet automàticament el que pensaven els meus pares. No era crític com ho sóc ara... El món no sembla que sigui com jo creia.
- 4.3.** Et proporciona un marc per saber on vius i totes les coses. És important perquè et diuen que tot el que ha succeït a la història tornarà a passar algun dia, més aviat o més tard.
Probablement serveix per evitar la guerra. Ens diu com va ser el passat i així podem canviar el futur cap a millor en lloc de cap a pitjor. La classe d'història no té cap utilitat per a mi. No estic interessat en ella.
No, realment no he canviat les meves opinions.
- 4.4.** Bàsicament, per augmentar els teus coneixements, així pots tenir idea del que va succeir abans i no cometre els mateixos errors que van cometre els avantpassats. Així pots aprendre coses dels avantpassats.
Crec que estudiem història per aprendre dels nostres errors. Tenir coneixements d'història implica ser respectuós amb els teus predecessors i comprendre moltes coses sobre la naturalesa humana i sobre la política i altres coses que es relacionen amb la nostra vida quotidiana.
No he canviat a nivell polític, però ara sé molta més història. Ara, quan miro les notícies i veig que s'està fent alguna cosa em torno més sensible i això és molt més interessant.

5. DESCRIPCIÓ D'UNA CLASSE D'HISTÒRIA PROTOTÍPICA (de cada categoria de professor o professora) PER PART D'UN OBSERVADOR EXTERN

5.1. Una lliçó d'història universal es va centrar en fragments de l'obra El Príncep de Maquiavel. El professor es va asseure al començament de l'aula i començà dient :

Prof. : Vull examinar les idees d'un llibre titulat El Príncep... Comencem per la segona pàgina a veure què diu. Maquiavel va escriure un llibre investigant idees, exactament com els artistes que hem estudiat. Quins són els elements que fan que un cap tingui èxit? Com funcionen aquestes idees si les relacionem amb la nostra escola i amb el nostre país?

Al. : La força no és tan bona com la confiança.

Prof. : Anem a veure'n algunes cites. Primer el paràgraf 6.

Al. : "Contemplo com els més grans personatges aquells que s'han convertit en prínceps gràcies als seus propis mèrits... És necessari examinar si aquests innovadors són independents o si depenen d'altres. Si per dur a terme els seus designis han de suplicar o són capaços d'obligar... : el caràcter de les gents és variable i és fàcil persuadir-los d'una cosa, però difícil que es mantinguin en aquesta persuasió. Per tant, és necessari ordenar les coses de tal manera que quan ja no hi creguin, se'ls faci creure a la força.

Prof. : Molt bé. Què ens està dient ?

Al. : Si els caps no tenen armes, el poble no tindrà por.

Prof. : Com poden ser les armes una ajuda, com poden picar ?

Al. : Depèn de com s'utilitzi l'exèrcit.

Prof. : Què crea un cap ? Fem un cop d'ull als Estats Units. Com va ser volgut en Reagan?

Al. : Era sensible. Habitualment feia allò que deia.

Prof. : De quines altres maneres se les arregla la gent per mantenir el poder ? Com s'aconsegueix l'èxit ?

Al. : Utilitzant el cervell.

Prof. : Diguem que l'alumna X perd el seu encant com a delegada de la classe...

Al. : No tornarà a ser delegada.

Prof. : D'alguna manera, la personalitat causa impacte ?

Al. : Has de dissimular les emocions.

La lliçó la va acabar el professor de la forma següent : "Penseu com us agradaria que aquesta escola fos governada, amb les seves lleis corresponents, però que la gent s'hi sentís satisfeta".

5.2. Una lliçó sobre la immigració reuní a alumnes que informaven a la classe en forma de testimonis en primera persona, realitzant els papers de la vida dels immigrants que havien estudiat, a la vegada que el professor i altres estudiants feien preguntes i debatién sobre la vida de cada immigrant :

Al. 1 : El meu nom és George. Vaig abandonar Txecoslovàquia als 16 anys d'edat. El meu germà i jo vàrem caminar a través de l'imperi hongarès fins arribar a Hamburg, i des d'allí ens embarcàrem en un vaixell cap als Estats Units; va ser un viatge bastant llarg. Arribàrem finalment el febrer de 1912. Vaig aconseguir treball en una mina. Guanyava 2,15 \$ per deu hores de treball, i això abans de pagar 7 centaus per a la làmpara i d'haver de comprar-te tu mateix les teves pròpies eines (...).

Prof. : Saps per què vas abandonar Txecoslovàquia ?

Al. 1 : Per evitar haver d'anar a l'exèrcit.

Prof. : Algun comentari sobre la vida d'aquest immigrant ?

Al. 2 : És curiós que marxés de Txecoslovàquia per evitar l'exèrcit i que després s'allistés a l'exèrcit dels Estats Units. (...)

5.3. Una lliçó d'història dels Estats Units sobre les seves relacions amb Mèxic, començava amb el següent relat a partir de Napoleó III, Maximilià i de Carlota, la seva esposa :
"A França, hi va haver un dictador que es va nomenar a ell mateix president i, després, emperador, conegut com a Napoleó III. Polític, aquest personatge podia captivar a una àvia utilitzant per això la seva bossa de la compra. Era encantador amb les àvies... És probable que avui dia fos un polític popular a qualsevol lloc... Després de la derrota de Napoleó a Waterloo el 1815, l'orgull i aquesta classe d'esperit nacional francès va quedar enfonsat i va ser aleshores quan ell va aparèixer i va dir: "Us tornaré la vostra perduda grandesa", va dir amb una veu terrorífica; som-hi... Era realment agradable i així va aconseguir el poder".

5.4. Una lliçó introductòria a una unitat sobre l'Edat Mitjana :

Prof. : "Ahir vàrem començar un nou capítol. Per què n'hi diuen "Edat Mitjana" ?

Al. 1 : Pel període de temps.

Prof. : Període de temps ? Com n'hi diuen del període de temps que va immediatament abans ? (dibuixa una línia del temps a la pissarra). Si això és conegut com a "Edat Mitjana", aquest altre arriba fins a l'època actual. Quants escolteu la ràdio ? No posen sempre els discos més actuals, sinó que també en posen de clàssics de temps més antics, d'una època clàssica. Què passava aquí ? (assenyalant els anys centrals de la línia del temps).

Al. 1 : No hi havia avenços en tecnologia o en cultura.

Al. 2 : Quina classe de sistema escolar tenien aleshores ?

Prof. : Un amb el qual hi estaríeu molt d'acord. Només coses pràctiques, no anaven a l'escola, no hi havia ciències socials. En aquest punt (assenyala la línia del temps) es comencen a veure els inicis del Renaixement. El títol del vostre tema us parla de senyors feudals i eclesiàstics. Probablement haureu vist pel·lícules sobre cavallers. Els senyors feudals eren militaristes. De què estem parlant, alumne 3 ?

Al. 3 : (Despertant-se) De militars.

Prof. : Com mantindríeu sotmès a un exèrcit ?

Al. 1 : Matant-los.

Al. 2 : Pagant-los.

Prof. : Els pagueu. Què els deixaríeu fer als vostres soldats quan conqueríssiu algun territori?

Al. : Que obtinguin un botí, el pillatge,...

Prof. : Per tant, veiem que els primitius governs van ser governs militaristes creats per la força... (la lliçó continuà).

Una vegada hagis llegit i respost totes les qüestions, contesta les dues darreres preguntes :

1a Amb quin dels estils descrits en aquest exercici identificaries millor el tipus d'ensenyament de la història predominant que has rebut durant la teva etapa d'ensenyament obligatori (EGB) ? Per què ?

2a Com valors ara aquell tipus d'ensenyament que vas rebre ? Justifica per què el valors així.

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Enquesta sobre el record de les SORTIDES DE TREBALL ESCOLAR

1. Quan vas fer l'EGB, quantes vegades al curs recordes en general que fèieu una sortida de treball ? Indica amb una creu la resposta que creguis adequada :

- Molt sovint (*una al mes*)
- Força sovint (*una cada dos mesos*)
- De tant en tant (*una al trimestre*)
- Poques vegades (*un parell en tot el curs*)
- Gairebé mai (*un cop al curs*)
- Mai
- Altres _____ :

2. Cita tres llocs que recordis haver visitat amb l'escola quan feies l'EGB. Llocs on hi vàreu fer algun treball escolar, no tant de convivències :

- _____
- _____
- _____

3. Indica amb una creu la resposta que creguis adequada o bé escriu-la, en el cas que no s'ajusti del tot a les respostes ja assenyalades :

- Què acostumàveu a fer **ELS ALUMNES** en arribar al lloc de la visita ?

Us passàveu tota l'estona intentant respondre les preguntes del dossier de treball que havia preparat el/la mestre/a per a la sortida

Us passàveu una estona fent els exercicis del dossier i una altra estona visitant lliurement el recinte

Us passàveu bona part de la visita bàsicament escoltant les explicacions d'un guia o monitor del lloc

...

- Què acostumava a fer **EL MESTRE o LA MESTRA** en arribar al lloc de la visita ?

Us acompanyava en l'activitat que estàveu realitzant i us ajudava a resoldre els dubtes que teníeu per fer les activitats, el quadern de treball,...

Estava una estona amb els alumnes, quant fèieu els exercicis, i després desapareixia del recinte fins que s'acabava l'estona de la feina

Es passava bona part de la visita escoltant les explicacions del guia o monitor del lloc

Deixava els alumnes totalment a les mans dels monitors del lloc i marxava fins a l'hora de sortir, quan s'havia acabat la visita

...

4. Creus que és possible aprendre de debò i divertir-se a la vegada, quan realitzem una sortida de treball amb els alumnes de Primària ? Sí No

Explica breument com creus que haurien de ser les sortides perquè això fos possible. Per respondre a aquesta qüestió, fes-ho posant un exemple concret (com creus que s'hauria de treballar una visita a un lloc determinat).

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **QÜESTIONARI de la VISITA al Museu d'Història de Catalunya - 15.04.99**

Grup 1	Sala LES ARRELS <i>. Precedents remots</i> <i>. L'oest llunyà</i> <i>. Els ibers</i>

1 **Fixeu-vos-hi bé :** **Què trobeu de diferent en aquesta sala si compareu com tracten aquests temes la majoria dels museus d'història ? Què en remarcaríeu especialment i per què ?**

2 **No sempre coincideix el que han pensat els creadors d'aquests espais amb el que hi succeeix en realitat. De forma discreta, observeu durant una estona a algun grup d'alumnes de la vostra sala (millor si són de primària) i analitzeu què és el que realment fan davant d'algun dels objectes o de les escenografies.**

(Indiqueu de quin curs són i quin és l'objecte o escenografia que observaven)

I el/la mestre/a (el/la veieu per algun lloc ?) Quina funció us sembla que està tenint en aquests moments ? Creieu que és la correcta per al treball dels seus alumnes ?

- 3 Quins són els avantatges i els inconvenients, els aspectes positius i els aspectes negatius, que heu observat durant aquesta estona, perquè es pugui dur a terme un bon treball escolar en aquesta sala (profitós i divertit), per part dels alumnes ?

Suggeriu propostes de millora que creieu que són necessàries en aquest sentit.

AVANTATGES

INCONVENIENTS

PROPOSTES DE MILLORA

Després de l'anàlisi d'aquesta sala del museu, busqueu ara aquella part del museu que exposa els continguts del tema que treballeu en la vostra sortida en grup, de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials*. És a dir,

ELS IBERS (a la ciutadella ibèrica de Calafell)

Observeu la informació que presenta sobre el tema i feu-ne una valoració.

4 Indiqueu i raoneu els aspectes del tema que trobeu més ben tractats :

5 Indiqueu i raoneu els aspectes del tema que trobeu que es podrien millorar, assenyalant com:

6 Finalment, visiteu l'exposició temporal sobre ELS PIRINEUS que trobareu a la primera planta del museu. Valoreu i raoneu individualment un aspecte, el que us hagi cridat més l'atenció a cadascuna de vosaltres :

-
-
-
-
-

Nota : Guardeu aquests fulls per a la posada en comú del proper dia de classe. S'hauran de lliurar al professor una vegada finalitzi la sessió.

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **Exercici d'identificació d'activitats d'ensenyament-aprenentatge de la Geografia, segons les aportacions didàctiques dels diversos corrents geogràfics**

· Nom i cognom dels membres del grup :

· Exemple (nom de l'activitat) : _____

· Corrent geogràfic amb el qual se'l relaciona : _____

· Justificació :

Els textos (no reproduïts aquí) estan extrets de les següents fonts bibliogràfiques :

- Enciclopedia práctica de Pedagogía (Ed. Planeta), vol. 4, pp. 290;
- Enseñar y aprender Ciencias Sociales, Geografía e Historia en la Educación Secundaria (Ed. Horsori), pp. 39-40;
- Revista *Guix*, núm. 4, p. 54-56;

· Revista *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 45, p. 15.

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Activitat : **SORTIDA A LA SERRA DE COLLSEROLA i VISITA A L'OBSERVATORI FABRA. 20.05.99**

1a. activitat en grup
ITINERARI DE LA SORTIDA

L'Ajuntament de Barcelona actualitza cada dos anys la cartografia del seu municipi. Els serveis tècnics municipals han sabut que avui nosaltres fèiem aquesta sortida i ens han demanat que els ajudéssim a completar i millorar els mapes de l'itinerari que hem de seguir.

Es tracta d'anar de la Facultat (c/ Císter) a l'Observatori Fabra i ho farem en dues parts diferents :

- 1a** Anireu en grups separats, de Blanquerna fins al requadre que teniu assenyalat en el plànol;
- 2a** Després, quan ens haguem retrobat novament tota la classe en aquest requadre assenyalat en el plànol, continuarem tots junts fins a dalt l'Observatori.

Les indicacions que teniu ara en aquest full es refereixen **NOMÉS a la 1a part de l'itinerari** (de Blanquerna al "requadre"), que heu de fer en grups separats i en un màxim de 40 minuts (són suficients).

EXERCICI

Abans de marxar, se us ha donat un plànol individual per a cadascú i un altre més gran, per a tot el grup.

La feina a fer consistirà en **resseguir sobre el plànol del grup el lloc per on aneu passant i en modificar i completar el plànol en els aspectes que s'indiquen a continuació.**

GUIA DE L'ITINERARI A SEGUIR

Es tracta d'agafar el carrer o camí (mai pel dret o camp a través), que us porti més directament al requadre on haureu d'arribar i esperar a la resta de la classe.

Sortint de Blanquerna i pujant pel carrer Císter, aneu a trobar l'Avinguda del Tibidabo, pel carrer més directe.

- 1. Indiqueu en el mapa el lloc on hi ha les lletres "MUSEU DE LA CIÈNCIA" i les escales per on passeu.**

De pas pel "Carrer número 15", confirmeu si realment aquest carrer encara es diu així.

- 2. Indiqueu en el mapa el lloc on hi ha el nom correcte del carrer i quin és aquest nom.**

Continuant aquest mateix carrer cap amunt, sentireu els lladrecs dels millors amics dels homes (i de les dones!). En passar justament pel mateix costat de la gossera,

- 3. Dibueixeu en el mapa el lloc on hi ha l'edifici de la gossera**

Atenció, que ara ve el tram més "difícil". Continueu amunt pel camí estret, pedregós i brut, que trobareu just a pocs metres passada la gossera, a mà esquerra. Quan hagueu passat tot aquest camí,

- 4. Traceu en el mapa la ruta aproximada que segueix aquest camí (Carrer de la Font del Racó)**

Finalment, una vegada sigueu a dalt del camí (on hi ha l'edifici de la S.G.A.B.), continueu fins al "requadre" i espereu a la resta de la classe. El darrer grup en sortir ha d'arribar al "requadre" a les **17:30 h**, com a màxim. Mentrestant, aprofiteu l'estona per berenar i gaudir de la vista sobre BCN.

El mapa del grup, amb l'itinerari marcat i els aspectes que se us demanen assenyalats, es lliurarà en finalitzar la visita a l'Observatori (abans de començar a baixar cap a Blanquerna).

NOMS dels membres del grup :

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ
URL

BLANQUERNA ·
Curs 1998-99

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)

Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials

NOM i COGNOMS : _____

Professor : Francesc Riera i Piferrer

Activitat : SORTIDA A LA SERRA DE COLLSEROLA i VISITA A L'OBSERVATORI FABRA. 20.05.99

REPRESENTACIÓ DEL PAISATGE DE BARCELONA

i SITUACIÓ DELS PUNTS IDENTIFICATS

Activitat individual

Des del lloc on ets, fes un dibuix del paisatge de BCN que pots observar, indicant l'**orientació N←S** i situant-hi els llocs següents :

Nota : El full original està disposat de forma horitzontal

- (1) Castell de Montjuïc
- (2) Sagrada Família
- (3) La Caixa (Diagonal)
- (4) F.P.C.E. Blanquerna
- (5) Torre Mapfre i Hotel Arts
- (6) Monument a Colom
- (7) Palau Sant Jordi
- (8) Parc de la Ciutadella

(9) Edificis de L'Illa Diagonal

(10) Catedral de Barcelona

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ **BLANQUERNA**
UNIVERSITAT **RAMON LLULL**

Curs 1998-99

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)**

Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**

Professor : **Francesc Riera i Piferrer**

Activitat : **SORTIDA A LA SERRA DE COLLSEROLA i VISITA A L'OBSERVATORI FABRA. 20.05.99**

Nom i cognoms : _____

VISITA A L'OBSERVATORI FABRA
Activitat individual

Estigues atent/a a les explicacions i respon les preguntes següents :

+ Quants observatoris oficials hi ha actualment a Catalunya ? _____ I a Espanya ? _____

+ Quin observatori centralitza les dades meteorològiques :

a Catalunya ? _____ a Espanya ? _____

a Europa ? _____ a tot el món ? _____

+ Quantes observacions meteorològiques al dia es realitzen des de l'Observatori Fabra i a quines hores? _____. A les _____

+ Indica alguns dels aparells de mesura i els elements que mesuren, que es mostrin :

APARELL de mesura	ELEMENT que mesura

+ Anota les dades meteorològiques del moment present :

Temperatura →		Vent	direcció intensitat	
Pressió →		Núvols tipus	alçada	
Humitat →		Precipitació	tipus quantitat	

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Exercici 1 (tema 4) / 03.05.99

Nom i cognoms : _____

1. Fes un *croquis* (tipus plànol) del **mapa comarcal de Catalunya**, el més detallat i precís possible.
2. Una vegada decideixis que l'has acabat, explica quins **PASSOS** has seguit per fer aquest croquis. Reconstrueix de forma detallada en quin ordre l'has fet (per on has començat exactament, què has fet en segon lloc... i què és l'últim que has fet).
3. En algun moment de la realització del croquis sobre el *mapa comarcal de Catalunya* has tingut **DIFICULTATS** d'algun tipus per fer-lo ?
En cas afirmatiu, indica quines han estat aquestes dificultats i el motiu o motius pels quals creus que les has tingudes.
4. Finalment, **PER QUÈ AIXÍ ?** És a dir, per què penses que has fet el croquis així, tal com l'has fet, i no d'una altra manera ? Quins aspectes consideres que t'han influït per fer-lo així ?

— — — — —

Estudis : MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (t)
Assignatura : Didàctica de les Ciències Socials
Professor : Francesc Riera i Piferrer
Contingut : Exercici 2 (tema 4) / 10.05.99

PAUTA DE TREBALL
2n exercici individual a l'aula

A Avui començarem un nou *croquis* del **mapa comarcal de Catalunya**, però aquesta vegada seguint la tècnica d'esquematzació gràfica de l'espai assenyalada per Pilar Comes, en quatre fases.

Fes-ho en el requadre indicat en el full que s'adjunta i que correspon a la primera de les quatre fases (Formalització de l'espai).

Comença primer en llapis (per si ho has de corregir) i quan ja hagi acabat aquesta primera fase, ressegueix tot en bolígraf (com més fosc sigui millor).

Tingues present quins són els elements que caracteritzen cadascuna de les quatre fases i que al final, tenen com a objectiu aconseguir una esquematzació o simplificació del que hi ha representat en el mapa (no una altra còpia exacta).

En aquest primer full, ja disposes d'un *marc* delimitat i d'una *quadrícula de referència*. A partir d'aquí, assenyalala :

- els principals *vèrtexs exteriors* (que conformen els límits respecte al mar i els altres territoris),

- i els principals *vèrtexs interiors* (que assenyalen els límits de cadascuna de les comarques).

Quan hagi acabat la primera fase, continua amb la segona fase traspasant (calcant) la informació del primer full al segon full, i així successivament. De manera que el treball, reculli les quatre fases del croquis per separat (tal com es mostra en l'exemple de la pàg. 157, de l'apartat del dossier).

B Quan hagi acabat aquest segon croquis (que has realitzat tenint els mapes de referència al teu davant), **torna a fer un tercer i últim croquis del mateix mapa**, però en les mateixes condicions que vas fer el primer (és a dir, tu sol/a, sense tenir-ne cap al davant).

Finalment, compara el primer i el tercer croquis, i analitzen les diferències, tant d'allò que has representat com dels **passos** que has seguit per fer-lo i les **dificultats** que has trobat. Què has après de nou ?

FACULTAT DE PSICOLOGIA i CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ **BLANQUERNA**
UNIVERSITAT **RAMON LLULL** Curs **1998-99**

Estudis : **MAGISTERI · 3r d'Educació Primària (tarda)**
Assignatura : **Didàctica de les Ciències Socials**
Professor : **Francesc Riera i Piferrer**
Contingut : **FULL D'AVALUACIÓ DE L'ASSIGNATURA · 07.06.99**

No cal respondre totes les qüestions de cada apartat, només aquelles que consideris més rellevants.

1. Què opines, què t'han semblat els **CONTINGUTS** o **TEMES** treballats al llarg d'aquest curs en aquesta assignatura ?

Recorda :

Tema 1 : **Les finalitats de l'ensenyament de les Ciències Socials i el problema de la selecció dels continguts**

(Tradicions epistemològiques, transposició didàctica, conceptes de ciència i de medi, conceptes clau)

Tema 2 : **Del Currículum a les unitats de programació de l'àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural d'educació primària**

(Currículum actual, models curriculars, eixos transversals, tipus de discurs, resolució de problemes)

Tema 3 : **Didàctica de la Història**

(El temps històric, el fet històric, l'explicació del canvi, l'empatia, les fonts, seqüència de procediments, sortides)

Tema 4 : **Didàctica de la Geografia**

(Escoles geogràfiques, la tècnica del croquis, l'orientació espacial, els mapes cognitius, seqüència de procediments, atles)

-Bé o malament ? Per què ? -Hi ha algun punt que creus important de tractar i no s'ha fet ? Quins CANVIS hi introduiries?

Puntua aquest apartat (de 0 a 10) : ____

2. Què opines, què t'han semblat les **ACTIVITATS D'APRENTATGE (i Avaluació)** i els **TREBALLS**, tant individuals com en grup, que s'han realitzat ? Recorda :

En general : - lectura individual i comentari a l'aula d'articles dels dossiers

- exercicis d'identificació (de tradicions epistemològiques, de models curriculars, de tipus de discurs, d'escoles geogràfiques)

- exercicis d'anàlisi (esquema conceptes temporals, valoració d'atles)

- sortides al Museu d'Història de Catalunya i a Collserola-Observatori Fabra

Tema 1 : **Treball individual**

d'observació a l'aula de pràctiques sobre com s'inicia un tema i identificació i valoració de tradició epistemològica

Tema 2 : **Treball en grup**

d'anàlisi de llibres de text o materials curriculars i identificació i valoració de model curricular

Tema 3 : **Treball en grup**

de preparació i realització d'una sortida per treballar un tema d'història

Tema 4 : **Treball individual**

(croquis individuals sobre el mapa comarcal de Catalunya, mapa cognitiu d'un/a alumne/a i anàlisi d'un tema de geografia)

-Bé o malament ? Per què ? QUINES activitats faries que no s'hagin fet o modificaries de les que s'han fet ? Per què ?

Puntua aquest apartat (de 0 a 10) : ____

3. Què opines de la **METODOLOGIA** o dinàmica que s'ha seguit a les classes en general ? Recorda :

→ Presentació de materials a l'inici dels temes (guia, dossier i pauta de treball), exercicis d'avaluació de coneixements previs, lectura individual d'articles, comentari d'articles a l'aula, realització d'exercicis i treballs individuals i en grup segons pautes, tests d'assoliment d'objectius i d'identificació de dificultats dels temes, proves finals)

Algun tema en concret l'hauries preferit treballar d'una altra manera ? Quin ? Per què ? Com el proposaries fer ?

Consideres que, en general, els continguts que hem treballat i de la forma com els hem treballat t'ha permès aprendre coses noves que no sabies sobre la *Didàctica de les Ciències Socials* ? Per què ?

Puntua aquest apartat (de 0 a 10) : ____

4. Algun comentari més que voldries fer, al marge de les qüestions anteriors ?

5. Tenint-ho present una mica tot, encercla la **puntuació que donaries a aquesta assignatura** :

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. I indica finalment també **quina autoqualificació et posaries tu**, segons el rendiment global que hi has tingut :

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ÍNDEX GENERAL

SUMARI	7

INTRODUCCIÓ	9

PRIMERA PART

Capítol 1 : ORIGEN i OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ	13

1.1 Origen de la investigació	13

1.2 Objectius de la investigació	17

Capítol 2 : MARC TEÒRIC DE LA RECERCA	23

- Què sabem de l'ensenyament de les Ciències Socials a primària i de l'ensenyament de la Didàctica de les Ciències Socials en la formació de mestres ?	23

2.1 L'ensenyament-aprenentatge de les ciències socials, la geografia i la història a primària : investigacions i problemes	26

2.1.1 La investigació sobre els sabers i el Currículum de Coneixement del Medi Social i Cultural de Primària	27

2.1.2 La investigació sobre l'aprenentatge del Coneixement del Medi Social i Cultural a Primària : quines idees prèvies tenen els alumnes, quins problemes d'aprenentatge se'ls presenten i què aprenen	30

a/ Les investigacions sobre les representacions socials de l'alumnat

b/ Les investigacions sobre els problemes d'aprenentatge de l'alumnat

c/ Les investigacions sobre els resultats dels aprenentatges

2.1.3 La investigació sobre l'ensenyament del Coneixement del Medi Social i Cultural a Primària : com ensenyen els mestres, quins mètodes, recursos, estratègies... utilitzen	38

- Investigacions de les concepcions del professorat sobre el significat de les Ciències Socials i del seu ensenyament
- Investigacions sobre la planificació del procés educatiu per part del professorat de Ciències Socials
- Investigacions sobre l'ensenyament de les Ciències Socials

2.1.4 Les investigacions analitzades i la tesi	44
2.2 La formació inicial dels mestres de primària en didàctica de les ciències socials	47
2.2.1 La formació inicial dels mestres de primària : investigació i problemes	48
2.2.2 La formació inicial dels mestres de primària en Didàctica de les Ciències Socials : investigacions, problemes i resultats	57
a/ Els sabers i el currículum de la Didàctica de les Ciències Socials : problemes detectats en els programes formatius i propostes	
b/ L'aprenentatge dels estudiants de magisteri en Didàctica de les CCSS	
c/ L'ensenyament de la Didàctica de les Ciències Socials als futurs mestres de primària	
2.2.3 Les investigacions analitzades i la tesi	78

SEGONA PART

Capítol 3 : CONTEXT DE LA INVESTIGACIÓ	81
3.1 Característiques del grup	81
3.2 Pla d'estudis	83
3.3 L'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials	86
3.3.1 El programa i la seva justificació	86
3.3.2 Desenvolupament de l'assignatura	90
3.3.3 Metodologia de l'assignatura	96
3.4 L'assignatura de Pràcticum	99

3.4.1 El Pla de Pràctiques d'Ensenyament	99
3.4.2 Desenvolupament de les pràctiques	100

Capítol 4 : METODOLOGIA 103

4.1 Marc teòric de la metodologia de la recerca	103
4.1.1 Definició de la investigació	103
4.1.2 La investigació-acció i l'avaluació de programes : aspectes d'aquesta recerca que s'hi relacionen	108
4.1.3 Criteris reguladors i ètica de la recerca	110
4.2 Disseny metodològic de la recerca	113
4.2.1 Tècniques i instruments d'investigació	113
4.2.1.1 L'entrevista	113
4.2.1.2 L'observació	117
4.2.1.3 Les fonts documentals escrites	120
4.2.2 Seqüència de la investigació	123
4.2.2.1 La selecció de les participants i l'accés als centres	125
4.2.2.2 La recollida de dades	129
4.2.2.3 Codificació, anàlisi i tractament de la informació	156

TERCERA PART

Capítol 5 : RESULTATS 173

5.1 Resultats del grup classe	173
5.1.1 Records, capacitats i coneixements inicials dels alumnes	174
5.1.2 Coneixements adquirits de Didàctica de les Ciències Socials	190
5.1.3 Valoració de l'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials	197
5.2 Resultats de les unitats d'anàlisi	203

Capítol 6 : el cas de la MAITE 209

6. La Maite : entre les recomanacions de la mestra d'aula i les del tutor de la facultat	209
6.1 L'alumna	209
6.2 L'escola de pràctiques	211
6.3 La mestra tutora de l'aula de pràctiques	213
6.4 Anàlisi i valoració de la informació obtinguda	218
<i>A. Idees i coneixements previs</i>	<i>218</i>
A1. Què diu, què pensa, quin record té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials realitzat fins aleshores	218
A2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements té adquirits	230
<i>B. Aprenentatges assolits</i>	<i>252</i>
B1. Què diu, què pensa, quina concepció té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials en finalitzar el curs	252
B2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements nous ha adquirit, fruit de l'aprenentatge de la Didàctica de les CCSS .	257
<i>C. Procés seguit en la pràctica escolar</i>	<i>275</i>
C1. Identificació de la pràctica escolar	275
C2. La seva intervenció en la pràctica	285
C2.1 Fase Preactiva	285
C2.2 Fase Activa	305
C2.3 Fase Postactiva	322
6.5 Interpretació del cas	341

Capítol 7 : el cas de la NÚRIA 359

7. La Núria : l'empremta del bon record de l'EGB	359
7.1 L'alumna	359
7.2 L'escola de pràctiques	363
7.3 La mestra tutora de l'aula de pràctiques	365

7.4 Anàlisi i valoració de la informació obtinguda	369
<i>A. Idees i coneixements previs</i>	369
A1. Què diu, què pensa, quin record té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials realitzat fins aleshores	369
A2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements té adquirits	382
<i>B. Aprenentatges assolits</i>	406
B1. Què diu, què pensa, quina concepció té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials en finalitzar el curs	406
B2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements nous ha adquirit, fruit de l'aprenentatge de la Didàctica de les CCSS .	412
<i>C. Procés seguit en la pràctica escolar</i>	434
C1. Identificació de la pràctica escolar	434
C2. La seva intervenció en la pràctica	451
C2.1 Fase Preactiva	451
C2.2 Fase Activa	472
C2.3 Fase Postactiva	505
7.5 Interpretació del cas	525

Capítol 8 : el cas de l'ALBA 545

8. L'Alba : el guiatge del mestre d'aula	545
8.1 L'alumna	547
8.2 L'escola de pràctiques	550
8.3 La mestra tutora de l'aula de pràctiques	552
8.4 Anàlisi i valoració de la informació obtinguda	557
<i>A. Idees i coneixements previs</i>	557
A1. Què diu, què pensa, quin record té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials realitzat fins aleshores	557
A2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements té adquirits	569
<i>B. Aprenentatges assolits</i>	590

B1. Què diu, què pensa, quina concepció té de l'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials en finalitzar el curs	590
B2. Què sap, quines capacitats té desenvolupades, quins coneixements nous ha adquirit, fruit de l'aprenentatge de la Didàctica de les CCSS .	597
<i>C. Procés seguit en la pràctica escolar</i>	<i>618</i>
C1. Identificació de la pràctica escolar	618
C2. La seva intervenció en la pràctica	630
C2.1 Fase Preactiva	630
C2.2 Fase Activa	652
C2.3 Fase Postactiva	675
8.5 Interpretació del cas	689

QUARTA PART

Capítol 9 : CONCLUSIONS i SUGGERIMENTS 707

9.1 Factors que han facilitat i dificultat una pràctica innovadora de l'ensenyament de les Ciències Socials en l'etapa d'educació primària : coincidències entre els tres casos	707
9.2 En relació amb els supòsits i objectius plantejats	720
9.3 Implicacions per a la formació inicial dels mestres i per a noves investigacions	729
9.4 Cloenda	737

BIBLIOGRAFIA 739

ANNEXOS 757

ÍNDEX GENERAL 939

ÍNDEX D'ANNEXOS 945

ÍNDEX D'ANNEXOS

Relació de la documentació adjuntada

- **Bloc A** : documentació general de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials*, impartida en el 3r curs de la Diplomatura de Magisteri de la URL en l'especialitat d'Educació Primària, durant el curs acadèmic 1998-99. 757

Annex núm. 1 :

- 1.1 Horari de les classes de 3r curs (1r i 2n quadrimestre)
- 1.2 Programa de l'assignatura
- 1.3 Calendari de l'assignatura
- 1.4 Guió d'una sessió de classe (mostra)
- 1.5 Tipologies d'activitats d'aprenentatge i avaluació de l'assignatura

- 1.6 Guia de treball del TEMA 1
- 1.7 Relació bibliogràfica dels materials treballats a classe del tema 1
- 1.8 Pauta del treball individual del tema 1
- 1.9 Carta adreçada a la mestra de l'escola de pràctiques sobre el treball individual del tema 1 que haurà de realitzar l'alumna/e

- 1.10 Guia de treball del TEMA 2
- 1.11 Relació bibliogràfica dels materials treballats a classe del tema 2
- 1.12 Orientacions generals per a l'elaboració i realització d'unitats de programació de Coneixement del Medi Social i Cultural
- 1.13 Prova escrita A d'avaluació dels temes 1 i 2 (primer parcial)
- 1.14 Prova escrita B d'avaluació dels temes 1 i 2 (primer parcial)
- 1.15 Resultats del primer examen parcial

- 1.16 Guia de treball del TEMA 3
- 1.17 Relació bibliogràfica dels materials treballats a classe del tema 3
- 1.18 Pauta del treball en grup del tema 3
- 1.19 Orientacions sobre la visita al Museu d'Història de Catalunya

- 1.20 Guia de treball del TEMA 4
- 1.21 Relació bibliogràfica dels materials treballats a classe del tema 4
- 1.22 Pauta del treball individual del tema 4
- 1.23 Carta adreçada al mestre / a la mestra de Coneixement del Medi Social i Cultural, de l'aula de pràctiques, sobre el treball a realitzar
- 1.24 Relació de les sortides escolars realitzades pels grups de treball
- 1.25 Prova escrita d'avaluació dels temes 3 i 4 (segon parcial)
- 1.26 Resultats del segon examen parcial
- 1.27 Temps destinat a les activitats de classe de l'assignatura

• **Bloc B** : documentació general de l'assignatura de *Pràcticum III*, impartida en el 3r curs de la Diplomatura de Magisteri de la URL en l'especialitat d'Educació Primària, durant el curs acadèmic 1998-99 818

Annex núm. 2 :

- 2.1 Document marc de les pràctiques d'ensenyament de la Diplomatura de Magisteri, de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull, de Barcelona
- 2.2 Programa del Seminari de pràctiques de 3r curs
- 2.3 Calendari de l'assignatura
- 2.4 Pauta de treball del primer període intensiu de pràctiques
- 2.5 Carta adreçada als mestres de les escoles de pràctiques (1r període)
- 2.6 Model d'Informe d'Avaluació del primer període de pràctiques

- 2.7 Pauta de treball del segon període intensiu de pràctiques
- 2.8 Carta adreçada als mestres de les escoles de pràctiques (2n període)
- 2.9 Model d'Informe d'Avaluació del segon període de pràctiques
- 2.10 Pauta de treball per a l'anàlisi metodològica d'una àrea curricular
- 2.11 Relació de les unitats didàctiques realitzades a les escoles de pràctiques per part dels alumnes de l'assignatura de *Didàctica de les Ciències Socials*

· **Bloc C.** : documentació del treball d'investigació 844

Annex núm. 3 :

- 3.1 Protocol de la investigació
- 3.2 Relació dels documents escrits recollits en el treball de camp
- 3.3 Fitxa personal de l'alumna/e (inclou qüestionari)
- 3.4 Prova d'Avaluació inicial A, sobre el record dels alumnes
- 3.5 Puntuacions dels alumnes a la pregunta "*Què vol dir per a tu ensenyar Ciències Socials ?*"
- 3.6 Prova d'Avaluació inicial B, sobre coneixements i capacitats dels alumnes
- 3.7 Transcripció íntegra d'una de les primeres entrevistes realitzades a les mestres de les escoles de pràctiques

Annex núm. 4 :

- 4.1 Exercici d'identificació de tradicions epistemològiques
- 4.2 Test d'autoregulació dels aprenentatges del tema 1
- 4.3 Respostes del test del tema 1
- 4.4 Test d'autoregulació dels aprenentatges del tema 2
- 4.5 Respostes del test del tema 2

Annex núm. 5 :

- 5.1 Fitxa d'observació a l'aula de pràctiques (model)
- 5.2 Fulls d'autovaloració de la unitat didàctica realitzada a l'aula de pràctiques
- 5.3 Full d'autovaloració de la unitat de la Maite
- 5.4 Full d'autovaloració de la unitat de la Núria
- 5.5 Full d'autovaloració de la unitat de l'Alba

Annex núm. 6 :

- 6.1 Exercicis d'anàlisi de textos històrics
- 6.2 Exercici d'identificació d'estils d'ensenyament de la Història
- 6.3 Enquesta sobre el record de les sortides de treball escolar a l'EGB
- 6.4 Qüestionari per a la visita al Museu d'Història de Catalunya
- 6.5 Exercici d'identificació d'escoles geogràfiques
- 6.6 Exercicis de geografia, de la sortida a la Serra de Collserola
- 6.7 Exercici d'anàlisi i valoració d'Atles de Geografia i Història
- 6.8 Exercici per a la realització d'un croquis del mapa comarcal de Catalunya
- 6.9 Pauta per a la realització d'un nou croquis del mapa comarcal

Annex núm. 7 :

- 7.1 Full de valoració de l'assignatura de Didàctica de les Ciències Socials
- 7.2 Qualificacions finals obtingudes per la Maite
- 7.3 Qualificacions finals obtingudes per la Núria
- 7.4 Qualificacions finals obtingudes per l'Alba